

Scanned

**ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
อายุ 1-3 ปี ใน ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี**

นางไฉไล ช่างดำ

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**

พ.ศ. 2550

**Parents' Knowledge, Attitudes and Practices toward Promoting 1-3-year-old
Children Development in Tat Sub-district, Warinchamrab District in
Ubon Ratchathani**

Mrs. Chailai Changdam

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Home Economics in Family and Social Development**

School of Human Ecology

Sukhothai Thammathirat Open University

2007

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความรู้เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
อายุ 1-3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อและนามสกุล นางไฉไล ช่างคำ

วิชาเอก การพัฒนาครอบครัวและสังคม

สาขาวิชา มนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

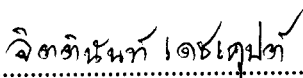
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เฉชะคุปต์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล
3. อาจารย์สุขจริง ว่องเดชากุล

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.สรณ ภู่ง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เฉชะคุปต์)

..... กรรมการ

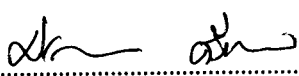
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล)

..... กรรมการ

(อาจารย์สุขจริง ว่องเดชากุล)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก
การพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่27..... เดือนกันยายน.... พ.ศ. ...2550....

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย นางไฉไล ช่างดำ **ปริญญา** คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เฉชะอุปต์ (2) รองศาสตราจารย์
 ดร.สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล (3) อาจารย์สุขจรี ว่องเดชากุล **ปีการศึกษา** 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดา ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ บิดามารดาเด็กอายุ 1 – 3 ปี จำนวน 23 ครอบครัว เครื่องมือวิจัยเป็นแนวการสัมภาษณ์บิดามารดาเกี่ยวกับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของเด็กอายุ 1-3 ปี และแบบสังเกตสภาพแวดล้อมของครอบครัว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์และการถอดเทปข้อมูล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในเรื่องความหมายของพัฒนาการเด็ก อายุเด็กที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการและวิธีการประเมินพัฒนาการของเด็ก ส่วนเจตคติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อเด็กและต้องการให้เด็กเป็นคนดีมีอนาคตที่ดี สำหรับการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ ได้แก่ (ก) ด้านร่างกาย พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกทักษะ การเดิน วิ่ง คืบคลานจากแก้วหรือตักอาหารกินเอง แต่ไม่มีการฝึกทักษะการขีดเขียนหรือวาดรูป (ข) ด้านอารมณ์และจิตใจ พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่ฝึกให้เด็กอารมณ์ดีและมีการชมเชย แต่ไม่ได้ฝึกให้รู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง (ค) ด้านสังคม พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่สอนเด็กให้แบ่งปันสิ่งของบอกความต้องการของตนเองและให้เก็บของเข้าที่ แต่ยังไม่ฝึกการปรับตัวของเด็ก และ (ง) ด้านสติปัญญา พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่สอนเด็กให้รู้จักชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ รอบตัว แต่ไม่เคยเล่านิทานให้ฟัง ทั้งนี้การส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของมารดา โดยมีได้กำหนดเวลาในการฝึกอย่างจริงจังและมีอุปกรณ์ในการช่วยฝึกน้อย

คำสำคัญ ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดา การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เด็กอายุ 1-3 ปี

Thesis title: Parents' Knowledge, Attitudes and Practices toward Promoting 1- to 3-year-old Children Development in Tat Sub-District, Warinchamrab District in Ubon Ratchathani

Researcher: Mrs. Chailai Changdam; **Degree:** Master of Home Economics (Family and Social Development) **Thesis advisors:** (1) Dr. Chittinun Tejagupta, Associate Professor; (2) Dr. Supim Sripunvoraskul, Associate Professor; (3) Miss Sukjing Wongdechakul, **Academic Year:** 2007

ABSTRACT

The objective of this research was study knowledge, attitudes and practices of parents towards promoting 1- to 3-year-old children development in Tat Sub-District, Warinchamrab District in Ubon Ratchathanee province.

This study was qualitative research. The key informants were parents of 1- to 3-year-old children from 23 families. The research instruments were interview guides for parents on knowledge, attitudes and practices in promoting children development, interview form about 1- to 3-year-old children general background and the observation form on family environment. Data were analysed by using a content analysis and tape transcription from the interview.

The research finding showed that most parents lacked of knowledge in promoting 1- to 3-year-old children development regarding the meaning of child development, appropriate ages to promote children development, and method used to evaluate children development. Regarding attitudes towards promoting children development, most parents had good attitudes towards their children and wanted them to be good people and had good future. For practices in promoting children development in various aspects were as follows: (a) physical development aspect, most parents trained their children's skills on walking, running, drinking and eating but not training writing or drawing skills; (b) emotional development aspect, most parents trained children how to show good emotion, give them admiration but not how to control their emotion; (c) social development aspect, most parents trained children how to show good emotion, give them admiration but not how to control their emotion; (c) social development aspect, most parents taught children how to share, tell their needs and put things in places but not how to adjust themselves; and (d) intellectual development aspect, most parents taught children how to recognize names of things around them but not telling them stories. However, promoting children development tended to be mothers' duty with no specific time of training and there were a few materials available for training.

Keywords: Parents' knowledge, attitude and practice, Promoting children development, 1- to 3-year-old children

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งนี้ โดยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลักคือ รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เคชะคุปต์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมคือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสถุล และอาจารย์สุขจริง ว่องเดชาภูท ที่คอยให้คำแนะนำ และตรวจสอบวิทยานิพนธ์รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาในทุกประเด็นปัญหา จนสำเร็จลุล่วงลงได้ ผู้วิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ตรวจสอบเครื่องมือ ในด้านความตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสม จนได้เครื่องมือที่มีคุณภาพในการเก็บ รวบรวมข้อมูลและนอกจากนี้ขอขอบพระคุณ หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านบัววัดและ ผู้นำชุมชน ประชานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกท่านในตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัด อุบลราชธานี ที่ช่วยในการประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ท้ายที่สุดขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะสามีและบุตรที่ได้ให้กำลังใจและ คอยช่วยเหลือผู้วิจัย ด้วยความรักและเข้าใจตลอดมา

ไฉไล ช่างคำ

เมษายน 2550

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
คัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ประเด็นปัญหาในการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก	8
กรอบคร่าวๆกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ1-3ปี	24
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	51
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
การวิเคราะห์ข้อมูล	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลหลัก	59
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของ บิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี	89
ตอนที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ ความรู้เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3ปี	113
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	117
สรุปผลการวิจัย.....	117
อภิปรายผล	125
ข้อเสนอแนะ.....	130
บรรณานุกรม	132
ภาคผนวก.....	139
ก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ(แบบสัมภาษณ์).....	140
ข แบบสัมภาษณ์บิดามารดา.....	144
ค แบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของครอบครัว	156
ง แบบประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี.....	158
จ คำอธิบายศัพท์ภาษาอีสาน.....	160
ฉ ภาพสภาพแวดล้อมทั่วไปของครอบครัว	163
ประวัติผู้วิจัย.....	170

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวเกี่ยวกับอายุระดับการศึกษา อาชีพรายได้ของครอบครัว.	61
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว.....	62
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของเด็กที่ศึกษาเกี่ยวกับเพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูงภาวะโภชนาการ ลำดับบุตร จำนวนพี่น้อง การกินนมแม่ การรับวัคซีนและมีสมุดบันทึกสุขภาพ แม่และเด็ก	63
ตารางที่ 4.4 สภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในบ้านพักอาศัย	65
ตารางที่ 4.5 สภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกบ้านพักอาศัย	67
ตารางที่ 4.6 สภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กเกี่ยวกับบริเวณที่เลี้ยงเด็กและของเล่นเด็ก	69
ตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะ โภชนาการตามเกณฑ์ และพัฒนาการตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในเวลากลางวัน ในวัน ธรรมดาและวันหยุด.....	83
ตารางที่ 4.8 การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะ โภชนาการตามเกณฑ์ และพัฒนาการตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในเวลากลางคืน ในวัน ธรรมดาและวันหยุด.....	84
ตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะ โภชนาการตามเกณฑ์ และพัฒนาการไม่เป็นตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในเวลากลางวัน ในวันธรรมดาและวันหยุด	85
ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะ โภชนาการตามเกณฑ์ และพัฒนาการไม่เป็นตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในเวลากลางคืน ในวันธรรมดาและวันหยุด	86
ตารางที่ 4.11 การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะ โภชนาการไม่เป็นตาม เกณฑ์ และพัฒนาการตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในเวลากลางวัน ในวันธรรมดาและวันหยุด	87

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์ และพัฒนาการตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในเวลากลางคืนในวันธรรมดาและวันหยุด	87
ตารางที่ 4.13 การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์ และพัฒนาการไม่เป็นตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในเวลากลางคืนในวันวันธรรมดาและวันหยุด	88
ตารางที่ 4.14 การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์ และพัฒนาการไม่เป็นตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในเวลากลางคืนในวันธรรมดาและวันหยุด.....	89

ฉ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กคือทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งของชาติ และเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ช่วงชีวิตปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี เป็นช่วงชีวิตที่สำคัญของการเจริญเติบโตและพัฒนาการในทุก ๆ ด้านของบุคคล และถือได้ว่าเป็นช่วงวิกฤตที่เป็นจุดเริ่มต้นของการวางรากฐานคุณภาพชีวิตจิตใจของบุคคลเมื่อเป็นผู้ใหญ่ การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้ยิ่งถูกต้องเหมาะสมย่อมนำไปสู่คุณภาพของผู้ใหญ่ ที่จะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศชาติในอนาคต (จิตตินันท์ เศษะคุปต์ 2544: 35) และสมองของเด็กจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงอายุ 2- 3 ปีโดยจะมีขนาดประมาณร้อยละ 80 ของสมองของผู้ใหญ่ ซึ่งการเจริญเติบโตของสมองในช่วงนี้เป็นระยะสำคัญมากที่จะเป็นพื้นฐานในการเจริญเติบโตของเด็กวัยต่อมา จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ วิธีการเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ การเรียนรู้และบุคลิกภาพลักษณะนิสัยในอนาคต การสัมผัส การกอด การห่ก่ล่อ้ม การพูด การฟัง การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง หรือแม้แต่การเล่นกับเด็ก ล้วนมีผลต่อการเจริญเติบโตของสมองทั้งสิ้น (สันสนีย์ ฉัตรคุปต์ 2540: 12-17, 180) รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กอันได้แก่ ปัจจัยด้านธรรมชาติของบุคคลซึ่งประกอบด้วย พันธุกรรมที่กำหนดศักยภาพ เพศ และลักษณะแตกต่างจำเพาะแต่ละบุคคล และปัจจัยด้านภาวะแวดล้อมที่หล่อเลี้ยงซึ่งประกอบด้วย อาหาร ภูมิประเทศสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย การเจ็บป่วยการเลี้ยงดู โอกาสรับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว บิดามารดา ผู้เลี้ยงดู เศรษฐฐานะ สภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง ระบบสาธารณูปโภค สื่อมวลชน บริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพและสวัสดิการที่มีอยู่ในสังคม (นิตยา คชภักดี 2543: 5)

ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุด และเป็นสถาบันอันดับแรกที่จะสร้างเด็กให้เป็นบุคคลที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข และเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดและนานที่สุด ฉะนั้น เด็กจะเจริญเติบโตและมีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของบิดามารดาเป็นสำคัญ ถ้าเด็กได้รับการเตรียมตัวจากครอบครัวที่ดี ได้รับอาหารและการทำนุบำรุงต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ได้รับความรักการเอาใจใส่อย่างเพียงพอ มีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย

ได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักการช่วยเหลือตัวเอง สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ง่ายขึ้น ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการแรกเริ่มของเด็กในวัยต่อ ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเด็กตอนต้นหรือวัยก่อนเรียน ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิดจากบิดามารดา ดังนั้นเด็กจะมีการเจริญเติบโตได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบาทของครอบครัวเป็นสำคัญ (สุชา จันทรเอม 2541: 146, 150) ดังนั้น หากบิดามารดาขาดการกระตุ้นหรือส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมก็อาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาหรือเป็นภาระต่อสังคมต่อไปในภายหน้า เนื่องจากสมองเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็วในช่วง 6 ปี แรกของชีวิต และพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูคนอื่น ๆ ในครอบครัวเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กวัยนี้มากที่สุด การเลี้ยงดูจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็กมาก (สุมน อมรวิวัฒน์และคณะ 2534 อ้างถึงในกุศล สุนทรธาดาและคณะ 2542: 61) หากเด็กในช่วงอายุนี้นี้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้องเหมาะสม ย่อมนำไปสู่ผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและจะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศชาติในอนาคต (กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย 2548)

จากการวิเคราะห์สถานการณ์เด็กปฐมวัยของไทยในปัจจุบัน (ศิริพร กัญชนะ 2547) พบว่า เด็กไทยมีปัญหา 3 ประการ ประการแรกคือปัญหาด้านสุขภาพทางกายที่มีผลต่อพัฒนาการเด็ก ซึ่งเกิดจากสุขภาพของมารดาและทารกในระหว่างตั้งครรภ์ ประการที่สองคือเด็กมีปัญหาด้านอารมณ์จิตใจและสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ นอกจากนี้ส่วนหนึ่งยังเป็นผลมาจากการจัดระบบการศึกษาที่ไม่เอื้อให้เด็กได้พัฒนาสมองและสติปัญญาเต็มตามศักยภาพที่ควรจะเป็น ประการที่สามคือเด็กที่ปัญหาด้านพัฒนาการด้านสติปัญญาโดยพบว่าระดับสติปัญญาของเด็กไทยต่ำกว่าปกติ

ในการเลี้ยงดูพบว่าเด็กปฐมวัยร้อยละ 78.42 อยู่ในการเลี้ยงดูของพ่อแม่ และในเวลากลางวันแม่เป็นผู้เลี้ยงดูร้อยละ 54.78 และพ่อแม่มีสมมุติฐานที่กสุขภาพแม่และเด็กถึงร้อยละ 83.65 แต่มีการใช้ประโยชน์น้อยมากโดยไม่มีการใช้สมมุติฐานที่กสุขภาพแม่และเด็กถึงร้อยละ 65.59 (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย: 2542) และจากการศึกษาคุณภาพชีวิตของทารกในขวบปีแรกพบว่าส่วนใหญ่ยังได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง มารดาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมพัฒนาการ (วิไล เลิศธรรมเทวี 2542) และจากการศึกษาบทบาทของแม่ต่อพัฒนาการเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี พบว่ามารดาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและวิธีการที่เหมาะสม ในการกระตุ้นการเรียนรู้ของลูกในช่วงวัยต่าง ๆ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2546) และเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาจะมีพัฒนาการสมวัยมากกว่าเด็กกำพร้าที่เลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์ (สร้อยสุดา วิทยากร, มยุรี เพชรอักษรและอาภรณ์ อยู่เงิน 2528 อ้างใน ประดิณ สุจฉายา 2547: 27) และที่ชนบทจังหวัดศรีสะเกษพบว่า แม่บางคนยังมีการเลี้ยงดูลูกตามแบบอย่าง

ที่ได้รับบาดเจ็บซึ่งบางอย่างก็ไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่มารก เช่น ให้อาหารคาร์โบไฮเดรต (ข้าวต้ม) เร็วเกินไป แต่ให้อาหารโปรตีนและผักมากกว่าที่ควรให้ (พิมพ์พรรณ อิศรภักดี 2532 อ้างถึงในกุศลสุนทรธาดา 2541: 51)

ในสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหาทางเศรษฐกิจทำให้ทุกคนต้องดิ้นรนขวนขวาย ในการทำมาหากินทั้งบิดามารดาต่างต้องออกไปทำงานหารายได้จนเจือครอบครัว สภาพชุมชนในชนบทเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงความต้องการมีบุตรหลาย ๆ คนเริ่มเปลี่ยนเป็นมีบุตรเพียง 1 หรือ 2 คน และลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากยิ่งขึ้น บิดามารดาต้องรับหน้าที่ในเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองมากขึ้นดังนั้นหากบิดามารดาของเด็กอายุ 1-3 ปีไม่ได้ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสมก็อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก อันอาจทำให้เกิดปัญหาต่อเด็กและเป็นภาระของสังคมต่อไปในอนาคต และดัชนีตัวหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงปัญหาวิกฤติในการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก ได้แก่ การขาดการเตรียมความพร้อมในช่วงก่อนประถมศึกษา ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเด็กจำนวนมาก โดยเฉพาะที่อยู่ในเขตชนบทและเด็กยากจน ไม่มีโอกาสได้เตรียมความพร้อม (คณะกรรมการการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็ก 2535 อ้างถึงในกุศลสุนทรธาดา 2541: 61)

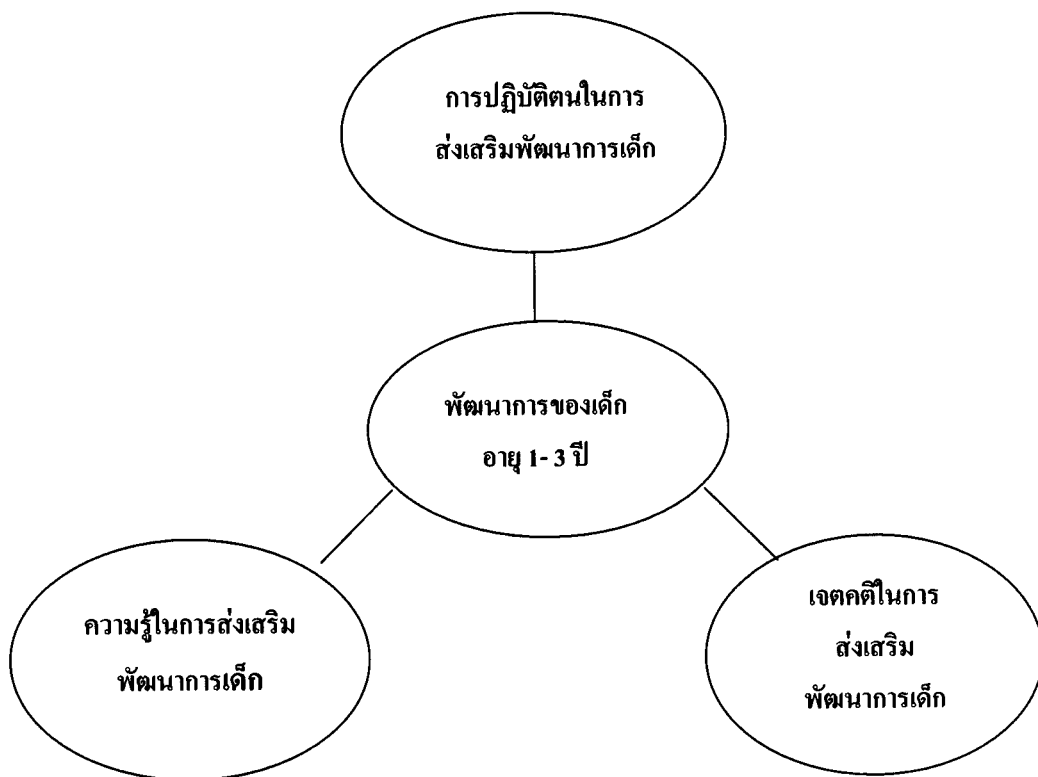
ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาเด็กอายุ 1 – 3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะได้ทราบถึงความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี โดยคาดว่าผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ให้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในพื้นที่เขตชนบทอีสานให้มีพัฒนาการที่ดี เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในเจริญเติบโตของเด็ก อันจะเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความรู้ของบิดามารดาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี
- 2.2 เพื่อศึกษาเจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี
- 2.3 เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 - 3 ปี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่าการที่บิดามารดาปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 – 3 ปีนั้น นอกจากที่บิดามารดาต้องมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการแล้ว เจตคติก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ บิดามารดามีการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่างๆ ผู้วิจัยจึงขอใช้แนวคิดของความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติของ Schwartz 1974 มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังในภาพนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประเด็นการปัญหาการวิจัย

1. ความรู้ของบิดามารดาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในเขต ตำบลธาตุอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไร
2. เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในเขต ตำบลธาตุอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไร

3. การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี ในเขต ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไร

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษารายละเอียด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาเข้าถึงสภาพที่แท้จริงของ การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอายุ 1- 3 ปี ซึ่งมีความแตกต่างไปตามปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้จำแนกเด็กตามภาวะโภชนาการและ พัฒนาการเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจกับตัวแปรที่ศึกษาได้มากยิ่งขึ้นดังนี้

กลุ่มที่ 1 เด็ก อายุ1-3 ปี ที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย

กลุ่มที่ 2 เด็ก อายุ1-3 ปี ที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย

กลุ่มที่ 3 เด็ก อายุ1-3 ปี ที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย

กลุ่มที่ 4 เด็ก อายุ1-3 ปี ที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย

สำหรับตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นบิดามารดา เด็กอายุ 1- 3 ปีที่พักอาศัยอยู่ใน ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 23 ครอบครัว และทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ตามแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เด็กอายุ 1- 3 ปี หมายถึง เด็กหญิงและเด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 13 เดือนถึง อายุ 36 เดือน ในวันที่เก็บข้อมูล

5.2 ความรู้ หมายถึง สารเนื้อหาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี ของ บิดามารดาครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ความหมายของพัฒนาการเด็ก ความแตกต่างของ พัฒนาการเด็ก วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ ผลของกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการต่อเด็ก และวิธีการ ประเมินพัฒนาการเด็ก

5.3 เจตคติหรือทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก ท่าที ความเชื่อ หรือความคิดเห็นของบิดามารดา เกี่ยวกับเด็กและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ความสำคัญของเด็ก เพศของเด็ก จำนวนของลูก การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และอนาคตของเด็ก

5.4 การปฏิบัติตน หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบิดามารดา ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

5.5 พัฒนาการเด็ก หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่และวุฒิภาวะของอวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งตัวบุคคล ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ ๆ รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมใหม่ในบริบทของครอบครัวและสังคม

5.6 การส่งเสริมพัฒนาการ หมายถึง การกระทำของบิดามารดาที่ทำให้เด็กแสดงความสามารถของเด็กในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเองตามช่วงอายุ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.6.1 การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การกระทำของบิดามารดาในการให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และทรงตัวโดยใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก การใช้สัมผัสรับรู้และการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือและตาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัย

5.6.2 การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ หมายถึงการกระทำของบิดามารดาในการให้เด็กสามารถแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกต่อตนเองและผู้อื่น ในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามวัย

5.6.3 การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม หมายถึง การกระทำของบิดามารดาในการให้เด็กสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น มีทักษะในการปรับตัว สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเองร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ และมีความเป็นตัวของตัวเอง และมีทักษะการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันตามวัย

5.6.4 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง การกระทำของบิดามารดาในการให้เด็กสามารถรับรู้จดจำและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว การคิด รู้เหตุผล และสามารถในการแก้ไขปัญหาซึ่งแสดงออกโดยมีทักษะการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำตามวัย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 จากผลการวิจัย ทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรู้ของบิดามารดา เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการอายุ 1-3 ปี ในส่วนความรู้ที่ถูกต้องควรได้รับการส่งเสริมและเผยแพร่ออกสู่สาธารณะให้มากขึ้น และความรู้ที่ไม่ถูกต้องควรได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6.2 ได้ทราบ เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี และเป็นข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบ นำไปใช้ในการปรับเจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปีในพื้นที่ต่อไป

6.3 ได้ทราบถึงการปฏิบัติตนและวิธีการปฏิบัติของบิดามารดา ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี และเป็นข้อมูลสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบ ในการวางแผนการส่งเสริมให้บิดามารดาของเด็กอายุ 1-3 ปี มีการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพื่อให้เด็กพัฒนาความสามารถได้เต็มตามศักยภาพของ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจาก เอกสาร ตำรา บทความ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตน ของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการ เด็กอายุ 1-3 ปี ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กอายุ 1-3 ปี
2. ครอบคลุมกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กอายุ 1-3 ปี

แนวคิดเกี่ยวกับเด็กอายุ 1-3 ปี ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและขอเสนอเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความสำคัญของเด็กอายุ 1-3 ปี 2) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี 3) พฤติกรรมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี และ 4) ปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก

1.1 ความสำคัญของเด็กอายุ 1-3 ปี

เด็กในช่วงตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 3 ปี ระบบประสาทและสมองจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จนมีน้ำหนักถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ และสมองมีการสร้างเครือข่ายในสมองโดยการพัฒนา จุดเชื่อมต่อระหว่างเซลล์ประสาทในช่วยวัยนี้มากกว่าวัยอื่น ๆ (กรมอนามัย 2544) โดยเส้นใย ประสาทจะเกิดขึ้นมากขึ้นเรื่อยๆ ใ้ขึ้นอยู่กับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม อาหารที่สมบูรณ์เหมาะสม ในวัยเด็กที่กำลังเจริญเติบโตซึ่งจะสร้างใยประสาทได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ และยังถูกกระตุ้นบ่อยๆ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง) เส้นใยประสาทจะแข็งแรงและเพิ่มจำนวนมากขึ้นข้อมูลก็จะเดินทางได้เร็วทำให้เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ร้อยละ 83 ของใยประสาทเกิดขึ้นหลังคลอด และใน 2 ปีแรกสมองจะเรียนรู้อย่างรวดเร็วมากที่สุด และจะพัฒนาการในการเคลื่อนไหว การมองเห็นและการได้ยินก่อนอย่างอื่น (กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี ม.ป.ป: 2) และขั้นตอนในการ พัฒนาสมองนั้นเนื่องจากสมองของทารกยังพัฒนาและเติบโตไม่เต็มที่ พฤติกรรมของเด็กจึง

เปลี่ยนแปลงไปตามวุฒิภาวะ และความสามารถในการทำงานของสมองที่ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นตามลำดับ ส่วนต่าง ๆ ของสมองเจริญเติบโต และเริ่มมีความสามารถในการทำหน้าที่ในช่วงเวลาที่ต่างกัน ดังนั้นการเรียนรู้ทักษะบางอย่างจะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเฉพาะในช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่เรียกว่า sensitive period ตัวอย่างเช่น พัฒนาการด้านภาษา การเรียนรู้เสียงดนตรี การขี่จักรยานสองล้อ เป็นต้น ถือได้ว่าช่วงเวลานี้เป็นช่วงพิเศษที่เปิดโอกาสให้ผู้เลี้ยงดูได้ส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะอย่าง ถือเป็นหน้าต่างของโอกาส (window of opportunity) ให้แก่เด็กได้ หน้าต่างแห่งโอกาสในการเรียนรู้เป็นช่วงที่พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กสามารถช่วยเหลือให้เด็กเรียนรู้ และพัฒนาสิ่งนั้น ๆ ได้ดีที่สุด เช่น การพูด ภาษา การเล่นเกม การขี่จักรยานสองล้อ การว่ายน้ำ เมื่อเวลาผ่านพ้นช่วงนี้ไปโอกาสนั้นจะไม่หวนคืนมาอีก กว่าจะฝึกได้ก็ยากหรืออาจจะไม่สามารถทำได้เลย (นิตยา ชชภักดี 2543: 25) ดังนั้นเด็กทุกคนในช่วงนี้ควรได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถเจริญเติบโตได้เต็มตามศักยภาพ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพในอนาคต

1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กอายุ 1 – 3 ปี

คนเราจะมีพัฒนาการสมวัยก็ต่อเมื่อความต้องการทุกด้านได้รับการตอบสนอง โดยเฉลี่ยคนในระดับเดียวกันจะมีวุฒิภาวะระดับประสบการณ์ และระดับพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันความบกพร่องที่เกิดขึ้นกับพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่ง หากทิ้งไว้จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตามพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งสมวัยไม่ได้แสดงว่าคนนั้นจะมีพัฒนาการด้านอื่นสมวัยไปด้วย พัฒนาการในแต่ละด้านเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการของแต่ละคน โดยขั้นตอนที่พัฒนาไปแล้วจะเป็นพื้นฐานของขั้นตอนที่ซับซ้อนขึ้นต่อไป พัฒนาการในแต่ละด้านของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของชีวิต แม้จะมีลักษณะร่วมหลายประการ แต่ในการพัฒนาแต่ละด้านก็มีทฤษฎีเฉพาะมาอธิบายในแต่ละด้าน ทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้อธิบาย ได้แก่ (อ้างถึงใน ทิศนา เขมณีและคณะ 2535: 59-69)

1.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางกาย

กิเซลล์ (Gesell, 1880-1961 อ้างถึงใน ทิศนา เขมณี 2535: 60) และเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นซึ่งไม่เพียงแต่การเจริญเติบโตของร่างกายเท่านั้น แต่รวมไปถึงพฤติกรรมและหน้าที่ของสิ่งเหล่านั้นด้วย สิ่งแวดล้อมเป็นเพียงองค์ประกอบอันดับที่สองที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการ เป็นเพียงองค์ประกอบที่ช่วยเสริมการพัฒนาการต่างๆ แต่ไม่ใช่ตัวทำให้เกิดพัฒนาการนั้น ๆ ถ้าวุฒิภาวะยังไม่เกิดสภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลอะไรต่อพัฒนาการเด็ก วุฒิภาวะจะถูกกำหนดด้วยพันธุกรรม ซึ่งมีอยู่ในตัวเด็กแต่ละคนมาแต่กำเนิด ส่วนสภาพแวดล้อมเป็นตัวทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันการเติบโตและพัฒนาการของเด็ก จะมีลักษณะต่อเนื่องเป็นขั้นตอนและการที่

จะสามารถเติบโตพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องบรรลุวุฒิภาวะ (Maturity) ของความสามารถขั้นนั้น รวมทั้งมีความพร้อมด้วย (Readiness) เช่น การที่เด็กอายุ 18 เดือนจะเดินได้จะต้องผ่านขั้นตอน นั่งได้ คลานได้ ยืนได้ แล้วจึงจะมีวุฒิภาวะและความพร้อมที่จะเดินได้ การพัฒนาการเป็น กระบวนการที่มีการประสานงานกันพร้อมกันไปหมดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ การเติบโตทางร่างกายและพัฒนาการทางอารมณ์และสติปัญญาจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะฉะนั้นการศึกษาพัฒนาการเด็กจะต้องศึกษาทั้งหมดมิใช่แยกส่วนใดส่วนหนึ่ง ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นลักษณะเด่นของพัฒนาการเด็กแต่ละคนจะมีการเติบโต และมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกัน ถึงแม้แบบแผนขั้นตอนพัฒนาการของเด็กทุกคนเหมือนกัน กล่าวคือเด็กทุกคนต้อง นั่งได้ก่อนที่จะคลานและยืนได้ก่อนที่จะเดิน แต่เด็กบางคนอาจจะเดินได้ตอน 11 เดือนบางคนเดินได้ตอน 16 เดือนหรือ 18 เดือน และเด็กบางคนก็พัฒนาการช้าในตอนต้น อาจไปโตทันเด็กอื่นใน ระยะต่อไป นอกจากนี้แล้วยังมีความแตกต่างในเรื่องพื้นฐานของอารมณ์และสติปัญญาของเด็กแต่ละคนด้วย ก็เชลล์ได้วางเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดพฤติกรรมของเด็ก โดยใช้การสังเกต พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) ซึ่งครอบคลุมการควบคุมอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย และ ความสัมพันธ์ทางการเคลื่อนไหว การสังเกตพฤติกรรมทางการปรับตัว (Adaptive Behavior) ซึ่งครอบคลุมของการใช้มือและสายตา การแก้ปัญหาในการปฏิบัติ การสำรวจและจัดกระทำต่อวัตถุ นอกจากนี้ยังมีการสังเกตพฤติกรรมทางการใช้ภาษา (Language Behavior) และพฤติกรรมทางสังคม (Personal – Social Behavior) อีกด้วย ทฤษฎีของก็เชลล์มีบทบาทอย่างมากในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก ซึ่งต้องจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคน

1.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา

เปียเจท์ (Piaget, 1954 อ้างถึงในอ้างอิงใน ทิศนา แคมณี 2535: 61)

นักทฤษฎีซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่าพฤติกรรมเกิดจาก วุฒิภาวะ (maturity) ประสบการณ์สะสม (experience) การถ่ายทอดจากสังคม (social transmission) และกฎของความสมดุล (equilibration) เปียเจท์อธิบายว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ ตามประสบการณ์ที่ได้รับและจากค่านิยมที่ถ่ายทอดมาจากสังคม และนอกจากนี้เปียเจท์ยังเชื่อว่าพฤติกรรมเกิดขึ้นเพื่อปรับโครงสร้างความคิดความเข้าใจให้เกิดความสมดุลกับสภาพแวดล้อม เปียเจท์ได้ให้คำศัพท์ อธิบายทฤษฎีของเขาไว้ดังนี้

การปรับตัว (adaptation) คือ การที่มนุษย์พยายามปรับตัวให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมโดยการซึมซาบประสบการณ์ (assimilation) และการปรับโครงสร้างสติปัญญา (Accommodation) ตามสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลในโครงสร้างความคิดความเข้าใจต่อ สิ่งรอบตัว

การซึมซาบประสบการณ์ (assimilation) คือ กระบวนการที่อินทรีย์ได้ดูดซึมสิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์เดิมของตน ขอบเขตการดูดซึมนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของอินทรีย์นั้น ๆ เช่น เด็กเล็ก ๆ จะเรียกผู้ชายที่พบว่า พ่อ และผู้หญิงที่เขาพบว่า แม่ เพราะประสบการณ์เดิมของเขา รู้จักแต่พ่อกับแม่ เมื่อเขาพบสิ่งใหม่เขาก็สามารถรับรู้ได้ตามประสบการณ์เดิมของเขานั่นเอง

การปรับโครงสร้างสติปัญญา (accommodation) เป็นกระบวนการที่ควบคุมไปกับการซึมซาบประสบการณ์เมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างของสติปัญญาในอินทรีย์จึงต้องมีการปรับให้สมดุลกับสิ่งแวดล้อม หน่วยที่มีการปรับตัวนี้ เพียเจท์เรียกว่า สคีม่า (schema) ทั้งนี้หมายความว่า สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้เด็กเปลี่ยนความคิด ความเข้าใจและปรับโครงสร้างสติปัญญาให้ตรงสภาพแวดล้อมของเขา

พัฒนาการทางด้านสติปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจท์เป็นไปตามลำดับขั้นต่าง ๆ ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) เริ่มจากแรกเกิดจนถึง 2 ปีเป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ปาก หู ตา เด็กเรียนรู้จากการสัมผัสจับต้องสิ่งแวดล้อมรอบตัว
2. ขั้นความคิดก่อนเกิดการปฏิบัติการ (Pre – operation Stage) ตั้งแต่อายุ 2 – 6 ปี เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาพูดและเข้าใจสัญลักษณ์ หรือใช้เครื่องหมายท่าทางในการสื่อความหมาย เด็กเริ่มพัฒนาความสามารถในการรู้จักสิ่งที่เป็นตัวแทน (representation) ในระยะนี้โครงสร้างทางสติปัญญาจะเป็นแบบง่าย ๆ การรับรู้ดีขึ้น แต่ยังไม่สามารถหาเหตุผลอ้างอิงได้ และเด็กจะมีความเชื่อต่อความคิดของตนเองอย่างมาก เนื่องจากมีความยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางอยู่มาก (egocentric) เด็กสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ และมีปฏิกิริยาต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว แต่เด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ (Irreversibility)
3. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (Concrete - operational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 7-11 ปี เด็กสามารถรับรู้เกี่ยวกับรูปธรรมได้ดี สามารถใช้เหตุผลกับสิ่งที่แลเห็นได้ เริ่มรู้จักสร้างกฎเกณฑ์ จัดหมวดหมู่ แบ่งพวก และเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้นเริ่มคิดเป็นรูปธรรมได้บ้าง
4. ขั้นปฏิบัติการความคิดแบบนามธรรม (Formal -operation Stage) ช่วงอายุ 11-15 ปี เป็นช่วงที่เด็กสามารถรู้จักคิดหาเหตุผลอย่างมีระบบ และเรียนรู้เกี่ยวกับกับสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดีขึ้นสามารถคาดคะเน ตั้งสมมติฐานและแก้ปัญหาได้ มีความคิดหาเหตุผลแบบ

ตรรกศาสตร์ เป็นขั้นเกิดพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ เด็กวัยนี้จะมีความคิดเท่าผู้ใหญ่ แตกต่างกันในที่คุณภาพ เพราะประสบการณ์ต่างกัน

ขั้นตอนของโครงสร้างสติปัญญานี้ จะเกิดไปตามลำดับขั้น ไม่มีการข้ามขั้น และย้อนกลับขั้น พัฒนาการระยะแรกจะเป็นพื้นฐานของขั้นพัฒนาการระยะต่อไป

บรูเนอร์ (Bruner, 1966 อ้างถึงใน ทิศนา แคมณี 2535: 63) เน้น ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก บรูเนอร์เห็นด้วยกับเพียเจท์ที่ว่า การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการภายในอินทรีย์ (organism) ซึ่งจะพัฒนาได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก บรูเนอร์แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิด ของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน ซึ่งคล้ายคลึงกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์

1. ขั้นการกระทำ (Enactive Stage) เด็กเรียนรู้จากการกระทำและการสัมผัส
2. ขั้นคิดจินตนาการหรือสร้างมโนภาพ (Iconic Stage) เด็กเกิดความคิดจากการรับรู้ตามความเป็นจริง และการคิดจากจินตนาการด้วย

3. ขั้นใช้สัญลักษณ์และความคิดรวบยอด (Symbolic Stage) เด็กเริ่มเข้าใจ เรียนรู้ความสัมพันธ์ต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เห็น

บรูเนอร์เชื่อว่า พัฒนาการทางด้านความคิดจะเกิดจากการเรียนรู้ และ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมมากกว่าเกิดจากการพัฒนาการภายในของอินทรีย์

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์และทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ ของบรูเนอร์ สามารถใช้เป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ช่วยให้ผู้เลี้ยงดูเด็กสามารถจัด กิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการเสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กได้

1.2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตใจและอารมณ์

ออสูเบล (Ausubel อ้างถึงใน ทิศนา แคมณี 2535: 64) ได้จำแนกประเภท ของอารมณ์ออกเป็น 2 ประเภทคือ

- 1) อารมณ์ดี
- 2) อารมณ์ไม่ดี

อารมณ์ดี แบ่งออกเป็น 4 อารมณ์ คือ รัก คีใจ ขันหรือเบิกบาน และสงสาร หรือเห็นใจ อารมณ์ต่าง ๆ จะพัฒนาขึ้นตามลำดับ โดยเด็กจะพัฒนาการอารมณ์รักตั้งแต่แรกเกิด จากการรักตัวเองออกสู่คนใกล้ชิดที่สุดและกระจายออกไปใน 2 เดือนแรกเด็กจะรู้จักอารมณ์คีใจ และปรากฏชัดเจนเมื่ออายุ 2 ปี เด็กเริ่มเกิดอารมณ์ขันหรือเบิกบานเมื่ออายุได้ 4 เดือน และอารมณ์ เบิกบานจะเกิดขึ้นในเด็กเล็กมากกว่าเด็กโต ส่วนอารมณ์สงสารเห็นใจจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุ ประมาณ 2 ปี หรือเริ่มมีความเข้าใจสถานการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ได้บ้างแล้ว

อารมณ์ไม่ดี จำแนกออกเป็น 5 อารมณ์คือ วิตกกังวล กลัว โกรธและก้าวร้าว อิจฉาและริษยาและอารมณ์ถูกทอดทิ้ง อารมณ์วิตกกังวลพัฒนาขึ้นมาจากความคับข้องใจในสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผลมาจากความมั่นใจในตัวเอง และจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระยะต่าง ๆ ของชีวิต อารมณ์กลัวมักจะมีอารมณ์วิตกกังวลแฝงอยู่ด้วย อารมณ์โกรธและก้าวร้าวซึ่งมักจะเกิดคู่กัน จะมีในเด็กปฐมวัยมากกว่าเด็กโต อารมณ์อิจฉาและริษยาจะพบมากในเด็กที่ต้องแข่งขันชิงดีชิงเด่น ส่วนอารมณ์ถูกทอดทิ้งถ้าเกิดขึ้นในเด็กปฐมวัย จะเกิดผลภัยต่อชีวิตของเด็ก ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา

1.2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมสังคมและบุคลิกภาพ

1) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1966 อ้างถึงใน ทิศนา แจมณี 2535: 65) แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ระดับและในแต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ขั้นย่อยได้แก่

ระดับที่หนึ่ง ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional Level) มี 2 ขั้นตอนคือ ขั้นที่หนึ่ง หลักการหลบหลีกการลงโทษ เด็กอายุ 0 – 7 ปี จะมีการพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมในระดับที่ประพฤตินี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าตน

ขั้นที่สอง หลักการแสวงหารางวัล เด็กอายุ 7- 10 ปี จะเริ่มประพฤตินตามกฎเกณฑ์โดยจุดมุ่งหมายเปลี่ยนไปจากการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ เป็นเพื่อให้ได้รางวัลและความพอใจแทน

ทั้งนี้เมื่อเด็กโตขึ้นเข้าสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ เด็กจะพัฒนาจริยธรรมของตนไปสู่ระดับที่สอง และที่สาม ตามลำดับคือ ระดับตามเกณฑ์ (conventional level) และระดับเหนือกฎเกณฑ์ (post - conventional level) ในการพัฒนาไปสู่การมีจริยธรรมขั้นสูงขั้น โคลเบอร์กอธิบายว่า ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางบุคลิกภาพสติปัญญาและอื่น ๆ บุคคลบางคนแม้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แต่พัฒนาการทางจริยธรรมอาจยังอยู่ในขั้นต้น ๆ เท่านั้น

2) ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมและบุคลิกภาพ

ฟรอยด์ (Freud, 1923-1927 อ้างถึงใน ทิศนา แจมณี 2535: 66) ได้ย้ำถึงความสำคัญของวัย 5 ปีแรกของชีวิตว่า เป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต เขาเชื่อว่าวัยนี้เป็นรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ และบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเด็กที่สุด คือ แม่ จะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของเด็ก ฟรอยด์ได้พัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น โดยให้ชื่อว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางเพศ (Psychosexual Development

Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพของร่างกาย โดยร่างกายจะเปลี่ยนแปลงบริเวณของความพึงพอใจเป็นระยะ ๆ ในช่วงอายุต่าง ๆ กัน และถ้าบริเวณแห่งความพึงพอใจต่าง ๆ นี้ ได้รับการตอบสนองเต็มที่ เด็กจะมีการพัฒนาที่ดีและสมบูรณ์ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่ได้รับการตอบรับ การตอบสนองเต็มที่ ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหาและไปแสดงออกเมื่อเด็กโตขึ้น

นอกจากนี้ ฟรอยด์ ยังกล่าวถึง โครงสร้างของบุคลิกภาพไว้ด้วยว่า บุคลิกภาพ ประกอบด้วย อิด (id) อีโก้ (ego) และซูเปอร์อีโก้ (super ego) ซึ่งการทำงานของบุคลิกภาพอยู่ภายใต้พลัง 3 สิ่งนี้ได้แก่

(1) อิด (Id) คือ บุคลิกภาพส่วนที่เกิดจากจิตไร้สำนึก เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติที่สั่งให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตามที่ตนต้องการเป้าหมายของ Id คือ ความพึงพอใจ (Pleasure Principle)

(2) อีโก้ (Ego) คือบุคลิกภาพส่วนที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากการไถ่มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยใช้หลักแห่งความจริง (Reality Principle)

(3) ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) คือบุคลิกภาพที่มนุษย์พัฒนาจากค่านิยมและมาตรฐาน จริยธรรมของบิดมารดา เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์เลือกทำในสิ่งที่ตนคิดว่าดี (Ego Ideal) และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมของตน (Conscience) บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีคือบุคคลที่อีโก้ (Ego) สามารถปรับให้เกิดความสมดุลระหว่างแรงขับตามความต้องการตามธรรมชาติของอิด (Id) กับมาตรฐานจริยธรรมของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego)

อีริกสัน (Erikson, 1950 อ้างถึงใน ทิศนา แจมณี 2535: 67) เน้นความสำคัญของเด็กวัยนี้ว่า เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละช่วงอายุของเด็กจะประสบสิ่งที่พึงพอใจตามขั้นตอนพัฒนาการต่าง ๆ ของแต่ละวัยมากเพียงใด ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้น เด็กจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม พัฒนาการทางบุคลิกภาพของคนมี 8 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาความไว้วางใจ หรือไม่ไว้วางใจในสภาพแวดล้อมและบุคคลรอบตัว (Sense of Trust VS. Sense of Mistrust) อยู่ในวัยแรกเกิดถึง 1 ขวบ ทารกจะพัฒนาความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับและสามารถให้ความไว้วางใจเป็นมิตรแก่คนอื่น วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไม่ว่าจะเป็นการอุ้ม การให้อาหารหรือวิธีการเลี้ยงดูต่างๆ จะส่งผลไปสู่บุคลิกภาพของความเป็นมิตรเปิดเผยและเชื่อถือไว้นั่นเองเชื่อใจต่อสภาพแวดล้อม และบุคคลต่าง ๆ ถ้าเด็กไม่ได้รับ

ความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กจะพัฒนาบุคลิกภาพของความตระหนี่ตัวปกปิด ไม่ไว้วางใจใคร และมักมองโลกในแง่ร้าย

ขั้นที่ 2 ขั้นพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง หรือความละอายและความสงสัยไม่แน่ใจในตัวเอง (Sense of Autonomous VS. Sense of Shame and Doubt) อยู่ในวัย 1 – 3 ปี เด็กวัยนี้เริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตัวเอง สามารถควบคุมตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัวตัวเองได้ เด็กสามารถทำงานง่าย ๆ เหมาะกับวัยของเด็ก ให้สำรวจได้ด้วยตนเอง เช่น หยิบอาหารเข้าปาก เดิน วิ่งเล่นหรือเล่นของเล่น จะทำให้เด็กเกิดความสงสัยในความสามารถของตนเอง เกิดความละอายในสิ่งที่ควรกระทำ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณไม่สามารถทำอะไร ได้อย่างถูกต้องและได้ผล เกิดย่อท้อ ชอบพึ่งผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาความคิดริเริ่มหรือความรู้สึกผิด (Sense of Initiative VS. of Guilt) อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี ในช่วงนี้เด็กจะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เด็กมีการเลียนแบบผู้ผู้ใหญ่ใกล้ชิดหรือสิ่งแวดล้อมที่ตนรับรู้เด็กเริ่มเรียนรู้และยอมรับค่านิยมของครอบครัวและสิ่งที่ถ่ายทอดสู่เด็ก ถ้าเด็กไม่มีอิสระในการค้นหาที่จะส่งผลไปสู่ความคับข้องใจ ที่ไม่สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อจิตใจของเด็กและความรู้สึกผิด

ทฤษฎีของอิริคสัน เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และเน้นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็ก โดยเชื่อว่าการพัฒนาต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าในช่วงพัฒนาการขั้นใดก็ตามเด็กไม่สามารถประสบผลสำเร็จในแต่ละขั้นของพัฒนาการ เด็กเกิดความขัดแย้งในใจ และจะไม่สามารถพัฒนาไปสู่พัฒนาการที่สูงขึ้นในขั้นต่อไป นอกจากขจัดความขัดแย้งในใจนั้นได้ เด็กจึงสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก

แอดเลอร์ (Adler, 1870-1973 อ้างถึงใน ทิศนา เขมณี 2535: 68) เป็นนักจิตวิทยาให้ความสำคัญกับเรื่อง “ความสำนึกทางสังคม” ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสังคมสูงจะเป็นบุคคลที่ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมและสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ให้แก่สังคมนั้น คนที่ไม่มีสำนึกทางสังคมจะไม่ใคร่เห็นประโยชน์ของสังคมมากนัก และมีแนวโน้มที่จะแข่งขันกับผู้อื่น แอดเลอร์เชื่อว่า สำนึกทางสังคมของเด็ก เป็นผลมาจากพันธุกรรมลักษณะทางร่างกายของแต่ละคนมีอิทธิพลต่อวิธีที่ผู้อื่นปฏิบัติต่อเขา ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกของเด็กที่มีต่อตนเอง ผู้ใหญ่ที่เห็นว่าเด็กเป็นผู้มีความสามารถและมีสิ่งที่น่าสนใจในตัวย่อมแสดงความรู้สึกนี้ให้เด็กเห็นเด็กจะซึมซับความคิดเห็นของผู้ใหญ่เข้าไปและมองตัวเองคล้าย ๆ กับที่ผู้ใหญ่มอง ถ้าผู้ใหญ่เห็นว่าเด็กไม่มีความสามารถ ความรู้สึกนั้นจะเป็นผลกระทบทำให้เด็กไม่นับถือตนเอง

วัยเด็กเป็นวัยที่เด็กประเมินตนเอง แอคเตอร์เชื่อว่าเด็กที่เห็นคุณค่าของตนเองจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสำนึกทางสังคม เด็กที่ไม่เห็นคุณค่าของตนเองจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสำนึกต่อสังคมต่ำ สรุปได้ว่า เด็กที่เห็นคุณค่าของตนเอง จะมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองจะเป็นคนที่ยอมรับนับถือผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและช่วยเหลือผู้อื่นได้ดี เด็กที่ไม่เห็นคุณค่าของตนเองและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จะไม่มีใครนับถือบุคคลอื่นและไม่ใคร่ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

ดิวอี้ (Dewey, 1851 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี 2535: 69) นักการศึกษาและนักปราชญาเชื่อว่า การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ คือ การทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในจิตสำนึกทางสังคมของเผ่าพันธุ์ จิตสำนึกทางสังคมนี้เริ่มตั้งแต่เราเกิด โดยที่เราไม่รู้ตัว เด็กจะถูกกระตุ้นจากสถานการณ์ทางสังคมให้เขาค่อย ๆ ลดการกระทำและความรู้สึกที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง และเพิ่มการกระทำและความรู้สึกเพื่อสังคมที่เขาอยู่ การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ปลูกเร้าความรู้สึกนึกคิดของเด็ก ทำให้เขาตระหนักถึงขอบเขตการกระทำของตน และมีนิสัยที่เหมาะสมแก่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ด้วยเหตุนี้ ดิวอี้ (Dewey) จึงถือว่า โรงเรียนคือ ชีวิตในชุมชนที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสแบ่งปันเสียสละสิ่งที่มีตนมีเพื่อสร้างสรรค์ส่วนรวม

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กอายุ 1-3 ปี มีทฤษฎีต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องมากมายผู้ที่ทำหน้าที่ในการส่งจะส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี จำเป็น ต้องมีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีเหล่านี้ เพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกและพฤติกรรมที่เด็กควรแสดงออก และสามารถส่งเสริมได้อย่างเหมาะสม

1.3 พฤติกรรมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี

พัฒนาการ (development) หมายถึง การเพิ่มทักษะและความซับซ้อนในการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายจากสิ่งง่าย ๆ ไปสู่สิ่งที่ยากและซับซ้อนยิ่งขึ้นเป็นผลจากการเจริญเติบโตวุฒิภาวะและการรับรู้ทำให้สามารถปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (Jackson and Saunders, 1993; Thompson and Ashwill, 1992) ซึ่งสอดคล้องกับที่นิคยา คซกักติ (2543) ได้กล่าวว่า พัฒนาการ หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่และวุฒิภาวะของระบบต่าง ๆ รวมทั้งตัวบุคคล ที่ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพทำสิ่งที่ยากซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่และความสามารถในการปรับตัวในสภาพแวดล้อมหรือภาวะใหม่ในบริบทของครอบครัวและสังคม พัฒนาการเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การปฏิสนธิจนถึงการบรรลุวุฒิภาวะ และในหลายกรณียังมีการพัฒนาต่อไปจนตลอดชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของเด็กวัยอายุ 1-3 ปี (ทิศนา ขัมมณี และคณะ 2535 และสุชา จันทร์เอม 2542 : 116-120) จำแนกได้ดังนี้

1.3.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง ความสามารถของร่างกายในการทรงตัวในอิริยาบถต่าง ๆ และการเคลื่อนไหวโดยการชักกล้ามเนื้อมัดใหญ่ การใช้สัมผัสรับรู้และการใช้ตาและมือประสานกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พัฒนาการด้านร่างกายมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ พัฒนาการทางสุขภาพ และพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว

พัฒนาการทางสุขภาพ ดัชนีสำคัญในการบ่งชี้ถึงสุขภาพ ได้แก่ น้ำหนักและส่วนสูงเด็กควรมีน้ำหนักและส่วนสูงสมวัย และมีการเพิ่มน้ำหนักและส่วนสูงตามอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยของเด็กในประเทศตน โดยเฉลี่ยเด็กอายุ 1 ปี น้ำหนัก 9 กิโลกรัมสูง 75 เซนติเมตร อายุ 15 เดือนน้ำหนัก 10 กิโลกรัมสูงประมาณ 77 เซนติเมตร อายุ 18 เดือนน้ำหนัก 10.8 กิโลกรัมสูงประมาณ 80 เซนติเมตร อายุ 24 เดือนน้ำหนัก 11.8 กิโลกรัมสูงประมาณ 85 เซนติเมตร อายุ 2 ปีครึ่งน้ำหนัก 12.8 กิโลกรัมสูงประมาณ 88 เซนติเมตร อายุ 3 ปีน้ำหนัก 13.8 กิโลกรัม สูงประมาณ 92 เซนติเมตร (ศูนย์อนามัยที่ 8 2547)

พัฒนาการทางการเคลื่อนไหว เด็กปฐมวัยจะพัฒนาความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวโดยเริ่มต้นจากส่วนบนของร่างกาย คือ ศีรษะไปสู่ลำตัว ขาและเท้า และเริ่มจากตัวไปยังแขนขาและไปสู่ปลายนิ้วมือ นิ้วเท้าตามลำดับ ตลอดจนเริ่มจากการควบคุมกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ไปสู่การควบคุมกล้ามเนื้อมัดเล็ก เด็กส่วนน้อยที่สามารถเดินได้เองในขวบปีแรก โดยมากเด็กจะพัฒนาการทักษะการเดินได้ดีในช่วงอายุ 1 ปีครึ่ง - 2 ปี ถ้าเด็กยังไม่สามารถเดินได้เองเมื่ออายุ 1 ปีครึ่งต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะอาจเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงการขาดการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม หรืออาจเป็นอาการเริ่มต้นของปัญญาอ่อนก็ได้ โดยทั่วไปเด็กเดินเองได้เมื่ออายุ 15 เดือนและพยายามวิ่งเมื่ออายุ 18 เดือน แต่หกล้มได้ง่ายเด็กจะเดินได้เองและวิ่งได้เองเมื่ออายุ 2 ปี และสามารถขึ้นลงบันไดได้เมื่ออายุ 2 ปีครึ่ง เด็กสามารถกระโดดสองเท้าพร้อมกันได้ยืนขาเดียวได้นานประมาณ 1 - 2 วินาที ในช่วงปลาย ๆ ของขวบปีที่สอง เด็กสามารถยืนขาเดียวได้ขึ้นบันไดสลับขาได้ การควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายดีขึ้นเมื่ออายุ 3 ปี จะสามารถวิ่งและหยุดทันทีที่กระโดดขึ้นลงได้ง่าย เนื่องจากวัยนี้มีทักษะการเคลื่อนไหวมากขึ้น การเล่นจึงเป็นลักษณะของการลากจูงของเล่น ซึ่งจักรยาน 3 ล้อ คิวบ์ไบค เล่นกระดานลื่นและกายกรรม ซึ่งเป็นการเล่นที่ใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ส่วนพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กพัฒนาการด้านนี้ของเด็กจะเห็นได้จากทักษะในการใช้มือเพิ่มขึ้น อายุ 18 เดือนก็จะสามารถจับถ้วยโดยสองมือ ใช้ช้อนตักอาหารเองได้ สามารถจับปากกาดินสอระบายสีได้แต่ยังไม่เป็นรูป สามารถโยนบอลเหนือศีรษะได้โดยไม่เสียการทรงตัว อายุ 24 เดือนเด็กสามารถขีดเขียนเป็นเส้นได้ลากเส้นตามแนวตรงและแนวโค้งได้ วางบล็อกซ้อนกัน 3-4 ชั้นได้ อายุ 36 เดือนเด็กสามารถเขียนรูปร่างกลมตามแบบได้

นอกจากการพัฒนากล้ามเนื้อเพื่อการเคลื่อนไหวแล้ว เด็กยังพัฒนาความสามารถในการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ได้แก่ การมองเห็น การฟัง การชิม การดม และการลูบคลำสัมผัส แม้การเปลี่ยนแปลงจะไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนเท่ากับการพัฒนาทางโครงสร้างร่างกายและการเคลื่อนไหวก็ตาม และเด็กวัยนี้อัตราการเจริญเติบโตลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านความสูงและน้ำหนักเมื่อเทียบกับวัยทารก การเพิ่มน้ำหนักเกิดจากการเจริญเติบโตของกระดูกและกล้ามเนื้อต่างกับวัยทารกซึ่งจะเพิ่มขึ้นจากเนื้อเยื่อไขมัน ตอนปลายวัยนี้ 1 ใน 4 ของน้ำหนักทั้งหมดจะเป็นน้ำหนักของกล้ามเนื้อ ในช่วงนี้สัดส่วนของร่างกายจะเปลี่ยนแปลงจากลักษณะของทารกอย่างเห็นได้ชัด ลักษณะหน้าตาแบบทารกจะหมดไปนั่นคือ ส่วนของแขนและขาจะยาวออกไปศีรษะจะได้ขนาดกับลำตัว ไหล่กว้างมือและเท้าก็ใหญ่ขึ้นด้วย โครงกระดูกจะแข็งแรงขึ้นกล้ามเนื้อเติบโตและแข็งแรงขึ้น เด็กวัยนี้เริ่มมีทักษะในการเคลื่อนไหวส่วนของร่างกายได้ดีขึ้นการใช้มือ รู้จักป้องกันตัวเอง แต่งตัวได้เอง ใส่รองเท้าได้เอง อาบน้ำหิวผมได้เอง

1.3.2 พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ

พัฒนาการด้านจิตใจและอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการแสดงความรู้สึก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รักชอบ โกรธ กลียด กลัวและเป็นสุข ความสามารถในการแยกแยะความถี่ซึ่งและควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนสร้างความรู้สึกที่ดีและนับถือต่อตนเอง (self-esteem) หรืออัตมโนทัศน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคมด้วย อารมณ์ของเด็กปฐมวัยไม่มั่นคงและมักเปลี่ยนแปลงง่ายในระยะเวลาอันสั้น เด็กแสดงความโกรธ ความกลัว ความเศร้า ความอิจฉาริษยาและความสุขสนุกสนานอย่างไม่มี การควบคุม การแยกจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลักเป็นประสบการณ์ที่น่ากลัวสำหรับเด็ก ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นและมั่นคงระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดูใกล้ชิด จะทำให้เด็กไว้วางใจผู้อื่นเกิดความมั่นใจในการกระทำของตนเอง กล้าทำ กล้าถาม มีความรู้สึกดี ๆ ต่อตนเองและอารมณ์ของวัยเด็กตอนต้นจำแนก (สุชา จันท์ธรม 2542: 116) ได้ดังนี้

1) อารมณ์โกรธ เป็นอารมณ์ธรรมชาติที่พบมากในวัยนี้ เด็กมักใช้เป็นเครื่องมือเรียกร้องให้ได้สิ่งที่ต้องการ เด็กมักโกรธในกรณีที่ขัดใจและขัดขวางไม่ให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการ เด็กมักจะแสดงความโกรธออกมาโดยการร้องไห้ทุบตีสิ่งกีดขวางทิ้งตัวลงนอน อารมณ์ดังกล่าวนี้ค่อย ๆ หายไปเมื่อพ้นวัยนี้

2) ความกลัว ความกลัวมักเกิดจากที่เด็กได้พบกับสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ไม่เคยพบมาก่อนเด็กมักแสดงอาการกลัวโดยการหลบซ่อน วิงหนี ความกลัวของเด็กอาจมาจากสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ เด็กมักกลัวในสิ่งที่บิดามารดากลัว และความกลัวจะค่อย ๆ

ลดลงเมื่อโตขึ้นความกลัวจะหายไปก็ได้ โดยการให้คำอธิบายและการให้เด็กคุ้นเคยกับสิ่งที่กลัวมาก่อนก็ได้แต่ต้องทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป

3) ความอิจฉาริษยา เป็นอารมณ์ปกติที่มักเกิดกับเด็กวัย 2 – 5 ปี โดยเฉพาะเมื่อบิดามารดาหันความสนใจไปสู่ผู้อื่น เช่น กรณีมีน้องใหม่เกิดขึ้น นอกจากนี้เด็กอาจอิจฉาพี่ ๆ โดยเข้าใจว่าพ่อแม่รักพี่ ๆ มากกว่าตน เด็กผู้ชายอาจจะเริ่มอิจฉาพ่อเมื่อเห็นแม่แสดงความเอาใจใส่พ่อมากกว่าตนเองก็ได้ เมื่อเด็กมีอารมณ์อิจฉาเกิดขึ้นมักแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับเมื่อโกรธ บางครั้งความอิจฉาอาจจะเป็นสาเหตุให้เด็กแสดงพฤติกรรมแบบทารกอีก เช่น การดูดมือ ปัสสาวะรดที่นอนบ่อย เป็นต้น เมื่อเด็กมีความสนใจในสิ่งอื่น ๆ มากขึ้น ความอิจฉาของเด็กจะค่อย ๆ ลดลง

4) ความอยากรู้อยากเห็น เด็กวัย 2 – 3 ปี มักจะถามโน้नถามนี้อยู่เรื่อย ๆ มีความสงสัยในสิ่งต่าง ๆ ไม่สิ้นสุด และจะถามจนได้คำตอบที่กระจ่างแจ้ง เด็กฉลาดมักจะชอบซักถามมากที่สุดและจะเริ่มถามเกี่ยวกับนามธรรม เช่น ความเป็น ความตาย การเกิด ความจริงการซักถามเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความฉลาดของเด็กเป็นอย่างดี ผู้ใหญ่จึงควรรหาคำตอบที่ดีและเหมาะสมกับวัยของเด็ก ตอบเด็กโดยไม่คิดว่าเป็นสิ่งที่น่ารำคาญแต่อย่างใด

5) ความร่าเริงหรือดีใจ เด็กที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทันทีและสม่ำเสมอมักจะเป็นเด็กที่มีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง หัวเราะและยิ้มง่าย เด็กจะชอบใจเมื่อได้เห็นท่าทางตลกหรือการทำเสียงล้อเลียนของผู้ใหญ่ เด็กมักแสดงความร่าเริงด้วยการยิ้ม หัวเราะหรือกระโดดโลดเต้น

6) ความรัก เด็กมักแสดงความรักต่อพ่อแม่หรือสัตว์เลี้ยง ตลอดจนของเล่นที่ชอบความรักจัดเป็นอารมณ์ที่รื่นรมย์ และเด็กวัยนี้มักแสดงความรักของเขาออกมาอย่างเปิดเผย เช่น การกอดจูบผู้ที่เขารักหรือสิ่งของที่เขารัก

ลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของเด็กที่ค่อย ๆ พัฒนาอารมณ์ต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น บางอารมณ์ก็จะเกิดขึ้นรุนแรง และเกิดขึ้นถี่กว่าเมื่อเด็กยังเล็กและลดลงเมื่อเด็กโตขึ้นขณะที่บางอารมณ์เกิดขึ้นในลักษณะกลับกัน การที่เป็นเช่นนี้ทำให้เด็กจำเป็นต้องต้องได้รับความเข้าใจอย่างแท้จริงจากผู้เลี้ยงดูว่า พฤติกรรมทางอารมณ์ที่เด็กแสดงออกเช่นนั้นบ่งถึงลักษณะตามธรรมชาติที่เป็นไปตามวัยของเด็ก หรือบ่งถึงปัญหาบางอย่างที่ต้องรีบแก้ไข นอกจากนี้เด็กยังจำเป็นต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง ไม่ให้เกิดอารมณ์หวาดกลัวรุนแรง เพราะการที่ได้รับความหวาดกลัวอย่างรุนแรงในวัยต้นของชีวิต ซึ่งเป็นวัยวิกฤตินี้จะส่งผลถึงการชะงักทางพัฒนาการด้านอื่น ๆ หรือแม้แต่การถดถอยสู่พัฒนาการขั้นต่ำลงไปได้ และการ

ดูแลส่งเสริมให้เด็กมีอารมณ์ดีในปฐมวัย ยังส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งเมื่อได้วางรากฐานอย่างใดลงไปแล้วเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นได้ยากภายหลัง

1.3.3 พัฒนาการด้านสังคม

พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีทักษะในการปรับตัวทางสังคมคือ สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเองร่วมมือกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบและมีความเป็นตัวของตัวเอง สำหรับเด็กหมายถึงความรวมถึง ความสามารถในการช่วยตัวเองในชีวิตประจำวัน (personal social) นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณ (spiritual development) ซึ่งหมายถึงการรู้คุณค่าของชีวิต สิ่งแวดล้อมคุณธรรม ความรู้ผิดชอบชั่วดีและความสามารถในการเลือกดำรงชีวิต ในทางสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนรวมอีกด้วย พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยมีลักษณะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง เมื่อเด็กได้พบปะบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คนในครอบครัวและเริ่มแยกจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู เด็กจะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และเรียนรู้บทบาทพื้น ๆ ของตัวเอง ซึ่งทำให้เขาเริ่มให้ความสำคัญและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น พัฒนาการทางสังคมเด็กจะมีกระบวนการขั้นตอน ตามลำดับอายุไม่ว่าเด็กจะอยู่ในวัฒนธรรมหรือสังคมที่แตกต่างกัน ก็จะมีพัฒนาการทางสังคมเป็นขั้นตอนเหมือนกันที่แตกต่างกันคือเนื้อหาของทักษะสังคมนั้น ๆ เช่น การกินอยู่ การแต่งตัว ศาสนา พัฒนาการทางสังคม จะมีขั้นตอนการพัฒนาตามอายุโดยเด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการด้านสังคมในขั้นที่ 3 เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่น (ทิสนา แคมณี 2535: 77-79) ได้แก่

12 เดือน เด็กเข้าใจคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ ชอบเล่นเกมกับผู้ใหญ่ สนใจสิ่งรอบตัวและจะหิบบของใส่ปาก

15 เดือน ชอบเลียนแบบผู้ใหญ่และช่วยเหลือผู้ใหญ่ทำงาน เริ่มแสดงอาการอิจฉาจากอาการ โกรธหรือร้องไห้ เริ่มมีความรู้สึกแข่งขันเมื่อเล่นกับพี่ ๆ ที่โตกว่า คืบหน้าจากถ้วยได้

2 ปี ชอบเล่นใกล้กับเด็กคนอื่นแต่ไม่เล่นด้วย เริ่มหวงของแสดงความเห็นอกเห็นใจเด็กที่ร้องไห้หรือเจ็บปวด รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง สนใจกิจกรรมของผู้ใหญ่และชอบเลียนแบบ

3 ปี เริ่มเล่นกับเด็กคนอื่นและยอมแบ่งของเล่นกับเพื่อนสามารถคอยไปถึงคราวของตน แสดงความรักใคร่น้อง ๆ ที่เล็กกว่า สามารถช่วยเหลืองานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้

จากลักษณะพัฒนาการดังกล่าว เด็กจึงต้องได้รับโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เด็กจะต้องมีบุคคลหลักที่ทำหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิด และสร้างความผูกพันด้วยเป็นลำดับแรก ตั้งแต่แรกเกิดเด็กจะต้องได้รับการปฏิบัติที่สุภาพ อ่อนโยนและเอื้ออาทรจากบุคคลรอบข้างเพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และพัฒนาเจตคติที่ดีต่อผู้อื่นเด็ก

ต้องได้รับการคาดหวังจากผู้ใหญ่รอบข้าง ตามระดับพัฒนาการทางสังคม เด็กต้องมีโอกาสประสบผลสำเร็จจากการเล่นและการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เด็กต้องไม่ถูกลี้นิ้วหรือใช้กำลังบังคับ ตลอดจนทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจ ให้เกิดความหวาดกลัวอย่างรุนแรง และประทับความหวาดกลัวนั้นไว้ เด็กต้องได้รับโอกาสที่จะเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กด้วยกันเพื่อเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กจะได้รับการถ่ายทอดมารยาทและกติกาทางสังคม เพื่อให้สามารถวางตัวได้อย่างถูกกาลเทศะ ตลอดจนต้องได้รับการปลูกฝังจากการปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตและการอบรมสั่งสอนที่เหมาะสมกับวัย ให้เกิดสำนึกในความรับผิดชอบต่อสมาชิกอื่น ๆ สังคม และความผูกพันร่วมเป็นเจ้าของ ผู้สืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม และในอีกแง่หนึ่งเด็กต้องได้รับการฝึกสอนให้รู้จักตัวของตัวเอง และแสดงออกอย่างเหมาะสมแก่กาลเทศะด้วย

1.3.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับตนเอง การรู้จัก รู้เหตุผล และความสามารถในการแก้ไขปัญหา ซึ่งแสดงออกด้วยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ ดังนั้น พัฒนาการด้านภาษาและสื่อความหมาย กับการใช้ตาจับมือจึงมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการทางสติปัญญาในเด็กปฐมวัยมี 2 ด้านคือ พัฒนาการทางการเรียนรู้และการปรับตัว หากเด็กไม่สามารถพัฒนาตามขั้นตอนที่เหมาะสมในระยะ 6 ปีแรกของชีวิต การส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการดังกล่าวภายหลังทำได้ยากมาก หรืออาจทำไม่ได้เลยเพราะช่วงเวลานี้เป็นระยะวิกฤต (Critical Period) ของพัฒนาการดังกล่าว

ลักษณะการพัฒนาการทางการเรียนรู้และปรับตัวโดยทั่วไปในเด็กปฐมวัย (ทิสนา แคมณี 2535: 73-74) สรุปได้ดังนี้

12 – 18 เดือน หายของที่ซ่อนได้ ไล่ของประเภทอิฐ กรวดลงในกล่องได้
18 – 24 เดือน จิตเขียนบนกระดาษหรือพื้นทรายได้ ชื่อวัยวะของตนเองและของผู้อื่นได้

2 – 3 ปี เขียนวงกลมบนกระดาษหรือพื้นทรายได้ ตอบถ้อย 3 ก้อนได้ ชอบถามว่า “อะไร” “ใคร”

3 - 4 ปี สนใจสิ่งที่เคลื่อนไหว เช่น รถ เรือ เครื่องบิน สัตว์ ชอบฟังนิทาน คำคล้องจอง ชอบถาม “ที่ไหน” “ทำไม”

จากการที่เด็กมีลักษณะพัฒนาการทางการเรียนรู้ดังกล่าว เด็กจึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กในแต่ละระดับพัฒนาการ เด็กต้องได้รับ

โอกาสที่จะสำรวจตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ รอบตัวโดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมอง การฟัง การลูบคลำสัมผัสตลอดจนการดม เด็กต้องได้รับโอกาสตรวจสอบความสามารถของตนเอง ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และฝึกทำสิ่งที่อยู่ในวิสัยของตนให้เกิดความชำนาญมากขึ้น เด็กต้องได้รับโอกาสที่จะมีเวลาเงียบ ๆ ใคร่ครวญพิจารณาและจัดโครงสร้างความคิดของตน ให้กว้างขวางและเป็นระบบระเบียบบ้างตามสมควร เด็กต้องได้ทดลองจัดกระทำกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง เพื่อพัฒนาความคิดความเข้าใจในคุณสมบัติทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับรู้มา เด็กต้องได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับระดับความสนใจและความสามารถ เพื่อช่วยขยายประสบการณ์และโครงสร้างความคิดของตน และเด็กจะได้มีโอกาสคิดค้นจินตนาการ โดยไม่ถูกติเตียนว่าเพ้อฝันไร้สาระ เด็กจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม เมื่อแสดงความสงสัย สนใจ หรือแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด เพื่อจะให้เกิดกำลังใจในการแสวงหาความรู้และใช้ความสามารถต่อไป นอกจากนี้เด็กต้องได้รับความเข้าใจจากผู้เลี้ยงดูที่คาดหวังจากตัวเขาตามระดับความสามารถที่แท้จริงของเขา ไม่เคี่ยวเข็ญหรือโกรธเกรี้ยวเมื่อเด็กไม่เข้าใจหรือทำไม่ได้ และไม่คาดหวังด้านที่ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ของตน โดยการทำให้แทนหมด และที่ในกรณีเด็กไม่สนใจใคร่รู้ตามธรรมชาติของเด็กทั่วไป เด็กจะต้องได้รับการกระตุ้น เพื่อให้เกิดพัฒนาการไปตามขั้นตอนอย่างเหมาะสม

ลักษณะพัฒนาการทางภาษา ของเด็กปฐมวัย (ทิสนา แจมณี 2535: 75)

สรุปได้ดังนี้

1 ปี พูดได้ประมาณ 6 – 20 คำ

2 ปี พูดได้ประมาณ 50 คำและบางทีก็พูดเป็นประโยคสั้น ๆ ได้และ เริ่มใช้คำแทนตนเอง เริ่มตั้งคำถามและเข้าใจเรื่องที่ผู้อื่นพูดด้วย

3 – 4 ปี พูดจาสนทนาโต้ตอบได้ดีขึ้น สามารถนับนิ้วมือได้ ชอบฟังนิทาน คำคล้องจอง และเรื่องเล่า

จากลักษณะพัฒนาการทางภาษาดังกล่าว เด็กจำเป็นต้องมีผู้มีปฏิสัมพันธ์ทางภาษาด้วยอย่างสม่ำเสมอ เด็กต้องได้เล่นกับเสียงชนิดต่าง ๆ มีโอกาสได้ยินได้ฟังเสียงต่าง ๆ ที่หลากหลาย เด็กต้องมีโอกาสใช้ภาษาตามวัยของตนเอง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดความต้องการ นอกเหนือจากการแสดงกิริยาท่าทาง เด็กต้องได้ฝึกใช้อวัยวะการออกเสียง และทดลองเปล่งเสียงต่าง ๆ ตามที่ตนได้ยินมา เด็กต้องได้รับการตอบสนองในทางบวก เมื่อแสดงความสนใจที่จะใช้ภาษา และได้รับการฝึกฝนให้ใช้ภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสม เด็กต้องได้ฟังนิทานเป็นเรื่องราวที่ขยายประสบการณ์การใช้ภาษาและศัพท์ เด็กต้องได้ฟังแบบอย่างการพูดที่ดีการใช้ภาษาที่สละสลวย และภาษาร้อยกรองที่เป็นศิลปะของภาษา เด็กต้องมีโอกาสคิดสร้างสรรค์นิทานเรื่องราวด้วยตัวเอง

ตามระดับความสามารถของตน ทั้งโดยการพูดและโดยการขีดเขียน นอกจากนี้เด็กต้องได้ดูหนังสือและภาพต่าง ๆ และได้ฟังผู้อื่นอ่านหนังสือให้ฟัง เพื่อพัฒนานิสัยในการอ่านและความพร้อมในการอ่านตามระดับของตนเองด้วย

ประสบการณ์ในช่วงปฐมวัย รวมทั้งตั้งแต่อยู่ในครรภ์มีผลต่อพัฒนาการทางกายและทางใจ รวมทั้งความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก เด็กวัยนี้ร่างกายและจิตใจที่ละเอียดอ่อนและตอบสนองไว อิทธิพลทั้งทางบวกและทางลบจากบุคคลและสิ่งแวดล้อม มีผลต่อพัฒนาการตามปกติของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงต้องเน้นให้เด็ก มีประสบการณ์ที่ทำให้เกิดพัฒนาการตามวัยของเด็กวัยนี้

1.4 สาเหตุต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก

พัฒนาการของเด็กมิได้ขึ้นอยู่กับอาหาร หรือสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวแต่มีสาเหตุหลายอย่างด้วยกัน สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กที่รวบรวมได้ (สุชา จันทร์หอม 2542: 44 และ กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย 2549: 29) มีดังนี้

1. สติปัญญาที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อพัฒนาการของเด็ก เพราะเด็กที่สติปัญญาดีย่อมมีอัตราการพัฒนาดีกว่าเด็กที่มีสติปัญญาต่ำ โดยค้นพบว่าเด็กฉลาดจะสามารถเดินและพูดได้ก่อนเด็กโง่
2. เพศ เด็กชายและเด็กหญิงย่อมมีอัตราการพัฒนาต่างกัน โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านร่างกายในเด็กแรกเกิดเด็กชายจะโตกว่าเด็กหญิงเล็กน้อย แต่ระยะต่อมาเด็กหญิงจะเจริญเติบโตรวดเร็วกว่าเด็กชาย โดยปกติเด็กหญิงจะถึงวุฒิภาวะทางเพศก่อนเด็กชายราว 1 – 2 ปี และอัตราการพัฒนาการด้านสมอง เด็กหญิงจะฉลาดเร็วกว่าเด็กชายเล็กน้อย
3. ต่อมต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น ต่อมไร้ท่อบางชนิดที่ควบคุมความเจริญเติบโตของร่างกายถ้าต่อมเหล่านี้ทำงานผิดปกติโดยซับซ้อนหรือมีน้อยเกินไป อาจทำให้ร่างกายเจริญเติบโตเร็วผิดปกติหรืออาจทำให้เตี้ยแคระไปก็ได้
4. อาหารตามปกติเด็กที่ได้รับอาหารที่มีประโยชน์ และได้รับวิตามินต่าง ๆ ครบถ้วนจะมีอัตราการพัฒนาการที่รวดเร็วกว่าเด็กที่ขาดสารอาหารหรือที่ได้รับอาหารที่ไม่มีคุณภาพ และอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย
5. อากาศบริสุทธิ์และแสงแดด ในระยะแรกถ้าเด็กได้รับแสงแดดและอากาศบริสุทธิ์ จะทำให้พัฒนาการต่าง ๆ เป็นไปอย่างปกติ ด้วยอัตราที่สม่ำเสมอและยังทำให้เด็กมีสุขภาพที่ดีอีกด้วย
6. การบาดเจ็บหรือได้รับโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจทำให้การพัฒนาการเป็นไปอย่างผิดปกติและทำให้พัฒนาการของเด็กที่เป็น โรคหรือได้รับบาดเจ็บนี้เป็นไปอย่างล่าช้า

7. เชื้อชาติ มีผลต่ออัตราการพัฒนาการมากเหมือนกัน เช่น เด็กแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน มีพัฒนาการทางร่างกายเร็วกว่าเด็กที่อยู่ในประเทศทางเหนือของทวีปยุโรป นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กนิโกรหรือเด็กอินเดียแดง จะมีพัฒนาการทางร่างกายช้ากว่า เด็กผิวขาวและผิวเหลือง

8. วัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลทำให้การพัฒนาการของเด็กแตกต่างกันไปได้ เช่น เด็กไทยเป็นเด็กสงบเสงี่ยมไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้เพราะถูกอบรมให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ ตรงกันข้ามกับเด็กอเมริกันซึ่งถูกปล่อยให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ทำให้เด็กกล้าแสดงออก และยังปรับตัวเข้าสังคม ได้ดีกว่าอีกด้วย

9. ตำแหน่งในครอบครัว ตามปกติลูกคนรองมักมีการพัฒนาการเร็วกว่าลูกคนโต เพราะสามารถทำตามแบบอย่างของพี่ได้ ส่วนลูกคนสุดท้ายต้องมักได้รับการช่วยเหลืออยู่เสมอโดยไม่ต้องทำเอง จึงอาจทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้าได้

10. การอบรมเลี้ยงดู ถ้าผู้ใหญ่ปล่อยให้เด็กได้รู้จักพึ่งตัวเองทำอะไรด้วยตนเอง เด็กจะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้เร็วกว่าเด็กที่มีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือตลอดเวลา

เด็กทุกวัยมักมีพฤติกรรมที่ทำให้พ่อแม่รู้สึกเคืองหรือมีความวิตกกังวลไม่มากก็น้อยด้วยเกรงว่าลูกของตนพฤติกรรมจะผิดแปลกไปจากเด็กอื่นในวัยเดียวกัน พฤติกรรมใด ๆ ที่เด็กแสดงออกย่อมมีสาเหตุทั้งสิ้น และขึ้นอยู่กับบุคลิกภาวะของเด็กด้วย ดังนั้น ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมแตกต่างไปจากที่เคยก่อมาเพียงตกใจ เพราะอาจเป็นพฤติกรรมที่ปกติได้ ทั้งนี้เพราะเด็กมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีพัฒนาการซึ่งทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ซับซ้อนขึ้นไป ตามลำดับขั้นของพัฒนาการ ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็กจำเป็นต้องรู้ถึงหลักการของพัฒนาการ ลักษณะของพัฒนาการ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก เพื่อจะได้เข้าใจและวางแนวทางการสนองความต้องการแต่ละด้านของเด็กได้ถูกต้อง

2. ครอบครัวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุด และเป็นสถาบันอันดับแรกที่จะสร้างเด็กให้เป็นบุคคลที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข และเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดและนานที่สุด ฉะนั้น เด็กจะเจริญเติบโตและมีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของบิดามารดาเป็นสำคัญ ถ้าเด็กได้รับการเตรียมตัวจากครอบครัวที่ดี ได้รับอาหารและการทำนุบำรุงต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ได้รับความรักการเอาใจใส่อย่างเพียงพอ มีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย ได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักการช่วยเหลือตัวเอง สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ง่ายขึ้น ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการแรกเริ่มของเด็กในวัย

ต่อ ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเด็กตอนต้นหรือวัยก่อนเรียน ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิดจากบิดามารดา ดังนั้นเด็กจะมีการเจริญเติบโตได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบาทของครอบครัวเป็นสำคัญ ครอบครัวจึงมีอิทธิพลในการสร้าง (สุชา จันทร์ธอม 2541: 146, 150)

2.1 หลักการสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี

เด็กปฐมวัย ตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เป็นช่วงที่มีพัฒนาการทุก ๆ ด้าน อย่างรวดเร็ว เด็กในช่วงตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 3 ปี ระบบประสาทและสมองเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจนมีน้ำหนักถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ และมีการสร้างเครือข่ายในสมอง โดยการพัฒนาจุดเชื่อมต่อต่อระหว่างเซลล์ประสาทในช่วงวัยนี้มากกว่าช่วงอื่น ๆ ของชีวิต เด็กในวัยนี้ต้องเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 จากบิดาและมารดาผู้คนรอบข้าง และจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งจะส่งผลต่อบุคลิกภาพ อุปนิสัย และการเจริญเติบโตทางสมองที่มีผลต่อสติปัญญาและความสามารถ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังและเสริมสร้างพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็กปฐมวัยให้เต็มตามศักยภาพจะเป็นรากฐานที่ดีให้กับเด็กมากกว่าที่จะปลูกฝังให้กับเด็กช่วงวัยอื่น ๆ หลักการในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย (กรมอนามัย: 2544 และ ทิศนา แจมมณีและคณะ 2535: 91-97) มีดังนี้

2.1.1 หลักการในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายให้แก่เด็ก จะต้องจัดให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะและความพร้อมของเด็กแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกัน ไปและต่อเนื่องไปตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการทางร่างกาย คือ พัฒนาจากส่วนกลางไปส่วนข้าง ส่วนบนไปส่วนล่างและกล้ามเนื้อใหญ่ไปกล้ามเนื้อเล็ก
- 2) พัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัยมี 2 ประการใหญ่ ๆ คือ สุขภาพและการเจริญเติบโตอย่างเหมาะสม และพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว การอบรมเลี้ยงดูและการจัดการศึกษาปฐมวัย จึงต้องส่งเสริมพัฒนาการทั้งสองด้านอย่างครบครัน
- 3) วัย 0- 6 ปีเป็นวัยที่อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย กำลังอยู่ในระยะก่อตัวให้สมบูรณ์ ถูกสัดส่วนและเพียงพอ เพื่อให้ร่างกายสามารถเจริญเติบโตได้อย่างเหมาะสม
- 4) การออกกำลังกาย เป็นการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อต่าง ๆ ในร่างกาย เด็กจำเป็นต้องได้รับการออกกำลังกายบริหารทุกส่วนในร่างกาย ทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กเพื่อให้กล้ามเนื้อต่าง ๆ แข็งแรงและพัฒนาไปได้อย่างเหมาะสม
- 5) การชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงและเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ทราบการเจริญเติบโตของเด็ก และสามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กเกิดปัญหาสุขภาพได้ทันทั่วทั้งที่

6) สภาพแวดล้อมสะอาดถูกสุขลักษณะ เป็นสิ่งใหญ่ที่ต้องจัดเพื่อช่วยให้เด็กมีสุขภาพทั้งกายและใจที่ดี

7) การป้องกันเด็กจากโรคภัยไข้เจ็บ และอุบัติเหตุต่าง ๆ จะช่วยลดความเสี่ยงที่เด็กจะมีปัญหาสุขภาพลงได้

8) การรักษาพยาบาล เมื่อยามเด็กเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บจากอุบัติเหตุอย่างถูกขั้นตอนตั้งแต่เนิ่น ๆ จะช่วยลดความเสี่ยงที่เด็กจะมีปัญหาสุขภาพในภายหลังได้

9) การเอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด หมั่นสังเกตความเปลี่ยนแปลงหรือความผิดปกติที่เกิดขึ้น โดยเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กปกติ จะช่วยให้ผู้เลี้ยงดูสามารถค้นพบปัญหาพัฒนาการทางร่างกายของเด็ก และช่วยเหลือได้ตั้งแต่ปัญหายังไม่รุนแรงนัก

10) การฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตั้งแต่แรกเริ่ม จะช่วยลดสภาพความพิการลงหรือลดความเสี่ยงที่เด็กจะเกิดความพิการรุนแรงหรือซ้ำซ้อนในภายหลัง

11) การพักผ่อนอย่างเพียงพอ ทั้งการนอนหลับให้เพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย และการกระทำกิจกรรมสงบ ๆ ตามลำพัง จะช่วยให้สุขภาพร่างกายของเด็กแข็งแรงสมบูรณ์ตามวัย

12) การดูแลความสะอาดร่างกายอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

13) การปลูกฝังให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดีตั้งแต่เยาว์วัย จะช่วยให้เด็กดูแลตัวเองให้มีคุณภาพและพัฒนาการทางร่างกายที่ดีไปจนตลอดชีวิต

14) การให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การมองเห็น การฟัง การดม การชิม และการลูกรูปร่าง จะช่วยให้ประสาทสัมผัสส่วนนั้น ๆ พัฒนา ตลอดจนช่วยกระตุ้นให้สมองมีการเจริญเติบโตได้ดีด้วย

2.1.2 หลักการในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ

1) การเข้าใจถึงความแตกต่างทางอารมณ์และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของเด็กปฐมวัยในแต่ละวัย จะช่วยให้ผู้ใหญ่ตั้งความคาดหวัง และปฏิบัติต่อเด็กในทางที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กให้เป็นไปอย่างราบรื่น

2) เด็กปฐมวัยมีความสามารถจำกัดในการควบคุมอารมณ์ การเลี้ยงดูไม่ไ้เด็กเกิดความคับข้องใจต่าง ๆ การจัดการสภาพแวดล้อมที่กั้นเด็กออกจากการทำลายสิ่งของ หรือทำร้ายบุคคลอื่นเมื่อโกรธและการจัดโอกาสให้เด็ก ได้ระบายอารมณ์ในทางที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น

3) ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เป็นพื้นฐานอารมณ์ที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ในการพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยความรักความเอาใจใส่ ไม่ให้เด็กตกอยู่ในสภาพวิตกกังวลหรือหวาดกลัวอย่างรุนแรงจะช่วยสร้างความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยให้แก่เด็ก

4) เด็กปฐมวัยที่มีปัญหาทางจิตใจและอารมณ์ และได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมในระดับที่มากกว่าเด็กปกติ จะยังมีโอกาสกลับคืนสู่พัฒนาการที่ต่อเนื่องและเป็นปกติได้

2.1.3 หลักการในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและบุคลิกภาพ

1) การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์คือ การทำให้ทุกคนมีจิตสำนึกทางสังคม โรงเรียนมีหน้าที่สร้างชีวิตชุมชนให้แก่เด็ก เพื่อปลูกเร้าความรู้สึกนึกคิดของเด็ก ให้ตระหนักถึงขอบเขตการกระทำของตน และมีนิสัยที่เหมาะสมแก่การเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม

2) พัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กในช่วงปฐมวัย เป็นไปตามลำดับขั้น เริ่มจากขั้นตอนการพัฒนาความไว้วางใจไปสู่ความมั่นใจในตนเอง ความกล้าริเริ่ม กล้าคิด การดูแลเอาใจใส่ตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเพียงพอ การส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ที่จะทำอะไรได้เอง การส่งเสริมให้เด็กได้สำรวจตรวจสอบ ให้อิสระแก่เด็กในการคิดการทำสิ่งต่าง ๆ จะสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพไปตามลำดับขั้นอย่างเหมาะสม

3) การตอบสนองความต้องการของเด็กปฐมวัย ทางด้านการกิน การขับถ่าย และการได้รับความรัก และการเป็นต้นแบบที่ดีจากพ่อแม่ เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กให้เป็นอย่างเหมาะสม

4) การดูแลป้องกันไม่ให้เด็กได้รับความคับข้องใจหรือความสะเทือนใจอย่างรุนแรงในระยะ 6 ปีแรกของชีวิตเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กซึ่งอาจยากที่จะแก้ไขเมื่อโต

5) พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็นไปตามลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด การเรียนรู้ว่าตนเองเป็นสมาชิกในสังคม และการเรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่น การให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสมการเปิดโอกาสการกระตุ้น และการส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งไม่ใช่เฉพาะในห้องเรียน เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กจึงจะต้องเน้นให้เด็กมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง และมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้มากการมีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับเด็ก จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมเป็นไปอย่างเหมาะสมกับวัย

6) เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางสังคมจากตัวเองเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น การให้โอกาสเด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลต่าง ๆ ที่ละน้อย โดยเริ่มจากบุคคลใกล้ตัวไปสู่คนไกลตัว จึงช่วยให้เด็กพัฒนาไปได้ง่ายขึ้น

7) การสนับสนุนให้เด็กปฐมวัย ได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเหมาะสม การให้กำลังใจ การเสริมแรง การให้คำแนะนำช่วยเหลือที่สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติ ของเด็กในแต่ละช่วงอายุ จะช่วยให้พัฒนาการทางสังคมของเด็กเป็นไปอย่างราบรื่น

8) การช่วยฝึกทักษะทางสังคม ในด้านที่เด็กปฐมวัยยังพัฒนาไปได้ล่าช้ากว่าด้านอื่นจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมในภาพรวมดีขึ้น

9) การฝึกให้เด็กปฐมวัยมีความเป็นตัวของตัวเอง และแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ จะช่วยให้เด็กได้รับการยอมรับทางสังคมดีขึ้น

10) การจัดการให้เด็กได้ดำเนินชีวิตที่มีความสมดุล ระหว่างความต้องการทางร่างกายกับมาตรฐานจริยธรรมในใจตน จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวและมีสุขภาพจิตที่ดีได้

2.1.4 หลักการในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

1) ระยะเวลา 6 ปีแรกของชีวิต เป็นระยะที่สมองมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การได้รับอาหารที่มีประโยชน์อย่างเพียงพอการอยู่อย่างปลอดภัยจากสารพิษ และการกระทบกระเทือนของสมอง การได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5 อย่างเพียงพอ จะช่วยให้สมองเด็กมีการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามวัย

2) เด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นการเรียนรู้โดยผ่านทางการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เด็กจึงต้องได้รับการส่งเสริม ให้ได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าอย่างกว้างขวางกับสิ่งเร้าที่หลากหลาย

3) เด็กปฐมวัยมีธรรมชาติหรือความต้องการอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเข้าใจ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว การให้เด็กได้รับสิ่งเร้าต่าง ๆ อย่างหลากหลาย การให้เด็กมีประสบการณ์ที่กว้างขวาง การกระตุ้นและการตอบสนองความสนใจของเด็ก การส่งเสริมความสนใจของเด็ก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เลี้ยงดูเด็กพึงกระทำเพื่อช่วยพัฒนาความคิดความเข้าใจ และปรับขยายโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็ก

4) ความสามารถในการคิดและเข้าใจ เด็กปฐมวัยมีจำกัดและค่อย ๆ พัฒนาอย่างช้า ๆ กระบวนการคิดของเด็กไม่เหมือนของผู้ใหญ่ การเข้าใจธรรมชาติของเด็กก็มีความคาดหวัง และปฏิบัติต่อเด็กอย่างสอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็กจะช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความสามารถ ในการคิดของตน ไปตามลำดับขั้นได้อย่างราบรื่น

5) การจัดประสบการณ์ที่ตรงกับระดับความสนใจและความสามารถ ตลอดจนท้าทายและชี้นำไปสู่การคิดในระดับที่สูงขึ้นต่อไป จะช่วยให้พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเป็นไปได้อย่างยิ่ง

6) การให้โอกาสเด็ก ให้เด็กได้มีโอกาส สำรวจ ตรวจสอบ และลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เด็กปฐมวัยพัฒนาความเข้าใจและความคิดรวบยอดได้ดี

7) การให้โอกาสเด็กได้รับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ อย่างหลากหลายตามสภาพความเป็นจริงและได้มีโอกาสจินตนาการคิดฝัน ตามธรรมชาติของเด็กจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาขึ้นไปสู่ระดับความคิดที่ใช้สัญลักษณ์และความคิดรวบยอดต่อไป

8) สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดความสนใจของเด็ก ในการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาเด็ก

9) วัย 0 – 6 ปี เป็นวัยวิกฤติของการเรียนรู้ภาษา เด็กปฐมวัยจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทางภาษาตั้งแต่เป็นทารก ตามระดับการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถมีการพัฒนาการภาษาที่เป็นปกติได้

10) เด็กปฐมวัยที่ขาดลักษณะสนใจใฝ่รู้ตามธรรมชาติเช่นเด็กทั่วไป จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นพัฒนาการเพื่อให้สามารถสนใจสิ่งรอบตัว และเรียนรู้ไปตามขั้นตอนของพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างเหมาะสม

11) เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้รับ โอกาสที่จะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ตนทำ ตรวจสอบความสามารถของตนเองในการทำสิ่งต่างๆตลอดจนโอกาสและเวลาในการทำสิ่งต่าง ๆ ที่เพิ่งเรียนรู้จนชำนาญ เพื่อเป็นพื้นฐานให้สามารถพัฒนาสติปัญญาของตนไปสู่ที่สูงขึ้นได้

12) การให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากตัวผู้ใหญ่โดยตรง ด้วยการตอบคำถาม การเล่านิทาน การอ่านหนังสือให้ฟัง ตลอดจนการได้ดู ได้ฟังรายการที่ให้ความรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กสามารถขยายโครงสร้างทางสติปัญญาของตน

13) การให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้กำลังใจและให้การเสริมแรงที่เหมาะสมต่อพฤติกรรมแสวงหาความรู้เป็นกระบวนการ ที่จำเป็นในการพัฒนาสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

สรุปได้ว่า การที่จะส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ได้ตามศักยภาพของเด็กที่ควรจะเป็นนั้นบิดามารดาควรมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักการของการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในแต่ละด้าน และลักษณะเฉพาะของเด็กในวัยนี้ เพื่อจะได้จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีและส่งเสริมพัฒนาการให้สอดคล้องกับขั้นตอนของพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครอบครัว

ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครอบครัว มีหลายปัจจัยที่ทำให้แต่ละครอบครัว มีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นอาจมีทั้งที่ส่งผลให้เด็กได้รับการดูแล เพิ่มขึ้นหรือลดลงซึ่งปัจจัยเหล่านั้นได้แก่

2.2.1 ความรู้ของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก Pestalozzi (อ้างใน ทิศนา ขัมมณีและคณะ 2535: 57) เป็นนักศึกษาก็ให้ความสำคัญมากกับครอบครัว ความรักของแม่เป็นพลังสำคัญในการเจริญเติบโตของเด็ก ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกลมเกลียวกันในครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับเด็กในการพัฒนาความคิดความรู้สึกและพฤติกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตที่มั่นคงต่อไป พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลักในครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก จึงสามารถตอบสนองความต้องการทุกด้านของเด็ก ได้ดีที่สุด

พ่อแม่ต้องรู้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พัฒนาการเด็ก วิธีการสังเกตเด็ก วิธีป้องกันปัญหา วิธีการอบรมบ่มนิสัย การจัดการสิ่งแวดล้อมในบ้านให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการสื่อสารและปฏิบัติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูอาจหาความรู้ในการเลี้ยงดูเด็ก จากบุคลากรที่ให้บริการเรื่องเด็กและจากสื่อมวลชนทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ วิทยุหรือโทรทัศน์ อย่างไรก็ตามปัจจุบัน ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กได้โดยลำพัง ดังนั้นการใช้บริการจากหน่วยงานที่จัดบริการขั้นพื้นฐานสำหรับเด็ก จึงช่วยให้ครอบครัวทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความรู้ของบิดามารดา เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กและระยะการพัฒนาการของเด็ก ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้จะช่วยมารดาสามารถให้การตอบสนองที่เหมาะสมกับความต้องการของบุตรได้ มิลเลอร์ (Miller, 1988 อ้างใน ประจักษ์ สุภญาและคณะ 2547: 28) ชี้ว่าความรู้ของบิดามารดาเกี่ยวกับด้านกระบวนการพัฒนาการเด็ก ทำให้บิดามารดาเข้าใจพฤติกรรมเด็กระหว่างมีการปฏิสัมพันธ์ มารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการมากกว่า มีความไวต่อการตอบสนองความต้องการของบุตรสูงกว่ามารดาที่มีความรู้น้อยกว่า (Pederson et al, 1990 อ้างใน ประจักษ์ สุภญา 2547: 28) บินาสีชและบรูค-กัสน์ (Benasich and Brooks-Gunn, 1996) พบว่า ความรู้ของมารดาเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดสิ่งแวดล้อมในบ้านเมื่อบุตรอายุ 12 เดือน ความรู้ของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนพัฒนาการเด็ก ซึ่งวัดโดย Bayley Scale และคะแนนพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กซึ่งวัดโดย Stanford – Binet เมื่อบุตรอายุ 36 เดือน

2.2.2 เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

เจตคติหรือทัศนคติ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Attitude” แปลว่า ความรู้สึก ความเห็น (Joseph Friend And David Guralink, 1975: 95)

คาร์เตอร์ วิกูด (Carter V. Good, 1973: 48-49) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง แนวโน้มและท่าทีที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ หรือค่านิยม โดยจะมีความรู้สึก และอารมณ์มาเกี่ยวข้องอยู่ในความเห็นนั้น ซึ่งทัศนคติสังเกตไม่ได้ แต่อารมณ์จะอนุมานได้จากพฤติกรรมทั้ง วาจาและท่าทาง

การเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกัน อันเป็นผลมาจากเจตคติของบิดามารดามีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ได้แก่

- 1) การกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการที่สมวัย บิดามารดาหรือผู้ปกครองอาจคิดว่ายังไม่จำเป็นที่จะต้องพูดคุยหรือเล่นกับทารกเพราะทารกยังไม่เข้าใจ
- 2) เพศของทารก บิดามารดาหรือผู้ปกครอง อาจจะมี ความชอบหรือต้องการทารกเพศใดเพศหนึ่ง โดยเฉพาะและจะให้ความรักความสนใจเป็นพิเศษ หรือต้องการมีบุตรเพิ่มเพื่อคอยทารกคนที่ตนต้องการ
- 3) ความสำคัญของการสื่อสารในชุมชนกับการเพิ่มพูนความรู้ที่ได้รับจากระบบ สื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สารคดี เกี่ยวกับการการแนะนำการดูแลเด็กวัยเตาะแตะ
- 4) ทัศนคติหรือเจตคติในการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันเช่น การเลี้ยงแบบรักหรือปกป้องมากเกินไป ทำให้เด็กจะถูกทำลายความรัก กลายเป็นคนไม่กล้าคิด ไม่กล้าตัดสินใจ ต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดเพราะเด็กจะไม่เรียนรู้เองทำให้มีความมั่นใจน้อย การเลี้ยงดูแบบวิตกกังวลจะทำให้เด็กกลายเป็นเด็กขี้กลัว การเลี้ยงดูแบบตามใจไม่มีขอบเขตเด็กจะเติบโตแบบอยู่กับคนอื่นได้ยาก ชอบตำหนิคนอื่น การเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งทำให้เด็กกลายเป็นคนก้าวร้าวหยาบคาย การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดพ่อแม่จะตั้งความหวังในตัวลูกมาก ตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กับลูก เด็กจึงไม่ค่อยได้ใช้ความคิด และจะรู้สึกพึ่งผู้อื่น จะรู้สึกมีปมด้อยถ้าทำอะไรไม่สำเร็จ หรือการเลี้ยงดูแบบไม่คงเส้นคงวาเด็กจะเกิดความสับสนว่าพ่อแม่จะปฏิบัติต่อตนอย่างไร เด็กจะสนองตอบในรูปของเด็กคือหงุดหงิด ก้าวร้าวและจะเลือกทำในสิ่งที่ตนพอใจเท่านั้น (สุชา จันท์ธรม 2541: 148 - 149)

2.2.3 การปฏิบัติตนของบิดามารดา

การปฏิบัติตน (Practice) เป็นกริยาการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากทัศนคติ บรรทัดฐานของสังคม นิสัย ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากการกระทำนั้น ๆ แล้ว (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526: 6)

ซุคา จิตพิทักษ์ (2526: 2) ให้ความเห็นว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้น ไม่รวมเฉพาะสิ่งที่ปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงสิ่งที่อยู่ภายในของบุคคล ซึ่งคนภายนอกไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น คุณค่าที่เขายึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่าง ๆ ทศนคติหรือเจตคติที่เขามีต่อสิ่งต่าง ๆ ความคิดเห็น ความเชื่อ รสนิยม และสภาพจิตใจ ปัจจัยต่าง ๆ นี้เป็นเหตุกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล

จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติตัวเองที่เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่ผ่านการใคร่ครวญแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว ความเคยชิน และความชำนาญในทางปฏิบัติ บิคารมารดาหรือผู้ปกครองบางส่วนจะมีการปฏิบัติส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามความเคยชิน เช่น ผู้มีประวัติเลี้ยงทารกด้วยนมตนเอง เมื่อมีบุตรคนต่อไปก็จะเลี้ยงบุตรด้วยนมตนเองอีก

1) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ

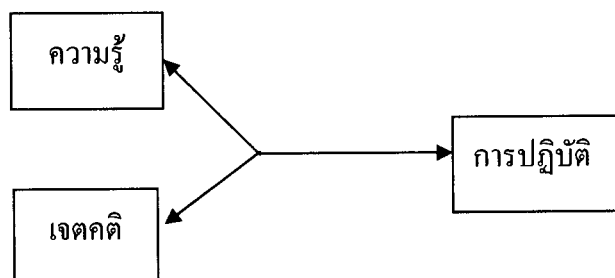
ชวอร์ท (Schwartz, 1975: 28-31) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านคือ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติและการปฏิบัติ สามารถสรุปรูปแบบของความสัมพันธ์ได้ 4 ลักษณะดังนี้

1) เจตคติเป็นตัวกลางทำให้เกิดความรู้และการปฏิบัติ ดังนั้นความรู้มีความสัมพันธ์กับเจตคติ และเจตคติมีผลต่อการปฏิบัติ

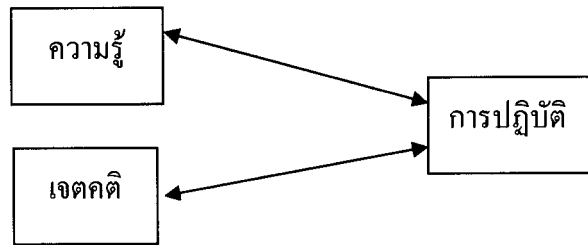

2) ความรู้และเจตคติมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและกันทำให้เกิดการปฏิบัติ

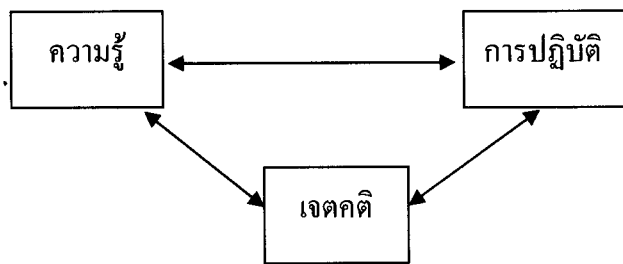
ตามมา

3) ความรู้และเจตคติต่างทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่มึความรู้และทัศนคติไม่เกี่ยวข้องกัน

4) ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับทางอ้อมนั้นมีเจตคติเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมาได้

จากรูปแบบความสัมพันธ์ของ ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติที่มีความสัมพันธ์กันหลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม เชื่อว่าเจตคติที่ดีจะทำให้การปฏิบัติดีและสืบเนื่องมาจากบุคคลนั้นมีควมรู้ดี ซึ่งความรู้ เจตคติ การปฏิบัติมีผลต่อกันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นถ้าคนเรามีเจตคติหรือทัศนคติที่ดีต่อความรู้ที่ได้รับ จะช่วยให้เกิดการนำความรู้ไปใช้หรือปฏิบัติ

2.2.4 สภาพจิตใจของพ่อแม่ สภาพจิตใจของพ่อแม่ก็มีส่วนสำคัญ ถ้าพ่อแม่มีสุขภาพจิตดี เข้าในการเลี้ยงดูอบรมลูก พ่อแม่จะไม่วู้สึกลำบากใจที่จะให้ความสนใจอบรมสั่งสอนให้ลูกเรียนรู้ได้มากที่สุด

2.2.5 ฐานะของเด็กในครอบครัวหรือลำดับการเกิด อาจทำให้เกิดความแตกต่างในการเลี้ยงดู ลูกคนแรกเป็นคนที่พ่อแม่ต้องการ โดยเฉพาะถ้ามีลูกยากก็จะถนอมเอาใจและมักตามใจปกป้องเกินขอบเขต ในลูกคนถัดมาจะมีการดูแลเอาใจใส่ลดลง โดยเฉพาะถ้าเป็นเพศเดียวกันกับคนโต เด็กจะรู้สึกว่าคุณปล่อยให้ละเลยและน้อยเนื้อต่ำใจ ในลูกคนสุดท้ายอาจจะได้รับการปกป้องดูแลมากขึ้น จึงมีลักษณะไม่ยอมโต ต้องการพึ่งพาอาศัยอยู่เสมอและไม่ค่อยกล้าตัดสินใจ

2.2.6 อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางการเงินของครอบครัวมีความสำคัญต่อการจัดลำดับความสำคัญในการจ่ายเงินรายได้ เพื่อสุขภาพหรือการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

2.2.7 สภาพแวดล้อมในชุมชน ปัจจัยหลายด้านในชุมชนมีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการซึ่งได้แก่

1) การสื่อสารเผยแพร่ความรู้ในชุมชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สัมมนาต่าง ๆ ที่ให้ทั้งประโยชน์และโทษ เช่น การโฆษณาอาหารเสริมประเภทต่าง ๆ ที่มีราคาแพง การโฆษณานมกระป๋องชนิดต่าง ๆ เป็นผลให้ชนบทหันไปนิยมใช้นมกระป๋องโดยไม่จำเป็น

2) การคมนาคมภายในและภายนอกชุมชน ความสะดวกในการคมนาคมพาหนะประจำทาง ระยะทางมีความสำคัญต่อการแสวงหาบริการและใช้บริการเพื่อสุขภาพและพัฒนาการ

3) สถานบริการสาธารณสุขในชุมชน ได้แก่ โรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพชุมชน คลินิก สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน โรงเรียนและผู้ให้บริการด้านต่าง ๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาสาสมัคร หมอแผนโบราณ หมอพระ หมอตำแย

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กนอกจาก ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแล้ว สภาพแวดล้อมของครอบครัวและชุมชนล้วนมีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งสิ้น

2.3 บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี

เด็กวัยนี้จะเริ่มเดินได้ อยากรู้อยากเห็น และอยากรู้อะไรต่าง ๆ มากขึ้น วัยนี้เริ่มอยากเป็นตัวของตัวเองผู้เลี้ยงดูจึงควรเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยนี้ และมีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการที่สำคัญของเด็กวัยนี้คือการเคลื่อนไหว การเล่นจึงเป็นลักษณะของการลากจูงของเล่น จีจกรยาน 3 ล้อ คบม้าโยก เล่นกระดานลื่นและกายกรรม ซึ่งเป็นการเล่นที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ สำหรับการส่งเสริมพัฒนาการในด้านนี้ ควรจัดของเล่นที่ทำท่ายให้เด็กพัฒนาทักษะใหม่ กล่าวคือ ของเล่นที่จัดให้ควรเป็นของเล่นที่ต้องใช้ทักษะที่สูงกว่าทักษะที่เด็กที่มีอยู่แต่ไม่มากนัก เช่น ถ้าเด็กสามารถลากจูงของเล่นได้ เด็กก็พร้อมที่จะจีจกรยาน 3 ล้อ เป็นต้น ส่วนพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็ก พัฒนาการด้านนี้ของเด็กจะเห็นได้จากทักษะในการใช้มือเพิ่มขึ้น อายุ 18 เดือน เด็กจะสามารถจับถ้วยโดยใช้สองมือ ใช้ช้อนตักอาหารได้ สามารถจับปากกาดินสอระบายสีได้แต่ยังไม่เป็นรูป สามารถโยนลูกบอลเหนือศีรษะได้ โดยไม่สูญเสียการทรงตัว อายุ 24 เดือนเด็กสามารถขีดเขียนเป็นเส้นลาก

เส้นแนวตรงและแนวโค้งได้ วางบล็อกซ้อนกันได้ 3-4 ชั้น อายุ 36 เดือนเด็กสามารถเขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ การส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ ควรจัดหาของที่มีรูปร่างและขนาดต่าง ๆ ให้เด็กเล่น เช่นการใช้สีเทียนขีดเขียนบนกระดานหรือใช้ชอล์กเขียนกระดานดำ การต่อภาพที่มีขนาดและรูปร่างต่าง ๆ กันเพื่อให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน และมีประโยชน์สำหรับความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างจินตนาการ

2) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ ในเด็กวัยเตาะแตะ อารมณ์ที่พัฒนาในเด็กวัยนี้จะเป็นอารมณ์โกรธ กลัว อิจฉาริษยา ความหรรษา และความรักใคร่ เด็กจะแสดงอารมณ์ออกมาอย่างเปิดเผยเด็กวัยนี้จะเป็นเด็กเจ้าอารมณ์ หงุดหงิด โกรธง่าย โมโหง่าย คือรับชอบปฏิเสธสำหรับการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูควรเล่นร่วมกับเด็ก รวมทั้งให้โอกาสเด็กเล่นและแสดงออกอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินในการเล่น ให้เล่นตามความสนใจที่เหมาะสมตามวัยและปลอดภัย พร้อมทั้งสอดแทรกการอบรมสั่งสอนเรื่องต่าง ๆ ขณะเล่นด้วย และควรมีการฝึกการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ในวัยเตาะแตะ เด็กจะขยายการสร้างสัมพันธภาพกับมารดาไปยังบุคคลอื่นภายในครอบครัว เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ๆ แต่เด็กยังต้องการที่จะให้มารดาอยู่ใกล้ชิด เด็กจะแสดงพฤติกรรมสัมพันธภาพโดยการเฝ้ามอง ยิ้ม ติดตามเรียกชื่อและฟัง จะเห็นได้ว่าในขณะที่เด็กเดินนำหน้าบิดามารดา เด็กจะคอยหันหลังกลับมามองบ่อย ๆ ว่าตนเองยังอยู่ไม่ไกลจากบิดามารดา จะส่งยิ้มหรือส่งเสียงเรียกและบางครั้งจะเดินกลับมาสัมผัสมือบิดามารดาแล้วเดินห่างออกไปอีก แม้ว่าวัยนี้เด็กขยายการสร้างสัมพันธภาพไปยังบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดก็ตาม แต่มารดาก็ยังคงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของเด็ก แต่ในปัจจุบันปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้บิดาต้องเข้ามามีบทบาทในการเลี้ยงดูเด็กมากขึ้น ทำให้บิดามีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพิ่มขึ้นซึ่งนำไปสู่การมีสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับบิดา สำหรับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมนั้น บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูควรมีการเล่นร่วมกันกับเด็ก รวมทั้งให้โอกาสให้เด็กเล่นร่วมกับผู้อื่นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เพศเดียวกันและต่างเพศโดยเล่นเป็นคู่หรือเล่นเป็นกลุ่ม มีการผลัดกันเล่นของเล่นพร้อมกับปลูกฝังความรับผิดชอบช่วยเหลือตัวเองเล็ก ๆ น้อย ๆ และระเบียบวินัย

4) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ตามทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์ เด็กวัยนี้มีระดับพัฒนาการด้านสติปัญญา 2 ขั้นย่อยสุดท้าย (ขั้นที่ 5, 6) ของระยะปลายประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว และอยู่ในเริ่มต้นของระยะพัฒนาการก่อนเกิดความคิดอย่างมีเหตุผล ในช่วงวัยนี้กระบวนการทางด้านสติปัญญาของเด็กจะพัฒนาเร็วมาก ทำให้มีความคิดเหมือนคนมีวุฒิภาวะ อย่างไรก็ตามเด็กยังไม่มีความคิดที่สมเหตุสมผลเด็กเริ่มแก้ปัญหาโดยการลองผิดลองถูกพัฒนาความคิดเป็นสัญลักษณ์ สามารถใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุ ยังมีความคิดเอาตนเองเป็น

ศูนย์กลาง เด็กวัยเตาะแตะเป็นวัยที่พัฒนาการด้านภาษาเร็ว ไม่ว่าจะเป็นจำนวนคำที่พูดได้หรือความเข้าใจในคำหรือประโยคที่พูด จากความสามารถในการพูดใช้คำคำเดียวเป็นประโยค (holophrastic speech) เมื่ออายุประมาณ 2 ปี ลักษณะวลีที่พูดมักสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอธิบายถึงการกระทำความต้องการความเป็นเจ้าของเช่น แม่ไป บ้าย-บาย น้ำอีก หรือตุ๊กตาของฉัน เป็นต้น ซึ่งคำพูดส่วนมากเข้าใจได้ แต่มีบางวลีที่ผู้ใกล้ชิดเท่านั้นเข้าใจความหมาย ในระยะท้ายเด็กอายุ 3 ปีจะใช้คำศัพท์ได้เกือบ 1,000 คำ สามารถแยกวัตถุที่เหมือนกันในภาพได้ เด็กวัยนี้สามารถเรียนรู้ชื่อสัตว์ต่าง ๆ ได้แม้ว่าช่วงแรก ๆ เด็กจะเรียกสัตว์ 4 เท้าทุกตัวว่าสุนัข เด็กจะเรียนรู้และใช้คำในการควบคุมสิ่งแวดล้อม เช่น ขึ้น ลง เปิดและออก พัฒนาการด้านภาษาของเด็กจะเร็ว การส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ควรจัดหาของเล่นชนิดต่าง ๆ ให้เด็กเล่น อาจเป็นของเล่นที่มีขนาดใหญ่ที่สามารถแยกออกจากกันและประกอบเข้ากันใหม่ได้ บล็อกไม้หรือพลาสติก ที่สามารถสร้างเป็นรูปต่าง ๆ ได้ หรือของเล่นที่ลากจูงได้ สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เด็กวัยนี้ต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งในและนอกบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ส่งเสริมการออกกำลังกายด้วยการให้เด็กมีโอกาสสังเกตการทำกิจวัตรประจำวันของบิดามารดา และกระตุ้นให้เกิดการเลียนแบบ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ขณะที่มารดากวาดบ้าน กระตุ้นให้เด็กเลียนแบบเป็นต้น บิดามารดาควรสอนใช้คำต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น ระหว่างอาบน้ำแม่อาจพูดว่า “นี่คือสบู่สำหรับฟอกตัวหนู” หรือ “นี่คือผ้าเช็ดตัวสำหรับเช็ดตัวให้แห้ง” เป็นต้น การที่เด็กได้มีโอกาสฟังชื่อของวัตถุและขณะเดียวกันได้มีโอกาสใช้วัตถุนั้นเด็กจะเริ่มเรียนรู้คำใหม่ ๆ ในช่วงเวลาอาหารก็เป็นช่วงเวลาที่ดีสำหรับการสอนชื่อข้าวของเครื่องใช้ในครัวและชนิดของอาหาร การเรียนรู้ชื่ออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและส่วนต่าง ๆ ของเสื้อผ้าก็สามารถสอนได้ในขณะที่แต่งตัวให้เด็ก การที่ให้เด็กดูหนังสือภาพที่มีสีต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ศัพท์ ควรกระตุ้นให้เด็กใช้คำในการถามหาสิ่งต่าง ๆ หรือกระตุ้นให้เด็กบอกสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการเอง ไม่ใช่บิดามารดาบอกนำก่อนแล้วให้เด็กตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ การบอกให้เด็กพูดซ้ำในคำพูดของบิดามารดาเป็นอีกหนทางหนึ่ง ที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาโดยการเลียนแบบ และควรมีการพูดคุยกับเด็กอ่านหนังสือหรือการเล่นนิทานให้เด็กฟัง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัย (research) หมายถึงการค้นคว้า วิเคราะห์หรือทดลองอย่างมีระบบโดยอาศัยอุปกรณ์หรือวิธีการเพื่อหาข้อเท็จจริงหรือหลักการไปใช้ในการตั้งกฎ ทฤษฎี หรือแนวทางปฏิบัติ และโดยทั่วไปการวิจัยถูกแบ่งประเภทตามธรรมชาติของสาขาวิทยาการ คือการวิจัยทาง

วิทยาศาสตร์และและการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ 2544: 39 อ้างถึง ใน วรรณภา โพธิ์น้อย 2545: 5) และในการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบ่งประเภทการวิจัยตาม ลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ (วรรณภา โพธิ์น้อย 2545: 18)

3.1 ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้นิยามความหมายไว้มากมาย ในที่นี้ขอนำเสนอคำจำกัดความที่มีความหมายครอบคลุมการวิจัยเชิงคุณภาพไว้พอสังเขปดังนี้

อารีย์วรรณ อ่วมตานี (2550?) ให้ความหมายว่า การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยที่แสวงหาความจริงในสภาพที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) ซึ่งเป็นการสอบสวนมองภาพรวมทุกมิติ (Holistic perspective) ด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้น โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์ และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive analysis) (เข้าค้นคืนวันที่ 6 กรกฎาคม 2550 จาก

[Http://72.14.235.104/search?q=cache:FrDA:wGA0ms0J:www.krupai.net/qualitative_aree](http://72.14.235.104/search?q=cache:FrDA:wGA0ms0J:www.krupai.net/qualitative_aree))

นิตา ชูโต (2548: 37) กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกรอบและมุมมองในการศึกษาเพื่อเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโลก ผู้ศึกษาวิจัยเป็นผู้เข้าไปใกล้ชิดกับสภาพการณ์หรือกลุ่มบุคคลหรือสังคมที่เขาศึกษาและค่อย ๆ รื้อค้นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ด้วยตนเองและด้วยประสบการณ์ตรง

สุภางค์ จันทวานิช (2549: 2) กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพคือ การศึกษาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความจริงในทุกมิติ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น เป็นการแสวงหาความรู้โดยเน้นความสำคัญของข้อมูลด้านความนึกคิด การให้ความหมายหรือการให้นิยามสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการกำหนดค่านิยมและอุดมการณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้น ๆ การวิจัยชนิดนี้มักเป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเป็นหลัก

อมรา พงศาพิชญ์ (2546: 3) การศึกษาปรากฏการณ์หรือสภาพของปัญหาจะต้องเป็นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์หรือสภาพของปัญหาในบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่ปรากฏการณ์หรือปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับอยู่ (Contextual) การวิเคราะห์ข้อมูลจะไม่ลึกซึ้งถ้าไม่นำเอาบริบทเข้ามาช่วยอธิบาย

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงคุณภาพคือการศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยผู้วิจัยเข้าไปใกล้ชิดกับสภาพการณ์นั้นแล้วค่อย ๆ หากำตอบ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเป็นหลัก

3.2 ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ อาจนำมาขยายความเป็นลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพได้ ดังนี้

1. เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยมองจากหลายแง่มุมศึกษาปรากฏการณ์สังคมจากแง่มุมหรือทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่าแนวคิดอันใดอันหนึ่ง (สุภางค์ จันทวานิช 2549: 13) มีความต้องการข้อมูลที่รอบด้าน (Holistic) เพื่อเข้าใจบริบทของสังคม (อมรา พงศาพิชญ์ 2546: 5) และเน้นการเข้าใจภาพรวมทั้งหมด มิใช่มองศึกษาเป็นส่วน ๆ แยกออกจากกัน แต่จะศึกษาดูแลแต่ละส่วนในภาพรวมทั้งหมดของบุคคล ชุมชน องค์กรวัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจหน้าที่ของแต่ละส่วนในภาพรวม (นิศา ชูโต 2548: 30)
2. เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึกเพื่อให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในระยะต่าง ๆ จึงใช้เวลาศึกษาติดตามเป็นเวลายาวนาน (สุภางค์ จันทวานิช 2549: 13) มีข้อมูลรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วน ซึ่งมีทั้งการพรรณนาเกี่ยวกับข้อมูลด้านคุณภาพ (แจงนับไม่ได้) เจาะลึกมีมุมมองด้านต่าง ๆ ของบุคคล การอ้างคำ ภาษาพูดตรงและประสบการณ์ตรงของบุคคลต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูลเป็นการใช้ข้อมูลทุกด้านและทุกแง่มุม (นิศา ชูโต 2548: 30)
3. ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ นักวิจัยเชิงคุณภาพจึงศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง มักมีการวิจัยภาคสนาม (Field research) (สุภางค์ จันทวานิช 2549: 14) เป็นการวิจัยของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่มีการจัดกระทำควบคุม หรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้ผิดแปลกแตกต่างไปอย่างที่เคยเป็นอยู่ (นิศา ชูโต 2548: 29)
4. คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย ให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัยในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (สุภางค์ จันทวานิช 2549: 14) เน้นเรื่องความรู้สึกร่วม ความเข้าใจ (Empathy and Insight) ความรู้สึกร่วมคือ การที่ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูล จนกระทั่งเกิดความรู้สึกเข้าใจ (Insight) เกี่ยวกับสภาพความรู้ประสบการณ์และมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนเข้าใจคำอธิบายความหมายและโลกของผู้ให้ข้อมูลได้ทั้งนี้จะต้องยึดหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณต่อผู้ให้ข้อมูล
5. ใช้การพรรณนาและวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยผู้วิจัยจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษาในลักษณะการพรรณนา (สุภางค์ จันทวานิช 2549: 14, นิศา

ซูโต 2548: 30) เน้นเกี่ยวกับบริบท (Contextual) จาก สถานที่ เวลา รวมทั้งแง่มุมทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยเข้าใจปรากฏการณ์ได้ดีขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) โดยการนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อย ๆ หลาย ๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยพิจารณาจากลักษณะร่วมที่พบ

6. เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิด จิตใจ ความหมาย นักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมาย ที่มนุษย์กำหนดขึ้นคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมา จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

3.3 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการที่จะเข้าใจถึงชีวิตบุคคลหรือกลุ่มคนในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมได้ลึกซึ้งนักวิจัยจำเป็นต้องเข้าไปในปรากฏการณ์จริง เพื่อศึกษาบริบทของสังคมนั้นเพื่อจะให้เห็นและเข้าใจความรู้สึกส่วนตัวและโลกของผู้ที่นักวิจัยศึกษา เทคนิคการวิจัยดังกล่าวเรียกว่า “เทคนิคการวิจัยภาคสนาม” (นิศา ซูโต 2548: 87 และ สุภางค์ จันทวานิช 2549: 26-43) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การเลือกสนามวิจัย (Setting, Site) ในการเข้าสนามผู้วิจัยต้องเลือกก่อนว่าสนามนั้นเหมาะสมสามารถที่จะตอบปัญหาที่ต้องการได้หรือไม่ และดูความเป็นไปได้ของสนามไม่ให้สนามใหญ่เกินไป และดูความสลับซับซ้อนของปรากฏการณ์ในชุมชนนั้น ๆ และความสะดวกในการเข้าออกเก็บข้อมูล และเลือกเวลาการใช้เวลาในสนามให้เหมาะสม และการเตรียมตัวเข้าสนามต้องพยายามทำตัวให้กลมกลืนกับสนามมากที่สุด และเตรียมพร้อมที่สุดและเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

2. การแนะนำตัว ในการแนะนำตัวนักวิจัยควรปฏิบัติดังนี้ 1) บอกกับคนในสนามว่าเรามาทำอะไร โดยบอกความจริง 2) บอกกับคนในสนามว่าเราจะทำให้เขาเสียเวลาหรือไม่หรือเสียเวลาเท่าใดต้องให้สิทธิในการตัดสินใจว่าจะยอมให้ทำวิจัยหรือไม่ 3) บอกว่าจะเอาข้อค้นพบไปทำอะไร 4) บอกถึงสาเหตุที่ต้องเลือกสนามนี้ และ 5) บอกผลที่เขาจะได้จากเรา

3. การสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) เมื่อเข้าสู่สนามแล้วต้องแนะนำตัวตามสถานภาพและบทบาทที่กำหนด และควรรักษาสถานะและบทบาทดังกล่าวไว้ตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานภาคสนาม ไม่ควรเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาเพื่อให้ชาวบ้านไว้ใจ ควรเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชน บางครั้งนักวิจัยอาจสร้างความสนิทสนมกับคนในชุมชนคนใดคนหนึ่งเพื่อให้คนนั้นเป็นกุญแจแนะนำคนอื่นต่อ ๆ ไปหรือที่เรียกว่า Snow Ball Sampling Technique

4. เริ่มทำงานในการเริ่มทำงานนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ การทำแผนที่และการเลือกตัวอย่าง โดยดำเนินการดังนี้

1) ในการทำแผนที่นั้น แผนที่แรกที่ต้องทำคือแผนที่ทางกายภาพ เช่น บอกรูปร่างของชุมชน ทางเข้าทางออก ทำโดยการเดินสำรวจ และแผนที่ที่สองคือแผนที่ประชากรโดยการสำรวจครัวเรือนและประชากรแต่ละครัวเรือน แผนที่ที่สามคือแผนที่ทางสังคมคือการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางสังคมของบุคคลในชุมชน และสุดท้ายคือแผนที่เวลาโดยบันทึกในแง่ของอะไรเกิดขึ้นเมื่อไหร่ในชุมชน

2) การเลือกตัวอย่างเริ่มจากตัดสินใจว่าจะพูดคุยกับใครก่อนและเลือกเวลาว่าพูดคุยในช่วงใดหรือสังเกตในช่วงใดจะทำในสถานที่ใดและเลือกว่าจะพบใครก่อน ใครคือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการที่จะเข้าไปศึกษาในสนามใดสนามหนึ่ง ควรเตรียมตัวทั้งในแง่ของการหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน และเตรียมตัวสำหรับนักวิจัยเอง โดยการเตรียมตัวของนักวิจัย มีทั้งเรื่องของภาษาที่ใช้ การแต่งกายและอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆที่ใช้ในการเก็บข้อมูล รวมทั้งคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้วิจัยด้วย

สำหรับผู้วิจัยเอง ได้มีการคัดเลือกสนามการวิจัยที่ใกล้กับสถานที่ทำงานและสามารถเข้าออกได้ตลอดเวลา โดยผู้วิจัยได้พยายามทำตัวให้กลมกลืนกับสนามการวิจัยโดยการเข้าไปพบปะพูดคุยกับผู้นำชุมชน คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนและบอกถึงการเข้าไปในชุมชนโดยผู้วิจัยได้มีการเตรียมตัวทั้งด้านการหาข้อมูลจากภายนอกชุมชน ทั้งจากศูนย์สุขภาพชุมชนที่รับผิดชอบชุมชน และข้อมูลจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พร้อมกับเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูลทั้งเทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และการแต่งกายใช้การแต่งกายตามปกติ และภาษาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสามารถใช้ภาษาเดียวกับผู้ให้ข้อมูลในชุมชนได้เป็นอย่างดี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี ทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโต พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู และการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ดังนี้

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโตและภาวะโภชนาการ

อภาววรรณ หนูคง (2535) ศึกษาในศูนย์ ศึกษาเด็กเล็กคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่พบว่า เด็กวัยทารกและวัยหัดเดินเกือบทุกคนมีน้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบศีรษะและรอบอก อยู่ในเกณฑ์สูงและสูงกว่าเกณฑ์

เพ็ญศรี กาญจนนัยฐิติ และโยเซฟ ซือเพ็ชธรรม (2540) กล่าวถึงการเจริญเติบโตเป็นการเพิ่มขนาดของเซลล์ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงวุฒิภาวะ โดยที่อัตราการเจริญเติบโตในแต่ละวัยไม่เท่ากัน ระยะตั้งแต่ในครรภ์จนถึง 2 ปี เป็นระยะที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วระยะหนึ่ง และ การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ได้คุณภาพนั้นจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์ เพราะการเจริญเติบโตการพัฒนาของสมองเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ หลังจากการปฏิสนธิระหว่างไข่กับสเปิร์มหรือเชื้ออสุจิ เซลล์ที่ปฏิสนธิแล้วจะมีการแบ่งตัวอย่างมากมาย เซลล์สมองหรือเซลล์ประสาทจะมีการแบ่งตัวอย่างรวดเร็วมากประมาณ 250,000 เซลล์ต่อนาที ในขณะที่เซลล์ประสาทมีการแบ่งตัวอย่างรวดเร็ว เซลล์สมองก็จะมีการเคลื่อนย้ายไปยังตำแหน่งต่าง ๆ ของสมองเพื่อจะทำหน้าที่ต่าง ๆ และเริ่มมีการจัดระเบียบตัวเองเป็นชั้นๆ ตามโครงสร้างหน้าที่ของสมอง และยังมีการสร้างเส้นใยประสาท และจุดเชื่อมต่อซึ่งเรียกว่าซินแนปส์ (Synapse) ซึ่งจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์ไปจนกระทั่งคลอด สมองหลังคลอดจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมากในช่วง 2-3 ปีแรก สมองของเด็ก 2-3 ขวบจะมีขนาดประมาณร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ ซึ่งการเจริญเติบโตของสมองในช่วงนี้เป็นสิ่งสำคัญมากที่จะเป็นพื้นฐานในการเจริญเติบโตของเด็กในวัยต่าง ๆ จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ วิธีการเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญมาก ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ การเรียนรู้ และบุคลิกภาพลักษณะนิสัยในอนาคต การสัมผัสการกอด การห่อหุ้ม การพูด การฟัง การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง หรือแม้แต่การเล่นกับเด็กล้วนมีผลต่อการเจริญเติบโตของสมองทั้งสิ้น (คันสนีย์ นัทรคุปต์ 2524: 12- 17, 180)

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรณ (2543) ได้สำรวจน้ำหนักทารกแรกเกิดในปี พ.ศ. 2541 พบว่ามีเด็กคลอดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ทั่วประเทศร้อยละ 14.2 ของเด็กเกิดมีชีพทั้งหมด น้ำหนักเฉลี่ยแรกเกิดทั่วประเทศ 3,070 กรัม โดยที่เด็กเกิดในกรุงเทพฯมีน้ำหนักเฉลี่ยมากที่สุด (3,157 กรัม) ต่ำสุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3,014 กรัม) ทั้งนี้ร้อยละ 13 ของเด็กชายและร้อยละ 15.3 ของเด็กหญิงมีน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่า 2,500 กรัม และเด็กปฐมวัยของไทยได้รับนมแม่อย่างเดีย্বর้อยละ 40.2 ได้รับนมแม่ผสมกับนมชนิดอื่น ๆ ร้อยละ 49.5 และที่เหลือไม่ได้รับนมแม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในสัดส่วนสูงสุด เด็กนอกเขตเทศบาล โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการได้รับนมแม่อย่างเดียวยุคสูงสุด ภาวะโภชนาการของเด็กปฐมวัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเด็กที่มีน้ำหนักต่ออายุ และส่วนสูงต่ออายุต่ำกว่ามาตรฐานมากกว่าภาคอื่น และภาคกลางยังคงพบเด็กที่มีน้ำหนักต่อส่วนสูงที่เข้าข่ายภาวะทุพโภชนาการ แสดงให้เห็นว่าเด็กเล็กประมาณ 1 ใน 5 เติบโตไม่เต็มที่มีภาวะขาดอาหารเรื้อรังหรือมีปัญหาสุขภาพที่ทำให้ไม่เติบโต (ส่วนสูงน้อย) ถึงร้อยละ 11.8 โดยเด็กที่อาศัยนอกเขตเทศบาล

จะมีภาวะทุพโภชนาการมากกว่าเด็กในเขตเทศบาล ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 1 มีเพียงประมาณ ร้อยละ 2 ที่ทุพโภชนาการในระดับ 2 และ 3 ซึ่งโดยมากเกิดจากพยาธิสภาพมากกว่าขาดอาหาร จริง ๆ นอกจากนี้ยังพบภาวะโภชนาการเกินหรืออ้วนร้อยละ 12.4 โดยเป็นเด็กในเขตเทศบาล มากกว่านอกเขตเทศบาล Mahapatra, A. et al. (2000) ได้อ้างรายงานของยูนิเซฟถึงเด็กในประเทศ กำลังพัฒนา พบว่า เด็กจำนวน 1 ใน 3 มีภาวะทุพโภชนาการ การศึกษาภาวะโภชนาการเด็กอายุ 0-5 ปี ในรัฐโอริสสา ประเทศอินเดีย ปี ค.ศ. 1996-1997 พบว่าทั้งเด็กชายและเด็กหญิง จำนวน ร้อยละ 57.1 มีภาวะขาดสารอาหาร (เทียบน้ำหนักต่ออายุ) โดยร้อยละ 21.3 ของเด็กเหล่านี้มีภาวะ ขาดอาหารระดับมาก และเมื่อเทียบจากความสูงต่ออายุและน้ำหนักเทียบกับส่วนสูงพบ ร้อยละ 41.8 และ 27.9 ตามลำดับ โดยพบมากที่สุดของเด็กต่ำกว่า 1 ปี

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

ทิสนา เขมฉนิและคณะ (2535) ได้แบ่งพัฒนาการของเด็กออกเป็น 4 ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536) พบว่าพัฒนาการของเด็กใน ระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมายังไม่สมบูรณ์เต็มที่ มีข้อบกพร่องบางประการ เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก แรกเกิด - 3 ปีทั้ง 4 ภาคของประเทศไทยพบว่า เด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าเกณฑ์ เด็กในชนบทมี พัฒนาการด้านสติปัญญาและความสามารถพื้นฐานช้ากว่าเด็กในเมือง โดยที่ไม่มีพยาธิสภาพ ในสมอง แต่เกิดจากการขาดโอกาสในการส่งเสริมพัฒนาการจากครอบครัว และสิ่งแวดล้อม ในชุมชน

จรัส ปิ่นเงิน (2536 อ้างถึงใน ประดิษฐ์ สุจฉายาและคณะ 2547: 58) พบ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้เลี้ยงดู ในการส่งเสริมพัฒนาการกับระดับพัฒนาการการใช้ กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การมองเห็น การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก การช่วยเหลือตัวเอง และพัฒนาการโดย ภาพรวมของเด็กวัยทารกและวัยหัดเดิน คือ บิดาที่เลี้ยงดูลูกโดยสนับสนุนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง ตามศักยภาพของเด็ก ทำให้เด็กมีโอกาสได้ใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ พัฒนาการโดยรวมของเด็กดีขึ้น

ศิริลักษณ์ ไหลสกุล (2537 อ้างถึงใน กุศล สุนทรธาดาและคณะ 2542: 48) ศึกษาในเขตชนบทพบว่าหมู่บ้านชนบทในจังหวัดนครปฐม ถ้าเป็นครอบครัวเดี่ยวที่อาศัยอยู่พร้อม หน้ากันพ่อแม่ลูก เด็กจะมีแม่เป็นผู้ดูแลหลัก แม่ที่ทำการเกษตรมักพาลูกไปไร่นาด้วย แต่แม่ที่ทำการเกษตรหรือทำงานอื่นนอกบ้านบางคนก็ฝากลูกไว้กับ ยาย ย่า หรือญาติพี่น้องคนอื่นที่อยู่ ใกล้เคียง หรือฝากไว้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

อรทัย รัตนมณี (2538) ได้ศึกษาบทบาทของบิดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ในเขตเมืองพบว่า บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยบ่อย หรือประจำทั้ง 4 ด้านยกเว้นการพาเด็กไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย และการร่วมวางแผนปรึกษาหารือพูดคุยเลี้ยงดู ลูกกับคนอื่นในครอบครัวหรือญาติผู้ใหญ่

ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล (2541) และ Dilk ,S.A. (1991) ได้ให้ความหมายของ พัฒนาการเด็กว่า พัฒนาการของเด็กเป็นการเพิ่มทักษะ และความซับซ้อนในการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายของสิ่งต่าง ๆ ไปสู่สิ่งที่ยากและซับซ้อนยิ่งขึ้น เป็นผลจากการเจริญเติบโต วุฒิภาวะและการรับรู้ทำให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ

สำนักนโยบายและแผน กระทรวงสาธารณสุข (2541) ได้สำรวจสถานะสุขภาพของประชาชน โดยการตรวจร่างกาย และตรวจพัฒนาการของเด็กแรกเกิด โดยใช้เกณฑ์คัดกรองจากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กพบว่า ร้อยละ 16.7 ที่สงสัยพัฒนาการล่าช้า และใช้เครื่องมือประเมินพัฒนาการที่ปรับปรุงโดยคณะทำงานของโครงการพบ ด้านที่มีพัฒนาการล่าช้ากว่าวัยมากที่สุดคือ พัฒนาการทางด้านการใช้มือและการแก้ไขปัญหาลงถึงร้อยละ 18.8 รองลงมาเป็นพัฒนาการทางด้านการเคลื่อนไหว พัฒนาการทางด้านสังคม พัฒนาการทางด้านภาษา ร้อยละ 12.5, 6.4, และ 5.1 ตามลำดับ

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย (2542) พบว่าในการเลี้ยงดู เด็กปฐมวัยร้อยละ 78.42 อยู่ในการเลี้ยงดูของพ่อแม่ และในเวลากลางวันแม่เป็นผู้เลี้ยงดูร้อยละ 54.78 และพ่อแม่มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กถึงร้อยละ 83.65 แต่มีการใช้ประโยชน์น้อยมาก คือไม่เคยอ่านหรือบันทึกการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตร้อยละ 49.04 และไม่มีการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กเลยถึงร้อยละ 65.59 หากมีการบันทึกพัฒนาการเด็กในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก จะปรากฏว่าผู้บันทึกเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร้อยละ 65.71

วิไล เลิศธรรมเทวี (2542) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของทารกในขวบปีแรกพบว่า ส่วนใหญ่ยังได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง มารดาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการส่งเสริมพัฒนาการ

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ (2543) สำรวจข้อมูลในปี พ.ศ.2539-2540 พบว่า ในช่วงกลางวัน เด็กปฐมวัยร้อยละ 54.2 ถูกเลี้ยงดูในบ้าน รองลงมาร้อยละ 37.3 อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนผู้เลี้ยงดูเป็นมารดาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.21) รองลงมาคือญาติร้อยละ 19.7 มารดาในภาคกลางมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกน้อยที่สุด (ร้อยละ 26.2) สูงสุดที่ภาคใต้ร้อยละ 69.7 ซึ่งทั้งมารดาและญาติส่วนใหญ่จบเพียงประถมศึกษา ผู้เลี้ยงดูเหล่านี้ได้จัดโอกาสให้เด็กเล่นหรือทำ

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ในด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ร้อยละ 80.2 สำหรับกล้ามเนื้อมัดเล็กร้อยละ 59.6 และด้านภาษาร้อยละ 49.8 ซึ่งทั้งสองด้านนี้เด็กในเขตเมืองมีโอกาสมากกว่าเด็กนอกเขตเทศบาล

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย (2544: 64) ตรวจสอบภาวะสุขภาพพัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัยพบว่า พัฒนาการโดยรวมทุกด้านของเด็กปฐมวัยสงสัยล่าช้าร้อยละ 28.31 และเมื่อแยกตามอายุพบว่าเด็กช่วงอายุ 1 ปีมีพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 21.08 ส่วนเด็กอายุ 4 ปีมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าร้อยละ 37.14

ศิริกุล อิศรานุรักษ์และคณะ (2544) ได้ศึกษาพัฒนาการเด็กวัย 1-12 ปี ใน 4 พื้นที่คือ กรุงเทพมหานคร บุรีรัมย์ แพร่และสระบุรี โดยใช้แบบคัดกรองพัฒนาการเด็ก Denver II แบบคัดกรองสติปัญญาและ Colored Standard Progressive Matrices พบว่า เด็กอายุ 1 - ต่ำกว่า 3 ปี มีพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 21.6 โดยพัฒนาการด้านที่ล่าช้าส่วนใหญ่ คือพัฒนาการทางด้านภาษา และเด็กที่อาศัยในชุมชนแออัดและชุมชนชนบท จะมีพัฒนาการล่าช้าหรือสติปัญญาดำกว่าปกติในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กในเมือง และมีสัดส่วนมากขึ้นเมื่อเด็กโตขึ้น

คารุณี จงอุดมการณ์ (2544) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวในบริบทสังคมอีสานพบว่า ครอบครัวรายได้น้อยในเมืองและชุมชนแบบเกษตรกรรมดั้งเดิมไม่พึงพิถีพิถันในการเลือกอาหารเลี้ยงเด็กไม่เคร่งครัดเรื่องรักษาความสะอาดร่างกายการส่งเสริมด้านการศึกษาและพัฒนาการเด็กทุกด้าน ทุกครอบครัวในชนบทมีความคาดหวังในตัวเด็กหญิงมากกว่าเด็กชายในแง่การเป็นลูกที่ดี และการเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อยามแก่เฒ่าส่วนความคาดหวังต่อเด็กชายนั้นขอเพียงให้ดูแลตนเองและเอาตัวรอดในสังคมได้

จิตตินันท์ เศษะคุปต์ (2546) ได้ศึกษาบทบาทและความรู้ความเข้าใจของแม่ต่อการพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยแรกเกิด - 3 ปี ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญและขอสัมภาษณ์ความคิดเห็นของแม่เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลูกอายุต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 400 คนที่มาใช้บริการสุขภาพทั้งในโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน พบว่า แม่จะมีบทบาทที่สำคัญต่อพัฒนาการทั้ง 5 ด้านของลูก โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสติปัญญาจะส่งเสริมเป็นพิเศษและความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กพบว่า มารดาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและวิธีการที่เหมาะสม ในการกระตุ้นการเรียนรู้ ของลูกในช่วงวัยต่าง ๆ

สุรัสวดี กองสุวรรณ (2546) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล พบว่า แม่เป็นผู้มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กชาวเลมากที่สุด และพ่อมีบทบาทน้อย การอบรมเลี้ยงดูส่วนใหญ่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายมากกว่าพัฒนาการด้านอื่น ๆ การอบรมเลี้ยงดูด้านร่างกายเน้นการดูแลให้เด็กได้รับประทานอาหารอย่างเพียงพอ การดูแลและรักษายามเจ็บป่วยตาม

ความเชื่อของตน การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจแสดงความรักโดยการอุ้ม กอดสัมผัสอย่างเด็กอย่างสม่ำเสมอ ใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อพัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็กน้อย การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและฝึกให้เด็กมีน้ำใจ รู้จักการแบ่งปันและมีความสามัคคี การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ส่งเสริมให้เด็กเรียนด้านรู้ ษา ภาษา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ภายในบริบทของชาวเล

ลักดา เหมาะสุวรรณและคณะ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาการแบบองค์รวมของ เด็กพบว่าในการเลี้ยงดูเด็กพ่อแม่ส่วนใหญ่คาดหวังให้ลูกเป็นคนดี เรียนหนังสือเก่ง เรียนจบสูง ๆ ประกอบอาชีพที่ดี สอนให้ลูกเป็นคนดีโดยพ่อแม่ในเขตชนบทสอนโดยการพูดเตือนอย่างเดียว พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูเน้นการเลี้ยงดูด้านร่างกายเป็นหลัก โดยเฉพาะในเขตชนบท ของเล่นและนิทานที่จะ ส่งเสริมพัฒนาการมีน้อย พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูน้อยรายที่จะเล่นนิทานและร้องเพลงให้ลูกฟัง ส่วนใหญ่เด็กร้อยละ 80.3 อยู่ในความอุปการะของพ่อแม่ และผู้ที่ใช้เวลาในการเลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่ คือแม่ รองลงมาเป็นปู่/ย่า/ตา/ยาย ผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56-69) จบการศึกษา ประถมศึกษา

สมจิต ยาใจ (2548) ได้ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัย เตาะแตะในแหล่งชุมชนแออัด เขตเทศบาลเมืองจันทบุรี พบว่า บทบาทของครอบครัวในการ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในเรื่องการติดตามพัฒนาการเด็ก มีการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กใน การติดตามพัฒนาการเด็กเฉพาะในช่วงขวบปีแรก และมีการสังเกตพัฒนาการในรูปแบบต่าง ๆ กัน โดยบางรายจะอ่านจากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก แต่บางรายจะสังเกตและประเมินเปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกัน แต่ไม่มีครอบครัวใดที่บ้านที่พัฒนาการเด็กลงในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย (2549: 15) ได้สำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยเมื่อ ปี 2547 โดยใช้แบบทดสอบ Denver II พบว่า พัฒนาการเด็กรวมทุกด้านสงสัยช้า ร้อยละ 29.9 และ เมื่อแยกตามอายุพบว่า เด็กอายุ 1 ปีมีพัฒนาการรวมสงสัยล่าช้าร้อยละ 19.9 และ เด็กอายุ 4 ปี มี พัฒนาการรวมสงสัยล่าช้าร้อยละ 40 ส่วนพัฒนาการที่พบว่าสงสัยล่าช้ามากที่สุดคือพัฒนาการด้าน ภาษาพบร้อยละ 22.8 และเมื่อแยกตามอายุพบว่าเด็กอายุ 1 ปีพบว่ามีพัฒนาการด้านภาษาสงสัยล่าช้า ร้อยละ 9.3 และในเด็กอายุ 4 ปี พบถึงร้อยละ 16.1

สำหรับการศึกษาพัฒนาการเด็กในต่างประเทศ ได้มีการศึกษาพัฒนาการเด็กกับการ เลี้ยงดูเด็กในสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน เทียบกับการเลี้ยงเด็กที่บ้านยังมีข้อถกเถียงกันบ้าง

บีและคณะ (Bee, et al., 1982) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำนายระดับ IQ และทักษะทาง ภาษาของเด็ก โดยศึกษาในเด็ก 193 คน ที่มีสุขภาพดี มีเศรษฐฐานะปานกลางและติดตามเป็นระยะ 4 ปี ผลการศึกษาพบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกเป็นตัวทำนายที่ดีต่อพัฒนาการด้าน

สติปัญญาของเด็ก เช่นเดียวกันกับระดับการศึกษาของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคมที่ครอบครัวได้รับ และภาวะวิกฤติในครอบครัว

แคมป์เบลล์ และรามีย์ (Campbell and Ramey, 1994) ศึกษาผลการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ในระยะเวลาที่แตกต่างกัน ในเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่ช่วงปฐมวัย โดยจะให้การส่งเสริมในช่วงวัยเรียนหรือไม่ก็ตาม จะมีพัฒนาการด้านสติปัญญา และการส่งเสริมพัฒนาการสติปัญญาต้องเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย

บริดลีย์ และคณะ (Bradley, et al., 2001) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมของบ้านต่อพัฒนาการเด็ก ซึ่งติดตามเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 13 ปี โดยศึกษาเกี่ยวกับการกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก การลงโทษเด็กด้วยการตี และการตอบสนองของมารดาต่อเด็ก ผลการศึกษาพบว่ากระตุ้นการเรียนรู้มีผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย สังคม ภาษาและลดปัญหาพฤติกรรมของเด็ก

จู่โอ และฮาร์ริส (Guo and Harris, 2001) ศึกษาเกี่ยวกับกลไกที่จะลดความยากจนต่อการพัฒนาการด้านสติปัญญาเด็ก ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าการได้รับการส่งเสริมด้านสติปัญญา รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะของบ้าน และภาวะการเจ็บป่วยของเด็กในระยะแรกคลอด จะมีความสัมพันธ์กับผลกระทบของความยากจนต่อสติปัญญาของเด็ก

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมพัฒนาการ เป็นการจัดกระทำทำให้เด็กมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมโดยอาศัยความรัก เข้าใจและให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้ ได้ฝึกทำและได้เห็นแบบอย่างจากผู้เลี้ยงดูและสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวย ให้เด็กได้ใช้ความสามารถตามศักยภาพ ที่มีอยู่เพราะเด็กช่วง 3 ปีแรกเป็นช่วงวิกฤติในการส่งเสริมพัฒนาการ พัฒนาการของเด็กอาศัยความสุขทางกาย จิต อารมณ์ ความรักและปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

ศรีธีรกุล และคณะ (Sritirakal, et al., 1988) ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 6 ปีระหว่างเด็กในชุมชนแออัดและชุมชนเมือง โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการของ D.D.S.T จากการศึกษพบว่าเด็กในทั้งสองชุมชน มีระดับการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์ล่าช้า ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอาจมีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ของผู้เลี้ยงดูเกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยงดูที่เหมาะสม ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก

เนตรทราย รุ่งเรืองธรรม และคณะ (2535) ศึกษาพฤติกรรมการดูแลเด็กก่อนวัยเรียนเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ให้การส่งเสริมสุขภาพเด็กด้านโภชนาการ สุขวิทยาส่วนบุคคล สันทนาการ การป้องกันโรคและการดูแลยามเจ็บป่วยอยู่ใน

ขั้นดี นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดา ด้านระดับการศึกษา อายุ และ ภูมิฐานะของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพเด็กด้านการป้องกันโรค และการดูแลรักษาเมื่อเจ็บป่วย

ศฤงษิ จันทรหอม (2537) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาในครอบครัวกรรมกรก่อสร้าง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร พบว่า มารดาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร รายได้ของครอบครัว สัมพันธภาพกับ คู่สมรส การมีส่วนร่วมของสามี ความรู้และเจตคติของมารดา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ อบรมเลี้ยงดูบุตร

กุศล สุนทรธาดา (2540) ศึกษาถึงพัฒนาการด้านความคิด ความเข้าใจ ตลอดจน การแก้ไขปัญหาของเด็ก นับตั้งแต่การเข้าใจง่าย มองเห็นด้วยตา (รูปธรรม) ไปถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม ดานการใช้เหตุผลและการเชื่อมโยงถึงผลสรุปของเรื่องราวต่าง ๆ พบว่า เด็กไทยมีพัฒนาการค่อนข้างช้า โดยเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีความโน้มเอียงที่จะมีอัตราของพัฒนาการทางสติปัญญาช้ากว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมสูง ซึ่งสาเหตุสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการที่ครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว และมารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านด้วย เด็กถูกทอดทิ้ง ขาดการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการ นับว่าเป็นปัญหาที่น่าห่วงยิ่ง

จันทิรา สิทธิโชค และนวลศรี วิจารณ์ (2542) ศึกษาบทบาทของบิดามารดาในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน ที่บิดามารดานำบุตรมารับบริการที่โรงพยาบาล สาขา ของสถานส่งเสริมอนามัยแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็กพบว่า บทบาทในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาบทบาทในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับดีเช่นกัน และบทบาทในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และสถานภาพการเป็นบิดาหรือมารดา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัว ต่างกันมีบทบาทในการดูแลเด็กก่อนวัยเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

บัญญัติ สุขเจริญและคณะ (2542) ศึกษาความรู้และการปฏิบัติตนของบิดา มารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ที่พานบุตรมารับบริการตรวจสุขภาพในหน่วยตรวจโรคกุมารเวชศาสตร์ ที่โรงพยาบาลศิริราช พบว่า บิดามารดามีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการปฏิบัติส่งเสริมพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับพอใช้ และความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการปฏิบัติส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่าอายุ อาชีพ

ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวที่แตกต่างกันมีความรู้และการปฏิบัติต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สายชล บุญวิสุทธิานนท์ (2543) พบว่ามารดาที่มารับบริการที่คลินิกเด็กดีของโรงพยาบาล 5 แห่งในจังหวัดพิษณุโลกและมีบุตรอยู่ในช่วงอายุ 9 - 12 เดือนมีพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการ ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็กอยู่ในระดับปานกลาง บางคนมีความเชื่อทำให้บุตรมีพัฒนาการไปตามธรรมชาติ จึงไม่มีการส่งเสริมกระตุ้นพัฒนาการและเมื่อถึงเวลาเด็กจะทำตัวเอง

กุลวดี จันทร์หอม (2547) ได้ทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการเล่นและการมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อการเล่นของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ในพ่อแม่/ผู้ปกครองเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 16 ครอบครัว จากสถาบันเลี้ยงเด็ก 2 แห่งในเขตบางบอนและเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) ลักษณะการเล่นของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีในครอบครัวพบว่า เป็นการเล่นที่สะท้อนพฤติกรรมพัฒนาการตามวัยของเด็ก (2) การมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อการเล่นของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีพบว่า สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่มีความสนใจเอาใจใส่ในการส่งเสริมสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการเล่นของเด็ก ในลักษณะของเพื่อนเล่นหรือเล่นร่วมกับเด็ก พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์ในการเล่น ของเล่น จัดสิ่งแวดล้อมและให้เวลาในการเล่นกับเด็กอย่างอิสระ มีการสอนช่วยเหลือชี้แนะให้เด็กในบางโอกาส (3) ความเชื่อมโยงระหว่างลักษณะการเล่นของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีในครอบครัวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อการเล่นของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี พบว่า เด็กที่ได้รับการสนับสนุนการเล่นตามวัย โดยพ่อแม่ผู้ปกครองให้ความสนใจเอาใจใส่ต่อการเล่นของเด็กช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก

นิตยา คชภักดี (2547) ได้ทำการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย โดยสุ่มใน 4 ภาค ๆ ละ 8 จังหวัด แยกตามเขตการปกครองในและนอกเขตเทศบาล รวมกับกรุงเทพฯ เป็น 33 จังหวัด แสดงลักษณะภาคตัดขวางของเด็กที่มีอายุเกิน 1 ปีจนถึง 12 ปี 11 เดือนในช่วง พ.ศ.2540 สรุปได้ว่าประมาณครึ่งหนึ่งในช่วงปฐมวัยและประถมศึกษา ยังไม่ได้รับการดูแลและพัฒนาการจากครอบครัวและสังคมอย่างเสมอภาคตามสิทธิพื้นฐานที่พึงมีเด็กที่มีปัญหาการเจริญเติบโตช้าและพัฒนาความสามารถไม่สมวัยพบรวมกันอยู่ตามบริเวณนอกเขตเทศบาลมากกว่าในเขตเมือง ปัญหาสำคัญที่น่าเป็นห่วงซึ่งถือว่าเป็นวิกฤติทางคุณภาพของเด็กไทย คือ เด็กปฐมวัยยังมีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าวัยโดยด้านภาษาและกล้ามเนื้อเล็กบกพร่องมากที่สุด โดยเฉพาะภาคเหนือและนอกเขตเทศบาลทุกภาค นับเป็นการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาสมองและจิตใจในช่วงที่สมองยังเจริญเติบโตอยู่ที่เรียกว่า “หน้าต่างแห่งโอกาส”

4.4 งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครอบครัวในที่มีผลต่อการพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3ปี

โครงสร้างของครอบครัวในเมืองและชนบทจะเป็นครอบครัวเดี่ยว มีขนาดของครอบครัวลดลง โครงสร้างของครอบครัวจะประกอบด้วยบุคคลสองวัยคือ ผู้สูงอายุและเด็กจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะชนบท ผู้สูงอายุในชนบทที่เคยมีบทบาทในการถ่ายทอดคุณธรรมและวัฒนธรรมให้ลูกหลาน และเป็นวัยที่ควรจะได้รับ การดูแลเอาใจใส่จากลูกหลาน จะถูกปรับเปลี่ยนบทบาทและรับภาระมากขึ้นในการทำหน้าที่แทนพ่อแม่เด็ก โดยจะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูเด็กทั้งทางร่างกาย และจิตใจ (รูปแบบของครอบครัวไทย www.m-Society.go.th ค้นคืนวันที่ 2 เมษายน2550)

ถัดมาเหมาะสมวรรณ และคณะ (2547) ศึกษาพบว่า ครอบครัวไทยที่มีเด็กอยู่ด้วย ในปัจจุบัน เป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีพ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกันหรือมีแม่หรือพ่ออยู่กับลูกร้อยละ 54.6 และเป็นครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่กับปู่ตายาย หรือแม่ลูกอยู่กับตายาย หรือพ่อลูกอยู่กับปู่หรือญาติอื่น ๆ ร้อยละ 37.3 และครอบครัวที่มีพ่อแม่ลูกและปู่ตายายอยู่ร่วมด้วยพบสูงสุดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ และเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูภายใต้ครอบครัวเดี่ยว จะขาดโอกาสในการได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นญาติผู้ใหญ่ เด็กที่มาจากครอบครัวเดี่ยวจะมีพัฒนาการช้าในด้านภาษา การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ และการช่วยเหลือตัวเอง (ศิริกุล อิศรานุรักษ์และ ชัยวัฒน์ วงอาษา 2523 อ้างถึงใน ประดิษฐ์ สุจฉายาและคณะ 2547: 28) มีการศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดอุบลราชธานี ระบุว่าพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูบางคนในชนบทมีความเห็นว่า ผู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านสติปัญญา ได้ดีที่สุดคือครูเท่านั้น ไม่ใช่พ่อแม่หรือครอบครัว เพราะพ่อแม่ไม่มีความรู้มากนักและคิดว่าเมื่อเด็กถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียนก็จะได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามในชนบทไม่พบว่ามี การสอนเด็กหรือฝึกเด็กอย่างจริงจังเพื่อให้เป็นคนช่างสังเกต แต่จะมีการส่งเสริมความสนใจในการเรียนของเด็ก โดยซื้ออุปกรณ์การเรียนให้ และสอนอ่านเขียนหรือนับเลขบ้าง ส่วนการเล่านิทานหรืออ่านหนังสือให้ฟังนั้นมีน้อย (บุญเขื่อน ประกอบแสง 2528 อ้างถึงใน กุศลสุนทรธาดาและคณะ 2542: 62) และนอกจากนี้สิ่งที่ช่วยส่งเสริมสติปัญญาของเด็กอีกอย่างหนึ่งคือการ เล่น ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่เด็กทุกคนควรทำ เด็กจะได้เรียนรู้ตามธรรมชาติในระหว่างที่เล่น และการเล่นจะนำเด็กไปสู่การค้นพบและการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เด็กชนบทมีโอกาพัฒนาสติปัญญาจากการเล่นมาก เด็กอายุ 3 – 6 ขวบมักมีเพื่อนเล่นเสมอ และเล่นเป็นกลุ่มกันในลักษณะร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน การเล่นของเด็กในชนบทมีทั้งแบบสำรวจตรวจค้นสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งภายในและภายนอกบ้าน การเล่นเกมทดสอบคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ การเล่นเกมและเล่นเลียนแบบและเล่นแบบออกกำลัง เด็กในชนบทมีโอกาสค่อนข้างมากที่จะได้ออกกำลังกายตลอดเวลา ซึ่งเป็นเรื่องดีเนื่องจากการช่วยพัฒนาการกล้ามเนื้อทั้งมัดเล็กและ

มัดใหญ่ของเด็ก และช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อต่าง ๆ ให้เกิดพร้อมในการเรียนรู้ ผู้เลี้ยงดูเด็กในชนบทมักส่งเสริมการเล่นของเด็กโดยช่วยทำของเล่น สอนให้เล่น อำนวยความสะดวกในการเล่น อนุญาตให้พาเพื่อนมาเล่นที่บ้านหรือไปเล่นบ้านเพื่อนได้ มักให้เด็กเล่นอย่างอิสระแต่คอยดูแลอยู่ในสายตา และส่งเสริมให้เล่นในลักษณะร่วมมือโดยมีการผลัดเปลี่ยนบทบาทกันมากกว่าเล่นแบบแข่งขัน ส่วนการเล่นกับเด็กด้วยนั้นยังมีน้อย (สุমন อมรวิวัฒน์และคณะ 2534 อ้างถึงในกุศล สุนทรธาดาและคณะ 2542: 63)

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก พบว่าบิดามารดามีบทบาทสำคัญใน การส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 – 3 ปี ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและด้านสติปัญญาเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเล็งเห็นคุณค่าของการวิจัยเชิงคุณภาพที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึกของแต่ละพื้นที่ได้ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการต่าง ๆ ได้ชัดเจนและถูกต้องยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยเกี่ยวกับ ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 - 3 ปี ซึ่งพบว่า ยังมีการศึกษาวิจัยในลักษณะนี้ค่อนข้างน้อย ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดา เด็กอายุ 1-3 ปี ได้มากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึง ได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 – 3 ปี โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ บิดามารดาของเด็กอายุ 1 – 3 ปี จำนวน 23 ครอบครัว ประกอบด้วยบิดา 23 คน และมารดา 23 คนรวมทั้งสิ้น 46 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้หลักแบบเจาะจงจากครอบครัวที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ดังนี้

- 1.1 เป็นครอบครัวที่มีบุตรอายุระหว่าง 1- 3 ปีทั้งหญิงและชาย
- 1.2 เป็นครอบครัวที่บิดามารดาอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นประจำอย่างน้อย 6 เดือน
- 1.3 เป็นครอบครัวที่ยินดีและสมัครใจให้ข้อมูลในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์และสังเกต โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ และมีการดำเนินการ ดังนี้

2.1 แนวคำถามการวิจัย

แนวคำถามในการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคำถามการสัมภาษณ์ขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากประสบการณ์ในการทำงานประจำที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้วิจัยเอง เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสร้างแนวคำถามแบบปลายเปิด (open - ended) ในการสัมภาษณ์บิดามารดาของเด็กอายุ 1- 3 ปี ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและใช้เทปบันทึกคำสัมภาษณ์

ในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญด้วย ประสบการณ์ตรง และการเข้าสู่ภาคสนาม ทำให้เกิดการค้นพบด้วยวิธีการอุปมาน (inductive) จากสภาพข้อมูลจริง การเข้าใจบริบทรอบด้านอย่างครบถ้วน ซึ่งผู้วิจัยจะมองเห็นและค้นพบและเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่คนอื่นมิได้ค้นพบมาก่อน (นิศา ชูโต 2545: 5, 89) แนวคำถามการสัมภาษณ์ในการวิจัยนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 5 ปี การเฝ้าระวังด้านพัฒนาการเด็กและประเมินพัฒนาการเด็กเป็นเวลานานกว่า 10 ปี และมีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการประเมินคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย ตลอดจนเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้กับผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงานต่าง ๆ พี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองเด็ก ทั้งนี้แนวคำถามในการสัมภาษณ์บิตามารดา แบ่งได้เป็น 4 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวและเด็ก ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเด็ก ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัว อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ และข้อมูลทั่วไปของเด็ก ได้แก่ การเจริญเติบโต การได้รับนมแม่ การได้รับภูมิคุ้มกันโรค การมีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก การได้รับการดูแลตามกิจวัตรประจำวันของเด็ก

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ความหมายของพัฒนาการเด็ก ความแตกต่างของพัฒนาการเด็ก วิธีการทำให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย ช่วงอายุที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการ พัฒนาการที่ควรส่งเสริม ผลกิจกรรมการเล่น การร้องเพลง การเล่านิทานและการพูดคุยหยอกล้อต่อเด็ก

ส่วนที่ 3 เจตคติของบิตามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ความสำคัญของเด็ก เพศของเด็ก จำนวนบุตร หน้าที่หลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก พัฒนาการด้านที่สำคัญ วิธีการที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ส่วนที่ 4 การปฏิบัติของบิตามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ วิธีการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม และการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

2.2 แบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของครอบครัวเด็ก เป็นแบบสังเกตลักษณะทางกายภาพของบ้าน ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกบ้าน ประกอบด้วย ประเด็นการสังเกตเกี่ยวกับ โครงสร้างของบ้านพัก สภาพแวดล้อมภายในบ้าน บริเวณที่เลี้ยงดูเด็กเป็นประจำ การจัด

สัดส่วนและการวางสิ่งของภายในบ้าน การเก็บของมีคมและสารเคมี บริเวณที่เด็กเล่นของเด็กเล่นสำหรับเด็ก

ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง ความน่าเชื่อถือของแนวคำถามการสัมภาษณ์และแบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของบ้านและบริเวณบ้านผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำแนวคำถามการสัมภาษณ์ และแบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของครอบครัวที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาเด็ก 1 ท่าน ด้านการพัฒนาครอบครัวและสังคม 1 ท่าน และด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 1 ท่าน เพื่อให้แนวคำถามการสัมภาษณ์และแบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของครอบครัว มีความตรงของเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของบ้าน ที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์ ครอบครัวที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับครอบครัวผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 ครอบครัว เพื่อความสมบูรณ์ของแนวคำถามและภาษาที่ใช้ พร้อมทั้งบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้และข้อคิดเห็นที่ได้รับกลับไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับปรุงแนวคำถามในการสัมภาษณ์ และปรับปรุงแบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของครอบครัว ให้มีความสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้ในการสัมภาษณ์จริง

สำหรับการตรวจสอบเพื่อดูความครบถ้วน และคุณภาพของข้อมูล (สุภางศ์จันทวานิช 2549: 36-41) ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สังเกตลักษณะอารมณ์ ท่าที ค่านิยมของผู้ให้ข้อมูล และรายละเอียดของการเล่าทั้งการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการระหว่างบิดาและมารดาในครอบครัวเดียวกัน และสิ่งที่ผู้วิจัยได้กระทำเพื่อเพิ่มความเชื่อถือได้ของข้อมูล คือ การสังเกตอย่างจริงจังเพื่อเข้าใจคุณลักษณะสำคัญที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ปกติหรือผิดปกติ พร้อมทั้งทำความเข้าใจในความหมายของเหตุการณ์นั้น ๆ และข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัย และการตีความเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบการศึกษา (นิศา ชูโต 2548: 34)

2.3 แบบประเมินพัฒนาการเด็กและภาวะโภชนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในการประเมินภาวะโภชนาการและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ผู้วิจัยใช้แบบประเมินภาวะโภชนาการและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ของกรมอนามัย (กระทรวงสาธารณสุข 2547: 26-29, 31-34) โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ถามชื่อของเด็ก และวันเดือนปีเกิด เพื่อคำนวณอายุของเด็กสำหรับใช้ในการประเมินพัฒนาการ

2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก โดยการพูดคุยและเล่นกับเด็กจนเด็กไม่กลัว ผู้วิจัยจึงทำการประเมินพัฒนาการเด็กตามแบบประเมินของกรมอนามัย โดยหากเด็กทำได้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าพัฒนาการเป็นไปตามวัย ถ้าไม่สามารถทำได้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด ถือว่าพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย

3. หลังจากการประเมินพัฒนาการ ผู้วิจัยได้ชวนเด็กชั่งน้ำหนัก โดยเมื่อชั่งน้ำหนักแล้วนำน้ำหนักมาจุดเครื่องหมายกากบาทลงบนกราฟและอ่านการเจริญเติบโตของเด็ก โดยดูจากเครื่องหมายกากบาทว่าอยู่ในแถบสีใด แสดงว่าภาวะโภชนาการอยู่ในระดับนั้น โดยแบ่งกลุ่มตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย (กระทรวงสาธารณสุข 2547: 31) เป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. น้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ มี 3 ระดับย่อย คือ
 - 1.1 น้ำหนักตามเกณฑ์ เป็นน้ำหนักที่เหมาะสมและควรส่งเสริมให้เด็กมีน้ำหนักอยู่ในระดับนี้
 - 1.2 น้ำหนักค่อนข้างมาก ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติ แต่เป็นการเตือนให้ระวัง หากไม่ดูแลน้ำหนักจะมากเกินไปเกินเกณฑ์อายุ
 - 1.3 น้ำหนักค่อนข้างน้อย ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติเช่นกัน แต่เป็นการเตือนให้ระวังหากไม่ดูแลน้ำหนักจะน้อยกว่าเกณฑ์อายุ
2. น้ำหนักมากเกินไปเกินเกณฑ์ บอกไม่ได้ว่าเด็กอ้วนหรือไม่ อาจเป็นเด็กที่มีความสูงมากจึงทำให้มีน้ำหนักเกินกว่าเด็กทั่วไปควรตรวจสอบโดยใช้กราฟน้ำหนักเทียบกับส่วนสูง
3. น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ แสดงว่าได้รับอาหารไม่เพียงพอเด็กจะเจ็บป่วยบ่อย ถ้าได้รับอาหารไม่เพียงพอเป็นเวลานานจะมีผลต่อความสูง เรียนรู้ช้าไม่ฉลาด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์ - 30 มีนาคม 2547 โดยการได้มาซึ่งข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิต ลักษณะของชุมชน โดยประสานขอข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลธาตุ และขอข้อมูลด้านสาธารณสุขจากศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านบัววัด ที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในตำบลธาตุ ซึ่งทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอายุ 1-3 ปี ได้แก่ ข้อมูลด้านภาวะโภชนาการ การเลี้ยงดูเด็ก และข้อมูลพัฒนาการเด็ก

3.2 ผู้วิจัยติดต่อกับหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านบัววัด เพื่อขอรายละเอียดของผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการประสานขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี ในการออกเก็บข้อมูล และขอให้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้นำชุมชน และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการช่วยประสานกับผู้ให้ข้อมูลหลักในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย

3.3 ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความร่วมมือ ให้กับผู้นำชุมชนและประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งขออนุญาตผู้นำชุมชน ในการเข้ามาในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลและนัดหมายกับประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3.4 ผู้วิจัยไปพบกับประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แนะนำตนเองและอธิบายขั้นตอนรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล และอธิบายคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลักและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

3.5 ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จากครอบครัวที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด และกำหนดเวลานัดหมายกับประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และให้ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แจ้งการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขอสัมภาษณ์ต่อไป

3.6 ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนัดหมายและทำความเข้าใจกับผู้ช่วยเก็บข้อมูล ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยเก็บข้อมูล และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.7 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตามวันเวลาที่ได้นัดหมาย ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งก่อนการสัมภาษณ์ วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยแนะนำตัวและพูดคุยเบื้องต้นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ความเป็นอยู่ หลังจากนั้นจึงได้อธิบายรายละเอียดในการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และชี้แจงว่าจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล แต่จะนำเสนอข้อมูลในภาพรวมที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย และประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย บอกระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์และแจ้งสิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย ตลอดจนสิทธิที่สามารถหยุดการสัมภาษณ์ได้ตามต้องการ และอธิบายให้ทราบว่า การตอบคำถามเพื่อการวิจัยนี้ไม่มีผลเสียใดๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง และหลังการการสัมภาษณ์ มีการประเมินพัฒนาการเด็ก และขอถ่ายภาพเด็ก สภาพแวดล้อมของบ้าน โดยขณะสัมภาษณ์จะมีการบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ และในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่พร้อมที่จะให้การสัมภาษณ์ ในวันที่ผู้วิจัยทำการเก็บ

รวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยก็จะขอมาเก็บข้อมูลในภายหลัง โดยนัดหมายตามเวลาที่กลุ่มตัวอย่างสะดวก โดยสถานที่ในการพูดคุยแต่ละครอบครัวจะใช้บ้านของกลุ่มตัวอย่าง

3.8 เมื่อกลุ่มตัวอย่างให้ความยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย ผู้วิจัยจะขออนุญาต บันทึกการสัมภาษณ์ และเริ่มทำการสัมภาษณ์โดยเริ่มจากข้อมูลส่วนบุคคลของบิดามารดา และข้อมูลของเด็กอายุ 1-3 ปี และข้อมูลเกี่ยวกับ ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติของบิดามารดา ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ขณะที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสังเกตและบันทึกพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจกับข้อความที่กลุ่มตัวอย่างบอกเล่า รวมถึงใช้ เทคนิคการถามย้ำ หรือพูดทวน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน ระหว่างผู้วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง โดยในการสัมภาษณ์ในแต่ละครอบครัว จะใช้ระยะเวลาประมาณ 1 - 1.30 ชั่วโมง หลังจากสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะประเมินพัฒนาการเด็ก โดยใช้แบบประเมิน พัฒนาการเด็กและถ่ายภาพเด็กและของเล่นเด็ก พร้อมทั้งใช้แบบสังเกตสภาพแวดล้อมของครอบครัว และถ่ายภาพสภาพแวดล้อมทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้าน ทั้งนี้ในระหว่างทำการสัมภาษณ์ จะมี ผู้ช่วยเก็บข้อมูล 1 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กมา เป็น ระยะเวลาเกินกว่า 10 ปี ซึ่งก่อนออกเก็บข้อมูลผู้วิจัย ได้อธิบายวิธีการเก็บข้อมูล และบทบาท หน้าที่ของผู้ช่วยผู้วิจัยว่าจะต้องทำอะไรบ้างในการออกเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง โดยผู้ช่วยเก็บ ข้อมูลมีหน้าที่ซั้่งน้ำหนั้ก วัดส่วนสูงและถ่ายภาพเพื่อเก็บรวบรวมรายละเอียดของข้อมูล รวมทั้งช่วย ดูแลเด็กในระหว่างทำการสัมภาษณ์

3.9 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ และดำเนินการตรวจสอบความ สมบูรณ์ของคำตอบในแบบฟอร์มต่าง ๆ ตรวจสอบการบันทึกเสียง และภาพถ่ายก่อนออกจาก สถานที่เก็บข้อมูลของแต่ละครอบครัว

3.10 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสัมภาษณ์ มาถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำ ต่อคำ ตรวจสอบข้อมูล จัดเรียงและจัดระบบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้เวลาใน การถอดเทปประมาณ 2 -3 ชั่วโมงต่อผู้ให้ข้อมูลหลัก 1 คน ถ้าข้อมูลที่ได้ไม่ชัดเจนหรือขาด ในประเด็นใดผู้วิจัยจะเข้าไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมจนได้ความหมายชัดเจน ครบถ้วนสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการคิดและกระทำอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่แรกเริ่มเข้าสู่สนาม ตั้งแต่การตั้งคำถาม การนำข้อมูลมาปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน การจัด

กระทำข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดหมวดหมู่ การเปรียบเทียบข้อมูล จนกระทั่งเห็นแนวคำตอบ (นิตา ชูโต 2548: 222)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นระบบ ในสิ่งที่ผู้วิจัยได้เขียน เพื่อให้เข้าใจความหมายในสิ่งที่ผู้วิจัยได้เขียนได้เห็นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดระบบเอกสารข้อมูล (นิตา ชูโต 2548: 228) โดยแยกเข้าแฟ้มและใส่รหัสแต่ละครอบครัว แยกหมวดหมู่คำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นบิดาหรือมารดา เมื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช 2549: 18-123) ดังนี้

1. การจำแนกประเภทของข้อมูล (Typological analysis) โดยการจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภทโดยใช้เกณฑ์บางอย่างตามลักษณะที่ข้อมูลมีอยู่ร่วมกันเป็นตัวจำแนกประกอบด้วย

1.1 จำแนกข้อมูลระดับจุลภาค ได้แก่การจำแนกข้อมูลระดับคำหรือประโยคที่เรียกว่า การวิเคราะห์กลุ่มคำ (Domain Analysis)

1.2. การทำข้อสรุปชั่วคราวและการกำจัดข้อมูล (memoing and data reduction) ด้วยการความคิดที่ประมวลได้จากการทำดัชนีข้อมูล แล้วเขียนเป็นประโยค (สุภางค์ จันทวานิช 2549: 49)

2. การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) คือการหาความเหมือน และความแตกต่างที่มีอยู่ในคุณลักษณะ (qualities) หรือคุณสมบัติ (attributes) ของข้อมูล

3. การสร้างข้อสรุป ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ค้นพบได้จากข้อสรุปชั่วคราวและตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออก แล้วนำข้อสรุปย่อย ๆ เหล่านั้นมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้

ในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์คำตอบ หรือข้อความจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่บอกเล่าออกมาเกี่ยวกับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ และได้นำมาจัดหมวดหมู่ของข้อความ หรือรายละเอียดที่ปรากฏตามขอบข่ายของการวิจัย โดยสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเป็นประเด็นต่าง ๆ จากข้อมูลที่ได้ทำการจำแนกประเภทแล้ว และได้นำเสนอข้อสรุปประเด็นต่าง ๆ ในเชิงบรรยายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในเขตตำบลธาตุ อำเภอรินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 23 ครอบครัว โดยการนำเสนอผลการศึกษานี้เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลหลัก

- 1.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา
- 1.2 ลักษณะของประชากรและชีวิตความเป็นอยู่
- 1.3 ลักษณะทั่วไปของครอบครัวที่ศึกษา
- 1.4 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จำแนกตามภาวะโภชนาการและพัฒนาการเด็ก

- 2.1 ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่มีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการเด็กเป็นไปตามวัย
- 2.2 ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่มีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการเด็กไม่เป็นไปตามวัย
- 2.3 ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการเด็กเป็นไปตามวัย
- 2.4 ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการเด็กไม่เป็นไปตามวัย

ตอนที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดดังนี้

1.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา

ชุมชนที่ศึกษาเป็นชุมชนเก่าแก่ในพื้นที่ตำบลธาตุ ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งใน 15 ตำบลของอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งตั้งเป็นตำบลตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยเมื่อ พ.ศ. 2457 และแต่งตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2539 (ข้อมูลการจัดทำแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลธาตุ: 2549) อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอวารินชำราบ 10 กิโลเมตร และห่างจากศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี 13 กิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือจรดตำบลแสนสุข ทิศใต้จรดตำบลเมืองศรีไค ทิศตะวันออกจรดตำบลคำขวางและตำบลโพธิ์ใหญ่ ทิศตะวันตกจรดตำบลคูเมือง และตำบลโนนผึ้ง โดยตำบลธาตุแบ่งการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน มีพื้นที่ประมาณ 24,485 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 38 เป็นพื้นที่เกษตรกรรม และร้อยละ 23 เป็นที่พักอาศัย มีจำนวนหลังคาเรือน 1,166 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 4,571 คน เป็นชาย 2,277 คน เป็นหญิง 2,292 คน ความหนาแน่นของประชากร 187.34 คนต่อตารางกิโลเมตร มีเด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน 341 คน โดยมีเด็กอายุ 1-2 ปี จำนวน 63 คน เด็กอายุ 2-3 ปี จำนวน 67 คน มีประชากรแฝง (บ้านเช่า นักศึกษา) ประมาณ 500 คน ทั้งนี้การติดต่อระหว่างหมู่บ้านมีถนนเชื่อมต่อเป็นถนนคอนกรีต ชาวบ้านส่วนใหญ่มีพาหนะเป็นของตัวเอง เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์และจักรยาน เพื่อใช้ในการเดินทางไปมาหาสู่กันภายในชุมชน และนอกจากนี้ชาวบ้านยังใช้บริการรับจ้างประจำทาง ในการเดินทางเข้าออกระหว่างหมู่บ้านหรือติดต่อธุระในตัวเมืองโดยรถรับจ้างซึ่งมีการให้บริการตั้งแต่เวลา 06.00 – 18.00 น. หลังจากนั้นจะไม่มีบริการสำหรับการติดต่อสื่อสารภายในหมู่บ้าน จะมีตู้โทรศัพท์สาธารณะแบบหยอดเหรียญหมู่บ้านละ 1 ตู้ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือและมีโทรศัพท์บ้าน โดยโทรศัพท์บ้านทั้งตำบลมีประมาณ 100 เลขหมาย

1.2 ลักษณะของประชากรและชีวิตความเป็นอยู่

สภาพแวดล้อม ลักษณะบ้านเรือนจะปลูกรวมกันเป็นกลุ่มรายหมู่บ้าน ไม่หนาแน่น แต่ละหมู่บ้านจะอยู่สองฝั่งของถนนสายหลัก ลักษณะของตัวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ได้ถุนสูง และบ้านไม้ผสมปูน มุงสังกะสี บ้านมีความมั่นคงแข็งแรงการคมนาคมสะดวกทุกหมู่บ้าน บริเวณบ้านจะปลูกไม้ยืนต้น มีบริเวณหน้าบ้านกว้างขวาง เป็นสนามเด็กวิ่งเล่นได้ ขยะส่วนใหญ่จะเป็นพวกคั้น ไม้ ใบไม้ มีรถเก็บขยะจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาบริการทุกวัน

และมีสมาชิกทุกครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน รองลงมาร้อยละ 10 คืออาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ อาชีพค้าขาย (ร้อยละ 5) อาชีพรับราชการ (ร้อยละ 5) อาชีพช่างฝีมือ ช่างไม้ ช่างปูน (ร้อยละ 5)

สภาพสังคมเนื่องจากเป็นชุมชนที่เก่าแก่ ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึ่งพาอาศัยเอื้ออาทรต่อกัน ให้ความสำคัญกับการทำบุญ เข้าวัด ฟังธรรม ในตอนเช้า ๆ ชาวบ้านจะออกมาขึ้นรถดักบ้านที่หน้าบ้านทุกวัน และในช่วงฤดูทำนาชาวบ้านจะตกลงกันกำหนดหน้าที่ให้แต่ละหมู่บ้านไปถวายภัตตาหารที่วัดทุกวัน เช่น วันจันทร์เป็นหน้าที่ของหมู่ 1 วันอังคารเป็นหน้าที่ของหมู่ที่ 2 และในวันสำคัญต่าง ๆ จะไปร่วมกันทำบุญที่วัด และปัจจุบัน มีการสร้างหอพักและห้องเช่าเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับการเข้ามาพักอาศัยของนักศึกษา และประชากรจากพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้การดำรงชีวิตต่าง ๆ ของชุมชนเปลี่ยนไป ในชุมชนมีโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ 1 แห่ง มีหอกระจายข่าวและที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน มีวัด 7 แห่ง สำนักสงฆ์ 2 แห่ง สถานบริการสาธารณสุข มีศูนย์อนามัยที่ 7 และศูนย์สุขภาพชุมชน และมีกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนทุกหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มพัฒนาสตรี อาสาสมัครสาธารณสุข และกลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ และการใช้ภาษาส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นคือ ภาษาอีสานแต่การพูดคุยกับเด็กบิดามารดามักจะใช้ภาษาไทยกลาง เพื่อให้เด็กสามารถพูดภาษากลางได้

1.3 ลักษณะทั่วไปของครอบครัวที่ศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบิดาและมารดาที่มีบุตรอายุ 1-3 ปี จำนวน 23 ครอบครัว ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดาอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นประจำไม่น้อยกว่า 6 เดือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวที่ศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวที่ศึกษาประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ อาชีพ ของบิดามารดา และรายได้ของครอบครัว ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวที่ศึกษา เกี่ยวกับอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและ รายได้ของครอบครัว

ครอบครัวที่	อายุเด็ก		บิดา				มารดา			
	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้		
1	1 ปี 11 ค	22	ม.3	รับจ้างทั่วไป	2,500	19	ม.3	รับจ้าง	2,500	
2	1 ปี 1 ค	37	ป.6	ทำนา	2,000	37	ป.6	ทำนา	รวมกัน	
3	1 ปี 9 ค	32	ป.6	รับจ้าง	2,500	34	ป.6	ทำนา	2,000	
4	2 ปี 5 ค	25	อนุปริญญา	ค้าขาย	10,000	23	ม.6	ค้าขาย	รวมกัน	
5	2 ปี 8 ค	34	ป.6	ทำนา	1,600	38	ป.6	ทำนา	รวมกัน	
6	2 ปี 2 ค	26	ปวส.	ขาย/ซ่อมมือถือ	8,000	23	ม.3	ขาย/ซ่อมมือถือ	รวมกัน	
7	1 ปี 3 ค	28	ม.5	ทำนา/ทำสวน	5,000	28	ป.6	ทำนาทำสวน	รวมกัน	
8	2 ปี 8 ค	33	ม.3	รับจ้างทั่วไป	4,000	25	ม.6	แม่บ้าน	ไม่มี	
9	2 ปี 5 ค	36	ป.6	ทำนา	2,000	32	ม.3	ทำนา	รวมกัน	
10	2 ปี 8 ค	40	ปวส.	รับราชการ	6,000	38	ป.6	แม่บ้าน	ไม่มี	
11	2 ปี 8 ค	32	ปริญญาตรี	รับราชการ	10,000	28	อนุปริญญา	แม่บ้าน	ไม่มี	
12	2 ปี 5 ค	33	ป.6	ทำเฟอร์นิเจอร์	16,000	33	ม.6	แม่บ้าน	ไม่มี	
13	1 ปี 11 ค	31	ป.6	ทำนา	2,000	27	ป.6	ทำนา	รวมกัน	
14	2 ปี 10 ค	27	ป.6	ทำนา	3,000	26	ป.6	ทำนา	รวมกัน	
15	1 ปี 1 ค	31	ป.6	ทำนา	1,500	32	ป.6	ทำนา	รวมกัน	
16	1 ปี 7 ค	25	ป.6	ทำนา	3,000	23	ม.3	ทำนา	รวมกัน	
17	2 ปี 10 ค	26	อนุปริญญา	เปิดร้านซ่อมรถ	8,000	27	ปริญญาตรี	รับราชการ	7,000	
18	1 ปี 6 ค	50	ป.4	ทำนา	5,000	32	ป.6	ทำนา	รวมกัน	
19	1 ปี 10 ค	33	ป.6	รับจ้าง	3,000	26	ป.6	ทำนา	3,000	
20	1 ปี 7 ค	40	ม.6	รับจ้างทั่วไป	3,000	43	ปริญญาตรี	รับจ้างทั่วไป	5,000	
21	1 ปี 4 ค	31	ป.6	รับจ้าง	3,000	21	ม.6	รับจ้าง	3,000	
22	2 ปี 10 ค	40	ม.6	รับจ้างทั่วไป	7,000	43	ม.6	ทำนา	2,000	
23	1 ปี 8 ค	34	ป.6	ทำนาทำสวน	2,500	20	ป.6	ทำนา	รวมกัน	

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่า เด็กที่ศึกษามีบิดาอายุตั้งแต่ 26 - 50 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยมีระดับปริญญาตรีจำนวน 1 คน มีอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด รองลงมามีอาชีพทำนา รายได้อยู่ระหว่าง 1,500 - 16,000 บาท สำหรับมารดามีอายุตั้งแต่ 19 - 43 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยมีระดับปริญญาตรี 2 คน มีอาชีพทำนามากที่สุด รองลงมาเป็นแม่บ้าน รายได้ส่วนใหญ่เป็นรายได้รวมของครอบครัว ส่วนมารดาที่มีอาชีพอื่น ๆ มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,500-7,000 บาท

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกและสถานภาพในครอบครัว

ครอบครัว ที่	อายุ เด็ก (ปี)	สมาชิกในครอบครัว								
		จำนวน	ประกอบด้วย(คน)						เด็กอายุ 1-2 ปี	เด็กอายุ 2-3ปี
			พ่อ	แม่	ลูก	ปู่,ตาชาย	ญาติ			
1	1ปี 11 ค	7	1	1	1	ตา,ยาย	น้ำ 2	1	-	
2	1ปี 1 ค	4	1	1	2	-	-	1	-	
3	1ปี 9 ค	4	1	1	2	-	-	1	-	
4	2ปี 5 ค	7	1	1	1	ปู่,ยาย	ลุง,อา	-	1	
5	2ปี 8 ค	6	1	1	2	ตา,ยาย	-	-	1	
6	2ปี 2 ค	4	1	1	2	-	-	-	2	
7	1ปี 3 ค	12	1	1	5	ยาย2,ตา	น้ำ 2	2	-	
8	2ปี 8 ค	7	1	1	2	-	ป้าลุงอา	-	1	
9	2ปี 5 ค	7	1	1	2	ยาย2,ตา	-	-	1	
10	2ปี 8 ค	10	1	1	2	ตา,ยาย	น้ำ2หลาน2	1	2	
11	2ปี 8 ค	10	1	1	2	ตา,ยาย	ป้าลุงหลาน2	1	2	
12	2ปี 5 ค	11	1	1	2	ตา,ยาย	น้ำ2,หลาน3	1	1	
13	1ปี 11 ค	4	1	1	2	-	-	1	-	
14	2ปี 10 ค	4	1	1	2	-	-	-	1	
15	1ปี 1 ค	4	1	1	2	-	-	1	-	
16	1ปี 7 ค	7	1	1	2	ยาย,ตา	อา	-	1	
17	2ปี 10 ค	7	1	1	1	ตา,ยาย	ป้า,ลุง	-	1	
18	1ปี 6 ค	4	1	1	2	-	-	1	-	
19	1ปี 10 ค	7	1	1	1	ตา,ยาย	ป้า,ลุง	1	-	
20	1ปี 10 ค	5	1	1	3	-	-	1	-	
21	1ปี 2 ค	4	1	1	1	-	ลุง	1	-	
22	2ปี 10 ค	4	1	1	2	-	-	-	1	
23	1ปี 8 ค	7	1	1	2	-	หลาน3	1	-	

จากตารางที่ 4.2 จะเห็นได้ว่า ครอบครัวที่ศึกษามีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ลูกเพียง 10 ครอบครัว และอีก 13 ครอบครัวจะมีสมาชิกประกอบด้วยพ่อแม่ลูก ปู่ย่าตาชายและญาติ และมีจำนวนสมาชิกครอบครัวมากที่สุดเท่ากับ 12 คนและน้อยที่สุดเท่ากับ 4 คน

1.3.2 ข้อมูลทั่วไปของเด็กอายุ 1-3 ปีที่ศึกษา

ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอายุ 1-3 ปีประกอบด้วยอายุ เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ภาวะโภชนาการ พัฒนาการเด็ก ลำดับบุตร จำนวนพี่น้อง การกินนมแม่ การรับวัคซีนและมีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของเด็กที่ศึกษาประกอบด้วย อายุ เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ภาวะโภชนาการ พัฒนาการเด็ก ลำดับบุตร จำนวนพี่น้อง การกินนมแม่ การรับวัคซีน และการมีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

ครอบครัวที่	อายุ	เพศ	ลำดับบุตร	จำนวนพี่น้อง	น้ำหนัก (กก.)	ส่วนสูง (ซม)	ภาวะโภชนาการ [*]	พัฒนาการเด็ก ^{**}	ระยะเวลาที่ได้รับนมแม่	สมุดบันทึกแม่และเด็ก	รับวัคซีน
1	1ปี 11ค	ชาย	1	0	10	78	ค่อนข้างน้อย	ตามวัย	1ปี10ค	มี	ไม่ครบ
2	1ปี1ค	หญิง	2	1	10	73	ตามเกณฑ์	ตามวัย	1ปี1ค	มี	ครบ
3	1ปี9ค	หญิง	2	1	10	76	ค่อนข้างน้อย	สงสัยช้า	1ปี4ค	มี	ครบ
4	2ปี5ค	ชาย	1	0	11	81	ค่อนข้างน้อย	ตามวัย	2ปี5ค	มี	ครบ
5	2ปี8ค	ชาย	2	1	12.5	85	ตามเกณฑ์	ตามวัย	2ปี	มี	ครบ
6	2ปี2ค	หญิง	1	1	13	82	ตามเกณฑ์	ตามวัย	14วัน	มี	ครบ
7	1ปี3ค	หญิง	2	1	7	67	น้อยกว่าเกณฑ์	ตามวัย	1ปี3ค	มี	ครบ
8	2ปี8ค	หญิง	1	1	13	86	ตามเกณฑ์	ตามวัย	9ค	มี	ครบ
9	2ปี5ค	หญิง	2	1	11	86	ตามเกณฑ์	ตามวัย	1ปี6ค	มี	ครบ
10	2ปี8ค	ชาย	2	1	12	84	ตามเกณฑ์	ตามวัย	1ปี8ค	มี	ครบ
11	2ปี8ค	ชาย	1	1	14	92	ตามเกณฑ์	ตามวัย	9ค	มี	ครบ
12	2ปี5ค	ชาย	2	1	10	82	น้อยกว่าเกณฑ์	ตามวัย	2ปี5ค	มี	ครบ
13	1ปี11ค	หญิง	1	1	10	76	ตามเกณฑ์	ตามวัย	1ปี6ค	มี	ครบ
14	2ปี10ค	หญิง	1	1	10.5	85	น้อยกว่าเกณฑ์	สงสัยช้า	1ปี6ค	มี	ครบ
15	1ปี1ค	ชาย	2	1	8	69	น้อยกว่าเกณฑ์	ตามวัย	ไม่ได้กิน	มี	ครบ
16	1ปี7ค	หญิง	2	1	11	75	ตามเกณฑ์	สงสัยช้า	1ปี7ค	มี	ครบ
17	2ปี10ค	ชาย	1	0	11.5	85	ค่อนข้างน้อย	ตามวัย	2ค	มี	ครบ
18	1ปี6ค	ชาย	4	3	10	81	ตามเกณฑ์	ตามวัย	1ปี3ค	มี	ครบ
19	1ปี10ค	ชาย	1	0	11	75	ตามเกณฑ์	สงสัยช้า	1ปี10ค	มี	ครบ
20	1ปี7ค	หญิง	3	2	14	78	มากเกินเกณฑ์	ตามวัย	1ปี3ค	มี	ครบ
21	1ปี4ค	ชาย	1	0	10.5	78	ตามเกณฑ์	ตามวัย	1ปี4ค	มี	ครบ
22	2ปี10ค	ชาย	2	1	17	95	ค่อนข้างมาก	สงสัยช้า	8ค	มี	ครบ
23	1ปี8ค	หญิง	2	1	8	73	น้อยกว่าเกณฑ์	ตามวัย	1ปี3ค	มี	ครบ

* เป็นข้อมูลจากการเปรียบเทียบกับน้ำหนักกับอายุของเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย

** เป็นข้อมูลจากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่า เด็กที่ศึกษามีภาวะโภชนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติ 16 ราย โดยในกลุ่มนี้มีเด็กที่มีน้ำหนักก่อนข้างน้อยถึง 4 คน น้ำหนักก่อนข้างมาก 1 คน และมีภาวะโภชนาการน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ 5 คน และภาวะโภชนาการมีน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ 1 คน และในจำนวนเด็กทั้งหมดมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า 5 คน เด็กส่วนใหญ่เป็นลูกคนที่ 2 รองลงมาเป็นลูกคนคนแรก และทุกคนได้กินนมแม่นานกว่า 6 เดือน แต่มี 1 คนไม่ได้กินนมแม่และอีก 1 คนกินนมแม่เพียง 14 วันเนื่องจากไม่มีน้ำนม มีสมุดบันทึกสุขภาพทุกคนยกเว้น 1 คนที่สมุดหาย ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ 22 คนมีเด็ก 1 คนที่ไม่ได้รับวัคซีนตอนอายุ 1 ปี 6 เดือน

จากข้อมูลน้ำหนักและส่วนสูงรวมถึงภาวะโภชนาการ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบข้อมูลนี้กับเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัยทำให้สามารถ จำแนกเด็กตามกลุ่มภาวะโภชนาการและพัฒนาการเด็กที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 – 3 ปี ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย จำนวน 13 คน เด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย จำนวน 3 คน เด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และมีพัฒนาการตามวัย จำนวน 5 คน และเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัยจำนวน 2 คน

1.3.3 ข้อมูลสภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปี

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในบ้านพักอาศัยและสภาพแวดล้อมภายนอกบ้านของครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปี ประกอบด้วย สภาพความมั่นคงของที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของ บริเวณที่ใช้เลี้ยงดูเด็กเป็นประจำและของเล่นของเด็ก ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 สภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในบ้านพักอาศัย

ครอบครัวที่	ครอบครัวที่	อายุเด็ก	สภาพแวดล้อมภายในบ้านพักอาศัย
1	1 ปี	11 ค	เป็นของตนเอง เป็นบ้านไม้ได้ดูสูง ได้ดูบ้านโล่งมีแคร่ไม้ไผ่และต่อเพิงมุงหญ้าที่หน้าบ้าน บ้านมีความมั่นคงแข็งแรง ภายในบ้านสะอาดพอใช้ ไม่ได้กั้นห้องนอน แต่กั้นเป็นมุมสำหรับเป็นที่นอน ไม่มีชั้นวางของ ไม่มีของเกะกะทางเดิน อากาศถ่ายเทดีแสงสว่างเพียงพอ
2	1 ปี 1 ค		เป็นบ้านของตนเอง บ้านปูนชั้นเดียวหลังคามุงสังกะสี สภาพบ้านมีความมั่นคงมีห้องนอน มีตู้เก็บของ แสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทดี เก็บของมีคมและสารเคมีอย่างปลอดภัย ภายในบ้านสะอาด
3	1 ปี 9 ค		เป็นบ้านของตนเอง บ้านปูนชั้นเดียวหลังคามุงสังกะสี สภาพความมั่นคง มีห้องนอน 1 ห้อง ห้องน้ำและห้องครัวติดกัน มีการเก็บของไว้ตามมุมต่างๆของบ้านค่อนข้างสะอาด อากาศถ่ายเทดีแสงสว่างเพียงพอ
4	2 ปี 5 ค		เป็นบ้านของตนเอง บ้านปูนชั้นเดียวมี 2 ห้องนอนและห้องโถงกลางบ้านเป็นที่ทำงานบรรจุขนมส่งขายและเป็นห้องนั่งนอน ไม่ค่อยสะอาดว่างของไม่เป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทดีแสงสว่างเพียงพอ
5	2 ปี 8 ค		เป็นบ้านของตนเอง บ้านไม้สองชั้นมุงสังกะสีไม่ได้กั้นห้อง แต่ใช้ตู้กั้นเป็นห้องนอน ภายในบ้านสะอาดอากาศถ่ายเทดี ของมีคมเก็บไว้ที่สูงส่วนยาฆ่าแมลงเก็บไว้ที่นา
6	2 ปี 2 ค		เป็นบ้านของตนเอง บ้านไม้ได้ดูสูงมีแคร่ไม้ได้ดูบ้าน ภายในบ้านสะอาด เก็บของเป็นระเบียบ จัดเป็นสัดส่วนใช้ตู้เสื้อผ้ากั้นเป็นบริเวณที่นอน อากาศถ่ายเทดี เก็บของมีคมไว้ที่สูง
7	1 ปี 3 ค		เป็นของพ่อแม่ อาศัยอยู่ด้วยกัน เป็นบ้านไม้ได้ดูสูงมีความมั่นคงแข็งแรง ใช้ตู้เสื้อผ้ากั้นเป็นห้องนอน มีชั้นวางของ ภายในบ้านสะอาด อากาศถ่ายเทดีแสงสว่างเพียงพอไม่มียาฆ่าแมลงกับของมีคมไว้ที่สูง
8	2 ปี 8 ค		เป็นบ้านของพ่อแม่ บ้านไม้ 2 ชั้นผสมปูนมีความมั่นคงปลอดภัย อาศัยอยู่ชั้นล่างของบ้าน ไม่ได้กั้นห้องแต่จัดเป็นมุมสำหรับที่นอน มีตู้และชั้นวางของ แต่ว่างของไม่เป็นระเบียบ รกรุงรัง ของมีคมเก็บไว้ปลอดภัย
9	2 ปี 5 ค		เป็นบ้านของพ่อแม่ บ้านไม้ได้ดูสูงมุงสังกะสีมีความมั่นคงแข็งแรงบนบ้านหันเป็นห้องนอน 1 ห้องมีตู้และชั้นวางของ มีครัวอยู่บนบ้านภายในบ้านสะอาด อากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ เก็บของมีคมไว้ที่สูง
10	2 ปี 8 ค		เป็นบ้านของพ่อแม่ บ้านไม้ได้ดูสูง มีครัวแยกออกไปต่างหาก บนบ้านแยกเป็นห้อง ๆ มีตู้เสื้อผ้า ภายในสะอาด เก็บของเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ
11	2 ปี 8 ค		เป็นบ้านของพ่อแม่ บ้านไม้ได้ดูสูง มีครัวแยกออกไปต่างหาก บนบ้านแยกเป็นห้อง ๆ มีตู้เสื้อผ้า ภายในบ้านสะอาด เก็บของเป็นระเบียบ ได้ดูบ้านสะอาดอากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	สภาพแวดล้อมภายในบ้านพักอาศัย
12	2 ปี 5 ค	เป็นบ้านของพ่อแม่ เป็นบ้านไม้ผสมปูน 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องนอนและห้องนั่งเล่น ไม่ได้กั้นห้อง เกือบของไม้เป็นระเบียบ ภายในบ้านไม่สะอาด มีกลิ่นอับ อากาศถ่ายเทไม่ดี แสงสว่างเพียงพอเกือบของมีคม ไว้ที่ครัวหลังบ้าน
13	1 ปี 11 ค	เป็นบ้านของตนเอง บ้านปูนชั้นเดียว มีความมั่นคงแข็งแรง แยกห้องเป็นสัดส่วน ภายในบ้านสะอาดพอควร อากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ ของมีคมเก็บไว้มิดชิด
14	2 ปี 10 ค	เป็นบ้านของพ่อแม่เป็นบ้าน 2 ชั้น แยกห้องเป็นสัดส่วน มีตู้เสื้อผ้า กล่องเก็บของภายในบ้านสะอาดพอสมควร อากาศถ่ายเทดี ยาฆ่าแมลงเก็บไว้ที่ตู้ข้างข้าว ของมีคมเก็บไว้มิดชิด
15	1 ปี 1 ค	เป็นบ้านของตนเอง เป็นบ้านปูนชั้นเดียวแยกห้องเป็นสัดส่วน มีตู้เก็บของภายในสะอาดพอใช้ อากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ เกือบของมีคมไว้ที่สูง
16	1 ปี 7 ค	เป็นบ้านของตนเอง บ้านปูนชั้นเดียวมั่นคงแข็งแรงแยกห้องเป็นสัดส่วน ห้องนอน มีตู้เก็บของตู้เสื้อผ้าและตู้เก็บของเล่น ภายในสะอาดพอสมควร อากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ ของมีคมเก็บไว้ในตะกร้าในครัว สารเคมีที่ใช้ในการเกษตรเก็บไว้ที่สวน
17	2 ปี 10 ค	เป็นบ้านของพ่อแม่ เป็นบ้านไม้ได้ดูสูง บนบ้านแยกห้องเป็นสัดส่วน ภายในบ้านสะอาดเกือบของเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทดีมาก แสงสว่างเพียงพอ ของมีคมเก็บไว้ที่ครัวหลังบ้าน
18	1 ปี 6 ค	เป็นบ้านตนเอง บ้านปูนชั้นเดียว มั่นคงแข็งแรง ภายในบ้านมีการกั้นห้องเป็นสัดส่วน วางของเกะกะไม่เป็นระเบียบ ห้อยสิ่งของตามผนังบ้าน ไม่เก็บที่นอนภายในบ้านไม่สะอาดค่อนข้างมีดี อากาศถ่ายเทไม่ดี
19	1 ปี 10 ค	เป็นบ้านของพ่อแม่เป็นบ้านไม้สองชั้น ไม่ได้กั้นห้อง ใช้ตู้แบ่งพื้นที่เป็นที่นอน มีตู้เสื้อผ้าและตู้เก็บของ ภายในสะอาดอากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ มีครัวอยู่บนบ้าน ของมีคมเก็บมิดชิด
20	1 ปี 6 ค	เป็นบ้านของตนเอง บ้านสองชั้นเป็นบ้านไม้ผสมปูน กั้นห้องเป็นสัดส่วนห้องนอนอยู่ชั้นบน ภายในบ้านสะอาดพอใช้ เกือบของเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ ของมีคมเก็บไว้ในชั้น
21	1 ปี 4 ค	เป็นบ้านของตนเอง เป็นบ้านไม้ได้ดูสูง และชั้นล่างทำเป็นที่อยู่มีตู้เสื้อผ้ากั้นเป็นที่นอน เกือบของไม่ค่อยเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทไม่ดี ไม่ค่อยเปิดหน้าต่าง ของมีคมเก็บไว้ที่ข้างฝา
22	2 ปี 10 ค	เป็นบ้านของตนเองเป็นบ้านปูนชั้นเดียว แบ่งห้องนอนห้องนั่งเล่น ภายในบ้านสะอาดเกือบของเป็นระเบียบอากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ เกือบของมีคมที่หลังคาครัว
23	1 ปี 8 ค	เป็นบ้านของพ่อแม่ เป็นบ้านไม้ได้ดูสูง มีแคร่ได้ดูบนบ้านบนบ้านแบ่งห้องเป็นสัดส่วน ภายในบ้านสะอาด อากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ เกือบของเป็นระเบียบ ของมีคมเก็บไว้ในตู้

จากตารางที่ 4.4 จะเห็นได้ว่า บ้านของครอบครัวมากกว่าครึ่ง (13 ครอบครัว) เป็นบ้านของตนเอง และอีก 10 ครอบครัวเป็นบ้านของพ่อแม่ ทุกครอบครัวมีบ้านที่มีความมั่นคงแข็งแรง และการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยในบ้านส่วนใหญ่จะใช้วัสดุอย่างอื่นเช่น วัสดุเสื่อผ้า ชั้นวางของกัน พื้นที่เป็นห้องแทนการแบ่งห้องแบบถาวร ความสะอาดภายในบ้านส่วนใหญ่ค่อนข้างสะอาดและอากาศถ่ายเทดี แสงสว่างเพียงพอ การเก็บของมีคมและยาฆ่าแมลงต่าง ๆ อย่างมีขีด

ตารางที่ 4.5 สภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกบ้านพักอาศัย

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	สภาพแวดล้อมภายนอกบ้านพักอาศัย
1	1 ปี 1 ค	หน้าบ้านเป็นถนน มีรั้วบ้านแต่ไม่มีประตูบ้าน ใต้ถุนบ้านมีแคร่และพียงนั่งเล่นหน้าบ้าน มีลานกว้างข้างบ้านมีเศษใบไม้ มีต้นไม้ ข้างบ้าน มีรถเข้าออกบ้าง
2	1 ปี 1 ค	หน้าบ้านติดกับถนนภายในหมู่บ้าน มีลานดินหน้าบ้านมีเพื่อนบ้านอยู่ 2-3 หลัง จะปิดประตูบ้านป้องกันไม่ให้ลูกวิ่งออกนอกบ้าน
3	1 ปี 9 ค.	หน้าบ้านมีลานดินกว้าง มีรั้วไม้ ไม่มีเศษขยะ มีรั้วบ้านและมีบ้านเพื่อนบ้าน 3 หลัง
4	2 ปี 5 ค	บริเวณรอบบ้านเป็นสนามหญ้า หน้าบ้านติดถนนไม่มีรั้วกัน ใกล้กับวัด อยู่ห่างจากเพื่อนบ้านคนอื่นๆมาก ไม่มีเศษขยะหน้าบ้าน มีสุนัข 1 ตัว
5	2 ปี 8 ค	มีลานหน้าบ้านสะอาดใช้เป็นที่เล่นได้ อยู่ท้ายหมู่บ้านมีเพื่อนบ้าน 2-3 หลัง มีต้นไม้
6	2 ปี 2 ค	มีรั้วบ้าน ติดถนนในหมู่บ้านและมีลานหญ้าหน้าบ้าน แคร่ใต้ถุนบ้าน มีต้นไม้หน้าบ้าน
7	1 ปี 3 ค	ไม่มีรั้วบ้าน บ้านมีลานดินกว้างมีต้นไม้ใหญ่ 1 ต้น บริเวณหน้าบ้านสะอาดไม่มีขยะ
8	2 ปี 8 ค	บ้านใกล้ถนนใหญ่ ไม่มีรั้วบ้าน มีต้นไม้ใหญ่หน้าบ้าน 1 ต้น ข้างบ้านเป็นลานดินไม่มีเศษขยะ
9	2 ปี 5 ค	บ้านติดถนนใหญ่ ไม่มีรั้วบ้าน มีลานหน้าบ้านกว้าง หน้าบ้านมีต้นไม้ใหญ่และข้างบ้านมีต้นไม้กล้วยและลานดิน
10	2 ปี 8 ค	บ้านติดถนนภายในหมู่บ้าน มีรั้วและประตูหน้าบ้าน มีลานดินหน้าบ้าน มีแคร่ใต้ถุนบ้าน มีต้นไม้ตามรั้วไม่มีเศษขยะ ปลุกผักสวนครัว
11	2 ปี 8 ค	บ้านติดถนนภายในหมู่บ้าน มีรั้วและประตูหน้าบ้าน มีลานดินหน้าบ้าน มีแคร่ใต้ถุนบ้าน มีของเล่นวางระเกะระกะ มีต้นไม้ตามรั้วไม่มีเศษขยะ
12	2 ปี 5 ค	บ้านติดถนนใหญ่ ไม่มีรั้วกัน ข้างบ้านมีต้นไม้และลานสำหรับเด็กเล่นได้ หน้าบ้านวางของไม่เป็นระเบียบ
13	1 ปี 11 ค	หน้าบ้านติดถนนในหมู่บ้านแต่อยู่ท้ายหมู่บ้าน มีรถเข้าออกบ้าง บริเวณบ้านมีต้นไม้และปลุกผักสวนครัวและเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ไว้ข้างบ้าน
14	2 ปี 10 ค	อยู่กลางหมู่บ้าน มีเพื่อนบ้าน 10 กว่าหลัง มีต้นไม้ข้างบ้าน

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	สภาพแวดล้อมภายนอกบ้านพักอาศัย
15	1 ปี 1 ค	บ้านอยู่ท้ายหมู่บ้าน มีต้นไม้หน้าบ้าน มีกระต๊อบข้างบ้านมีเศษใบไม้ และมีคอกเปิดคอกไก่ข้างบ้าน
16	1 ปี 7 ค	บ้านติดถนนในหมู่บ้าน มีรั้วบ้านแต่ไม่มีประตูรั้ว มีลานหน้าบ้านมีต้นไม้เล็กหน้าบ้านและไม่มีเศษขยะ
17	2 ปี 10 ค	บ้านติดถนนในหมู่บ้าน มีรั้วบ้านแต่ไม่มีประตูรั้ว หน้าบ้านมีต้นไม้หลายชนิด ได้ดูบ้านมีแคร่ไม้และเป็นพื้นดินและข้างบ้านมีบ้านเพื่อนบ้าน 1 หลัง หน้ามีเศษกิ่งไม้
18	1 ปี 6 ค	หน้าบ้านติดถนน ไม่มีรั้วบ้าน หน้าบ้านและหลังบ้านมีต้นไม้ใหญ่หลายต้น และมีปลูกพืชผักสวนครัวและดอกไม้ มีเศษใบไม้กิ่งไม้ที่บริเวณข้างบ้าน และบ้านติดกับหอพัก
19	1 ปี 10 ค	บ้านติดถนนในหมู่บ้าน ไม่มีรั้วบ้าน หน้าบ้านมีต้นไม้ใหญ่ 2 ต้นรั้วบ้านได้ดูบ้านมีแคร่ไม้ ไม่มีเศษขยะสะอาด
20	1 ปี 6 ค	บ้านติดถนนในหมู่บ้านและอยู่กลางหมู่บ้าน มีรั้วและประตูหน้าบ้าน หน้าบ้านเป็นที่จอดรถ
21	1 ปี 4 ค	บ้านติดถนน ไม่มีรั้วบ้าน หน้าบ้านและหลังมีต้นไม้ใหญ่หลายต้น มีลานดินข้างบ้าน บริเวณบ้านสะอาดไม่มีขยะ
22	2 ปี 10 ค	บ้านอยู่ท้ายหมู่บ้าน รั้วบ้านมีต้นไม้ และศาลามุงหญ้าหน้าบ้าน บริเวณบ้านกว้าง
23	1 ปี 8 ค	อยู่กลางหมู่บ้าน มีต้นไม้หน้าบ้าน มีแคร่ได้ดูบ้าน บริเวณบ้านสะอาด

จากตารางที่ 4.5 จะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมภายนอกบ้านของครอบครัวที่ศึกษา ส่วนใหญ่บ้านจะติดกับถนนทั้งที่เป็นถนนใหญ่และถนนภายในหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่ไม่มีรั้วบ้านหรือประตูบ้านบริเวณบ้านกว้างขวางและรอบ ๆ บ้านสะอาด มีต้นไม้ใหญ่รั้วบ้านและมีบางครอบครัวที่เลี้ยงเป็ดไก่ในบริเวณบ้าน

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลสภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กเกี่ยวกับบริเวณที่เลี้ยงดูเด็กของเล่นเด็ก

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	บริเวณที่ใช้เลี้ยงดูเด็ก	บริเวณให้เด็กเล่นและของเล่นที่เด็กชอบ
1	1 ปี 11 ค	บริเวณแคร่ใต้ถุนบ้านและเตียงนา	ให้เล่นที่เตียงนาและไม่ได้จำกัดบริเวณการเล่นแต่ไม่ให้เล่นใกล้รถ ของเล่นมี รถ ตุ๊กตาทามิ โดยซื้อที่ตลาด
2	1 ปี 1 ค	บริเวณโถงในบ้านและลานหน้าบ้าน	ให้เล่นในบริเวณบ้านไม่ได้จำกัดบริเวณการเล่น เด็กชอบเล่นขายของใช้ของที่มีในบ้านให้เล่นไม่ค่อยได้ซื้อ
3	1 ปี 9 ค	บริเวณโถงในบ้านและลานหน้าบ้าน	ให้เล่นในบริเวณบ้านและบ้านเพื่อนไม่ได้จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีรถ ตุ๊กตา ซื้อที่ตลาด
4	2 ปี 5 ค	บริเวณในบ้านและวัด	ให้เล่นในบ้านข้างบ้านและลานวัด ไม่จำกัดสถานที่เล่นแต่ไม่ให้ออกนอกถนน ของเล่นมีเครื่องบินซื้อจากตลาด
5	2 ปี 8 ค	บริเวณหน้าบ้านและลานสวนมะพร้าวในหมู่บ้าน	ให้เล่นบริเวณหน้าบ้านและลานสวนมะพร้าวในหมู่บ้านไม่จำกัดสถานที่เล่น ของเล่น มีรถซื้อจากตลาด
6	2 ปี 2 ค	บริเวณแคร่ใต้ถุนบ้านลานหน้าบ้าน	ให้เล่นบริเวณแคร่ใต้ถุนบ้านลานหน้าบ้านไม่จำกัดสถานที่เล่น ของเล่นชอบเล่นขายของไม่ได้ซื้อหาของในบ้านให้เล่น
7	1 ปี 3 ค	บริเวณแคร่ใต้ถุนบ้านลานหน้าบ้าน	ให้เล่นบริเวณแคร่ใต้ถุนบ้านลานหน้าบ้านไม่จำกัดสถานที่เล่น ของเล่นชอบเล่นขายของไม่ได้ซื้อหาของในบ้านให้และชอบเล่นดิน
8	2 ปี 8 ค	บริเวณโถงในบ้านและใต้ต้นไม้ข้างบ้าน	ให้เล่นบริเวณโถงในบ้านและใต้ต้นไม้ข้างบ้านไม่ได้จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีตุ๊กตา ซื้อที่ตลาด
9	2 ปี 5 ค	บริเวณบ้านและแคร่ใต้ถุนบ้านลานหน้าบ้าน	ให้เล่นบนบ้าน ใต้ถุนและลานหน้าบ้านจำกัดให้เล่นเฉพาะในบ้าน ของเล่นชอบเล่นขายของไม่ได้ซื้อหาของในบ้าน
10	2 ปี 8 ค	บริเวณใต้ถุนบ้านและบ้านเพื่อนบ้าน	ให้เล่นบริเวณใต้ถุนบ้าน ไม่จำกัดสถานที่เล่นของเล่น มีรถซื้อจากตลาด

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	บริเวณที่ใช้เลี้ยงดูเด็ก	บริเวณให้เด็กเล่นและของเล่นเด็ก
11	2 ปี 8 ค	บริเวณใต้ถุนบ้านและบ้านเพื่อนบ้าน	ให้เล่นบนบ้าน ใต้ถุนและหน้าบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีปืน กิตาร์ซื้อจากตลาด
12	2 ปี 5 ค	บริเวณชั้นล่าง	ให้เล่นเฉพาะในบ้าน ของเล่นมีฟุตบอลซื้อจากตลาด
13	1 ปี 11 ค	บริเวณในบ้านและใต้ต้นไม้ข้างบ้าน	ให้เล่นบริเวณในบ้านและใต้ต้นไม้ข้างบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีตุ๊กตาซื้อจากตลาด
14	2 ปี 10 ค	บริเวณใต้ถุนบ้านและหน้าบ้าน	ให้เล่นบริเวณชั้นล่างและหน้าบ้านจำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีตุ๊กตา ทำเอง และชอบเล่นดิน
15	1 ปี 1 ค	บริเวณโถงในบ้านและลานสวนมะพร้าวในหมู่บ้าน	ให้เล่นบริเวณโถงในบ้านและลานสวนมะพร้าวในหมู่บ้านจำกัดบริเวณการเล่นให้เล่นเฉพาะในบ้านของเล่นมี รถซื้อจากตลาดและชอบร้อยเสื้อผ้า
16	1 ปี 7 ค	บริเวณโถงในบ้านและลานหน้าบ้าน	ให้เล่นบริเวณบ้านและหน้าบ้าน จำกัดไม่ให้เล่นหลังบ้านเพราะมีบ่อน้ำ ของเล่นมีรถ กับตุ๊กตาซื้อจากตลาด
17	2 ปี 10 ค	บริเวณใต้ถุนบ้านและใต้ต้นไม้ข้างบ้าน	บริเวณใต้ถุนบ้านและใต้ต้นไม้ข้างบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีรถซื้อจากตลาดและเล่นขายของอุปกรณ์ทำเองไม่ได้ซื้อ
18	1 ปี 6 ค	บริเวณโถงในบ้านและลานหน้าบ้าน	บริเวณข้างบ้านและบ้านเพื่อน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีทรายข้างบ้านไม่ได้ซื้อ
19	1 ปี 10 ค	บริเวณใต้ถุนบ้านและลานหน้าบ้าน	บริเวณใต้ถุนบ้านและลานหน้าบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีรถ ซื้อที่ตลาด
20	1 ปี 6 ค	บริเวณชั้นล่างและศูนย์เด็กเล็ก	บริเวณชั้นล่างและศูนย์เด็กเล็ก ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นชอบเล่นแต่งตัวเหมือนผู้ใหญ่ไม่ได้ซื้อ
21	1 ปี 4 ค	บริเวณใต้ถุนบ้านและบ้านยาย	บริเวณใต้ถุนบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นชอบเล่นอุปกรณ์ช่างของพ่อไม่ได้ซื้อ
22	2 ปี 10 ค	บริเวณแคร่หน้าบ้าน	บริเวณข้างบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเล่นมีรถ และชอบดูวีดีโอตลก ซื้อที่ตลาด
23	1 ปี 8 ค	บริเวณใต้ถุนบ้านและใต้ร่มไม้หน้าบ้าน	บริเวณใต้ถุนบ้านและใต้ร่มไม้หน้าบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นแต่แม่จะตามไปดูตลอดของเล่นมีรถ และชอบเล่นดิน

จากตารางที่ 4.6 จะเห็นได้ว่า บริเวณที่ใช้เลี้ยงเด็กของครอบครัวทั้งหมดจะเป็นภายในบ้านหรือบริเวณบ้านและบริเวณสำหรับเด็กเล่น จะเป็นบริเวณบ้านและข้างบ้าน และมีบางครอบครัวที่พาไปเล่นบ้านเพื่อนหรือสวนมะพร้าวซึ่งเป็นสวนสาธารณะของหมู่บ้าน มีเพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่จำกัดบริเวณการเล่นของเด็ก และของเล่นที่เด็กชอบและที่มีส่วนใหญ่มักจะเป็นรถและตุ๊กตาที่ซื้อมาจากตลาดและมีเด็กบางส่วน (9 คน) ที่ชอบเล่นดินทรายเล่นขายของ เล่นเลียนแบบการแต่งตัวของผู้ใหญ่และเล่นอุปกรณ์ช่างของบิดาที่มีอยู่ในบ้าน

1.3.4 ข้อมูลสภาพโดยรวมของเด็กอายุ 1-3 ปีและครอบครัวเด็กที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ประมวลภาพรวมของครอบครัวและเด็กที่ศึกษาจำนวน 23 ครอบครัวดังรายละเอียดต่อไปนี้

ครอบครัวที่ 1 เด็กเพศชายอายุ 1 ปี 11 เดือน น้ำหนัก 10 กิโลกรัม ส่วนสูง 75 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเทียบเท่ากับส่วนสูง อยู่ในเกณฑ์ระดับน้ำหนักค่อนข้างน้อย มีพัฒนาการตามวัย เดินวิ่งได้คล่อง บอกความต้องการของตนเองได้ ชีตเป็นเส้นยุ่ง ๆ ได้ เป็นบุตรคนแรกและได้รับนมแม่นาน 1 ปี 10 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนไม่ครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย มีสมาชิก 7 คนประกอบด้วย ตายายน้ำ 2 คน บิดา มารดา และบุตร 1 คน บิดาอายุ 22 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีอาชีพรับจ้างทั่วไปมีรายได้ประมาณ 2,500 บาทต่อเดือน ส่วนมารดาอายุ 19 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพรับจ้างทั่วไปมีรายได้ประมาณ 2,500 บาทต่อเดือน รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอแต่มีการออม และไม่มีหนี้สิน และมารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านพักและสภาพโดยทั่วไป เป็นบ้านของตนเองเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง หลังคา ฝาบ้าน มีความมั่นคงแข็งแรง หน้าบ้านต่อเป็นเพิงหญ้าคา สภาพแวดล้อมภายในบ้านสะอาด ไม่มีตู้เก็บของจะวางของไว้ตามมุมห้อง ของมีคมจะเก็บไว้ที่เพิงหญ้าหน้าบ้าน ห้องนอนไม่มีการกั้นห้องแต่จัดเป็นมุม บริเวณบ้านไม่มีขยะตกค้าง ยาฆ่าแมลงจะแขวนไว้บนต้นไม้ บ้านอยู่ติดถนนภายในหมู่บ้าน ที่ตั้งของบ้านมีบ้านอยู่ใกล้ ๆ อีกหลายหลัง แต่ไม่มีเพื่อนวัยเดียวกัน จะเล่นกับพี่ ๆ เป็นส่วนใหญ่ ข้างบ้านจะมีต้นไม้ใหญ่เป็นร่มเงา พื้นที่ส่วนใหญ่ที่ใช้เลี้ยงลูกจะใช้แคร่ไม้ใต้ถุนบ้าน และบริเวณข้างๆ บ้าน และเถียงนา (กระท่อม) จำกัดบริเวณการเล่น เฉพาะในส่วนที่ไม่ปลอดภัย เช่น ใกล้ถนนใกล้สระน้ำ ของเล่นที่ลูกชอบเล่น คือ รถ, ตุ๊กตาดก

ครอบครัวที่ 2 เด็กเพศหญิง อายุ 1 ปี 1 เดือน น้ำหนัก 10 กิโลกรัม ส่วนสูง 73 เซนติเมตรมีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์ และมีพัฒนาการตามวัย เดินเองได้แต่ยังไม่คล่อง ถือน้ำดื่มเองได้แต่ยังหกล ยังขีดเขียนไม่ได้ เป็นบุตรคนที่ 2 มีพี่ 1 คน ได้รับนมแม่นานจนถึงปัจจุบัน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก และได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็น

ครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วยบิดา มารดาและบุตร 2 คน บิดาอายุ 37 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ประมาณ 2,000 บาทต่อเดือนมารดาอายุ 37 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ร่วมกับบิดา ครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีการออม และมีหนี้สิน ในการดูแลเด็กทั้งบิดามารดาเป็นผู้ดูแลหลัก

โครงสร้างของบ้านและสภาพแวดล้อม โดยทั่วไป เป็นบ้านปูนชั้นเดียว หลังคามุงสังกะสี เป็นบ้านของตนเองมีความมั่นคงแข็งแรง ภายในบ้านแยกเป็นห้อง ๆ มีตู้และชั้นเก็บของ ปลอดภัยจากอากาศถ่ายเทสะดวก ห้องน้ำสะอาด ของมีคมเก็บไว้บนโต๊ะ ภายในบ้านไม่มีสารพิษ หรือยาฆ่าแมลง มีเพื่อนบ้าน 3 หลังอยู่ใกล้ ๆ มีลานหน้าบ้านและห้องโถงในบ้านใช้เป็นบริเวณเล่นของบุตร ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเด็ก ของเล่นไม่ได้ซื้อจะใช้ของที่มีในบ้าน หรือวัสดุเหลือใช้ให้ลูกเล่น

ครอบครัวที่ 3 เด็กเพศหญิงอายุ 1 ปี 9 เดือนน้ำหนัก 9 กิโลกรัม ส่วนสูง 76 เซนติเมตร ในวันสัมภาษณ์มารดาเด็กเป็นหวัดได้ 3 วันมีน้ำมูก มีภาวะโภชนาการระดับน้ำหนักค่อนข้างน้อย มีพัฒนาการสงสัยช้า เด็กสามารถเดิน วิ่งได้คล่อง แต่ขีดเขียนยังไม่ได้พูดเป็นประโยคได้เป็นเด็กอารมณ์ดีกลางคืนงอแงบ้าง เป็นบุตรลำดับที่ 2 มี พี่ 1 คน ได้รับนมแม่นาน 1 ปี 4 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตร 2 คน บิดาอายุ 32 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับจ้าง รายได้ประมาณ 2,500 บาทต่อเดือนมารดาอายุ 34 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ 2,000 บาทต่อเดือน รายได้ของครอบครัวเพียงพอ มีการออมและไม่มีหนี้ มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้าน โดยทั่วไป เป็นบ้านของตนเองเป็นบ้านปูนชั้นเดียวมีความมั่นคงแข็งแรงบ้านมี 1 ห้องนอน 1 ห้องครัว บริเวณภายในบ้านปล่อยให้โล่งมีตู้และชั้นเก็บของ อากาศถ่ายเทได้ดี ห้องน้ำแยกอยู่ติดห้องครัว สะอาด เก็บของมีคมและสารเคมีไว้ที่ปลอดภัย บ้านอยู่กลางชุมชนบ้านเพื่อนบ้านอยู่รอบ ๆ บริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงลูกใช้ที่โล่งในบ้านและบริเวณหน้าบ้านมีความสะอาดและปลอดภัย เวลาที่เด็กเล่นจะมีมารดาคอยดูแลอยู่ใกล้ ไม่จำกัดบริเวณการเล่น สามารถเล่นได้ทั้งในบ้าน หน้าบ้านและบ้านเพื่อนบ้าน จะจำกัดเฉพาะเวลาที่มารดาประกอบอาหารจะให้ลูกเล่นเฉพาะภายในบ้านจะปิดประตูไว้ ของเล่นที่ลูกชอบคือ ชอบเล่นรถ ตุ๊กตามีเสียงซื่อจากตลาด ของเล่นที่ทำเองไม่มี

ครอบครัวที่ 4 เด็กเพศชาย อายุ 2 ปี 5 เดือน น้ำหนัก 11 กิโลกรัม ส่วนสูง 81 เซนติเมตรมีภาวะ โภชนาการมีน้ำหนักค่อนข้างน้อย มีพัฒนาการตามวัย พูดคุยเก่งไม่กลัวคนแปลกหน้า ชอบซักถาม และร้องเพลงได้ ชอบเลียนแบบ แปร่งฟันเองได้ เป็นบุตรคนแรก

ได้รับนมแม่มาจนถึงปัจจุบัน มีสมมุคบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 7 คน ประกอบด้วย ปู่ ยาย ลุง อา บิดา มารดา และบุตร 1 คน ไม่ค่อยมีเพื่อนเล่นวัยเดียวกัน ตอนบ่ายจะพาลูกเข้ามาเล่นกับเพื่อน ๆ ในหมู่บ้าน บิดาอายุ 25 ปี จบการศึกษาระดับอนุปริญญา อาชีพค้าขายรายได้ประมาณ 10,000 บาท ต่อเดือน มารดาอายุ 23 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพค้าขายรายได้ร่วมกับบิดา รายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีการออมและมีหนี้สิน มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้าน โดยทั่วไป เป็นบ้านของตนเองเป็นบ้านปูนชั้นเดียวมี 1 ห้องนอน 1 ห้องโถง ห้องโถงใช้เป็นห้องเอนกประสงค์ใช้เป็นทั้งห้องนั่งเล่นและรับประทานอาหาร และเป็นห้องบรรจุขนมใส่ถุง มีตู้ และชั้นวางของแต่เก็บไม่เป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทดี แสงสว่างทั่วถึงข้างบ้านเป็นสนามหญ้ากว้าง บ้านอยู่ห่างไกลจากเพื่อนบ้านมากแต่อยู่ใกล้วัด บริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงลูก จะเป็นสนามหญ้าข้างบ้านและวัด ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูกแต่ไม่ให้ไปเล่นใกล้ถนน ของเล่นที่ลูกเล่นรถและเครื่องบิน โดยซื้อมาจากตลาด

ครอบครัวที่ 5 เด็กเพศชายอายุ 2 ปี 8 เดือน น้ำหนัก 12.5 กิโลกรัม ส่วนสูง 85 เซนติเมตร มีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย เดินวิ่งได้คล่อง พูดโต้ตอบได้ นับ 1 ถึง 10 ได้ ชอบซักถามชอบเลียนแบบนักมวย เป็นบุตรคนที่ 2 มีพี่น้อง 1 คน ได้รับนมแม่นาน 2 ปี มีสมมุคบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก และได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 6 คน ประกอบด้วย ตา ยาย บิดา มารดา และบุตร 2 คน ครอบครัวมีเด็กอายุ 2-3 ปี จำนวน 1 คน บิดาอายุ 34 ปีจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ประมาณ 1,500 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 38 ปีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ร่วมกับบิดา มีรายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีการออมและมีหนี้สิน มารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้าน โดยทั่วไป เป็นบ้าน 2 ชั้น และเป็นของตนเองมีความมั่นคงแข็งแรง ชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างเป็นก่ออิฐถือปูน การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านไม่ได้มีการกั้นห้องแต่มีการแยกพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วนวางของเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทดี เก็บของมีคมไว้ที่มิดชิด สารเคมีเก็บไว้ที่โรงนา รอบบ้านมีเพื่อนบ้านหลายหลัง บริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงเด็กจะใช้บริเวณหน้าบ้านและสวนสาธารณะของหมู่บ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูก แต่ไม่ให้เล่นในบริเวณที่รกร้าง ของเล่นที่ลูกชอบเล่นคือ รถโดยซื้อมาจากตลาด

ครอบครัวที่ 6 เด็กเพศหญิงอายุ 2 ปี 2 เดือน น้ำหนัก 13 กิโลกรัม ส่วนสูง 82 เซนติเมตร มีภาวะโภชนาการอยู่ในระดับเป็นไปตามเกณฑ์ มีพัฒนาการสมวัย เดินวิ่งได้คล่อง เป็นคนร่าเริง ตักอาหารเองได้ ชอบร้องเพลง ชอบเลียนแบบพี่ ๆ เป็นบุตรลำดับที่ 2

มีแฝด 1 คน ได้รับนมแม่เพียง 14 วัน เนื่องจากแม่ไม่มีน้ำนมและหลังจากนั้นกินนมผสมตลอดจน ถึงปัจจุบัน มีสมมุคบันทึกลับสุขภาพแม่และเด็ก ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วย บิดา มารดา และบุตร 2 คน (แฝดชาย 1 แฝด หญิง 1) บิดาอายุ 26 ปี จบการศึกษาระดับ ปวส. มีอาชีพเปิดกิจการส่วนตัว (ขาย, ซ่อม โทรศัพท์มือถือ) รายได้ประมาณ 8,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 23 ปี จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพเปิดกิจการส่วนตัว รายได้ร่วมกับบิดา รายได้ไม่เพียงพอ แต่มีการออมและมีหนี้สิน มารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้าน โดยทั่วไป เป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูงบ้าน เป็นของตนเองมีความมั่นคงปลอดภัย มีครัวไม้ใผ่ใต้ถุนบ้านบริเวณบ้านสะอาดไม่มีรั้วบ้าน ไม่มีสัตว์เลี้ยง แยกพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วนแต่ไม่กั้นห้อง มีตู้ ชั้นวางของ และเก็บของเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทได้สะดวกแสงสว่างทั่วถึง มีห้องน้ำอยู่ด้านหลังบ้าน ห้องน้ำและห้องครัวสะอาด มีการเก็บของมีคมไว้ที่ปลอดภัย ที่ตั้งบ้านอยู่กลางชุมชนมีเพื่อนบ้านใกล้เคียงหลายหลัง บริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงเด็กจะเป็นบริเวณใต้ถุนบ้าน และบริเวณที่ให้ลูกเล่นจะเป็นส่วนหน้าบ้านที่มีดินไม่รุ่มร้อน ไม่ให้ลูกเล่นใกล้ถนน ของเล่นที่ลูกชอบเล่นคือ เล่นขายของ อุปกรณ์บางส่วนจะซื้อจากตลาด เช่น ถ้วยเล็ก ๆ บางส่วนจะใช้ของที่มีอยู่ในบ้าน

ครอบครัวที่ 7 เด็กเพศหญิงอายุ 1 ปี 3 เดือน น้ำหนัก 7 กิโลกรัม ส่วนสูง 67 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย สามารถเดินเองได้รู้จักอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำตามคำสั่งได้ ดื่มน้ำจากถ้วยได้เอง เป็นบุตรลำดับที่ 2 ได้รับนมแม่จนถึงปัจจุบัน มีสมมุคบันทึกลับสุขภาพแม่และเด็กและได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 12 คน ประกอบด้วย ยาย 2 คน ตา, น้า 2 คน, บิดา, มารดา, และบุตร 2 คนและหลาน 3 คน บิดาอายุ 28 ปีจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพทำนาและทำสวนรายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 28 ปีจบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนาทำสวนรายได้ร่วมกับบิดา รายได้เพียงพอมีการออมและมีหนี้สินในการดูแลเด็กมารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้าน โดยทั่วไป อาศัยอยู่กับพ่อ แม่ เป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง มีครัวไม้ใผ่ใต้ถุนบ้าน บริเวณบ้านสะอาด ข้างบนบ้านไม้ใต้ถุนห้องแต่มีการแยกบริเวณเป็นสัดส่วน มีตู้เก็บของ และตะกร้าเก็บของ วางของเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทดีแสงสว่างทั่วถึงทุกห้อง ห้องน้ำแยกต่างหากอยู่หลังบ้าน มีสวนผักหลังบ้าน ที่ตั้งบ้านอยู่กลางชุมชนมีเพื่อนบ้าน 1 หลังบริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงลูก เป็นห้องโถงบนบ้านและใต้ถุนบ้านอากาศถ่ายเทได้ดี ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูก ของเล่นที่ชอบเล่นคือ เล่นขายของและดินทราย

ครอบครัวที่ 8 เด็กเพศหญิงอายุ 2 ปี 8 เดือน น้ำหนัก 13 กิโลกรัม ส่วนสูง 86 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเป็นไปตามเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย เดินวิ่ง ได้คล่อง ถอดเสื้อผ้าเองได้ตักอาหารกินเองได้ พูดเป็นประโยคได้ ชอบเลียนแบบชอบร้องเพลง เป็นบุตรลำดับที่ 1 มีพี่น้อง 1 คน กินนมแม่นาน 2 ปี มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 7 คน ประกอบด้วย ป้าลุงอา บิดามารดาและบุตร 2 คน บิดาอายุ 33 ปีจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพรับจ้าง ทำงานในโรงสีข้าวรายได้ประมาณ 4,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 25 ปีจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพแม่บ้านไม่มีรายได้ มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป เป็นบ้านของพ่อแม่ มีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัยเป็นบ้าน 2 ชั้น โดยครอบครัวจะอยู่ชั้นล่างโดยไม่มีกั้นห้องแต่มีการแบ่งบริเวณบ้านแยกเป็นที่นอนและบริเวณเล่นของลูก มีตู้เก็บของ และตะกร้าเสื้อผ้า ภายในบ้านไม่ค่อยเป็นระเบียบ รอบ ๆ บ้านมีต้นไม้ไม่มีรั้วอยู่ใกล้ถนนใหญ่มีเพื่อนบ้าน 3 หลัง บริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงลูก จะใช้บริเวณชั้นล่างและข้างบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูกแต่ให้อยู่ในสายตาผู้ใหญ่ตลอดเวลา ของเล่นที่ลูกชอบเล่นคือ รถและฟุตบอล

ครอบครัวที่ 9 เด็กเพศหญิงอายุ 2 ปี 5 เดือน น้ำหนัก 11 กิโลกรัม ส่วนสูง 82 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเป็นไปตามเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย เดินวิ่ง ได้คล่อง ชอบเลียนแบบชอบใส่ชุดนักเรียน พูดเป็นประโยคได้ร้องเพลงได้แต่ไม่ค่อยร้อง อารมณ์ร้ายชอบตีพี่ เป็นบุตรลำดับที่ 2 ได้รับนมแม่ 1 ปี 6 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 7 คน ประกอบด้วย ยาย 2 คน ตา บิดา มารดาและบุตร 2 คน บิดาอายุ 36 ปีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 32 ปีจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพทำนารายได้รวมกับบิดา มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป อาศัยบ้านของพ่อแม่เป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง มีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัย มีห้องครัวอยู่บนบ้านมีการแยกกันห้อง มีตู้ ชั้นวางของ เป็นระเบียบอากาศถ่ายเทดี แสงสว่างทั่วทุกห้อง มีห้องน้ำอยู่หลังบ้าน และหลังบ้านติดทุ่งนา หน้าบ้านติดถนนในหมู่บ้าน มีรั้วบ้านและใช้ไม้ไผ่กั้นเป็นประตูบ้าน บริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงลูก จะใช้บริเวณ โถงบนบ้าน และแคร่ไม้ใต้ถุนบ้านและลานหน้าบ้าน จำกัดบริเวณการเล่นให้เล่นเฉพาะในบริเวณบ้านเท่านั้น ไม่มีของเล่น เด็กชอบเล่นขายของ เล่นดิน

ครอบครัวที่ 10 เด็กเพศชายอายุ 2 ปี 8 เดือน น้ำหนัก 12 กิโลกรัม ส่วนสูง 84 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเป็นไปตามเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย ชอบถามชอบ

เลียนแบบ ท่อง ก ไก่ได้ อารมณ์ดีหัดแปรงฟันได้ เป็นบุตรลำดับที่ 2 มีพี่น้อง 1 คนได้รับนมแม่นาน 1 ปี 8 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 12 คน ประกอบด้วย ยาย น้ำ 2 คนลุงป้าหลาน 3 คนบิดามารดาและบุตร 2 คน ในครอบครัวมีเด็กอายุ 1-3 ปี 1 คนเด็ก อายุ 2-3 ปี 2 คน บิดาอายุ 40 ปี จบการศึกษาระดับ ปวส. อาชีพรับราชการรายได้ประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพแม่บ้านไม่มีรายได้ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ ไม่มีการออม และมีหนี้สิน มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป อาศัยอยู่กับพ่อแม่เป็นบ้านไม้ ใต้ถุนสูง มีแคร่ใต้ถุนบ้าน มีการแบ่งห้องเป็นสัดส่วน ห้องครัวแยกไปอยู่หน้าบ้าน รอบบ้านปลูกพืชผักสวนครัว อยู่ติดกับถนนในหมู่บ้าน ไม่มีประตูรั้ว ภายในบ้านมีตู้และชั้นวางของ บริเวณบ้านสะอาด อยู่ไกลจากเพื่อนบ้านแต่สามารถเดินทางได้สะดวก บริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงลูก จะใช้บริเวณห้องโถงบนบ้าน ใต้ถุนบ้านและลานหน้าบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูก ชอบเล่นปี่น กีตาร์ พิณ

ครอบครัวที่ 11 เด็กเพศชายอายุ 2 ปี 8 เดือน น้ำหนัก 14 กิโลกรัม ส่วนสูง 92 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเป็นไปตามเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย เดินวิ่งได้คล่อง ปั่นจักรยานได้ ชอบเลียนแบบท่าทางต่าง ๆ เช่น เลียนแบบการสูบบุหรี่ ร้องเพลงได้ชอบซักถาม เป็นบุตรลำดับที่ 1 มีพี่น้อง 1 คน ได้รับนมแม่นาน 9 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 12 คน ประกอบด้วย ยาย น้ำ น้ำเชย หลาน 2 คนบิดามารดา บุตร 2 คนน้ำ 2 คน บิดา อายุ 32 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพรับราชการรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 28 ปีจบการศึกษาระดับอนุปริญญาอาชีพแม่บ้านไม่มีรายได้ มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป อาศัยอยู่กับพ่อแม่เป็นบ้านไม้ ใต้ถุนสูง บนบ้านมีการแบ่งกันเป็นห้อง ๆ และโถงบนบ้าน 1 ห้องมีตู้เก็บของ ภายในบ้านสะอาด เป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทได้ดี มีห้องครัวแยกเฉพาะ 1 หลัง มีลานกว้างหน้าบ้าน บริเวณที่ใช้ในการเลี้ยงลูก จะใช้บริเวณห้องโถงบนบ้านและแคร่ใต้ถุนบ้าน และบริเวณให้เด็กเล่นคือ หน้าบ้าน ใต้ถุนบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูก สามารถปั่นจักรยานไปเล่นกับเพื่อนบ้านได้ ชอบเล่นรถ

ครอบครัวที่ 12 เด็กเพศชายอายุ 2 ปี 5 เดือน น้ำหนัก 10 กิโลกรัม ส่วนสูง 82 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเป็นไปตามเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย เดินวิ่งได้คล่อง ชอบซักถาม ร้องเพลงเก่ง หัดแปรงฟัน นับเลขได้ เป็นบุตรลำดับที่ 2 มีพี่น้อง 1 คนได้รับนมแม่จนถึงปัจจุบัน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กและได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะ

ครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 11 คน ประกอบด้วย ตา ยาย น้ำชาย น้ำสะใภ้ บิดา มารดา บุตร 2 คน บิดาอายุ 33 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับจ้างทำเฟอร์นิเจอร์ รายได้ประมาณ 16,000 บาท ต่อเดือน มารดาอายุ 33 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพแม่บ้านไม่มีรายได้ รายได้ของครอบครัวเพียงพอ ไม่มีการออมและหนี้ มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้าน โดยทั่วไป อาศัยอยู่กับพ่อแม่เป็นบ้านไม้ผสมปูน 2 ชั้น มีความมั่นคงแข็งแรง ครอบครัวเด็กอาศัยอยู่ชั้นล่าง ไม่มีการแบ่งกันห้อง แต่กำหนดพื้นที่เป็นบริเวณที่เป็นที่นอน 1 ส่วน มีตะกร้าเก็บของแต่ไม่ค่อยเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทไม่สะดวกค่อนข้างอับ มีห้องครัวอยู่หลังบ้าน เกือบของเล่นไว้ที่ปลอดภัย หน้าบ้านติดถนนใหญ่ไม่มีรั้วบ้านข้างบ้านมีลานกว้างมีต้นไม้ ใช้เป็นที่เล่นของลูกได้มีเพื่อนบ้านอีกหลายหลัง บริเวณที่ใช้เลี้ยงลูกจะใช้บริเวณชั้นล่างของบ้าน จำกัดบริเวณการเล่นของลูกเฉพาะภายในบ้านถ้าไปที่อื่นต้องมีคนพาไป ชอบเล่นฟุตบอลในบ้าน

ครอบครัวที่ 13 เด็กเพศหญิงอายุ 1 ปี 11 เดือน น้ำหนัก 10 กิโลกรัม ส่วนสูง 76 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเป็นไปตามเกณฑ์มีพัฒนาการตามวัย เด็กหน้าตา มอมแมม มีน้ำมูก เดินเองได้ดี ชอบร้องเพลงพูดเก่งแต่ขีดเขียนเป็นเส้น ได้ เป็นบุตรลำดับที่ 1 มีพี่น้อง 1 คน ได้รับนมแม่นาน 1 ปี 6 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วยบิดา มารดา บุตร 2 คน บิดาอายุ 31 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนาและทำสวนรายได้ประมาณ 2,000 บาท ต่อเดือน มารดาอายุ 27 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนาทำสวน รายได้ร่วมกับบิดา รายได้ของครอบครัวเพียงพอ แต่ไม่มีการออมและมีหนี้ มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีบ้านของตนเองเป็นบ้านปูนชั้นเดียวมีความมั่นคงแข็งแรง มีการแยกห้องเป็นสัดส่วน บริเวณภายในบ้านสะอาดพอสมควร อากาศภายในบ้านถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ หน้าบ้านติดถนนภายในหมู่บ้าน และบ้านอยู่ท้ายหมู่บ้าน บริเวณบ้านมีต้นไม้และปลูกพืชสวนครัวที่ข้างบ้าน ให้เด็กเล่นภายในบ้านและได้ต้นไม้ข้างบ้านไม่ได้จำกัดบริเวณการเล่นของเด็กเด็กชอบเล่นตุ๊กตา

ครอบครัวที่ 14 เด็กเพศหญิงอายุ 2 ปี 10 เดือน น้ำหนัก 10.5 กิโลกรัม ส่วนสูง 85 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักน้อยกว่า มีพัฒนาการสงสัยช้า เดินวิ่งได้คล่อง สามารถบอกชื่อตนเองได้รู้จักเพศหญิงเพศชาย ร้องเพลงได้ หัดแปรงฟัน ขีดเขียนไม่ได้ เป็นบุตรลำดับที่ 1 มีน้อง 1 คน ได้รับนมแม่นาน 1 ปี 6 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก และ

ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร 2 คน มีเด็กอายุ 2-3 ปี 1 คน บิดา อายุ 27 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนา รายได้ประมาณ 3,000 บาท ต่อเดือน มารดาอายุ 26 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ร่วมกับบิดา ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ มีการออมและมีหนี้ มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป อาศัยบ้านของพ่อแม่ บ้านเป็นบ้านไม้ผสมปูน 2 ชั้นมีความมั่นคงแข็งแรง การจัดพื้นที่ใช้สอยจะแยกเป็นห้อง ๆ ลูกนอนห้องเดียวกับพ่อแม่ มีตู้และชั้นเก็บของมีกล่องเก็บเครื่องมือช่างต่าง ๆ อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีห้องน้ำติดกับห้องครัว มีความสะอาดพอสมควร มีการเก็บมีดและของมีคมไว้ข้างฝา สารเคมีต่าง ๆ เก็บไว้ในถังขาว ในละแวกบ้านมีเพื่อนบ้านหลายหลัง มีเด็กวัยเดียวกัน 4-5 คน และรุ่นพี่ ๆ 5-6 คน สามารถเล่นด้วยกันได้บริเวณที่ใช้เลี้ยงลูก จะใช้บริเวณชั้นล่างของบ้านและหน้าบ้าน จำกัดบริเวณการเล่นของลูกเฉพาะหน้าบ้าน ไม่ให้ไปเล่นที่อื่น ของเล่นที่ลูกชอบคือตุ๊กตา เล่นดิน เล่นขายของของเล่นไม่ต้องซื้อจำทำเอง หรือของภายในบ้าน มารดาเป็นเป็นหลักในการดูแลเด็ก

ครอบครัวที่ 15 เด็กเพศชายอายุ 1 ปี 1 เดือน น้ำหนัก 8 กิโลกรัม ส่วนสูง 69 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย เด็กสามารถยืนเองได้ เดินได้ 2-3 ก้าว ชอบเลียนแบบท่าทาง จับของเข้าปากได้ กินข้าวเองได้ ชอบเลียนเสียง เป็นบุตรลำดับที่ 2 มีพี่ 1 คน ไม่ได้รับนมแม่เลย มีสมมุติฐานที่สุขภาพแม่และเด็ก ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร 2 คน บิดา อายุ 31 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับทำนา รายได้ประมาณ 1,500 บาท ต่อเดือน มารดาอายุ 32 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนา รายได้ร่วมกับบิดา รายได้ของครอบครัวพอเพียง แต่ไม่มีการออมไม่มีหนี้สิน มารดาเป็นผู้ดูแลหลัก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป เป็นบ้านของตนเองเป็นบ้านปูนชั้นเดียวมีความมั่นคงแข็งแรง มีการแบ่งเป็นห้อง ๆ แต่ผนังยังไม่ฉาบ มีห้องครัวอยู่ด้านหลังติดกับห้องน้ำ มีความสะอาดพอสมควร ข้างบ้านมีเพิงไม้และแคร่ไม้ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนและเลี้ยงดูบุตร บ้านอยู่ท้ายหมู่บ้านและใกล้ทุ่งนาแต่มีเพื่อนบ้าน 2-3 หลัง บ้านเลี้ยงไก่ เก็บของมีคมไว้ที่ปลอดภัยบริเวณที่ใช้เลี้ยงลูกจะใช้บริเวณห้องโถงภายในบ้าน เพิงไม้ข้างบ้านและลานร่วมมะพร้าวที่รวมของเด็กภายในหมู่บ้าน จำกัดบริเวณการเล่นของลูกเฉพาะภายในบ้านและ ลานร่วมมะพร้าว ชอบเล่นจักรยานของพี่ชาย มารดาจะเป็นหลักในการดูแลเด็ก

ครอบครัวที่ 16 เด็กเพศหญิงอายุ 1 ปี 7 เดือน น้ำหนัก 11 กิโลกรัม ส่วนสูง 72 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเป็นไปตามเกณฑ์ มีพัฒนาการสงสัยช้า ชิดเขียน

ยังไม่ได้ เดินวิ่งได้คล่อง พูดเก่งทำตามคำสั่งได้ และสภาพทั่วไปของร่างกายมีดุ่มเป็นแผลพุพองที่ขา ทั้ง 2 ข้าง เป็นบุตรลำดับที่ 2 ได้รับนมแม่จนถึงปัจจุบัน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับ วัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 7 คน ประกอบด้วย ยาย ป้าอา บิดามารดา บุตร 2 คน ครอบครัวมีเด็กอายุ 1 - 2 ปี 1 คน บิดาอายุ 25 ปีจบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 23 ปีจบการศึกษาระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพทำนารายได้ร่วมกับบิดา ครอบครัวมีรายได้พอเพียงมีการออมและมี หนี้สิน มารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป อาศัยอยู่กับพ่อแม่เป็นบ้าน ชั้นเดียวมีความมั่นคงแข็งแรง มีการแบ่งแยกห้องเป็นส่วน ภายในบ้านอากาศถ่ายเทได้สะดวก การเก็บสิ่งของภายในบ้านมีตู้เสื้อผ้า ตู้เก็บของ ลังเก็บของเล่น ห้องน้ำและห้องครัวอยู่หลังบ้าน ลูกนอนห้องเดียวกับพ่อแม่ มีคและของมีคมเก็บไว้ในตะกร้าในครัว สารเคมียามาแมลงเก็บไว้ที่ สวนหลังบ้าน ละครบ้านมีเพื่อนบ้านอีก 3 หลัง มีบริเวณหน้าบ้านใช้เป็นที่สำหรับเล่น บริเวณที่ ใช้เลี้ยงลูก จะใช้โรงในบ้านและลานหน้าบ้าน จำกัดบริเวณการเล่นของลูกไม่ให้เล่นบริเวณหลัง บ้านเพราะมีบ่อน้ำแม้จะมีฝาปิดและบ้านติดถนนในหมู่บ้าน มารดาจะเป็นผู้คอยดูแลไม่ให้เล่นใกล้ ถนนของเล่นที่ชอบเล่น รถ ตุ๊กตา โดยส่วนใหญ่จะซื้อจากตลาด

ครอบครัวที่ 17 เด็กเพศชายอายุ 2 ปี 10 เดือน น้ำหนัก 11.5 กิโลกรัม ส่วนสูง 85 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักก่อนข้างน้อยมีพัฒนาการตามวัย เดินวิ่งได้พูด เป็นประโยคได้ ร้องเพลงได้ ชอบถาม ชิดเขียนได้แต่วาดรูปวงกลมได้ เป็นบุตรลำดับที่ 1 ได้รับนม แม่ 2 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัว เป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 7 คน ประกอบด้วย ยาย ป้า ลุง บิดามารดาบุตร ในครอบครัวมีเด็ก อายุ 2-3 ปี 1 คน บิดาอายุ 26 ปีจบการศึกษาระดับอนุปริญญาอาชีพเปิดกิจการซ่อมจักรยานยนต์ รถไถ เครื่องยนต์ต่าง ๆ รายได้ประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 27 ปีจบการศึกษาระดับ ปริญญาตรีอาชีพรับราชการรายได้ประมาณ 7,000 บาทต่อเดือน ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ มีการ ออมและไม่มีหนี้สินทั้งพ่อและ มารดาเป็นผู้ดูแลหลัก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป อาศัยอยู่กับพ่อแม่เป็นบ้าน ไม้ ได้ดูสูง มีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัย มีการแบ่งแยกห้องเป็นส่วน มีตู้ชั้นวางของ บริเวณ ภายในบ้านสะอาดเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างทั่วถึง ห้องครัวอยู่บ้านหลังบ้าน บริเวณบ้านกว้างขวางมีต้นไม้ใหญ่ข้างบ้าน แต่บ้านไม่มีรั้วอยู่ติดกับถนนใหญ่ในหมู่บ้าน มีบ้าน ญาติอยู่ใกล้ ๆ หนึ่งหลัง บริเวณที่ใช้เลี้ยงลูกจะใช้ได้ดูบ้านเป็นส่วนใหญ่มีแคร่ไม้ไผ่ 2 ตัว

กลางคืนจะใช้บริเวณห้องโถงกลางบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูกกลางวันจะเล่นที่ได้ถุนบ้าน และข้างบ้านกลางคืนเล่นบนบ้านชอบเล่นรถและทราย

ครอบครัวที่ 18 เด็กเพศชายอายุ 1 ปี 6 เดือน น้ำหนัก 11 กิโลกรัม ส่วนสูง 81 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักตามเกณฑ์ มีพัฒนาการตามวัย เดินได้คล่องวิ่งได้บ้าง ชอบหยิบของเข้าปาก พูดและทำตามคำสั่งง่าย ๆ ได้อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย เคี้ยวโกรธเคืองอ่อน เป็นบุตรลำดับที่ 4 มีพี่น้อง 3 คนเป็นพี่ต่างมารดา 2 คนได้รับนมแม่นาน 1 ปี 3 เดือนมีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วยบิดามารดาบุตร 2 คน มีเด็กอายุ 1 ปี 1 คนในครอบครัว บิดาอายุ 50 ปีจบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพทำนา รายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 32 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้รวมกับบิดา ครอบครัวมีรายได้เพียงพอมีการออม และมีหนี้สินทั้งบิดาและมารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป บ้านเป็นบ้านของตนเองเป็นบ้านปูนชั้นเดียวหลังคาสังกะสี มีความมั่นคงแข็งแรง มีการแบ่งแยกห้องเป็นสัดส่วน มีตู้เก็บของแต่วางไม่เป็นระเบียบ ภายในบ้านไม่ค่อยสะอาดอากาศไม่ถ่ายเทเพราะไม่เปิดหน้าต่าง ข้างบ้านค่อนข้างรกมีต้นไม้รอบ ๆ บ้านมีรั้วและสวนดอกไม้หน้าบ้าน บ้านติดถนนภายในหมู่บ้าน บริเวณที่ใช้เลี้ยงลูก จะใช้บริเวณหน้าบ้านและห้องโถงในบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูก ชอบเล่นกองทรายและไปเล่นตามบ้านเพื่อนบ้าน

ครอบครัวที่ 19 เด็กเพศชายอายุ 1 ปี 10 เดือน น้ำหนัก 11 กิโลกรัม ส่วนสูง 75 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักตามเกณฑ์ มีพัฒนาการสงสัยช้า ยังไม่พูด พูดแสดงความต้องการไม่ได้ ใช้การชี้บอก ชิดเขียนยังไม่ได้ อารมณ์ร้ายไม่ได้ตั้งใจจะล้มลงไปชัก เป็นบุตรคนแรก ไม่มีน้อง กินนมแม่นาน 1 ปี 10 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิก 7 คน ประกอบด้วย ตายายป้าลุง บิดามารดาและบุตร บิดาอายุ 33 ปีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับจ้าง รายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 26 ปีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน ครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีการออมแต่ไม่มีหนี้สิน มารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป เป็นบ้านของพ่อแม่เป็นบ้านไม้ได้ถุนสูง มีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัย สภาพภายในบ้านสะอาดเป็นระเบียบมีตู้และชั้นเก็บของ อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแคร่ไม้อยู่ใต้ถุนบ้านและใช้เป็นสถานที่พักผ่อนของสมาชิกในบ้าน ห้องครัวอยู่บนบ้านหลังบ้านห้องน้ำอยู่ข้างบ้าน บริเวณหน้าบ้านมีต้นไม้ใหญ่ ไม่มีรั้วบ้านอยู่ติด

ถนนภายในหมู่บ้านเก็บของมีคมไว้อย่างปลอดภัย มีเพื่อนบ้านอยู่ติดกัน 2-3 หลัง บริเวณที่ใช้เลี้ยงลูก ส่วนใหญ่จะเป็นใต้ถุนบ้านแคร่และลานหน้าบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูกแต่ต้องมีผู้ใหญ่ดูแล เช่น ตายายหรือพ่อแม่ ของเล่นที่ชอบเล่นรถ

ครอบครัวที่ 20 เด็กเพศหญิงอายุ 1 ปี 6 เดือน น้ำหนัก 14 กิโลกรัม ส่วนสูง 75 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐาน มีพัฒนาการตามวัย สามารถเดินวิ่งได้คล่อง เรียกชื่อพ่อแม่ได้ตามคำสั่งได้ขีดเขียนเป็นเส้นยุ่ง ๆ ได้อารมณ์ดี เป็นบุตรลำดับที่ 3 มีพี่ 2 คน กินนมแม่นาน 1 ปี 3 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 5 คนประกอบด้วย บิดา มารดา บุตรจำนวน 3 คน บิดาอายุ 40 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับจ้าง รายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 43 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีอาชีพรับจ้างรายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน ครอบครัวมีรายได้พอเพียงมีการออมและมีหนี้สิน โดย มารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้าน เป็นบ้าน 2 ชั้นเป็นบ้านของตนเอง ชั้นล่างเป็นห้องเอนกประสงค์ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กินข้าว ดูทีวี ภายในบ้านมีการเก็บของเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก บ้านตั้งอยู่ใจกลางชุมชน มีรั้วบ้าน บริเวณที่ใช้เลี้ยงลูก จะใช้ชั้นล่างของบ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูกแต่ดูแลไม่ให้เล่นใกล้ถนน เด็กชอบเล่นแต่งตัว หวีผม แต่งชุดของพ่อแม่

ครอบครัวที่ 21 เด็กเพศชายอายุ 1 ปี 4 เดือน น้ำหนัก 10 กิโลกรัม ส่วนสูง 78 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักตามเกณฑ์และมีพัฒนาการตามเกณฑ์ สามารถเดินเองได้ ชีววัยวะของร่างกายตามคำสั่งไม่ได้ เป็นบุตรคนที่ 1 กินนมแม่จนถึงปัจจุบัน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วยลูกบิดามารดาบุตร บิดาอายุ 31 ปีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับจ้างทั่วไปรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 21 ปีจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพรับจ้างรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ มีการออมและมีหนี้สินทั้งพ่อและ มารดาเป็นผู้ดูแลหลัก

โครงสร้างของบ้านและสถานภาพบ้านโดยทั่วไป เป็นบ้านของตนเองเป็นบ้านสองชั้นไม่ผสมปูน มีความมั่นคงแข็งแรงชั้นบนเป็นที่พักของลูก ครอบครัวเด็กอยู่ชั้นล่าง มีการแยกเป็นสัดส่วนแต่ไม่กั้นห้อง มีตู้ชั้นวางของ บ้านสะอาดเป็นระเบียบหน้าต่างไม่เปิดเปิดเฉพาะประตูห้องแสงสว่างจากภายนอกไม่ทั่วถึง ห้องน้ำห้องครัวอยู่บ้านหลังบ้านใต้ถุนมีแคร่

ไม้ไผ่สำหรับการพักผ่อนและบริเวณเลี้ยงลูก หน้าบ้านปลูกผักสวนครัวและไม้ผล ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูกมีคอกไม้ไผ่สำหรับให้ลูกหัดเดิน ชอบเล่นดิน และอุปกรณ์ก่อสร้างของบิดา

ครอบครัวที่ 22 เด็กเพศชายอายุ 2 ปี 10 เดือน น้ำหนัก 17 กิโลกรัม ส่วนสูง 95 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักค่อนข้างมาก มีพัฒนาการสงสัยช้า ยังพูดไม่ได้ ยังพูดแสดงความต้องการของตนเองไม่ได้ เล่นกับคนอื่นได้ แบ่งของให้คนอื่นได้ เป็นบุตรลำดับที่ 2 มีพี่สาว 1 คนได้รับนมแม่นาน 8 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ เคยไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อปรึกษาการพัฒนาการพูดของลูก ได้รับคำแนะนำว่า 'ไม่เป็นไรเดี๋ยวพูดได้เอง' ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4 คนประกอบด้วยบิดา มารดาบุตร 2 คน บิดาอายุ 40 ปีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพรับจ้างรายได้ประมาณ 7,000 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 43 ปีจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพทำนารายได้ประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน และมารดาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ มีการออมและไม่มีหนี้สิน ทั้งบิดาและ มารดาเป็นหลักในการดูแลเด็ก

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป บ้านเป็นบ้านของตนเองเป็นบ้านปูนชั้นเดียว มี 3 ห้องนอน 1 ห้องน้ำ มีความมั่นคงแข็งแรง ห้องครัวแยกเฉพาะออกจากตัวบ้าน ภายในบ้านสะอาดเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างทั่วถึงทุกห้อง มีการเก็บของมีคม มีขีด หน้าบ้านมีต้นไม้และกระท่อมหน้าบ้านใช้เป็นที่นั่งเล่นพักผ่อนตอนกลางวัน ไม่มีรั้วบ้าน และบ้านติดกับถนนท้ายหมู่บ้าน มีเพื่อนบ้านหลายหลังแต่ไม่มีเด็กวัยใกล้เคียงกัน บริเวณที่ใช้เลี้ยงเด็กจะถ้าเป็นภายในบ้านจะเป็นห้องรับแขก ถ้านอกบ้านจะเป็นกระท่อมหน้าบ้านและข้าง ๆ บ้าน ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของเด็ก ของเล่นที่ชอบจะชอบเล่นรถที่มีล้อ และชอบไป ตลาด

ครอบครัวที่ 23 เด็กเพศหญิงอายุ 1 ปี 8 เดือน น้ำหนัก 8 กิโลกรัม ส่วนสูง 73 เซนติเมตร ภาวะโภชนาการมีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ มีพัฒนาการสมวัย จิตเขียนเป็นเส้นได้ พูดเป็นประโยคและบอกความต้องการได้ เดินวิ่งได้คล่อง เป็นบุตรลำดับที่ 2 มีพี่ 1 คน ได้รับนมแม่นาน 1 ปี 3 เดือน มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก และได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 7 คน ประกอบด้วยบิดามารดาบุตร 2 คนและหลาน 3 คน บิดาอายุ 34 ปีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ประมาณ 2,500 บาทต่อเดือน มารดาอายุ 20 ปีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนารายได้ร่วมกับบิดา รายได้เพียงพอ มีการออมและมีหนี้สิน

โครงสร้างของบ้านและสภาพบ้านโดยทั่วไป อาศัยอยู่กับพ่อแม่เป็นบ้านไม้ ใต้ถุนสูง มีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัย การจัดพื้นที่ใช้สอยของบ้านไม่ได้กั้นห้องแต่ใช้ตู้เสื้อผ้า กั้นเป็นห้องนอน ใต้ถุนบ้านมีแคร่ไม้ไผ่ 2 อันบริเวณบ้านสะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี แสงสว่างทั่วถึง

ทุกพื้นที่ ของมีคมเก็บไว้ในตู้เฉพาะ บริเวณที่ใช้เลี้ยงลูกในเวลากลางวันจะใช้บริเวณแคร์ได้ดูบ้าน ตอนเย็นจะใช้บริเวณ โถงบนบ้านละเวกบ้านมีเพื่อนบ้าน 1 หลัง ไม่จำกัดบริเวณการเล่นของลูก ปล่อยให้เล่นตามสบาย แต่คอยดูแลใกล้ชิดของเล่นที่ชอบคือ ทRAY และรถ

1.4 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว

ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว ในกิจวัตรประจำวันของเด็ก ทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน ของวันธรรมดาและวันหยุด(เสาร์อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1.4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงตอนกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุด ดังตารางที่ 4.7, 4.8

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุด

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	ช่วงกลางวัน									
		การจัดอาหาร		อาบน้ำ		แต่งตัว		เล่น		แปรงฟัน	
		วัน	วันหยุด	วัน	วันหยุด	วัน	วันหยุด	วัน	วันหยุด	วัน	วันหยุด
		ธรรมดา	ธรรมดา	ธรรมดา	ธรรมดา	ธรรมดา	ธรรมดา	ธรรมดา	ธรรมดา	ธรรมดา	ธรรมดา
1	1ปี1ค	ชาย	แม่	พ่อแม่	พ่อ	แม่	พ่อ	แม่	พ่อ	แม่	แม่
2	2ปี8ค	แม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	X	พ่อแม่
4	2ปี5ค	แม่	แม่	ทุกคน	ทุกคน	ทุกคน	ทุกคน	ทุกคน	ทุกคน	พ่อแม่	พ่อแม่
5	2ปี8ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	ชาย	ชาย
6	2ปี2ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
8	2ปี8ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
9	2ปี5ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
10	2ปี8ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	พ่อแม่	แม่	แม่
11	2ปี8ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
13	1ปี1ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
17	1ปี7ค	พ่อ	แม่	ปู่	แม่	ทุกคน	แม่	ปู่	แม่ปู่	พ่อแม่	พ่อแม่
18	1ปี6ค	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	แม่	แม่
21	1ปี4ค	แม่	พ่อแม่	แม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่

X ไม่ได้ทำ

จากตารางที่ 4.7 จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัยในกิจวัตรประจำวันในเวลากลางวันทั้งในธรรมดาและวันหยุด ส่วนใหญ่มารดาเป็นผู้ดูแลเรื่องการจัดอาหาร ส่วนการอาบน้ำและการแต่งตัวส่วนใหญ่จะเป็นมารดาจำนวน 7 คน รองลงมาเป็นทั้งพ่อและแม่ ส่วนการเล่นส่วนใหญ่จะเป็นมารดา 8 คน รองลงมาเป็นทั้งบิดามารดา และการแปรงฟันส่วนใหญ่จะเป็นมารดาจำนวน 8 คน และมีเด็กจำนวน 2 คนที่ไม่ได้รับการดูแลเรื่องการแปรงฟัน

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางคืนของวันธรรมดาและวันหยุด

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	ช่วงกลางคืน									
		แปรงฟัน		เล่น		เล่านิทาน		ร้องเพลงกล่อม		พาเข้านอน	
								นอน			
		วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด
1	1ปี1ค	x	x	พ่อแม่	พ่อแม่	x	x	แม่	พ่อแม่	แม่	แม่
2	2ปี8ค	x	x	พ่อแม่	พ่อแม่	x	x	แม่	แม่	แม่	แม่
4	2ปี5ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
5	2ปี8ค	x	x	แม่	แม่	x	x	แม่	แม่	แม่	แม่
6	2ปี2ค	แม่	แม่	พ่อแม่	พ่อแม่	แม่	แม่	x	x	แม่	แม่
8	2ปี8ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	x	x	แม่	แม่
9	2ปี5ค	x	x	ทุกคน	ทุกคน	x	x	ยาย	ยาย	แม่	แม่
10	2ปี8ค	แม่	แม่	ทุกคน	ทุกคน	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
11	2ปี8ค	แม่	แม่	พ่อ	พ่อ	ยาย	ยาย	พ่อ	ยาย	พ่อแม่	พ่อแม่
13	1ปี1ค	แม่	แม่	แม่	แม่	x	x	x	x	พ่อแม่	พ่อแม่
17	1ปี7ค	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อแม่
18	1ปี6ค	แม่	แม่	พ่อแม่	พ่อแม่	พ่อ	พ่อ	x	x	พ่อแม่	พ่อแม่
21	1ปี4ค	พ่อแม่	พ่อแม่	แม่	แม่	x	x	x	x	แม่	แม่

x ไม่ได้ทำ

จากตารางที่ 4.8 จะเห็นได้ว่า ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางคืน

ของวันธรรมดาและวันหยุด การแปร่งฟันก่อนนอนมีมารดาเป็นผู้ดูแลจำนวน 7 คนและมีเด็กจำนวน 4 คนที่ยังไม่ได้รับการดูแลการแปร่งฟัน ส่วนการเล่นกับลูกในช่วงก่อนนอนมีบิดามารดาเป็นผู้ดูแลจำนวน 5 คน รองลงมา 5 คนเป็นมารดาเป็นผู้ดูแล ส่วนการเล่นิทานมีการเล่นิทานโดยมารดาจำนวน 4 คน โดยพ่อแม่จำนวน 1 คนและโดยพ่อและยายอีกจำนวน 1 คน และไม่ได้เล่นิทานถึง จำนวน 6 คน ส่วนการร้องเพลงก่อนนอนมีจำนวน 8 คนส่วนใหญ่จะเป็นมารดาและไม่ได้ร้องเพลงกล่อมนอน 5 คน ส่วนการพาเข้านอนส่วนใหญ่จำนวน 9 คนจะเป็นมารดาพาเข้านอน รองลงมาเป็นบิดาและมารดา

1.4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงตอนกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุด ดังตารางที่ 4.9, 4.10

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุด

ครอบครัว	อายุเด็ก	ช่วงกลางวัน									
		การจัดอาหาร		อาบน้ำ		แต่งตัว		เล่น		แปร่งฟัน	
		วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด
3	1ปี9ค	แม่	แม่	แม่	พ่อ	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
16	1ปี7ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	X	X
19	1ปี10ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	ยาย	แม่	X	x

X ไม่ได้ทำ

จากตารางที่ 4.9 จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัยในช่วงเวลากลางวันทั้งวันธรรมดาและวันหยุด นั้นการจัดอาหาร การอาบน้ำ การแต่งตัว การเล่นทั้ง 3 คนมีมารดาเป็นผู้ดูแล ส่วนในการแปร่งฟันมีเด็กจำนวน 1 คนที่ได้รับการดูแลโดยมารดาแต่มีเด็ก จำนวน 2 คน ที่ไม่ได้รับการดูแลเรื่องการแปร่งฟัน

ตารางที่ 4.10 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางคืนของวันธรรมดาและวันหยุด

ครอบครัว	อายุเด็ก	ช่วงกลางคืน									
		การแปร่งฟัน		เล่น		เล่นนิทาน		ร้องเพลงกล่อม		พาเข้านอน	
		นอน									
		วัน ธรรมดา	วัน หยุด	วัน ธรรมดา	วัน หยุด	วัน ธรรมดา	วัน หยุด	วัน ธรรมดา	วัน หยุด	วัน ธรรมดา	วัน หยุด
3	ปี9ค	x	x	พ่อแม่	พ่อแม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
16	ปี7ค	x	x	แม่	แม่	x	x	แม่	แม่	แม่	แม่
19	ปี10ค	แม่	แม่	แม่	แม่	x	x	x	x	แม่	แม่

X ไม่ได้ทำ

จากตารางที่ 4.10 จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นตามวัยในเวลากลางคืนของวันธรรมดาและวันหยุด มีเด็กจำนวน 2 คนไม่ได้รับการดูแลการแปร่งฟัน ส่วนการเล่นมารดาเป็นผู้ดูแลจำนวน 2 คน รองลงมาเป็นบิดามารดา ส่วนการเล่นนิทานไม่มีการเล่นนิทานจำนวน 2 คน ส่วนการร้องเพลงก่อนนอนมีการร้องเพลงโดยมารดาจำนวน 2 คน และอีกจำนวน 1 คนไม่ได้ทำ ส่วนการพาเข้านอนทั้ง 3 คนจะเป็นมารดาพาเข้านอน

1.4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงตอนกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุด ดังตารางที่ 4.11, 4.12

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และ พัฒนาการตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางวันของ วันธรรมดาและวันหยุด

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	ช่วงกลางวัน									
		การจัดอาหาร		อาบน้ำ		แต่งตัว		เล่น		แปรงฟัน	
		วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด
7	1ปี3ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	x	x
12	2ปี5ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
15	1ปี1ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	พ่อแม่	พ่อแม่	x	x
20	2ปี10ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
23	1ปี8ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่

จากตารางที่ 4.11 จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และ พัฒนาการตามวัย ในช่วงกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุดในกิจวัตรการจัดการอาหาร การอาบน้ำ แต่งตัวเด็กทั้ง 5 คนมีมารดาเป็นผู้ดูแล ส่วนการเล่นเด็กจำนวน 4 คนที่มารดาเป็นผู้ดูแลและเด็กอีก 1 คนทั้งบิดามารดาเป็นผู้ดูแล ส่วนการแปรงฟันเด็กจำนวน 3 คนมีมารดาเป็นผู้ดูแลแต่มีเด็กอีกจำนวน 2 คนที่ไม่ได้รับการดูแลการแปรงฟัน

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และมี พัฒนาการตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางคืนของ วันธรรมดาและวันหยุด

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	ช่วงกลางคืน									
		การแปรงฟัน		เล่น		เล่านิทาน		ร้องเพลงกล่อมนอน		พาเข้านอน	
		วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด
7	1ปี3ค	x	x	แม่	แม่	x	x	x	x	แม่	แม่
12	2ปี5ค	แม่	แม่	แม่	แม่	x	x	x	x	พ่อแม่	พ่อแม่
15	1ปี1ค	แม่	แม่	แม่	แม่	x	x	x	x	แม่	แม่
20	2ปี10ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่
23	1ปี8ค	แม่	แม่	แม่	แม่	x	x	x	x	แม่	แม่

จากตารางที่ 4.12 จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และมีพัฒนาการตามวัยในเวลากลางคืนของวันธรรมดาและวันหยุด การแปร่งฟันเด็กจำนวน 4 คนมีมารดาดูแลและเด็กอีกจำนวน 1 คนยังไม่ได้รับการดูแล การเล่นเกมทั้ง 5 คนมีมารดาดูแล ส่วนการเล่านิทานและการร้องเพลงกล่อมนอนมีเด็กเพียงจำนวน 1 คนที่มารดาคอยดูแล แต่เด็กอีกจำนวน 4 คนบิดามารดาไม่ได้เล่านิทานและร้องเพลงกล่อมนอน การพาเข้าอนเด็กจำนวน 4 คนมีมารดาดูแลและเด็กอีกจำนวน 1 คนทั้งบิดามารดาเป็นผู้ดูแล

1.4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงตอนกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุด ดังตารางที่ 4.13, 4.14

ตารางที่ 4.13 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นตามวัยจำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุด

ครอบครัวที่	อายุเด็ก	ช่วงกลางวัน									
		การแปร่งฟัน		เล่น		เล่านิทาน		ร้องเพลงกล่อมนอน		พาเข้าอน	
		วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด	วันธรรมดา	วันหยุด
14	2ปี10ค	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	แม่	พ่อแม่	พ่อแม่	แม่	แม่
22	2ปี10ค	พ่อแม่	พ่อแม่	แม่	แม่	แม่	แม่	x	x	แม่	แม่

จากตารางที่ 4.13 จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นตามวัยในช่วงกลางวันของวันธรรมดาและวันหยุด การอาบน้ำมารดาเป็นผู้ดูแลจำนวน 1 คน และทั้งบิดามารดาเป็นผู้ดูแลจำนวน 1 คน การอาบน้ำและการแต่งตัวมารดาดูแลทั้ง 2 คน ส่วนการเล่นมี 1 คนที่บิดาและมารดาและ การแปร่งฟันมารดาเป็นผู้ดูแลและในวันหยุดบิดาจะเป็นผู้ดูแล

ตารางที่ 4.14 ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเด็กที่มีภาวะ โภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และ พัฒนาการไม่เป็นตามวัย จำแนกตามกิจวัตรประจำวันของเด็กในช่วงกลางคืนของ วันธรรมดาและวันหยุด

ครอบครัว ที่	อายุเด็ก	ช่วงกลางคืน									
		การแปร่งฟัน		เล่น		เล่านิทาน		ร้องเพลงกล่อม นอน		พาเข้านอน	
		วัน ธรรมดา	วัน หยุด	วัน ธรรมดา	วัน หยุด	วัน ธรรมดา	วัน หยุด	วัน ธรรมดา	วัน หยุด	วัน ธรรมดา	วัน หยุด
14	2ปี10ค	x	x	แม่	แม่	x	x	x	x	แม่	แม่
22	2ปี10ค	พ่อแม่	พ่อแม่	แม่	แม่	x	x	x	x	แม่	พ่อ

จากตารางที่ 4.14 จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะ โภชนาการไม่เป็นตามเกณฑ์และ พัฒนาการไม่เป็นตามวัย ในเวลากลางคืน ของวันธรรมดาและวันหยุด การแปร่งมีบิดามารดาดูแล 1 คนและอีก 1 คนไม่ได้รับการดูแล การเล่นทั้ง 2 คนมีมารดาเป็นผู้ดูแล ส่วนการเล่านิทานและร้องเพลงกล่อมนอนทั้ง 2 คนไม่ได้รับการดูแล ส่วนการพาเข้านอนมารดาจะเป็นผู้ดูแลและในวันหยุดมี 1 คนที่บิดาพาเข้านอน

สรุปได้ว่า การเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวของเด็กทุกกลุ่ม ทั้งช่วงเวลากลางวันและ กลางคืนของวันธรรมดาและวันหยุดนั้น ส่วนใหญ่มารดาจะเป็นผู้ดูแล และกิจกรรมการเล่านิทาน การร้องเพลงกล่อมนอนเด็กส่วนใหญ่ได้รับการดูแลน้อย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดา ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปีตามกลุ่ม เด็กที่แตกต่างกันตามภาวะ โภชนาการและ พัฒนาการเด็ก ดังนี้

2.1 ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปีของกลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และ พัฒนาการตามวัย

2.1.1 ความรู้ของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี บิดามารดา ส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่แตกต่างกันในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ความหมายของพัฒนาการเด็ก บิคามารดาส่วนใหญ่ให้ความหมายของพัฒนาการว่า หมายถึง ความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงวัยหรือตามอายุที่เพิ่มขึ้น ดังคำบอกเล่าที่ว่า ...

“การเป็นไปตามวัยของเด็กน้อยกว่าวัยนี้เฮ็ดหยั่งได้ไหนในวัยนี้” (บิคาครอบครัวที่ 2)

“แต่เดือนซีเป็นไปตามอายุ อย่างเดือนหนึ่งเฮ็ดหยั่งได้ไหน 2 เดือนเฮ็ดหยั่งได้ไหนแต่บางเดือน มันกะเกินวัย ” (มารดาครอบครัวที่ 8)

2) ความแตกต่างของพัฒนาการของเด็ก บิคามารดาทุกคนระบุว่าเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการแตกต่างกันโดยให้เหตุผลสนับสนุนแตกต่างกันตามลำดับ คือ ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเป็นเพราะการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเรียนรู้ของเด็ก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“เด็กน้อยมีพัฒนาการต่างกันเพราะว่าการเลี้ยงดูและอาหารและสภาพแวดล้อม” (บิคาครอบครัวที่ 17)

“เด็กน้อยมีพัฒนาการต่างกันเพราะการเขียนรู้ กับสภาพแวดล้อมการเอาใจใส่ของคนรอบข้าง” (บิคามารดาครอบครัวที่ 4)

แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีบิคามารดาให้เหตุผลว่า พัฒนาการของเด็กแต่ละคนต่างกันนั้นเป็นเพราะ สุขภาพดังคำกล่าวที่ว่า...

“มันต่างกันขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของเด็กน้อยเอง” (มารดาเด็กครอบครัวที่ 18)

3) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี บิคามารดาเด็กส่วนใหญ่ระบุว่าวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กคือ การบอกการสอน การฝึกหัดให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ดังคำบอกเล่าที่ว่า..

“วิธีการคือการบอกการสอนลูกดูๆ ให้รู้จักแวนนั้นแวนนี้ มีเวลากะฝึกลูกไว้” (บิคามารดาครอบครัวที่ 2)

“ผมว่าวิธีการคือน่าชิตต้องค่อย ๆ บอกค่อย ๆ สอนต้องแวนนำดู ๆ เด็กน้อยชิตได้รู้จักว่าอันไต่ดีอันไต่บดี”(บิคาครอบครัวที่ 6)

ในขณะที่มีบิคามารดาส่วนหนึ่งระบุว่า วิธีการส่งเสริมพัฒนาการที่ดีคือการพาลูกเล่น ให้ลูกเล่นและรวมทั้งดูแลเรื่องสุขภาพร่างกายและอาหารดังเช่นคำบอกเล่าที่ว่า...

“ปล่อยให้เล่น พาลูกเล่นใหญ่สำหนึ่งกะเล่นสำหนึ่ง” (ปล่อยให้เล่นพาเล่นโตเท่านี้ก็เล่นเท่านี้) (บิคาครอบครัวที่ 18)

“ต้องมีของเล่นให้มีโตต่อ เขาพาเล่น”(บิคาครอบครัวที่ 17)

4) ผู้ที่ควรเป็นหลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3 ปี บิดามารดา ส่วนใหญ่ระบุว่าควรเป็นหน้าที่ทั้งของบิดาและมารดา โดยให้เหตุผลว่า เพราะเป็นหน้าที่ต้องดูแลลูก และบิดาบางคนเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของบิดาเพราะจะได้ฝึกให้ลูกเป็นลูกผู้ชายและแม่มีงานหลายอย่างที่ต้องทำ ส่วนมารดาบางคนระบุว่าควรเป็นหน้าที่ของมารดาเพราะใกล้ชิดลูกมากกว่า และมีเวลาอยู่กับลูกนานกว่า

5) อายุของเด็กที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการบิดาส่วนใหญ่ระบุว่า ควรเริ่มส่งเสริมพัฒนาการเมื่อเด็กอายุ 1ปีขึ้นไป เพราะสมองกำลังเจริญเติบโตและมารดาระบุว่า ควรเป็นอายุ 2-3 ปี เพราะเด็กเริ่มฟังรู้เรื่องแล้ว และบิดาบางส่วนระบุว่าควรเป็นอายุ 2 ปี เพราะเด็กเริ่มเรียนรู้ และอายุ 2-3 ปี เพราะเริ่มเรียนรู้ และควรเป็นอายุ 3 ปีเพราะเด็กเริ่มมีความจำแล้วและควรเริ่มส่งเสริมตอนที่เด็กเริ่มพูดได้และมารดาบางส่วนระบุว่าควรเป็นอายุ 1 ปี เพราะสมองกำลังเจริญเติบโตและเริ่มเรียนรู้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ควรเริ่มตอนอายุ 1ปีเพราะเด็กน้อยเริ่มรู้จักความแล้วรู้ภาษาแล้วรู้จัก แนวนั้นแนวนี่” (มารดาครอบครัวที่ 3)

6) พัฒนาการของเด็กที่ควรส่งเสริม บิดาส่วนใหญ่ระบุว่าควรส่งเสริมด้านร่างกายโดยให้เหตุผลว่าเพราะร่างกายต้องสมบูรณ์ก่อนจึงจะพัฒนาด้านอื่น ๆ ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ควรส่งเสริมด้านร่างกายเพราะร่างกายต้องสมบูรณ์ถ้าไม่สมบูรณ์ต่อไปเด็กคือซัรับหยังบ่ได้” (บิดาครอบครัวที่ 10)

“ควรส่งเสริมด้านร่างกายเพราะร่างกายต้องมีความพร้อมก่อนและต่อมาก่อเป็นด้านจิตใจ” (ครอบครัวที่ 11)

ในขณะที่รองลงมามีบิดามารดาระบุว่าควรเป็นการส่งเสริมด้านจิตใจ โดยให้เหตุผลว่า ถ้าจิตใจดีอะไร ๆ ก็จะติดตาม ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ควรส่งเสริมด้านความคิดและจิตใจเพราะถ้าคิดดีจิตใจดีอนาคตก็จะเป็นคนดี” (มารดาครอบครัวที่ 17)

“ควรส่งเสริมด้านจิตใจเพราะว่าจิตใจดีอารมณ์ก็จะดีตาม” (ครอบครัวที่ 18)

ในลำดับต่อมายังมีบิดามารดาบางส่วน ระบุว่าควรส่งเสริมด้านสมองสติปัญญาเพราะจะทำให้เด็กมีความจำและเอาตัวรอดได้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ควรส่งเสริมด้านสติปัญญาให้ได้เก่งเอาตัวรอดได้” (ครอบครัวที่ 4)

7) ผลของกิจกรรมต่าง ๆ ต่อเด็ก บิดามารดาได้บอกเล่าถึงผลที่เด็กได้รับจากกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

(1) การเล่นเกม บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่าการเล่นทำให้เด็กได้เรียนรู้ รู้จักคิดช่วยพัฒนาสมอง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“การเล่นเฮ็ดให้เด็กน้อยเกิดการเขียนชู้และชู้จักการเล่นนำหมู่”

(มารดาครอบครัวที่ 9)

“การเล่นเฮ็ดให้เด็กน้อยมีการคิดคั่นการเล่นมีความชู้รอบโต” (บิดาครอบครัวที่ 5)

“การเล่นช้อยพัฒนาสมองเด็กน้อย” (มารดาครอบครัวที่ 11)

(2) การเล่นเกม บิดาส่วนใหญ่ระบุว่าการเล่นทำให้เด็กฟังทำให้เด็กอารมณ์ดี พอใจสร้างแรงจูงใจได้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“การเว้านิทานเฮ็ดให้ลูกกินเข้าได้เวลาลูกบกกินเข้าเว้านิทานให้ฟังว่ากระต่ายกับเต่าแข่งกันแล้วเต่าชนะเพราะกินเข้าเก่ง บางเดือนนอนยาก เว้านิทานให้ฟังกะหลับได้ดี” (บิดาครอบครัวที่ 10)

ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่เห็นว่า การเล่นเกมช่วยให้เด็กมีความจำดี รู้จักคิด มีจินตนาการ ดังคำกล่าวที่ว่า

“การเว้านิทานเฮ็ดให้ลูกมีจินตนาการในทางที่ดี ๆ นิทานดี ๆ เฮ็ดให้เด็กน้อยเป็นคนดีของสังคม” (มารดาเด็กครอบครัวที่ 6)

(3) ในกิจกรรมการร้องเพลง บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่า การร้องเพลงให้เด็กฟังทำให้เด็กอารมณ์ดี ร่าเริง สนุกและการพูดคุยหลอกล้อกับลูก บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่าทำให้เกิดความอบอุ่นผูกพัน เกิดความใกล้ชิด และทำให้เด็กอารมณ์ดี

8) วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก บิดาส่วนใหญ่ใช้วิธีการประเมินโดยการสังเกตการณ์แสดงออกของลูก และเปรียบเทียบกับเด็กอายุวัยเดียวกัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“เบิ่งเปรียบเทียบกับลูกผู้อื่น ว่าลูกเฮาคือเขาบ่ แตกต่างจากผู้อื่นบ่” (บิดาเด็กครอบครัวที่ 17)

ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่ใช้วิธีการประเมินเปรียบเทียบกับหนังสือที่เกี่ยวกับการเลี้ยงเด็ก เช่น สมุดสีชมพู รองลงมาใช้เปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกัน

2.2.1 เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี บิดามารดาทุกคนเห็นว่า บิดามารดาควรมีความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพื่อจะได้นำมาใช้ในการดูแลลูกของตัวเอง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“พ่อแม่ควรมีความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กน้อยเพื่อชู้ได้นำไปเฮ็ดกับลูก” (บิดาเด็กครอบครัวที่ 2)

“พ่อแม่ควรมีความรู้เรื่องนี้เพราะจะได้เอามาสอนลูก เอามาเช็คกับลูก”

(มารดาครอบครัวที่ 4)

1) วิธีการที่บิดามารดาจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการมากที่สุด บิดาเห็นว่า ควรเป็นการอบรม รongลงมาเป็นการอ่านหนังสือและดูจากโทรทัศน์ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ซีได้ความรู้หลายคือการจัดอบรมตามหมู่บ้าน มีหอมมาว่าให้ฟัง” (บิดาของครอบครัวที่ 10)

“ได้รับความรู้หลายที่สุดคือการอบรมกับคูทีวี” (บิดาครอบครัวที่ 1)
สำหรับมารดาบอกว่า วิธีการที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการเสริมพัฒนาการเด็กมากที่สุดคือการอ่านหนังสือเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็กและรongลงมาควรเป็นการอบรมให้ความรู้และ การปรึกษาเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือถามคนที่มีประสบการณ์ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“การที่จะได้รับความรู้หลายที่สุดคือ การอ่านหนังสือและการอบรมควรมีการอบรมทุกสองเดือนแล้วจะแจกเอกสารให้มาอ่านต่ออยู่บ้าน” (มารดาครอบครัวที่ 6)

“การซีได้ความรู้หลายที่สุดคือการอ่านหนังสือ เพราะเขาซีได้รู้ว่พัฒนาการเด็กน้อย สำได้ เอ็ดหยังได้” (มารดาครอบครัวที่ 9)

2) ความสำคัญของลูกต่อบิดามารดา บิดามารดาส่วนใหญ่เห็นว่าลูกมีความสำคัญคือ ทำให้เกิดความอบอุ่นใจเป็นแก้วตาดวงใจ เป็นกำลังใจในการทำงาน และรongลงมาบิดาเห็นว่ามิลูกเอาไว้ดูแลยามแก่เฒ่า ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“มิลูกเอาไว้เพียงยามแก่เฒ่ามาและเอาไว้สืบทอดการเอ็ดอยู่เอ็ดกิน” (บิดาครอบครัวที่ 16)

“ถ้าบ่มีลูกชีว่าเหวบ่มีความสุขถึงแม้ว่าชีมีเมียอยู่หน้ากะตาม” (บิดาครอบครัวที่ 18)

3) เพศของเด็ก บิดาส่วนใหญ่ต้องการลูกเพศชายเพราะเป็นลูกคนแรก และดูแลง่าย และไม่ได้เลือกกว่าเป็นชายหรือหญิง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“อยากได้ลูกผู้ชาย เพราะดูแลง่ายบ่อ่อนแอคือผู้หญิง” (บิดาครอบครัวที่ 17)

“บ่ได้คิดหยั่งชายหรือหญิงกะได้” (บิดาครอบครัว 21)

“อยากได้ทั้งชายทั้งหญิงเพราะธรรมดาผู้หญิงกะช่วยงานบ้านถ้าใหญ่ขึ้นมาผู้ชายกะเอาไว้ช่วยงานพ่อ” (บิดาครอบครัวที่ 9)

ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่ไม่ได้เลือกเพศบุตร จะเป็นเพศใดก็ได้ขอให้ร่างกายครบสมบูรณ์ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บได้เลือกกว่าเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงก็ได้ขอให้ครบ32ประการ” (มารดาครอบครัวที่ 10)

4) จำนวนของบุตร บิดามารดาทุกคนระบุว่าการมีลูกหลายคนทำให้ยากจนหาเลี้ยงลำบาก ส่งเรียนได้ไม่สูง

5) ความคาดหวังต่อเด็กในอนาคตนั้นบิดามารดาส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกเป็นคนดีไม่เกเร เป็นศิของสังคม

2.2.3 การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3ปี บิดามารดาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กคล้ายคลึงกัน ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย บิดามารดาเด็กทุกคนมีการส่งเสริมให้เด็กเดินหรือวิ่งได้คล่องและมีอุปกรณ์ช่วยในการฝึกได้แก่ เสากลักเวียนน คอกไม้ไผ่สำหรับหัดเดิน รถสามล้อ ลูกบอล โดยวิธีการส่งเสริมเริ่มแรกเมื่อหัดเดิน จะให้เด็กจับเสากลักเวียนนเพื่อให้เด็กสามารถได้ หรือทำคอกไม้ไผ่ให้เด็กจับเดินไปรอบ ๆ ภายในคอกไม้ไผ่ หรือจะจูงมือเดินปล่อยให้เด็กเดินเองหรือวิ่งเล่นกับเพื่อน ๆ แต่จะคอยดูแลอยู่ใกล้ ๆ ให้ปั่นจักรยานสามล้อ เช่นรถดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ตอนแรกซีเห็ดเสากลักเวียนนให้หัดอย่างก่อนกับเห็ดคอกไม้ไผ่ให้จับย่าง แต่ตอนนี้บได้ใช้แล้วอย่างเองได้” (ครอบครัวที่ 1)

“พ่อพาช่าง เล่นเล่น เล่นแข่งกันเล่นเก็บของ” (ครอบครัวที่ 8)

ในเรื่องการขีดเขียน บิดามารดามีการฝึกให้ขีดเขียนบ้างแต่ไม่ได้ฝึกจริงจัง โดยจะให้เขียนกับพี หรือจับมือให้เขียนบ้าง แต่ยังไม่มีการครัวใดฝึกให้เด็กวาดรูปเพราะคิดว่ายังเด็กไม่ได้ฝึกจริงจัง

สำหรับการถือแก้วน้ำดื่มเอง บิดามารดาเด็กทุกคนมีการฝึก ให้เด็กถือแก้วน้ำดื่มเองได้/ตักอาหารกินเองได้โดยใช้วิธีการฝึกโดยเทน้ำใส่แก้วไว้ในปริมาณน้อย ๆ แล้วให้ยกดื่มเองหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ฝึกให้ตักอาหารกินเองโดยตักอาหารใส่จานหรือถ้วยแล้วให้เด็กตักอาหารกินเอง หรือบางครั้งครัวจะปั่นข้าวเหนียวให้เป็นคำเล็ก ๆ แล้วให้เด็กหยิบกินเอง

ในส่วนการดูแลเรื่องอาหาร มารดาจะเป็นผู้ดูแลทำอาหารให้ เด็กเป็นส่วนใหญ่โดยทำแยกเฉพาะสำหรับเด็ก การแปรงฟันส่วนใหญ่เด็กแปรงฟันได้เองโดยมีมารดาคอยดูแล การพักผ่อนนอนหลับเด็กส่วนใหญ่จะนอนวันละ 9 -10 ชั่วโมงนอนกลางวันประมาณวันละ 1-2 ชั่วโมง การออกกำลังกายจะวิ่งเล่นกับเพื่อนภายในบริเวณบ้าน

2) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กไม่เป็นคนที่มึนอารมณ์หงุดหงิดและมีอารมณ์ดี โดยเมื่อเด็กมีอารมณ์หงุดหงิดเอง หรือไม่ได้ตั้งใจ บิดามารดาจะใช้วิธีการพูดคุย คุย และเบนความสนใจเด็กไปเรื่องอื่นแทน และฝึกให้เด็กอารมณ์ดีโดยจะเล่นกับเด็ก พาเต้น ร้องเพลง ไม่ค่อยมีอุปสรรคในการฝึก ใช้สิ่งของที่มืออยู่แล้วภายในบ้าน ดังคำกล่าวที่ว่า...

“ถ้าลูกอแงจะซอซอแล้วตัวไปทางอื่นหาของเล่นให้เล่น ยามอารมณ์ดีกะซิเล่น หยอกลูก” (ครอบครัวที่ 2)

ในเรื่องของการทำสิ่งต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ บิดามารดามีการฝึกโดยให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ เอง หรือพาเด็กทำเช่น เตะบอล ปั่นจักรยาน เมื่อทำได้จะปรบมือให้ ชมหรือบางครั้งมีรางวัลให้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ซีพาลูกเข็ดแฉกนั่นแฉกนี้พาเตะเตะกร้อ พาปั่นจักรยานถ้าเข็ดได้กะซี่ย่อง”(ครอบครัวที่ 1)

ส่วนเรื่องของการควบคุมอารมณ์ตนเอง ทุกครอบครัวยังไม่ได้ฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนเอง โดยให้เหตุผลว่ายังเด็กทำอะไรยังไม่ได้ หรือปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ แต่มีการฝึกให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่าโดยการให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3) การปฏิบัติส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม บิดามารดาเด็กทุกคนมีการฝึกให้เด็กรู้จักการแบ่งปันและการเก็บของเข้าที่ โดยการฝึกให้เด็กรู้จักการแบ่งปันจะฝึกโดยบอกให้เด็กแบ่งของให้คนอื่นและถ้าไม่แบ่งจะพุดูเด็ก หรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ใช้ขนมเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บอกให้แบ่งของให้ผู้อื่นถ้าแบ่งให้หนูเดี๋ยวผิจะหลอกได้” (ครอบครัวที่ 1)

“บอกให้ลูกแบ่งของให้คนอื่นซีได้มีหนู” (ครอบครัวที่ 9)

“บอกให้ลูกแบ่งของให้คนอื่นหรือบางเมื่อเขาจะเอาของจากลูกแล้วเขาจะแบ่งให้” (ครอบครัวที่ 2)

ในเรื่องการบอกความต้องการของตนเอง บิดามารดาส่วนใหญ่จะฝึกให้เด็กรู้จักการบอกความต้องการของตนเอง โดยการบอกลูกว่าถ้าต้องการอะไรขอให้บอก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บอกลูกว่าอยากได้อะไรยังกะให้บอกดี ๆ อย่าให้” (ครอบครัวที่ 4)

สำหรับการปรับตัวของเด็ก บิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการฝึกการปรับตัวของเด็กแต่ถ้าไปธุระจะฝากเด็กไว้กับญาติได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย เด็กเล่นกับเพื่อน ๆ ได้ดีแต่ถ้า

มีการแย่งของกัน บิดามารดาจะบอกให้คนที่โตกว่าเสียสละให้น้องเล่นก่อน หรือเอาของคืนเจ้าของ แล้วพาเด็กเดินหนีไปที่อื่น ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดเวลาในการฝึก จะใช้เวลาตามที่จะสะดวหรือเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ มารดาเป็นหลักในการฝึกโดยมีบิดา และปู่ย่า ตายาย เป็นผู้ช่วยฝึก

2.2 ความรู้เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปีของกุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นตามวัย โดยขอเสนอรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ความรู้ของบิดามารดา ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี บิดามารดา ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่แตกต่างกัน ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) ความหมายของพัฒนาการเด็ก บิดาเด็กส่วนใหญ่ยังไม่ทราบความหมายของพัฒนาการเด็ก หรือทราบแต่ยังไม่ถูกต้อง ในขณะที่มารดาทุกคนให้ความหมายของพัฒนาการ ได้ถูกต้องโดยมารดาให้ความหมายว่า การเป็นไปตามวัยของเด็ก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บู้จักบ่เคยได้ยีน” (บิดาครอบครัวที่ 19)

“การสอนให้เต็กรู้จักความตั้งแต่น้อย” (ครอบครัวที่ 3)

“คือว่าเด็กน้อยอายุเท่านี้เฮ็ดหยั่งได้แห่น อย่างฮอดยามอย่างซียงได้บ่”

(มารดาครอบครัวที่ 3)

2) ความแตกต่างของพัฒนาการเด็ก บิดามารดาเด็กทุกคนระบุว่าเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการแตกต่างกันโดยให้เหตุผลว่าเป็นเพราะความแข็งแรงของเด็ก เพศของเด็ก และนิสัยของเด็ก ดังคำกล่าวที่ว่า...

“ต่างกันเพราะความแข็งแรงของเด็กน้อยต่างกัน” (บิดาครอบครัวที่ 19)

“ต่างกันเพราะเป็นผู้หญิงกับผู้ชาย” (บิดาครอบครัวที่ 3)

3) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสม บิดามารดา ส่วนใหญ่ระบุว่า ควรเป็นวิธีการบอกการสอนและฝึกหัดให้ทำสิ่งต่าง ๆ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ต้องค่อย ๆ บอกค่อย ๆ สอน” (บิดาครอบครัวที่ 3)

“พาลูกย่างเว้ากับลูกหาของเล่นมาให้เล่น หาหนังสือมาให้เบ็ง อ่านให้ฟัง” (มารดาครอบครัวที่ 3)

“การหัดให้ลูกเฮ็ดแนวนั้นแนวนี่” (มารดาครอบครัวที่ 16)

4) ผู้ที่ควรเป็นหลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่าควรเป็นมารดาเพราะใกล้ชิดเด็กมากกว่า

5) อายุของเด็กที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการ บิคาราคาส่วนใหญ่ บอกว่าคืออายุตั้งแต่ 1 ปี-2 ปี เพราะเด็กเริ่มสอนได้แล้วเริ่มรับรู้

6) พัฒนาการของเด็กด้านต่าง ๆ ที่ควรส่งเสริม บิคาระบุว่าควรส่งเสริมด้าน จิตใจและร่างกาย ส่วนมารดาระบุว่าจะส่งเสริมด้านสมองและการเรียนรู้

7) ผลของกิจกรรมต่อพัฒนาการเด็ก บิคาราคาได้บอกเล่าถึงผลของ กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

(1) การเล่น บิคาราคาส่วนใหญ่ระบุว่าทำให้เด็กได้รู้จักสิ่งต่าง ๆ เรียนรู้ได้เร็วและมีเพื่อนเช่น ” การเล่นเฮ็ดให้มีหมู่เล่นขายของเล่นเฮ็ดน้อยมันกะมีหมู่ซิดักกัน แหนแต่กะบ่ตูดอก” (ครอบครัวที่ 3)

(2) การเล่านิทานให้เด็กฟังบิคาระบุว่าทำให้เด็กหลับง่ายและเอาไว้ หลอกเด็ก ส่วนมารดาระบุว่าจะทำให้เด็กมีความจำที่รู้จักคิดและสนุก

(3) การร้องเพลงให้เด็กฟังหรือร้องเพลงกับเด็ก บิคาระบุว่าทำให้เด็ก อารมณ์ดีและมีความจำดีส่วนมารดาระบุว่าจะทำให้เด็กอารมณ์ดีรำเริงหลับง่าย

(4) การพูดคุยหยอกล้อกับเด็กบิคาราคาระบุว่าจะทำให้เกิดความสนิทสนม ผูกพันอบอุ่น และเป็นการฝึกให้เด็กพูด

8) วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก บิคาใช้การดูเปรียบเทียบกับลูกของคนอื่น และดูจากสิ่งที่เคยสอนเด็กว่าสามารถทำได้หรือไม่ ในขณะที่มารดาใช้วิธีการถามจากพ่อแม่ของ ตนเอง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“สังเกตว่าอายุขนาดนี้เฮ็ดได้โดยเบ็งจากที่พ่อแม่เคยเลี้ยงเฮามา หรือพ่อแม่ว่าให้ฟังอย่าง 6 เดือนควรนั่งปีหนึ่งควรย่าง” (มารดาครอบครัวที่ 3)

2.2.2 เจตคติของบิคาราคาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3ปี นำเสนอ ข้อมูลดังนี้

เจตคติของบิคาราคาต่อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี นั้น บิคาราคาเด็กทุกคนเห็นว่า บิคาราคาเด็กทุกคนควรมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนาการ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“พ่อแม่ควรมีความรู้นี้เพราะจะต้องใช้ในการเลี้ยงดูลูก” เพราะจะได้นำมาใช้ ในชีวิตประจำวันของลูก (บิคาราคาครอบครัวที่ 3)

1) วิธีการที่บิคาราคาจะได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการมากที่สุด บิคาราคาเห็นว่า ควรเป็นการอบรมและมีเอกสารแจก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“การอบรมให้หม่อมมาอบรมให้ความรู้” (บิคาราคาครอบครัวที่ 1)

“การอบรมกับมีเอกสารมาแจกให้ หมอมาว่าให้ฟัง ซิได้ถามได้กับอ่านหนังสือ” (ครอบครัวที่ 3)

2) ความสำคัญของลูกต่อบิดามารดานั้นบิดาเห็นว่า มีลูกเอาไว้ดูแลตนเอง เมื่อยามแก่เฒ่า และมารดาเห็นว่า ลูกสำคัญเท่าชีวิตมีความผูกพัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ลูกเอาไว้พึ่งยามแก่เฒ่า ถ้ามีลูกอยู่กันสองคนกะบมีไผ่ช่วย มีลูกพอได้ให้สอย” (บิดาครอบครัวที่ 3)

“ลูกสำคัญเท่าชีวิตมีความผูกพันฮักลูกหลายกว่าผัว” (ลูกมีความสำคัญเท่าชีวิตรักลูกมากกว่าสามี) ครอบครัวที่ 16

3) เจตคติต่อเพศของเด็ก บิดาบอกว่าต้องการเด็กเพศชายเพราะจะได้ช่วยงานได้ ส่วนมารดาไม่ได้เลือกแต่อยากได้ทั้งชายและหญิง ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“อยากได้ลูกชายอย่างน้อยซิได้ช่วยพ่อแม่เฮ็ดไร่ เฮ็ดนา แต่ถ้าเป็นลูกคนแรกอิยังกะได้ของให้ครบ 32 ประการ” (บิดาครอบครัวที่ 3)

“อิยังกะได้เพราะตอนท้องไม่รู้ว่าเป็นชายหรือหญิง” (มารดาครอบครัวที่ 19)

4) จำนวนของบุตร บิดามารดาส่วนใหญ่เห็นว่า มีลูกน้อยคนก็ไม่ดี ถ้าลูกตายไปก็เท่ากับว่าไม่มีลูก

5) ความคาดหวังต่อเด็กในอนาคต บิดามารดาทุกคนอยากให้ลูกเป็นคนดีของสังคม มีงานดี ๆ ทำและมีนิสัยดี ร่าเริง

2.2.3 การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี บิดามารดาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กคล้ายคลึงกันในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย บิดามารดาของเด็กทุกคนมีการส่งเสริมให้เด็กเดิน วิ่งได้คล่องโดยใช้วิธีการฝึก ด้วยการจับมือเดิน ปล่อยให้วิ่งเล่นเอง ทำราวให้เดินจับ มีราวไม้ให้จับเดิน รดวงกลม เป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก และฝึกให้เด็กถือแก้วน้ำดื่มเองได้ ใช้แก้วน้ำ ชันน้ำเป็นอุปกรณ์ฝึก แต่ทุกครอบครัวยังไม่ได้ฝึกให้ลูกหัดเขียน ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“จับมืออย่าง ปล่อยให้เล่นเล่น แม่จับแขน แรก ๆ ซิให้นั่ง ของย่อ แล้วค่อย ๆ ลูกขึ้น ถ้าล้มลงซิค่อย ๆ ลูกขึ้นเอง” (ครอบครัวที่ 3)

ในเรื่องการถือแก้วน้ำดื่มเองได้ บิดามารดามีการฝึกให้เด็กถือแก้วน้ำดื่มเองได้ บิดามารดาฝึกโดยช่วยถือแก้วน้ำให้ในช่วงแรก แล้วให้เด็กถือเองหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่างใช้แก้วน้ำ ชันน้ำเป็นอุปกรณ์ฝึก ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ฝึกให้ถือแก้วน้ำกินเองแรก ๆ ซิช่วยถือแก้วให้แล้วให้ลูกถือเอง”

(ครอบครัวที่ 16)

“เทน้ำใส่แก้วให้แล้วให้ยกกินเอง” ครอบครัวที่ 19

ในเรื่องการดูแลอาหาร ส่วนใหญ่มารดาเป็นผู้ประกอบอาหารให้เด็ก โดยทำอาหารเหมือนกับผู้ใหญ่แต่ไม่ใส่พริก การแปรงฟันเด็กทุกคนแปรงฟันได้ด้วยตนเอง โดยมีมารดาเป็นผู้ฝึกให้ การพักผ่อนเด็กจะนอนวันละประมาณ 10 ชั่วโมงและตอนกลางวัน 1-2 ชั่วโมง การออกกำลังกายจะวิ่งเล่นกับเพื่อนตามปกติ

2) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้ลูกอารมณ์ดี โดยเมื่อลูกมีอารมณ์หงุดหงิดแม่จะใช้วิธีการเบนความสนใจลูกไปเรื่องอื่น และฝึกให้อารมณ์ดี โดย การพูดคุยหลอกล้อ พาร้องเพลง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ถ้าลูกหงุดหงิดจะหลอกล้อเบนความสนใจไปเรื่องอื่นแทน บางเดือนชวนไปซื้อขนมกะเขาเอง” (ครอบครัวที่ 3)

“ฝึกให้อารมณ์ดีเฮอะพาฮ้องเพลง เฮ็ดท่าทางประกอบเพลง หยอกล้อกับลูก” (ครอบครัวที่ 16)

ในการควบคุมอารมณ์ตนเอง บิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ฝึกให้เด็ก รู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง แต่จะปล่อยให้ไปเป็นตามธรรมชาติ และมีการฝึกให้เด็กมีความรู้สึกรู้ว่าตัวเองมีคุณค่า โดยจะให้ความสนใจดูแลลูก หาของเล่นให้ และให้ลูกช่วยงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ

3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม การแบ่งปันบิดามารดามีการส่งเสริมให้เด็กมีการแบ่งปัน โดยการบอกให้เด็กแบ่งของให้กับคนอื่น หรือทำให้ลูกเป็นตัวอย่างโดยการใช้ขนมเป็นอุปกรณ์ใน ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“มีหยังกะให้แบ่งกันจิงสิบบาย” (ครอบครัวที่ 3)

ในเรื่องการบอกความต้องการของตนเอง บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กบอกความต้องการของตนเอง โดยการบอกให้เด็กบอกความต้องการของตนเอง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บอกลูกว่าอยากได้อีหยังกะให้บอก” (ครอบครัวที่ 16)

ส่วนเรื่องการเก็บของเข้าที่ บิดามารดาส่วนใหญ่ฝึกให้เด็กรู้จักการเก็บของเข้าที่ โดยบอกให้เด็กเก็บหรือพาเด็กเก็บ โดยใช้ของเล่นเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ดังเช่นคำบอกเล่าได้แก่

“บอกให้ลูกเก็บของถ้าไม่บอกก็ไม่เก็บ” (ครอบครัวที่ 3)

“พาลูกเก็บของและก็ให้เก็บทุกมื่อยามเล่นแล้ว” (ครอบครัวที่ 16)

สำหรับการปรับตัวของเด็ก บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ยังไม่ได้ฝึกให้เด็กรู้จัก การปรับตัวแต่ถ้าไปธุระจะฝากญาติไว้ เด็กทุกคนเล่นกับเพื่อนได้ดี แต่ถ้าแย่งของเล่นกัน จะบอก คนที่โตกว่ายอมให้น้องก่อน

4) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา การรู้จักสิ่งที่คุ้นเคยบิดามารดา มี การฝึกให้เด็กรู้จักสิ่งที่คุ้นเคย โดยการบอกให้รู้จักชื่อของคนหรือสิ่งต่าง ๆ ใช้สิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่ ภายในบ้านเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ยามเห็นกะชิบอกว่านี่หมาดำ นี่ไก่โง่จิ้นเด้อ” (ครอบครัวที่ 16)

“เวลาเห็นรดตักดินกะชิบอกว่านี่รดแม่คโคเค้อ” (ครอบครัวที่ 3)

ส่วนเรื่องการทำตามคำสั่งง่าย ๆ บิดามารดาฝึกให้ลูกรู้จักทำตามคำสั่ง ง่าย ๆ ได้โดยการบอกให้ลูกช่วยงานต่าง ๆ ภายในบ้าน ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บอกให้ลูกเอาของมาให้ อย่างเอาผ้ามาให้แม่แทนลูกเขากะชิเอามาให้” (ครอบครัวที่ 19)

ในเรื่องความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว บิดามารดา ฝึกให้ลูกสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยส่วนใหญ่จะเป็นการตอบคำถามต่าง ๆ ตลอดเวลาเมื่อลูกถามไม่มีอุปกรณ์ในการฝึก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ยามเวลาลูกถามกะชิตอบลูกตลอดเวลาบ่ฮ้าย” (ครอบครัวที่ 3)

การฝึกให้ลูกเข้าใจสิ่งของต่าง ๆ จะใช้การพูดคุยและการสื่อความหมาย จะใช้การพูดคุยและชี้มือ คู่มือหน้าของลูก ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กส่วนใหญ่มารดาจะเป็นหลัก ในการฝึกและบิดาเป็นผู้ช่วยฝึก และทั้งหมดไม่ได้กำหนดเวลาในการฝึก

2.3 ความรู้เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ของกลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย

2.3.1 ความรู้ของบิดามารดาในส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี

บิดามารดา ส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่แตกต่างกันในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ความหมายของพัฒนาการเด็ก บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ให้ความหมาย ของพัฒนาการเด็กยังไม่ถูกต้อง โดยให้ความหมายว่า หมายถึงเด็กที่มีสมองไว หรือเด็กทำอะไรได้ เองโดยที่ไม่ต้องบอก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“คือว่าเด็กน้อยมันสมองไว” (บิดามารดาครอบครัวที่ 7)

“พัฒนาการเด็กคือการที่เด็กน้อยเฮ็ดอี่หย่งได้โดยที่เขาบ่ต้องบอก” (บิดามารดาครอบครัวที่ 12)

2) ความแตกต่างของพัฒนาการเด็ก บิดามารดาเด็กทุกคน ระบุว่าเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการต่างกัน โดยให้เหตุผลว่า เป็นเพราะการบอกการสอนของบิดามารดาและสภาพแวดล้อมและการเรียนรู้ของเด็ก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“มันต่างกันเพราะการบอกการสอนของพ่อแม่ กับสภาพแวดล้อม”

(ครอบครัวที่ 12)

“ต่างกันเพราะการเขียนชื่อของเด็กน้อยต่างกัน”

“การอ่านหนังสือการร้องเพลงให้ฟังการหัดให้เบ่งเป็นตัวอย่าง” (บิดามารดาครอบครัวที่ 20)

“ต่างกันเพราะสภาพร่างกายและสุขภาพของเด็กน้อย” (บิดามารดาครอบครัวที่ 23)

3) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสม บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่า ควรเป็นการบอกการสอนฝึกให้เด็กทำในสิ่งต่าง ๆ และดูแลเรื่องอาหารและการเล่นของลูก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“วิธีการที่เหมาะสมคือการหัดให้ลูกเข็ดแฉกนั่นแฉกนี่” (บิดามารดาครอบครัวที่ 15)

“ต้องดูแลเรื่องอาหารการกินร่างกายให้ได้แข็งแรงและกะพาลเล่น” (บิดามารดาครอบครัวที่ 12)

4) ผู้ที่ควรเป็นหลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กบิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่าควรเป็นมารดา เพราะอยู่ใกล้ชิดกับพ่อไม่มีเวลา

5) อายุของเด็กที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการบิดามารดาที่มีความเห็นต่างกันคืออายุ 1 ปี – 2 ปี เพราะสมองเจริญเติบโตเต็มที่และเด็กกำลังเรียนรู้และเริ่มพูดได้แล้ว อายุ 3-5 ปี เพราะเป็นช่วงที่เด็กชอบเลียนแบบ กำลังเรียนรู้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ควรเป็นอายุปีครึ่ง เพราะเด็กเริ่มวิ่งได้แล้วเริ่มรู้จักความแล้ว” (บิดามารดาครอบครัวที่ 12)

“อายุเหมาะสมคือ 3-5 ปี เพราะช่วงนี้เด็กน้อยมักเลียนแบบผู้ใหญ่” (มารดาครอบครัวที่ 15)

6) พัฒนาการเด็กที่ควรส่งเสริมส่วนใหญ่เห็นว่าควรส่งเสริมด้านสมองและสติปัญญาเพราะโตขึ้นจะได้ฉลาด

7) ผลของกิจกรรมต่าง ๆ ต่อเด็กบิดามารดาบอกเล่าถึง ผลที่เด็กได้รับจากกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

(1) การเล่นเกมบิคารดาส่วนใหญ่ระบุว่า ทำให้เด็กได้สนุกสนานและเรียนรู้ เข้ากับเพื่อนได้ดี ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“การเล่นทำให้เด็กน้อยร่าเริงสุขภาพแข็งแรง” (บิคารดาฉบับที่ 23)

“การเล่นเฮ็ดให้เด็กน้อยม่วนและเฮียนฮู้ได้เร็วอย่างตักดินในถ้วยขายของ” (บิคารดาฉบับที่ 12)

(2) การเล่านิทานให้เด็กฟังบิคารดาส่วนใหญ่บอกว่าเป็นการสอนเด็กและฝึกสมองทำให้ความจำดี ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“การเว้านิทานช่วยฝึกความจำกับเอาไว้ออนลูก” (บิคารดาฉบับที่ 15) ที่ว่า

(3) การร้องเพลงให้เด็กฟังหรือร้องเพลงกับเด็ก บิคารดาส่วนใหญ่บอกว่าทำให้เด็กสนุกสนานคลายเครียดและมีความสุขและทำให้ฝึกสมองความจำดี และกล้าแสดงออก

(4) การพูดคุยหยอกล้อกับเด็กทำให้เด็กพูดเก่ง และมีความอบอุ่นผูกพัน

8) วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก บิคาใช้วิธีการประเมิน โดยดูจากสิ่งที่เด็กทำว่าสามารถทำได้หรือไม่ หรือใช้การเปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกัน ส่วนมารดาจะใช้เปรียบเทียบกับสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก และสังเกตพฤติกรรมของเด็กและเปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“เบิ่งว่าเด็กเคยเฮ็ดหยังได้แล้วต้องเฮ็ดได้อีก หรือเฮ็ดได้หลายกว่าเก่า” (บิคารดาฉบับที่ 23)

“วิธีการเบิ่งเทียบกับหมู่รุ่นเดียวกัน” (บิคารดาฉบับที่ 20)

“เบิ่งจากสมุดสีชมพูว่าอายุสำนี้เฮ็ดหยังได้ไหน หรือบางเถื่อถามหมอยามพาถูกไปฉีควักซิน” (มารดาฉบับที่ 7 และ 23)

“ใช้การสังเกตลูกทุกมือ บางมือเฮาพาท่องกลอนพ้อขึ้นต้นบทเขากะลิส้องต่อได้” (มารดาฉบับที่ 12)

2.3.2 เจตคติของบิคารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี

เจตคติของบิคารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี บิคารดาทุกคนเห็นว่า บิคารดาควรมีความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพื่อจะได้นำมาใช้ในการฝึกหรือเอาไว้อึ้งลูก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“พ่อแม่ควรมีความรู้เรื่องนี้เพราะว่าเฮาซิดำเอามาฝึกฝนลูกเฮา” (บิคารดาฉบับที่ 15)

1) วิธีการที่บิดามารดาจะได้รับความรู้มากที่สุด คือการอบรมและการอ่านจากหนังสือ หรือเอกสาร ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“วิธีที่ได้ความรู้หลายกะนั้นคือการอบรมมีวิทยากรมาว่าให้ฟังกับการอ่านหนังสือ” (บิดามารดาครอบครัวที่ 20)

2) ความสำคัญของเด็กต่อบิดามารดา บิดามารดาส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กเป็นศูนย์รวมทุกอย่างและเป็นความผูกพันทำทุกอย่างเพื่อลูก และมารดาเห็นว่าเด็กสำคัญคือชีวิตจิตใจทำทุกอย่างก็เพื่อลูก

3) เพศของเด็ก บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่าลูกเป็นชายหรือหญิงก็ได้ขอให้ครบสมบูรณ์และอยากได้ลูกทั้งผู้หญิงผู้ชาย ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บ้ได้กำหนดดอกว่าช้เป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงก็ได้ขอให้ครบสมบูรณ์” (บิดาครอบครัวที่ 20)

“อยากได้ทั้งผู้หญิงผู้ชายเพราะผู้หญิงจะได้ช่วยแม่ผู้ชายจะได้ช่วยงานพ่อ” (บิดาครอบครัวที่ 15)

4) จำนวนของบุตร บิดามารดาทุกคนเห็นว่าเห็นว่า การมีลูกหลายคนทำให้ลำบากยากจน ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ลูกหลายคนเสียให้ทุกข์ น้อยคนพอดีหาเลี้ยงได้” (บิดาครอบครัวที่ 15)

“มีหลายคนเปลืองมีน้อยคนพอมีเหลือเก็บหลายคนลำบาก” (บิดามารดาครอบครัวที่ 12)

5) ความคาดหวังต่อเด็กในอนาคตนั้นส่วนใหญ่อยากเห็นลูกเป็นคนดี มีงานสุจริตทำ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“อยากเห็นลูกเรียนสูง ๆ บ่อยอยากให้ลูกเสียดนา” (ครอบครัวที่ 20)

2.3.3 การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี บิดามารดาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กคล้ายคลึงกันในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย บิดามารดาทุกคนมีการฝึกให้เด็กเดิน หรือวิ่งได้คล่องด้วยการฝึกให้เดิน โดยการใช้เสาหลักเวียน (กระแตเวียน) ให้เดินเอง วิ่งเล่น ปั่นจักรยาน โดยมีเสาหลักเวียน จักรยาน ลูกบอลเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ส่วนการฝึกให้ลูกขีดเขียน หรือวาดรูปส่วนใหญ่ยังไม่ได้ฝึก มีบางครอบครัวเท่านั้นที่มีการฝึกให้ขีดเขียน ดังคำบอกเล่าดังนี้

“ข้างได้ 2-3 ก้าวตั้งไข่ได้ดีกะใช้เสาหลักเวียนกับให้จับรถจักรยานสี่ล้อแล้วก็ซุกไป” (บิดามารดาครอบครัวที่ 15)

“ให้ตัวเอง เล่นเล่น จี้อักรยาน กับจูงมืออย่าง” (บิดามารดาครอบครัวที่ 7)

“แม่ซีจับมือลูกเขียนแต่ว่าลูกยังบ่จับมักฉีกหนังสือ” (บิดามารดา
ครอบครัวที่ 7)

“ขีดเขียนเป็นกลม ๆ ได้ให้เขียนกับเอื้อยกับอ้ายยามเขาเฮ็ดการบ้าน”
(บิดามารดาครอบครัวที่ 20)

สำหรับการถือแก้วน้ำดื่มเองหรือการตักอาหารกินเอง บิดามารดาทุกคน
มีการฝึก โดย รินน้ำให้แล้วให้ยกดื่มเอง หรือทำตามผู้ใหญ่ ใช้แก้วน้ำ จาน ช้อน ถ้วย เป็นอุปกรณ์
ช่วยฝึก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“แรก ๆ กะซีเทน้ำใส่แก้วให้แล้วให้ยกกินเองแต่ตอนนี้เขากินเองได้
แล้ว” (ครอบครัวที่ 23)

“เขาตักแนวกินใส่ถ้วยให้แล้วปล่อยให้เขากินเองเขาบ่ต้องป้อน”
(ครอบครัวที่ 12)

ในเรื่องการจัดอาหารมารดาจะเป็นผู้ประกอบอาหารจัดให้ โดยแยก
เฉพาะอาหารสำหรับเด็ก และในการแปรงฟันมีการดูแลโดยมารดาใช้ผ้าถูฟันให้ และแปรงฟันเอง
ได้ การพักผ่อนนอนหลับเด็กจะนอนวันละ 10-11 ชั่วโมง และตอนกลางวันประมาณวันละ 2
ชั่วโมง ส่วนการออกกำลังกายจะวิ่งเล่นกับเพื่อน ๆ

2) การปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เมื่อเด็กมี
อารมณ์หงุดหงิดจ้องแแง บิดาจะปฏิบัติโดยจะเบนความสนใจของเด็กไปเรื่องอื่นแทน หรือ
ตอบสนองความต้องการของเด็ก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ขามลูกงอแงกะซีล่อไปทางอื่น หรือบางเดือนพอหาหยังให้ได้กะหาให้
ก่อน” (บิดามารดาครอบครัวที่ 15)

“ถ้าอแงกะซีอุ้มพาไปเบิ่งแนวนั้นแนวนี่ จนกว่าอารมณ์ซีดี” (บิดา
มารดาครอบครัวที่ 20)

การปฏิบัติเพื่อให้เด็กอารมณ์ดี บิดามารดาจะเล่นกับเด็กร้องเพลง ดังคำ
บอกเล่าดังนี้

“พาร้องเพลงคบบมือเปิดเพลงให้ฟัง” (ครอบครัวที่ 12)

“เฮ็ดให้ลูกอารมณ์ดีกะเล่นกับลูก” และตัวหนีไปเบิ่งแนวอื่นพาเบิ่งว้าว
เบิ่งควายให้เขาหงุดหงิด” (บิดามารดาครอบครัวที่ 7)

ส่วนเรื่องการทำสิ่งต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ บิดามารดามีการฝึก โดยการสนับสนุนลูกให้เด็กทำในสิ่งที่อยากจะทำ และเมื่อทำได้จะชมให้กำลังใจ แต่ไม่มีอุปสรรคในการฝึก จะใช้สิ่งของที่มีภายในบ้านเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ช่วยสนับสนุนแนวเขายกเชือกอย่างอยากขึ้นมอเตอร์ไซด์แต่ขึ้นไปได้
กะหาเก้าอี้มาป็นขึ้นเมื่อน้ำกะขึ้นได้” (บิดามารดาครอบครัวที่ 20)

“ตบมือย่องว่าเก่ง ๆ เพ็นกะซิติใจทำทำอัยแม่” (มารดาครอบครัวที่ 23)

สำหรับเรื่องการควบคุมอารมณ์ตนเอง บิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ฝึก ให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง จะปล่อยตามธรรมชาติ เพราะไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรและ การฝึกให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่า โดยเมื่อลูกทำอะไรได้ก็จะสนใจลูกอยากให้อะไรก็ทำให้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ลูกอยากให้เฮ็ดหยัง ให้ก็เฮ็ด อยากฟังนิทานก็เว้าให้ฟัง” (บิดามารดา
ครอบครัวที่ 15)

3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม การแบ่งปันบิดามารดามีการฝึกให้เด็ก รู้จักการแบ่งปัน โดย การทำให้ลูเป็นตัวอย่าง และบอกให้แบ่งให้คนอื่น ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“พ่อแม่เฮ็ดให้เบ็งเป็นตัวอย่างแบ่งขนมแล้วกะเอาให้ผู้อื่นแล้วกะให้ลูก
เฮ็ดนำ” (บิดามารดาครอบครัวที่ 15)

“แม่ซึเป็นผู้แบ่งให้ก่อนแล้วก็บอกว่านี่ของน้อง นี่ของอ้ายแล้วกะให้ลูก
เอาไปให้” (บิดามารดาครอบครัวที่ 7)

ในเรื่องการบอกความต้องการของตนเอง บิดามารดามีการฝึกให้เด็ก บอกความต้องการของตนเอง โดยการบอกเด็กว่าอยากได้อะไรให้บอกและดูจากการแสดงออกของ เด็ก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บได้หัดขยาคดอก อยกได้หยังเขากะบอกเองอยากใส่ชุดใดเขากะหามา
กองไว้เลย โดยเฉพาะสีแดงมักหลาย” (บิดามารดาครอบครัวที่ 20)

ส่วนเรื่องการเก็บของเข้าที่ บิดามารดามีการฝึกให้เด็กรู้จักเก็บของเข้าที่ โดยบิดามารดาจะเก็บให้ดูและบอกให้เด็กเก็บของเวลาที่เล่นเสร็จ ไซ้ของเล่นเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ยังเก็บบ่เป็นคอกแต่ว่ากะพาไปเก็บอยู่ เฮ็ดให้เบ็งเวลาเล่นแล้ว”
(ครอบครัวที่ 20)

“ขามเล่นแล้วกะซึบอกลูกว่าให้เก็บม่งน่มม่งนี้เด้อลูกกะซึเอาไปเก็บ
บางเด้อกะพาเอาไปเก็บไว้” (ครอบครัวที่ 15)

สำหรับการปรับตัวของเด็ก บิดามารดาส่วนใหญ่ ยังไม่ได้ฝึกให้เด็กรู้จัก การปรับตัว แต่ถ้าไปธุระก็จะฝากไว้กับปู่ ย่า ตา ยาย เด็กเล่นกับเพื่อน ได้ดีแต่ถ้าแย่งของเล่นกันบิดา มารดาจะเอาของคืนเจ้าของ แล้วหาของอื่นให้เล่นแทน หรือจะแบ่งของให้เล่นทั้งสองคน ถ้าไม่ยอม จะพาเด็กไปที่อื่น

4) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านสติปัญญา บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึก ให้เด็กรู้จักชื่อสิ่งของที่คุ้นเคย โดยการสอนเมื่อพบเห็นสิ่งต่าง ๆ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ผู้จึกหมดไผ่ซื่อหยั่งคือเวลาเห็น หยั่งก็บอกว่านี้คือหยั่งอ้ายผู้นี้ซื่อว่า จังได้” (บิดามารดาครอบครัวที่ 12)

ในเรื่องการทำตามคำสั่งง่าย ๆ บิดามารดามีการฝึกให้ทำตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ โดยบอกให้ลูกเอาสิ่งของให้ ดังเช่น คำบอกเล่าที่ว่า

“เฮากะบอกว่า ลูกหล่าไปเอามันเอานี้มาให้แม่แหน ซึ่บอกนำลูกก็จำ คลานไปเอามาให้” (บิดามารดาครอบครัวที่ 15)

ส่วนเรื่องความสนใจสิ่งต่างๆรอบตัว บิดามารดามีการฝึกให้เด็กสนใจ กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยการตอบคำถามเมื่อถูกถาม หรือพาไปที่ต่าง ๆ ด้วย ดังเช่นคำบอกเล่าที่ว่า

“ลูกถามตลอดพอไปไหน มาจากทำงานจักโมงซื่อชนมมาฝากแหน เฮา กะตอบลูกยาถูกถาม” (ครอบครัวที่ 23) และการฝึกให้ลูกเข้าใจสิ่งต่าง ๆ จะใช้การพูดคุย

2.4 ความรู้เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ของกลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย

2.4.1 ความรู้ของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี บิดามารดา ส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่แตกต่างกันในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ความหมายของพัฒนาการเด็ก บิดามารดายังไม่เข้าใจและให้ความหมาย ของพัฒนาการเด็กไม่ถูกต้อง โดยให้ความหมายว่า เป็นเรื่องของความคิดเห็นของเด็ก ดังคำบอก เล่าที่ว่า...

“พัฒนาการคือความคิดของเด็กน้อยแต่ละคนแต่ละมือแต่ละอายุ” (บิดา มารดาเด็กครอบครัวที่ 14)

“บ่เข้าใจคือกันแต่ละคิดว่ามีหยั่งกะให้ลูกเต็มที่อยู่” (บิดาครอบครัวที่ 22)

“พัฒนาการเด็กคือลูกอยู่ในเกณฑ์ปกติน้ำหนักไม่ตกเกณฑ์” (มารดา ครอบครัวที่ 22)

2) ความแตกต่างของพัฒนาการเด็ก บิดามารดาของทั้งสองครอบครัวระบุว่าเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการที่แตกต่างกันเพราะนิสัยของเด็กและไม่ทราบว่าเป็นเพราะอะไร ดังคำบอกเล่าที่ว่า ...

“ต่างกันขึ้นอยู่กับนิสัยของเด็ก” (บิดาครอบครัวที่ 14)

“บรู๊วเพราะ อีหยังบางคน 9 เดือนอย่างได้บางคนปีครึ่งจึงยังได้” (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

3) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เหมาะสม บิดามารดาบอกว่า ควรเป็นการบอกการสอนและทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“การบอกการสอนผู้ใหญ่ให้เข็ดแวนั้นแวนี่” (ครอบครัวที่ 14)

“เข็ดตามที่หมอบแนะนำแนะนำแบบได้กะเฮ็ดแบบนั้น” (มารดาครอบครัวที่ 22)

4) ผู้ที่ควรทำหน้าที่หลักในการส่งเสริมพัฒนาการ บิดามารดาครอบครัวหนึ่งเห็นว่า ควรเป็นหน้าที่ของทั้งบิดาและมารดา และบิดามารดาอีกครอบครัวเห็นว่า ควรเป็นหน้าที่ของมารดา ดังคำกล่าวที่ว่า...

“ควรเป็นทั้งพ่อทั้งแม่” (บิดามารดาครอบครัวที่ 14)

“ควรเป็นมารดา” (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

5) อายุที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการ บิดามารดาทั้งสองครอบครัวเห็นว่าควรเป็นอายุ 2-3 ปี และช่วงอายุ 6 เดือน-1 ปี ดังคำบอกเล่าดังนี้

“อายุที่เหมาะสมคือ 2-3 ปี เพราะเด็กน้อยกำลังอยากเข็ดนั้นเข็ดนี้และกะสอนง่ายถ้าใหญ่กว่านี้แล้วสอนยาก” (บิดามารดาครอบครัวที่ 14)

“ควรเป็นช่วง 6 เดือน- 1 ปี เพราะหมอบอกว่าให้คุยกับลูกตั้งแต่ตอนนั้นก็น่าจะเป็นตอนนี่” (ครอบครัวที่ 22)

6) พัฒนาการของเด็กที่ควรส่งเสริม บิดามารดา มีความเห็นแตกต่างกัน โดยเห็นว่าควรส่งเสริมด้านการแสดงออก ด้านสมอง ด้านการอาหาร ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ควรส่งเสริมด้านการแสดงออกจะได้กล้าทำอย่างอื่น” (บิดาครอบครัวที่ 14)

“ควรส่งเสริมด้านสมองจะได้ทันเพื่อน” (มารดาครอบครัวที่ 14)

“ควรเป็นเรื่องการกินอยู่หลับนอนและการเรียนรู้” แต่เมื่อคุยให้ฟังว่าพัฒนาการเด็กมี 4 ด้านทั้งบิดามารดาจึงบอกว่าต้องพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ เพราะอารมณ์ดีอะไร ๆ ก็ติดตาม (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

7) ผลของกิจกรรมต่าง ๆ ต่อเด็ก บิดามารดาได้บอกเล่าถึงผลที่เด็กได้รับ จากกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

(1) การเล่น บิดามารดาเห็นว่าทำให้เด็กอารมณ์ดีและได้แสดงออกฝึก การช่วยเหลือตัวเอง

“การเล่นเฮ็ดให้เด็กน้อยรู้จักหลายแนวและกีฬาลาด (ครอบครัวที่ 14)

“ไม่รู้ว่ามีผลอย่างไรแต่น่าจะดี”

(2) การเล่นนิทาน บิดามารดาบอกว่า การเล่นนิทานให้เด็กฟัง ทำให้สร้าง ความอบอุ่นและทำให้เด็กเชื่อฟัง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“เวลานิทานสร้างความอบอุ่นแต่ไม่ค่อยได้เว้า เบิ่งแต่ทีวี” และ “เฮ็ด ให้เด็กน้อยเชื่อฟัง” (ครอบครัวที่ 14)

“ทำให้เด็กสนุกสนานร่าเริงมีความสุข” (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

(3) การร้องเพลง บิดามารดาทั้งสองครอบครัวระบุว่า การร้องเพลง ทำให้เด็กอารมณ์ดี เพลิดเพลินมีความสุขฟันไม่เคียด

(4) การพูดคุยหลอกล้อ ทำให้เด็กอารมณ์ดี และทำให้เกิดความอบอุ่น ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ทำให้เด็กอารมณ์ดีมีความสุขฟัน และพัฒนาการดี” (บิดามารดา ครอบครัวที่ 14)

“ทำให้เกิดความใกล้ชิดและอบอุ่น” (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

8) วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กในการประเมินว่าเด็กมีพัฒนาการตามวัย หรือไม่นั้น บิดาทั้งสองครอบครัวใช้วิธีการเปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกัน สวนมารดาใช้การ ประเมินจากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กหรือถามเจ้าเข้าหน้าที่สาธารณสุข ดังที่คำบอกเล่าที่ว่า ...

“ใช้การเปรียบเทียบกับเด็กน้อยรุ่นเดียวกันว่าอายุขนาดนี้หมู่เขาเว้าได้ แล้วแต่ว่าเฮาคือยังเว้าไปได้ แต่ว่ากะพาไปหาหมออยู่” (บิดาครอบครัวที่ 23)

“ดูจากสมุดสีชมพู และถามหมอเวลาพาลูกไปฉีดวัคซีน” (มารดา ครอบครัวที่ 14)

2.4.2 เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการ บิดามารดาทั้งสองครอบครัวเห็นว่า บิดามารดาทุกคนควรมี ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อจะได้นำความรู้มาใช้ในการสอนลูกดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“พ่อแม่ควรมีความรู้เพราะซีได้บอกได้สอนลูก” (บิดาครอบครัวที่ 14)

“ควรมีความรู้เพราะเรารักลูกอยากให้ลูกมีพัฒนาการเหมือนคนอื่น ๆ”

(มารดาครอบครัวที่ 23)

1) วิธีการที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปีมากที่สุดบิดาบิดามารดาเห็นว่าเป็นการอ่านหนังสือและถามเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ควรเป็นอ่านหนังสือเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก” (มารดาของครอบครัวที่

14)

“ควรเป็นการสาธิตวิธีการ การฝึกอบรมและการอ่านหนังสือ” (บิดาครอบครัวที่ 14)

“การถามหมอจะดีที่สุด” (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

2) ความสำคัญของเด็กต่อบิดามารดานั้น บิดามารดาเห็นว่า เด็กเป็นกำลังใจในการทำงาน และเป็นสมบัติอันล้ำค่า ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ลูกมีความสำคัญคือเป็นกำลังใจสำคัญอยากทำงานเพื่อลูกและเป็นชีวิตจิตใจของเรา” (บิดามารดาครอบครัวที่ 14)

“ลูกมีความสำคัญมากที่สุดและเป็นสมบัติที่มีค่าของเรา” (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

3) เพศของเด็กบิดามารดาเด็กมีความเห็นทั้งอยากได้เด็กผู้ชาย และเด็กผู้หญิงและทั้งมีที่ ไม่ได้กำหนดเพศของเด็กเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงก็ได้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“เป็นชายหรือหญิงก็ได้ไม่ได้กำหนด” (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

“อยากได้ลูกชายเพราะจะได้เป็นเร็วเป็นแรงช่วยพ่อได้” (บิดาครอบครัวที่ 14)

“อยากได้ลูกผู้หญิงเพราะผู้ชายคือ พุดยาก” (มารดาครอบครัวที่ 14)

4) จำนวนของบุตร บิดามารดาเห็นว่าการมีลูกหลายคน ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึงเสียเวลาในการทำมาหากิน ส่วนการมีลูกน้อยคนนั้นดีไม่สิ้นเปลือง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“มีลูกหลายคนมีผลต่อการเลี้ยงดู เบื่งบ่ทั่วถึงเสียเวลาทำมาหากิน เปลืองแต่น้อยคนดีไม่เปลือง ดูแลง่าย” (บิดามารดาครอบครัวที่ 14, 22)

5) ความคาดหวังต่อเด็กในอนาคตนั้นบิดามารดาเห็นว่าในอนาคตอยากให้เห็นเด็กเป็นคนดี เชื่อฟังพ่อแม่เป็นที่ชื่นชอบของคนอื่นและ เรียนหนังสือเก่ง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“อนาคตอยากเห็นลูกเป็นคนดี เชื่อฟังพ่อแม่ เรียนหนังสือเก่ง ๆ” (บิดาครอบครัวที่ 14)

“อนาคตอยากเห็นลูกเป็นคนดี เชื่อฟังพ่อแม่และเป็นที่ยอมรับของคนอื่น”

(บิดาครอบครัวที่ 14)

“อยากเห็นลูกเป็นคนดี” (บิดามารดาครอบครัวที่ 23)

2.4.3 การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อายุ 1-3 ปี

บิดามารดาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กคล้ายคลึงกันในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย บิดามารดามีการฝึกให้เด็กวิ่งได้คล่อง โดยการปล่อยให้เดินเองวิ่งเล่นเอง ตะบอล ปั่นจักรยาน โดยใช้ลูกฟุตบอล รถสามล้อเป็นอุปกรณ์ฝึก ดังคำกล่าวที่ว่า...

“ให้ตัวเองเล่นเล่นกับหนู” (บิดามารดาครอบครัวที่ 14)

“กะให้เล่นตะบอล ปั่นจักรยาน” (บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

ในเรื่องการขีดเขียนบิดามารดา มีการฝึกให้ลูกขีดเขียน โดยการพาเขียนและให้เขียนกับพี่ ๆ ใช้สมุดของพี่ ๆ เป็นอุปกรณ์ช่วยฝึกแต่ยังไม่มีครอบครัวใดฝึกให้เด็กวาดรูป ดังคำกล่าวที่ว่า...

“หัดให้จับดินสอมือขวา แต่มักจับมือซ้ายให้เขียนกับเอื้อกับอ้ายหากระดาษ หาดินสอให้” (ครอบครัวที่ 14)

“พาเขียนตอนแลง ๆ (ครอบครัวที่ 22)

ส่วนเรื่องการตักอาหารกินเองบิดามารดามีการฝึกให้เด็กตักอาหารกินเอง โดยการตักอาหารใส่ถ้วยให้ แล้วให้ตักกินเองและการที่บิดามารดาทำให้อาหารเป็นตัวอย่าง ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ให้ตักกินเองตักอาหารใส่ถ้วยให้แล้ว ให้ปั้นข้าวเหนียวจิ้มกินเอง”

(ครอบครัวที่ 14)

“บได้ฝึกคอกสงสัยเห็นพ่อแม่เฮ็ดกะเฮ็ดนี่” (ครอบครัวที่ 22)

ในการฝึกพัฒนาการด้านร่างกาย บิดามารดาไม่ได้กำหนดเวลาในการฝึกอย่างจริงจังใช้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในเรื่องของอาหารมารดาจะเป็นผู้จัดอาหารให้โดยการทำแยกเฉพาะสำหรับเด็ก เรื่องการแปรงฟันเด็กบางคนไม่ค่อยได้แปรงฟัน และบางคนบิดาช่วยดูแลในการแปรงการพักผ่อนเด็กนอนวันละ 9-11 ชั่วโมง และกลางวันประมาณวันละ 2 ชั่วโมง การออกกำลังกายจะวิ่งเล่นกับเพื่อน ๆ

2) ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เมื่อเด็กมีอารมณ์หงุดหงิดบิดามารดาจะใช้วิธีการปลอบคอบ ๆ พูด หรือทำท่าไม่สนใจ คุยบ้างเป็นบางเวลา ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ออยเอา บางทีก็กะดีแล้วแต่” (มารดาครอบครัวที่ 22)

“เวลางอแม่ก็จะเฉย ๆ อยู่เฉย ๆ ทำเป็นไม่สนใจเดี๋ยวก็จะหายเอง”

(มารดาครอบครัวที่ 14)

ส่วนการฝึกให้ลูกเป็นคนมีอารมณ์ดี บิดามารดาจะใช้การร้องเพลงกับลูกพูดคุยกับลูก และทุกคนในบ้านต้องอารมณ์ดี ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ตื่นเข้ามาจะเว้ากับลูกยิ้มแ้มแจ่มใสกันทั้งพ่อแม่ลูกเฮ็ดแบบนี้ทุกมื่อ”

(บิดาครอบครัวที่ 22)

“ร้องเพลงเล่นกับลูก” (มารดาครอบครัวที่ 14)

ในเรื่องการทำสิ่งต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ บิดามารดามีการฝึกให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ โดยการให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ เองเมื่อทำได้ก็ชมให้กำลังใจ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ปล่อยให้ลูกเฮ็ดเองถ้าเฮ็ดได้ก็ตบมือให้” (บิดามารดาครอบครัวที่ 14)

“พาอ่าน ก ไก่ ปล่อยให้ปล่อยให้เล่น โตต่อต่อการ์ตูนเอง บางเถื่อตบได้กะชิมาดึงแขนแม่ไปช่วย ถ้าเฮ็ดได้กะย่องว่าเก่ง ๆ ตบมือให้” (ครอบครัวที่ 22)

สำหรับการควบคุมอารมณ์ตนเอง บิดามารดายังไม่ได้มีการฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง เพราะเห็นว่าเด็กยังเล็กอยู่ แต่มีการฝึกให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่าโดยคุณแลอย่างใกล้ชิดและตอบสนองความต้องการของเด็ก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บได้ฝึกเด็กน้อยวัยนี้ควบคุมอารมณ์ไม่ได้หรอก” (บิดาครอบครัว 22)

“ปล่อยให้ตามธรรมชาติ” (มารดาครอบครัวที่ 14)

“อยากได้หยังกะหาให้” (บิดาครอบครัวที่ 14)

“ให้ลูกกินข้าวเอง วาดรูปเองตามผนังบ้าน ช่วยงานบ้านเก็บใบไม้”

(บิดามารดาครอบครัวที่ 22)

3) การปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม บิดามารดามีการฝึกให้เด็กรู้จักการแบ่งปัน โดยบอกให้เด็กแบ่งของพร้อมกับสร้างแรงจูงใจให้เด็กแบ่งของ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ถ้าอยากจะแบ่งกะแบ่งได้โดย แม่ชิบอกแบ่งขนมให้ผู้อื่นนำ ถ้าบแบ่งกะตัวว่าถ้าแบ่งให้ชิพาไปเที่ยวลูกกะแบ่ง” (ครอบครัวที่ 14)

ในเรื่องการบอกความต้องการของตนเองได้ บิดามารดามีการฝึกให้เด็กบอกความต้องการของตนเองได้ โดยถามความต้องการของเด็ก ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“ชิถามลูกว่าอยากได้หยังบอกดี ๆ อย่าให้” (ครอบครัวที่ 14)

“บอกเด็กว่าอยากได้อะไรขอให้บอก” (ครอบครัวที่ 22)

ส่วนเรื่องการเก็บของเข้าที่ บิคมารดามีการฝึกให้เด็กรู้จักการเก็บของเข้าที่ โดยจะบอกให้เด็กเก็บของเล่นหลังเล่นเสร็จ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“บอกลูกว่าเล่นแล้วให้เก็บบางโต๊ะเก็บบางโต๊ะเก็บ” (ครอบครัวที่ 14)

สำหรับเรื่องการปรับตัวของเด็ก บิคมารดาครอบครัวหนึ่งยังไม่ได้มีการฝึกให้เด็กรู้จักการปรับตัว แต่อีกหนึ่งครอบครัวมีการฝึกการปรับตัวของเด็กโดยการพาเด็กไปร่วมงานต่าง ๆ ในชุมชน และถ้าเด็กแย่งของเล่นกัน บิคมารดาจะเอาของที่แย่งกันคืนให้เจ้าของแล้วบอกให้เด็กแบ่งกัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า ...

“พาไปงานแต่งงาน ลูกมักหลาย บ่งอแงถ้างานเขามีคนตรีลูกจะตบมือ นำ” (ครอบครัวที่ 22)

“ถ้าแย่งของเล่นกันเอาคืนเจ้าของแล้วบอกให้แบ่งกัน” (ครอบครัวที่ 14)

4) การปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา บิคมารดามีการฝึกให้เด็กรู้จักสิ่งที่มีคุณค่า โดยให้การสอนลูกเมื่อพบเห็นสิ่งต่าง ๆ ดังคำบอกเล่าที่ว่า...

“จะชี้บอกเวลาเห็นแนวนั้นแนวนี่ คนนี้ชื่อหยัง อันนั้นคือหยังเขาจะชี้เว้นำ” (ครอบครัวที่ 14)

ในเรื่องการทำตามคำสั่ง บิคมารดามีการฝึกให้เด็กทำตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ โดยการบอกให้เด็กช่วยเอาสิ่งของให้ ดังคำกล่าวที่ว่า...

“บอกให้เขาเอาขวดน้ำ เอาแก้วน้ำมาให้เอาตีบข้าวมาให้ ถ้าทำได้กะชชอบคุณชมเชย” (ครอบครัวที่ 22)

ส่วนเรื่องความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว บิคมารดามีการฝึกให้เด็กสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยการตอบคำถามเด็กเมื่อเด็กถาม และจะสอนเด็กเมื่อเห็นสิ่งต่าง ๆ ก็จะบอกเด็ก ดังคำกล่าวที่ว่า...

“ลูกมักถามยามพ้อหยัง ถามตลอดว่านี่หยัง เขาจะตอบตลอดบางที่อจะพาไปตลาดบ่อยฮ้าย” (ครอบครัวที่ 14)

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์ฝึก แต่จะใช้สิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นหรือที่มีอยู่เป็นอุปกรณ์ช่วย ฝึกพัฒนาความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ จะใช้การอธิบายพูดคุย

ตอนที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้เจตคติและการปฏิบัติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี

จากการประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในทุกกลุ่มเด็กพบผลการวิจัยสำคัญ ๆ ในประเด็นที่ศึกษาดังนี้

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในเรื่องความหมายของพัฒนาการเด็กนั้น บิดามารดาเด็กทุกกลุ่มกว่าครึ่งให้ความหมายของพัฒนาการเด็กได้ไม่ถูกต้อง แต่กลุ่มของบิดามารดาเด็กที่มีภาวะตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัยให้ความหมายได้ถูกต้องโดยให้ความหมายว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถของเด็กตามอายุของเด็กที่เพิ่มขึ้น ดังเช่น “เป็นไปตามวัยของเด็กน้อยกว่าวัยนี้เฮ็ดหยังได้เห่น” และในบิดามารดาที่ให้ความหมายของพัฒนาการเด็กได้ถูกต้องนั้นส่วนใหญ่จะเป็นบิดามารดาของเด็กที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัย และในเรื่องของความแตกต่างของพัฒนาการเด็กนั้น บิดามารดาทุกคนบอกว่าเด็กทุกคนมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน โดย ให้เหตุผลว่า สาเหตุที่ทำให้เด็กมีพัฒนาการแตกต่างกันเป็นเพราะอันดับแรก คือ การเรียนรู้และสภาพแวดล้อม การเอาใจใส่ของครอบครัวการกระตุ้นของพ่อแม่ ลำดับที่ 2 คือ สุขภาพร่างกายความแข็งแรงของเด็ก ลำดับที่ 3 คือ เพศของเด็ก ดังเช่น “เด็กน้อยมีพัฒนาการต่างกันเพราะว่า การเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและการเอาใจใส่ของครอบครัว” “มันต่างกันขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของเด็กน้อยเอง” “ต่างเพศ เพศแฝดผู้หญิงกับผู้ชายพัฒนาการยังต่างกัน” และพบว่าบิดาที่ให้ความหมายและความแตกต่างพัฒนาการได้ถูกต้องส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับอนุปริญญา รองลงมาเป็นปริญญาตรี, มัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนมารดาที่ให้ความหมายและความแตกต่างพัฒนาการเด็กได้ถูกต้องส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมาเป็นจบการศึกษาระดับปริญญาตรี อนุปริญญาและประถมศึกษาตามลำดับ และวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมนั้น ส่วนใหญ่บอกว่า เป็นการบอกการสอนการฝึกให้ทำสิ่งต่าง ๆ เช่น “สอนลูกดู ๆ ให้รู้จักแวนนั้นแวนนี้มีเวลาฝึกให้ลูกเว้า” รองลงมาคือหาของเล่นให้และพาลูกเล่น เช่น “ต้องมีของเล่นให้ เล่น โต้ต่อเฮาพาเล่น” และดูแลเรื่องอาหารให้ครบและผู้ที่ควรทำหน้าที่หลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 – 3 ปี ส่วนใหญ่บอกว่า ควรเป็นบิดามารดา เพราะ เป็นหน้าที่ต้องดูแล รองลงมาบิดาของเด็กทุกกลุ่มระบุว่า ควรเป็นหน้าที่ของบิดาส่วนมารดาเด็กทุกกลุ่มรองลงมาควรเป็นหน้าที่ของมารดาเพราะ ใกล้ชิดลูกตลอดเวลา

สำหรับอายุของเด็กที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่า ควรส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วงอายุ 2 – 3 ปี เพราะ เป็นวัยที่พร้อมจะเรียนรู้สอนง่าย และพุดรู้เรื่องแล้ว ดังเช่น “ ควรเริ่ม 2 – 3 ปี เพราะเด็กน้อยพร้อมที่จะเรียนรู้เริ่มฟังรู้เรื่องแล้ว รองลงมาเป็นอายุ 1 ปีขึ้นไป เพราะสมองกำลังเจริญเติบโตเต็มที่และพัฒนาการของเด็กที่ควรส่งเสริม นั้น บิดาส่วนใหญ่บอกว่าควรส่งเสริมด้านร่างกายก่อน เพราะ “ร่างกายต้องมีความพร้อมก่อน รองลงมาควรส่งเสริมด้านสมองและสติปัญญา เพราะ โตขึ้นจะได้ฉลาดและเอาตัวรอดได้ แต่มารดาส่วนใหญ่ระบุว่าควรส่งเสริมด้านสมองและสติปัญญาก่อนเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นด้านอารมณ์และจิตใจ และกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเล่น การเล่านิทาน การร้องเพลง การพูดคุย การหลอกล้อมีผลกับเด็กทั้งสิ้น โดยกิจกรรมการเล่น บิดามารดาส่วนใหญ่ บอกว่า ทำให้เด็กได้เรียนรู้รู้จักคิดเรียนรู้ได้เร็ว และทำให้เด็กสนุกสนาน รองลงมาคือทำให้เด็กเข้ากับเพื่อน ได้ดี ส่วนการเล่านิทานให้เด็กฟัง บิดาระบุว่าทำให้เด็กเชื่อฟังใช้เป็นการสอนเด็ก รองลงมาทำให้เด็กอารมณ์ดีและหลับง่ายแต่ มารดาส่วนใหญ่ระบุว่า การเล่านิทานช่วยฝึกความจำของเด็กทำให้ความจำดี รองลงมานิทานใช้เป็นการสอนปลูกฝังความเชื่อและทำให้เด็กรู้จักคิดมีจินตนาการ ส่วนการร้องเพลงให้เด็กฟัง หรือร้องเพลงกับเด็ก บิดามารดาบอกว่าทำให้เด็กอารมณ์ดี รองลงมาเป็นการฝึกความจำของเด็ก การพูดคุยหลอกล้อกับเด็กทำให้เกิดความอบอุ่นผูกพันใกล้ชิด รองลงมาทำให้เด็กอารมณ์ดีและช่วยในการฝึกพูดของเด็ก และวิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก บิดาส่วนใหญ่ใช้วิธีการเปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกัน ในขณะที่มารดาใช้วิธีการดูเปรียบเทียบในหนังสือ หรือสมุดคู่มือสีชมพู (สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กของกระทรวงสาธารณสุข)

3.2 เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 – 3 ปี บิดามารดาเด็กทุกคนเห็นว่า บิดามารดาทุกคนควรมีความรู้ในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1 – 3 ปี เพื่อจะได้นำมาปฏิบัติกับเด็กได้ ส่วนวิธีการที่จะได้รับความรู้มากที่สุด บิดาเห็นว่า ควรเป็นการอบรมและมีวิทยากรมาเล่าให้ฟัง รองลงมาเป็นการดูจากรายการโทรทัศน์ แต่มารดาส่วนใหญ่ระบุว่า วิธีที่จะได้รับความรู้มากที่สุดคือการอ่านหนังสือ หรือเอกสาร รองลงมาคือการอบรมและปรึกษาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือจากคนที่มีความรู้ประสบการณ์ และความสำคัญของเด็กต่อบิดามารดานั้น บิดาส่วนใหญ่เห็นว่า ลูกมีความสำคัญคือ “เอาไว้ดูแลเมื่อยามแก่เฒ่า” รองลงมาเป็น “ลูกทำมีความอบอุ่นใจ” ส่วนมารดาส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กมีความสำคัญคือ “เป็นแก้วตาดวงใจ รักเท่าชีวิต” รองลงมาคือเป็นกำลังใจในการทำงาน “ทำทุกอย่างเพื่อลูก” ในเรื่องเพศของเด็ก บิดา มารดาส่วนใหญ่ไม่ได้เจาะจงเฉพาะเพศใด “จะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ ขอให้ครบสมบูรณ์” ถ้าเป็นผู้ชายจะได้ช่วยงานพ่อได้ และเป็นผู้หญิงจะได้ช่วยงานแม่ และในเรื่องจำนวนของบุตร บิดามารดาทุกคนเห็นว่าการมีลูกหลายคนทำให้ลำบากเสียเวลาทำมาหากินและมีลูกน้อยคนดี หาเลี้ยงได้พอมีเหลือเก็บ ส่วนใน

อนาคตบิดามารดาส่วนใหญ่อยากเห็นลูกเป็นคนดีของสังคมมองลงมาคืออยากเห็นลูกเรียนสูง ๆ มีงานดี ๆ ทำ

3.3 การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี บิดามารดาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติต่อเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการ ดังต่อไปนี้

1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย บิดามารดาของเด็กทุกกลุ่มมีการปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อให้เด็กสามารถเดินได้ หรือวิ่งได้คล่องและการฝึกให้เด็กถือแก้วน้ำดื่มเองและตักอาหารกินเองได้ โดยในการฝึกให้เด็กเดินเองได้ เริ่มแรกจะใช้เสาหลักเวียนให้จับเดิน ทำคอกไม้ไผ่ให้จับเดินให้เด็กนั่งรถวงกลม (รถหัดเดิน) เมื่อเดินได้บ้างจะปล่อยให้เด็กเดินเองหรือจูงมือวิ่งเล่น วิ่งเก็บของ เล่นเตะบอล โดยจะมีเสาหลักเวียน (กระเตเวียน) คอกไม้ไผ่ รถ ลูกบอล เป็นอุปกรณ์ในการฝึก ในการฝึกให้ดื่มน้ำเองจากแก้วจะฝึกโดย บิดา มารดาจะรินน้ำให้เลี้ยงเด็กจะยกแก้วน้ำขึ้นดื่มเองและการตักอาหารกินเอง จะตักอาหารใส่ถ้วย จานให้ แล้วให้ตักกินเองมีแก้วน้ำ ช้อน จาน ช้อน กระจิบข้าวเหนียว เป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ในการฝึกให้เด็กขีดเขียนหรือวาดรูป ส่วนใหญ่ยังไม่มีการฝึก จะมีกลุ่มเด็กที่มีภาวะ โภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัยที่มีการฝึกให้เด็กได้ขีดเขียนบ้าง แต่ไม่ได้ฝึกอย่างจริงจังนัก การดูแลเรื่องอาหารส่วนใหญ่มารดาจะเป็นผู้ดูแล โดยแยกทำอาหารเฉพาะสำหรับเด็ก การแปรงฟันส่วนใหญ่มารดาจะเป็นผู้ดูแลในการแปรงฟัน การพักผ่อนนอนหลับมารดาจะเป็นคนพาเข้านอนโดยเด็กจะนอนวันละประมาณ 10-11 ชั่วโมง และนอนกลางวัน ๆ ละ 2 ชั่วโมง และส่วนใหญ่ก่อนนอนบิดา มารดาไม่ค่อยได้เล่านิทานให้เด็กฟังหรือร้องเพลง และการออกกำลังกายส่วนใหญ่บิดามารดาจะเล่นกับเด็ก โดยการวิ่งเล่น วิ่งแข่งกัน เล่นบอล และมีเด็กคนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้ ๆ บ้านมาเล่นด้วย และสถานที่ออกกำลังกายจะเป็นบริเวณหน้าบ้าน ช้างบ้าน หรือ ภายในบ้านละแวกบ้าน เนื่องจากเกือบทุกครอบครัวมีบริเวณบ้านที่กว้างขวาง มีบริเวณใต้ถุนบ้าน จึงเหมาะสำหรับการวิ่งเล่นเป็นอย่างยิ่ง

2) การปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ บิดามารดามีการปฏิบัติกับเด็กเมื่อเด็กมีอารมณ์หงุดหงิดใจ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการพูกับเด็กแล้วหยอกล้อเบนความสนใจของเด็กไปเรื่องอื่นแทนดังเช่น “ถ้าลูกงอแงกะซอซอ หรือตัว ให้ไปเล่นม่ออื่น หาของให้เล่นขามอารมณ์ดีกะซอเล่นหยอกล้อลูก “(ถ้าลูกงอแงก็จะพุดลอบค้อย ๆ พุดและหลอกให้ไปเล่นที่อื่นหาของเล่นให้ เวลาอารมณ์ดีก็จะเล่นหยอกกับลูก) และฝึกให้เด็กมีอารมณ์ดีโดย บิดามารดาจะพาร้องเพลง หยอกเล่นกับลูก และการส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จนั้น จะมีการฝึกให้เด็กทำสิ่งที่ทำทายเป็น การให้ปั่นจักรยานฝึกให้รับบอล เตะบอล ถ้าทำไม่ได้บิดามารดาจะทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และเมื่อเด็กทำได้จะปรบมือให้ ชม หรือบางครั้งมีรางวัลให้ ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ ส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์ช่วยฝึกไม่ได้กำหนดเวลาในการฝึกอย่างจริงจัง จะใช้

ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ยังไม่มีการฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์จะปล่อยตามธรรมชาติ เพราะคิดว่าเด็กยังเล็กอยู่ยังควบคุมอารมณ์ไม่ได้ และการฝึกให้เด็กมีความรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่านั้นบิดามารดามีวิธีการฝึกโดยให้เด็กทำสิ่งต่าง ด้วยตนเอง และให้ช่วยงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ให้ความสำคัญสนุกเล่นกับลูก หาของเล่นให้

3) การปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม บิดามารดาเด็กทุกกลุ่มส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กรู้จักการแบ่งปัน โดยวิธีการบอกให้เด็กแบ่งขนม หรือสิ่งของและบิดามารดาทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ดังเช่น “บอกลูกว่า มีหยิ่งกะแบ่งกันมันจิงชิบบาย” และ “พ่อแม่เฮ็ดเป็นตัวอย่างแบ่งขนมกะให้เอาไปให้คนอื่น แล้วกะให้ลูกเฮ็ดนา” โดยใช้ขนมเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก มีการฝึกให้เด็กบอกความต้องการของตนเองโดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการบอกเด็กว่าต้องการอะไรให้บอก ดังเช่น “บอกลูกว่าอยากได้อะหยิ่งกะให้บอก” และมีการฝึกให้ลูกรู้จักเก็บของเข้าที่ โดยการบอกให้เก็บหรือพาเก็บของ “พาลูกเก็บและกะบอกบอกให้เก็บทุกมื่อยามเล่นเสร็จ ใช้ของเล่นเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ในการปรับตัวของเด็กส่วนใหญ่ไม่ได้ฝึกการปรับตัวของเด็ก แต่ถ้าไปธุระนอกบ้านจะพาเด็กไปฝากไว้กับ ปู่ ย่า ตา ยายและเมื่อเด็กแย่งของกันบิดามารดาจะปฏิบัติโดยการบอกให้คนที่โดนว่าเสียสละให้น้องเล่นก่อนและเอาของคืนเจ้าของ หรือแบ่งให้เล่นทั้งสองคนแต่ทุกกิจกรรมไม่ได้กำหนดช่วงเวลาในการฝึก ใช้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

4) การปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา บิดามารดาเด็กทุกกลุ่มส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กรู้จักสิ่งต่าง ๆ ที่คุ้นเคย โดยการพาเรียกชื่อเมื่อพบเห็นบุคคลหรือสิ่งของต่าง ๆ ดังเช่น “ฮู้จักหมดไผ่ชื่อว่าหยิ่งคือยามเห็นหยิ่งเฮากะบอกว่าเป็นคือหยิ่ง ฮ้ายผู้นี้ชื่อว่าจิงไผ่” และฝึกให้เด็กทำตามคำสั่งง่าย ๆ โดยการใช้ให้เด็กช่วยเอาของให้ ดังเช่น “บอกให้ลูกเอาของมาให้อย่างเอาผ้ามาให้แม่แทนลูกกะจะไปเอามาให้” การฝึกเด็กสนใจกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว บิดามารดาส่วนใหญ่จะใช้วิธีการตอบคำถามของเด็กเมื่อเด็กถาม และการพาเด็กไปในที่ต่าง ๆ “ถ้าลูกถามชิตอบตลอดบฮ้าย” และ “ชิตอบคำถามลูกตลอดบฮ้ายและกะพาไปน่ายามเฮาไปมอแง่มองนี่” ในการฝึกให้ลูกเข้าใจสิ่งต่าง ๆ บิดามารดาส่วนใหญ่จะใช้การพูดคุย อธิบายให้เด็กเข้าใจ เช่น อันนี้นมเด้อลูกมันฮ้อนอยู่ให้ระวัง” และการสื่อความหมายจะใช้การพูดคุยทำท่าทางประกอบและสังเกตว่าเด็กเข้าใจหรือไม่

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา ความรู้เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อายุ 1-3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูลกับบิดามารดาของเด็ก อายุระหว่าง 1 ปีถึง 3 ปี และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบิดามารดาของเด็กอายุ 1-3 ปี จำนวน 23 ครอบครัว ที่อาศัยอยู่ด้วยกันเป็นประจำอย่างน้อย 6 เดือนในพื้นที่ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์- 30 มีนาคม 2547 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์และเทปบันทึกเสียงคำถามสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบทุกครอบครัวแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกและการถอดเทปคำถามสัมภาษณ์คำตอบเป็นรายบุคคลมาแยกประเภทจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์กลุ่มคำ เพื่อหาข้อมูลที่มีลักษณะความเหมือนความแตกต่างกัน แล้วสร้างเป็นข้อสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ และนำเสนอข้อมูลพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

1.3 ผลการวิจัย

จากการศึกษา ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

1.3.1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งประกอบด้วย ลักษณะทั่วไปของชุมชน ลักษณะประชากรและชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะทั่วไปของครอบครัวที่ศึกษา และการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว สรุปได้ดังนี้

1) ลักษณะทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา ชุมชนตำบลธาตุ เป็นชุมชนเกษตรกรรมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในการทำนาทำสวน มีระบบการคมนาคมสะดวกมีรถรับจ้างตลอดทั้งวัน และครอบครัวส่วนใหญ่มีพาหนะเป็นของตนเอง การสื่อสารทุกหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะ และส่วนใหญ่ครอบครัวมีโทรศัพท์มือถือและโทรศัพท์บ้าน

2) ลักษณะประชากรและชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัวส่วนใหญ่มีบ้านเป็นของตนเอง โครงสร้างบ้านมีความมั่นคงแข็งแรง การปลูกบ้านจะปลูกรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ กระจายไปตามถนนในหมู่บ้าน ลักษณะของบ้านส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูงหรือบ้านไม้ผสมปูน รองลงมาจะเป็นปูนชั้นเดียว บ้านแต่ละหลังจะมีหน้าบ้านหรือบริเวณข้างบ้านที่กว้างขวาง มีต้นไม้ร่มรื่นเหมาะสำหรับใช้เป็นสนามเล่นของเด็กได้เป็นอย่างดี ลักษณะของสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ทั้งนี้ชุมชนยังให้ความสำคัญในเรื่องศาสนาและวัฒนธรรม ในเรื่องการศึกษามีทั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาและมีวัดประจำหมู่บ้าน สำหรับการดูแลสุขภาพมีสถานบริการสาธารณสุข 2 แห่งคือ ศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านบัววัดและศูนย์อนามัยที่ 7 ซึ่งประชาชนสามารถไปใช้บริการได้สะดวกตลอดเวลา ทั้งนี้การใช้ภาษาในชุมชนส่วนใหญ่ใช้ภาษาอีสาน

3) ลักษณะทั่วไปของครอบครัวที่ศึกษา

(1) ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวที่ศึกษา บิดาส่วนใหญ่อายุตั้งแต่ 26- 50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีอาชีพรับจ้าง รองลงมาเป็นอาชีพทำนาทำสวน ในขณะที่มารดาเมื่ออายุตั้งแต่ 19 – 43 ปีและส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีอาชีพทำนา รายได้เป็นรายได้รวมของครอบครัวโดยเฉลี่ยประมาณ 4,808 บาทต่อเดือน ลักษณะของครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยายขนาดใหญ่ที่มีปู่ย่าตายายอาศัยอยู่ด้วย

(2) ข้อมูลทั่วไปของเด็กอายุ 1- 3 ปีที่ศึกษา เด็กส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบกับน้ำหนักของเด็กกับเกณฑ์มาตรฐานด้านการเจริญเติบโตของกรมอนามัยพบว่า มีเด็กที่มีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์ จำนวน 17 คน เด็กที่มีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน 5 คน และเด็กที่มีน้ำหนักมากเกินเกณฑ์ จำนวน 1 คน ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กกับเกณฑ์พัฒนาการตามมาตรฐานของกรมอนามัย พบว่ามีเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยช้า 5 คน และเมื่อแยกเด็กออกตามภาวะโภชนาการและพัฒนาการเด็ก สามารถแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มเด็กที่มีภาวะ

โภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์และมีพัฒนาการเป็นไปตามวัย จำนวน 13 คน กลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย จำนวน 3 คน กลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการเป็นไปตามวัย จำนวน 5 คน และกลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย จำนวน 2 คน โดยเด็กส่วนใหญ่ได้รับนมแม่นานกว่า 6 เดือนและมีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กและได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุ

(3) ข้อมูลสภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปี ครอบครัวของเด็กมากกว่าครึ่งมีบ้านเป็นของตนเองรองลงมาเป็นบ้านของตายาย ลักษณะภายในบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้แบ่งพื้นที่เป็นห้องชัดเจนแต่ใช้ตู้หรือชั้นวางของกันเป็นพื้นที่แทนการแบ่งห้องถาวร ภายในบ้านค่อนข้างสะอาดมีอากาศถ่ายเทสะดวก ของมีคมและยาฆ่าแมลงมีการเก็บอย่างมิดชิดห่างไกลมือเด็ก สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอกบ้านสะอาดไม่มีขยะ หน้าบ้านจะติดกับถนนภายในหมู่บ้านซึ่งบ้านแต่ละหลังไม่มีรั้วบ้าน บริเวณรอบๆบ้านมีต้นไม้ร่มรื่นใช้เป็นที่พักผ่อนและสถานที่เล่นของเด็กได้ สำหรับสถานที่เลี้ยงเด็ก ครอบครัวจะใช้บริเวณใต้ถุนบ้านและได้ร่วมไม้ข้างบ้านเป็นสถานที่เลี้ยงเด็ก ในเรื่องของเล่นส่วนใหญ่เด็กชอบเล่นรถ ตุ๊กตาที่ซื้อจากตลาดในเมือง มีเด็กเพียงส่วนน้อยที่ชอบเล่นดินทราย เล่นขายของ

4) ข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว ในการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวในกิจวัตรประจำวันของเด็กทั้งช่วงกลางวันและกลางคืนของวันธรรมดาและวันหยุด ส่วนใหญ่มารดาจะเป็นผู้ดูแลทั้งในเรื่องการให้อาหาร การอาบน้ำแต่งตัว การเล่น การแปรงฟัน การเล่านิทาน การร้องเพลงการกล่อมนอนและพาเข้านอน แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้เล่านิทานให้เด็กฟังและไม่ได้ร้องเพลงกล่อมนอน

1.3.2 ความรู้ของบิดามารดาเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี สรุปได้ดังนี้

1) ความหมายของพัฒนาการเด็กและความแตกต่างของพัฒนาการเด็กพบว่า บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ให้ความหมายของพัฒนาการไม่ถูกต้อง มีเพียงบิดามารดาของเด็กกลุ่มที่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์และพัฒนาการตามวัยให้ความหมายได้ถูกต้องมากที่สุด โดยให้ความหมายว่าหมายถึง ความสามารถของเด็กตามอายุ

2) ความแตกต่างของพัฒนาการเด็ก บิดามารดาเด็กทุกครอบครัวระบุว่าเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการแตกต่างกัน และส่วนใหญ่ให้เหตุผลได้ถูกต้องถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน โดยให้เหตุผลว่าเกิดจากการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อม การกระตุ้นของพ่อแม่ การเอาใจใส่ของครอบครัวและเพศของเด็กต่างกัน แต่ในบิดามารดาของเด็กที่มีภาวะ

โภชนาการ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัยให้เหตุผลไม่ถูกต้องโดยให้เหตุผลว่าเป็นเพราะนิสัยของเด็กไม่เหมือนกัน

3) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยระบุว่าสิ่งที่ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมคือการบอกการสอนให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ การฝึกให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งมีอุปกรณ์ต่าง ๆ มาสนับสนุน เช่น ของเล่น ตัวต่อ และมีกิจกรรมร่วมกับเด็ก เช่น การพาเด็กเล่น หางของให้เล่น พุดคุยกับเด็กบ่อย ๆ เป็นต้น

4) หน้าที่หลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บิดามารดาส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการเป็นไปตามวัยระบุว่าควรเป็นหน้าที่ของทั้งบิดาและมารดา โดยให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของบิดามารดาที่ต้องดูแลลูกและอยู่ใกล้ชิดกับลูก นอกจากนี้บิดามารดาเด็กในกลุ่มอื่น ๆ บางส่วนเห็นว่า ควรเป็นหน้าที่ของมารดา เพราะอยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด และบางส่วนเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของบิดา เพราะต้องการฝึกให้ลูกเป็นลูกผู้ชาย

5) อายุที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับอายุที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ส่วนใหญ่ระบุว่าควรส่งเสริมพัฒนาการเด็กเมื่ออายุ 2-3 ปี โดยให้เหตุผลว่าเพราะเด็กเริ่มพูดได้แล้ว เริ่มมีความจำ สอนง่ายและเป็นวัยที่เด็กอยากทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

6) พัฒนาการของเด็กด้านต่าง ๆ ที่ควรเสริม พบว่า บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ระบุว่าควรส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย โดยให้เหตุผลว่าร่างกายต้องสมบูรณ์ก่อนอย่างอื่นและเด็กวัยนี้สมองยังไม่คิดอะไร บางส่วนบอกว่าควรส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เพราะจิตใจคืออย่างอื่นก็ติดตาม มีบิดามารดาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ระบุว่าควรส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน โดยให้เหตุผลว่าต้องทำทุกอย่างไปพร้อม ๆ กัน

7) ผลของกิจกรรมที่เด็กได้รับจากกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

(1) การเล่น บิดาส่วนใหญ่เห็นว่าการเล่นเป็นผลดีสำหรับเด็กโดยทำให้เด็กได้เรียนรู้ รู้จักคิดเรียนรู้ได้หลาย ๆ อย่างและเรียนรู้ได้เร็ว ทำให้เด็กสนุกสนาน อารมณ์ดี และเข้ากับเพื่อน ได้รู้จักเพื่อน ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่ระบุว่าทำให้พัฒนาสมองได้เรียนรู้ และบางส่วนเห็นว่าการเล่นทำให้เข้ากับเพื่อนได้ดี

(2) การเล่านิทาน บิดามารดาส่วนใหญ่เห็นว่าการเล่านิทานเป็นผลดีสำหรับเด็ก โดยบอกว่าการเล่านิทานทำให้เด็กอารมณ์ดีมีความสุข และเป็นการฝึกความจำทำให้

จำได้ดี นอกจากนี้บางส่วนเห็นว่านิทานช่วยสอนเด็กให้เด็กเชื่อฟัง ง่าย และทำให้เด็กรู้จักคิด มีจินตนาการ

(3) การร้องเพลง บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่า การร้องเพลงทำให้เด็ก สนุกสนานอารมณ์ดี ร่าเริง เกิดความอบอุ่น

(4) การพูดคุยหยอกล้อ บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่า การพูดคุยหยอกล้อ กับเด็ก ทำให้เกิดความอบอุ่น สนุกสนานผูกพันใกล้ชิดและมีความคุ้นเคยกัน และบางส่วนระบุว่า ทำให้เด็กพูดเก่งขึ้นเป็นการฝึกการพูดของเด็ก

(5) วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก บิดาส่วนใหญ่จะใช้การเปรียบเทียบ เด็กกับเด็กวัยเดียวกันและบางส่วนประเมินจากความสามารถของเด็กในการทำสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่ มารดาส่วนใหญ่ใช้การประเมินพัฒนาการเด็กจากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กและบางส่วนใช้ การเปรียบเทียบเด็กกับเด็กวัยเดียวกัน

1.3.3 เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี สรุปได้ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บิดามารดาทุกคนเห็นว่า บิดามารดาเด็กควรมีความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพื่อจะได้นำมาใช้ในการเลี้ยงลูกและนำ ความรู้มาปฏิบัติกับลูก ส่วนวิธีการที่จะได้รับความรู้ในเรื่องนี้มากที่สุด บิดาเห็นว่าควรเป็นการ อบรมและมีบางส่วนเห็นว่าควรเป็นการดูจากรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวเด็กเพราะดูเข้าใจได้ง่าย ในขณะที่มารดาเห็นว่าวิธีการที่จะได้รับความรู้มากที่สุดคือ การอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับพัฒนาการ เด็กและเอกสารที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขแจกให้ มารดาบางส่วนเห็นว่าควรเป็นการอ่านหนังสือ ร่วมกับการดูรายการโทรทัศน์

2) ความสำคัญของเด็ก บิดาส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กมีความสำคัญในลักษณะ เป็นที่พึ่งช่วยดูแลเมื่อตนเองอายุมากขึ้น ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่เห็นว่าลูกมีความสำคัญใน ลักษณะเป็นความผูกพันทางจิตใจ เป็นสมบัติล้ำค่า เป็นแก้วตาดวงใจ เป็นกำลังใจในการทำงาน เพราะทำทุกอย่างเพื่อลูก

3) เพศของเด็ก บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ไม่ได้เลือกเพศใดเพศหนึ่ง โดยเฉพาะ ลูกจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้ ขอเพียงแต่ให้มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีบิดา เพียงบางส่วนเท่านั้นที่ต้องการเด็กเพศชายและมารดาเพียงบางส่วนที่ต้องการเด็กเพศหญิง

4) จำนวนของบุตร บิดามารดาส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเห็นว่าการมีลูกหลายคน ทำให้ลำบากหาเลี้ยงไม่พอทำให้เสียเวลาทำมาหากิน แต่มีบิดามารดาบางส่วนเห็นว่าการ มีลูกหลายคนดีทำให้มีคนช่วยหารายได้เพิ่มและมีคนคอยดูแลเมื่อตนเองแก่ชรา

5) ความคาดหวังต่อเด็ก บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่คาดหวังว่า อนาคตอยาก ให้เด็กเป็นคนดีของสังคม ไม่เกเร ทำงานสุจริต ช่วยเหลือตัวเอง และมีบิดามารดาบางส่วนที่ คาดหวังว่าอยาก让孩子ได้เรียนสูง ๆ

1.3.4 การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี

บิดามารดาของเด็กทุกกลุ่ม มีการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่คล้ายคลึงกัน ในประเด็น ต่าง ๆ ดังนี้

1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย บิดามารดาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตน ดังนี้

(1) การเดินหรือวิ่งได้คล่อง พบว่า บิดามารดาเด็กทุกกลุ่มมีการส่งเสริม ให้ลูกเดินวิ่งได้คล่อง โดยใช้วิธีการฝึกเด็กเริ่มหัดเดิน ใช้เสาสถักเวียน (กระแตเวียน) ให้ลูกหัดจับ เดิน หรือให้เด็กนั่งรถกระเช้า (รถวงกลมสำหรับเด็กหัดเดิน) และพยายามหัดเดิน หรือบาง ครอบครัวมีการทำราวไม้หรือคอกไม้ให้เดินหรือให้จับเดิน เมื่อเด็กเดินได้บ้างแล้วจะจูงมือเดินหรือ ปลดปล่อยให้เดิน วิ่งเอง เล่นกับเพื่อน เตะบอล รับลูกบอล โดยมีอุปกรณ์ที่ช่วยฝึกคือ เสาสถักเวียน รถ หัดเดิน ราวไม้ คอกไม้ไผ่ และลูกบอล

(2) การขีดเขียนและวาดรูป พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ฝึกให้ เด็กได้ขีดเขียนหรือวาดรูป เพราะเห็นว่าเด็กยังเล็กอยากจะฝึกอย่างอื่นก่อน

(3) การค้ำน้ำเองจากถ้วยหรือให้ตักอาหารกินเอง พบว่า เด็กทุกกลุ่ม ได้รับการฝึกโดยบิดามารดาจะเทน้ำใส่ถ้วยให้แล้วให้ยกค้ำเอง หรือช่วยประคองถ้วยน้ำให้แล้วให้ ถือค้ำเอง ส่วนการตักอาหารกินเองจะฝึกโดยการตักอาหารใส่จานหรือถ้วยให้แล้วให้เด็กตักกินเอง โดยจะไม่ป้อนหรือบางครั้งบิดามารดาทำให้อุปกรณ์เป็นตัวอย่างแล้วให้เด็กทำตาม อุปกรณ์ที่ใช้ฝึก ได้แก่ แก้วน้ำ ขันตักน้ำ ถ้วย จาน ช้อน และกระบวยข้าวเหนียว ทั้งนี้ในการฝึกไม่ได้กำหนดเวลาในการฝึก แน่นนอนใช้ตามความสะดวก

ในการฝึกพัฒนาการด้านร่างกาย ส่วนใหญ่มารดาจะเป็นหลักในการฝึก โดยมีบิดาและญาติ ๆ เป็นผู้ช่วยฝึก สำหรับการดูแลด้านอื่น ๆ มารดาจะเป็นคนพาเข้านอน ส่วนใหญ่เด็กจะนอนวันละประมาณ 11-12 ชั่วโมงและตอนกลางวัน ๆ ละ 1-2 ชั่วโมง ทั้งนี้บิดา มารดาส่วนใหญ่ไม่ได้เล่านิทานให้เด็กฟังก่อนนอน หรือร้องเพลงกล่อมนอน สำหรับการดูแลเรื่อง อาหารมารดาจะเป็นผู้ทำอาหารให้โดยทำเป็นอาหารเฉพาะสำหรับเด็ก การออกกำลังกายส่วนใหญ่ เด็กจะวิ่งเล่นกับเพื่อน ๆ ภายในบริเวณของตนเอง เนื่องจากทุกครอบครัวมีบริเวณบ้านที่กว้างขวาง และร่มรื่น ใช้เป็นที่วิ่งเล่นสำหรับเด็กได้ดี หรือบางครั้งเด็กสามารถไปเล่นบ้านเพื่อนที่อยู่ข้างเคียง หรือสวนสาธารณะกลางหมู่บ้านได้ ส่วนใหญ่ครอบครัวไม่ค่อยมีการจำกัดบริเวณการเล่นของเด็ก

และของเล่นเด็กจะชอบเล่นรถเด็กเล่นที่ซื้อมาจากตลาดหรือร้านค้า มีเด็กเพียงบางส่วนชอบเล่นดินทราย เล่นขายของ

2) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ บิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้จริงจังนัก เพียงแต่มีการปฏิบัติ ดังนี้

(1) เมื่อเด็กมีอารมณ์หงุดหงิดอแง บิดามารดาเด็กทุกกลุ่มจะใช้วิธีการพูดดี ๆ กับเด็กค่อย ๆ พูดกับเด็กหรือเบนความสนใจของเด็กไปเรื่องอื่นแทน เช่น พาไปซื้อขนม ชี้ชวนให้ดูสิ่งต่าง ๆ ดูสัตว์เลี้ยงในบ้าน หรือบางครั้งก็ทำเป็นไม่สนใจปล่อยให้หายเอง เมื่อเด็กมีอารมณ์ดีก็จะพาร้องเพลง เดินตามเพลง เป็นต้น

(2) การฝึกให้เด็กอารมณ์ดี บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ใช้วิธีการเล่นร่วมกับเด็ก ร้องเพลงและพูดคุยหยอกล้อกับเด็ก

(3) การทำสิ่งต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ บิดามารดาส่วนใหญ่ฝึกให้เด็กรู้จักการทำสิ่งต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จโดยการให้เด็กทำกิจกรรมหรือสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองแต่ถ้าเด็กทำไม่ได้ บิดามารดาจะคอยช่วยเหลือ เช่น ให้นั่งจักรยาน รับลูกบอล และเมื่อเด็กทำได้ก็จะปรบมือให้ ชม กอดหรือหอมลูกหรือบางครั้งอาจจะให้รางวัล

ทั้งนี้ บิดามารดาเด็กทุกกลุ่มยังไม่ได้ฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์หรือการฝึกให้มามีอารมณ์มั่นคง ส่วนใหญ่จะปล่อยให้ไปตามธรรมชาติเพราะเห็นว่าเด็กยังเล็กอยู่ไม่สามารถที่จะควบคุมอารมณ์ได้ มีการฝึกให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่าโดยการให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ตลอดจนบิดามารดาคอยดูแลเอาใจใส่สนองความต้องการของเด็กอยากได้อะไรก็จัดหาให้เช่น อยากให้เล่นนิทานก็เล่าให้ฟัง

3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม บิดามารดาทุกกลุ่มมีการปฏิบัติ ดังนี้

(1) การแบ่งปัน บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กรู้จักการแบ่งปัน โดยการสอนและบอกให้เด็กรู้จักแบ่งของให้คนอื่น เช่น บอกเด็กว่าให้แบ่งขนมให้เพื่อน ถ้าเด็กไม่แบ่งก็จะบอกโทษของการไม่แบ่งของให้คนอื่นว่าจะทำให้ไม่มีเพื่อน หรือบอกเด็กว่าถ้าไม่แบ่งเดี๋ยวผีหลอก หรือใช้วิธีการทำเป็นตัวอย่างแล้วให้เด็กทำตาม ส่วนใหญ่ใช้ขนมเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก

(2) การบอกความต้องการของตนเอง บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กบอกความต้องการของตนเอง โดยบอกเด็กว่าถ้าต้องการอะไรขอให้บอก บอกคืออย่าร้องไห้หรือบางส่วนถามความต้องการของเด็กว่าต้องการอะไร และส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์ในการฝึก

(3) การเก็บของเข้าที่ บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กรู้จักการเก็บของเข้าที่ โดยใช้วิธีการบอกให้เก็บของเล่นเมื่อเด็กเล่นเสร็จ หรือเก็บของเล่นด้วยกันกับเด็กมีของเล่นเป็นอุปกรณ์ในการฝึก

ทั้งนี้ บิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่มีการฝึกให้เด็กรู้จักการปรับตัว แต่ถ้าไปธุระที่อื่นจะฝากเด็กไว้กับปู่ย่าตายายหรือญาติ ๆ และถ้าเด็กแย่งของเล่นกันจะบอกให้เด็กที่โตกว่าเสียสละให้น้องเล่นก่อน หรือเอาของคืนเจ้าของแล้วบอกให้แบ่งกันเล่น ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม มารดาจะเป็นหลักในการฝึก บิดาและญาติ ๆ เป็นผู้ช่วยฝึก ส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดเวลาในการฝึกจริงจังและมีอุปกรณ์ช่วยฝึกบ้าง

4) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา บิดามารดาทุกกลุ่มมีการปฏิบัติดังนี้

(1) การรู้จักชื่อเรียกสิ่งที่คุณเคย บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กรู้จักชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ ที่คุ้นเคย โดยใช้วิธีการสอนให้เด็กรู้จักสิ่งต่างๆเมื่อพบเห็น เช่น เวลาที่พบเห็นญาติหรือคนอื่น ๆ ก็จะบอกว่าชื่ออะไรแล้วให้เด็กพูดตาม หรือเมื่อพบสัตว์หรือสิ่งของต่าง ๆ ก็จะบอกลูกให้รู้ว่าคืออะไร อุปกรณ์ในการฝึกใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว

(2) การทำตามคำสั่งง่าย ๆ บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กทำตามคำสั่งง่าย ๆ โดยการให้เด็กช่วยเอาสิ่งของมาให้ เช่น เอาน้ำมาให้ เอาเสื้อผ้ามาให้ อุปกรณ์ในการฝึกใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบ้าน

(3) ความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว บิดามารดาส่วนใหญ่มีการฝึกให้เด็กสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้วิธีการตอบคำถามพูดคุยกับเด็กและจะไม่ดุหรือตำหนิเด็กเมื่อเด็กซักถาม บางส่วนใช้วิธีการพาเด็กไปตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ตลาด ห้างสรรพสินค้า สวนป่า

ทั้งนี้มีการฝึกให้เด็กเข้าใจสิ่งต่าง ๆ โดยจะใช้การสอนและอธิบายให้เด็กเข้าใจ เช่น เวลาขงนมให้จะบอกว่ามันร้อนนะให้ระวัง การสื่อความหมายก็จะใช้การพูดคุยหรือทำท่าทางประกอบด้วย ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ส่วนใหญ่มารดาเป็นหลักในการฝึก บิดาและปู่ย่าตายายเป็นผู้ช่วยฝึก ไม่ค่อยมีอุปกรณ์ในการฝึกใช้สิ่งต่างๆที่มีอยู่ในบ้านหรือในบริเวณบ้านเป็นอุปกรณ์ฝึก อีกทั้งไม่ได้กำหนดเวลาในการฝึกที่แน่นอน

สรุปได้ว่า บิดามารดาทุกกลุ่มส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในบางประเด็น แต่บิดามารดามีการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้านคล้ายคลึงกัน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการอภิปราย ดังนี้

2.1 ความรู้ของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บิดามารดาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยเฉพาะประเด็นของความหมายของพัฒนาการเด็ก และอายุที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ซึ่งสอดคล้อง กับวิไล เลิศธรรมเทวี (2542) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของเด็กแรกเกิดในขวบปีแรกส่วนใหญ่ไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง มารดาส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รวมทั้งจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2546) ที่ได้ศึกษาบทบาทของแม่ต่อพัฒนาการเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีที่พบว่า มารดาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและวิธีการที่เหมาะสมในการกระตุ้นการเรียนรู้ของลูกวัยต่าง ๆ ทั้งนี้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญหากบิดามารดาขาดความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่ถูกต้องอาจทำให้เด็ก ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม หรืออาจเสียโอกาสเรียนรู้ทักษะบางอย่างได้ เพราะการเรียนรู้ทักษะบางอย่างจะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่เรียกว่า ระยะเวลาไวต่อการสัมผัส (sensitive period) เท่านั้น ซึ่งเป็นช่วงพิเศษที่เปิดโอกาสให้บิดามารดาได้ส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะอย่างได้ หากผ่านพ้นช่วงนี้แล้วโอกาสจะไม่หวนกลับมาอีก (นิตยา คชภักดี 2534: 25) สำหรับรายละเอียดผลการวิจัยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้ของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กพบข้อมูลที่น่าสนใจ ได้แก่

(1) ในกิจกรรมต่าง ๆ ถึงแม้ว่าบิดามารดาจะบอกว่า การเล่น การเล่านิทาน การร้องเพลงและการพูดคุยหยอกล้อกับเด็กมีผลดีต่อเด็ก แต่จากข้อมูลการเลี้ยงดูเด็กพบว่า บิดามารดามีการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้้น้อยมาก โดยเฉพาะการเล่านิทานและการร้องเพลงกล่อมนอน ซึ่งสอดคล้องกับลัดดา เหมาะสุวรรณและคณะ (2547) ที่พบว่า พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูน้อยรายที่จะเล่านิทานและร้องเพลงให้ลูกฟัง รวมทั้งบัญญัติ สุขเจริญและคณะ (2542) ที่ศึกษาความรู้และการปฏิบัติตน ของบิดามารดาที่พาเด็กมารับบริการตรวจสุขภาพในหน่วยตรวจโรคที่โรงพยาบาลรามาศิปติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กพบว่า บิดามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับพอใช้ และความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสำคัญ

ตลอดจนพบว่า อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวที่แตกต่างกัน มีผลต่อความรู้ และการปฏิบัติกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญ

กล่าวได้ว่า บิดามารดามีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการให้ ได้เกิดผลดีต่อเด็ก แต่บิดามารดาได้นำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อาจเป็นเพราะกิจกรรมเหล่านี้ ไม่ได้อยู่ในวิถีชีวิตของครอบครัว และเห็นว่าเด็กยังเล็กหรือยังไม่ถึงเวลาที่จะรู้เรื่อง หรือไม่ทราบว่า กิจกรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

(2) ผู้ที่ควรทำหน้าที่หลักในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก จากผลการวิจัย พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่ระบุว่าควรเป็นหน้าที่ของทั้งบิดาและมารดา แต่จากข้อมูลการเลี้ยงดู เด็กในกิจวัตรประจำวันและการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของ มารดา ซึ่งสอดคล้องกับจันทร์เพ็ญ ชูประภารณ (2543) ที่สำรวจข้อมูลในปี 2539-2540 และพบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเป็นมารดาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.21) และรองลงมาเป็นญาติและทั้งมารดาและ ญาติจบเพียงระดับประถมศึกษา รวมทั้งศิริลักษณ์ ไหลสกุล (2537) ที่ศึกษาครอบครัวในเขตชนบท และพบว่าหมู่บ้านชนบทในจังหวัดนครปฐมถ้าเป็นครอบครัวเดี่ยวที่อาศัยอยู่พร้อมหน้ากันพ่อแม่ ลูก เด็กจะมีแม่เป็นผู้ดูแลหลัก แม่ที่ทำการเกษตรกรรมมักพาลูกไปไร่นาด้วย

กล่าวได้ว่า ที่มารดาเป็นหลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพราะครอบครัว ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ไร่ทำสวนอยู่กับบ้านสามารถพาลูกไปนาไปสวนด้วย ทำให้มีความใกล้ชิด และมีเวลาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กมากขึ้น

(3) การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กด้านต่าง ๆ นั้นบิดาส่วนใหญ่ระบุว่าควร ส่งเสริมด้านร่างกายเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ สุรัสวดี กองสุวรรณ (2546) ที่ศึกษาการอบรม เลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล และพบว่า ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย มากกว่าพัฒนาการด้านอื่น ๆ แต่ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่ระบุว่าควรส่งเสริมพัฒนาการด้านสมอง และสติปัญญา ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของจันทร์เพ็ญ ชูประภารณ (2542) ที่ศึกษา บทบาทของบิดามารดาในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนที่นำบุตรมารับบริการที่ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก พบว่าบทบาทในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านอารมณ์มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด

กล่าวได้ว่า ที่บิดาส่วนใหญ่ระบุว่าควรส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายก่อนเป็น อันดับแรก อาจเพราะเป็นพัฒนาการที่สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากกว่าพัฒนาการด้าน อื่น ๆ เช่น เมื่ออายุ 15 เดือนเด็กเดินเองได้ พยายามวิ่งเมื่ออายุ 18 เดือน สามารถขึ้นลงบันไดได้เมื่อ อายุ 2 ปี เป็นต้น

(4) วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กจากผลการศึกษาพบว่า ทุกครอบครัวมีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กแต่บิดามารดาส่วนใหญ่ ไม่ได้ใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กในการประเมินพัฒนาการเด็ก แต่จะใช้วิธีการเปรียบเทียบเด็กกับเด็กวัยเดียวกัน มีบางส่วนประเมินจากการแสดงออกหรือพฤติกรรมของเด็กแต่ละวัน มีมารดาเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ใช้การประเมินโดยการเปรียบเทียบกับสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กหรือหนังสือเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จะเห็นได้ว่าถึงแม้บิดามารดาเด็กส่วนใหญ่ จะมีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กแต่ไม่ค่อยได้ใช้ประโยชน์จากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ในการประเมินพัฒนาการเด็กเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย (2542) ที่พบว่าพ่อแม่มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กถึงร้อยละ 83.65 แต่มีการใช้ประโยชน์น้อยมากหรือไม่เคยอ่านเลย และไม่มีการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กเลยถึงร้อยละ 65.59 รวมทั้งสมจิต ยาใจ (2548) ที่ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเตาะแตะในแหล่งชุมชนแออัด เขตเทศบาลเมืองจันทบุรี พบว่า ในการติดตามพัฒนาการเด็ก มีการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กเฉพาะในช่วงขวบปีแรก และการสังเกตพัฒนาการเด็กบางรายจะอ่านดูจากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก แต่บางรายสังเกตและประเมินเปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกัน แต่ไม่มีครอบครัวใดบันทึกพัฒนาการเด็กลงในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

กล่าวได้ว่า บิดามารดาส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กในการประเมินพัฒนาการเด็ก แต่ใช้การประเมินพัฒนาการเด็กโดยการเปรียบเทียบเด็กกับเด็กที่อายุใกล้เคียงกัน อาจเนื่องจากการเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่นทำให้เห็นลักษณะของพัฒนาการเด็กที่เป็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากกว่าการประเมินในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ซึ่งในสมุดฯ ส่วนใหญ่จะเป็นตัวหนังสือที่ต้องอ่านและทำความเข้าใจกับเกณฑ์การประเมินที่มีความเป็นวิชาการ ในการสื่อความหมายเป็นนามธรรมในการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมเด็กที่ดูแล

2.2 เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จากผลการวิจัย พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยส่วนใหญ่เห็นว่าบิดามารดาเด็กทุกคนควรมีความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพื่อจะได้นำความรู้มาใช้ในการเลี้ยงดูเด็กและปฏิบัติกับเด็กได้ ส่วนวิธีการที่จะได้รับความรู้มากที่สุด บิดาส่วนใหญ่เห็นว่าควรเป็นการอบรมและการดูจากรายการโทรทัศน์เพราะดูเข้าใจง่าย ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่เห็นว่าควรเป็นการอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในส่วนความสำคัญของเด็กนั้นบิดามารดาส่วนใหญ่เห็นว่า เด็กมีความสำคัญ คือ เป็นที่พึงเมื่อเวลาที่ตนมีอายุมากขึ้น เป็นกำลังในการทำงาน เป็นสมบัติอันล้ำค่า ทั้งนี้บิดามารดามีความคาดหวังที่อยากเห็นเด็กเป็นคนดีของสังคมและ มีงานดี ๆ ทำโดยไม่ได้คาดหวังต่อเด็กเพศใดเพศหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับลัดดา เหมาะสุวรรณ (2547)

ที่ศึกษาการพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็ก พบว่า ในการเลี้ยงดูเด็กพ่อแม่ส่วนใหญ่คาดหวังให้ลูก ทั้งลูกผู้หญิงและผู้ชายเป็นคนดี เรียนหนังสือเก่ง เรียนจบสูงๆ ประกอบอาชีพที่ดี แต่มีบางประเด็น ซึ่งขัดแย้งกับคาร์ณี จงอุดมการณ์ (2544) ที่ได้ศึกษาแนวปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมอีสาน พบว่า ทุกครอบครัวในชนบทมีความคาดหวังในตัวเด็กหญิงมากกว่าเด็กชายในแง่การเป็นลูกที่ดี และการเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อยามแก่เฒ่า ส่วนความคาดหวังต่อเด็กชายขอเพียงให้ดูแลตัวเองและเอาตัวรอดในสังคมได้

กล่าวได้ว่า บิดามารดามีเจตคติที่ดีต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพราะเห็นว่าลูก เป็นแก้วตาดวงใจ เป็นสมบัติอันมีค่า ต้องการเลี้ยงดูให้ดี ปรารถนาดีให้เด็กเป็นคนดี ช่วยเหลือตัวเองได้ และเมื่อโตขึ้นเด็กสามารถช่วยเหลือดูแลบิดามารดาเมื่อยามแก่ชราได้

2.3 การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บิดามารดาส่วนใหญ่มี
ปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

(1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายมีการส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในเรื่องการฝึกให้เด็กเดิน วิ่ง ได้คล่องและการฝึกให้ดื่มน้ำเองจากถ้วยหรือให้ตักอาหารกินเอง และจะมีอุปกรณ์ในการฝึกซึ่งได้แก่ เสาคหลักเวียน รถกระเช้า (รถหัดเดิน) ราวไม้ไผ่หรือคอกไม้ไผ่ การจับมือเด็กเดินหรือปล่อยให้เด็กเดินเองวิ่งเอง สำหรับการออกกำลังกายส่วนใหญ่จะปล่อยให้เด็กวิ่งเล่นเองกับเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ ลัดดา เหมาะสุวรรณและคณะ (2547) ที่ศึกษาการพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กพบว่า พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่เน้นการดูแลด้านร่างกายเป็นหลัก โดยเฉพาะเขตชนบท ของเล่นและนิทานที่จะส่งเสริมพัฒนาการมีน้อย และการส่งเสริมการออกกำลังกายจะปล่อยให้เด็กวิ่งเล่นเอง หรือเล่นกับเพื่อน ๆ มีน้อยรายที่จะเล่นกับเด็กหรือพาเด็กออกกำลังกาย และในเขตเมืองเองบิดาไม่ค่อยได้พาเด็กไปออกกำลังกายซึ่งสอดคล้องกับอรรถ รัตนมณี (2538) ที่ศึกษาบทบาทของบิดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในเขตเมืองพบว่า บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยบ่อยหรือเป็นประจำทั้ง 4 ด้านยกเว้นการพาออกไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ในเรื่องการขีดเขียนหรือวาดรูปบิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการฝึกให้เด็กได้ขีดเขียนหรือวาดรูป เพราะคิดว่ายังไม่ถึงเวลาเด็กยังเล็กอยู่

กล่าวได้ว่า บิดามารดามีการในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายโดยเฉพาะการส่งเสริมให้เด็ก เดิน วิ่ง หรือตักอาหารกินเอง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์อะไรมาก สามารถใช้วัสดุในท้องถิ่นได้ เช่น ราวไม้ไผ่ คอกไม้ ช้อน จาน กระจิบข้าว เป็นต้น ทั้งนี้ทุกครอบครัวมีสถานที่เพียงพอสำหรับสำหรับให้เด็กได้วิ่งเล่น เพราะแต่ละครอบครัวมีบริเวณที่กว้างขวางและปลอดภัย ตลอดจนลักษณะครอบครัว เป็นครอบครัวขยายมีผู้ใหญ่คอยดูแลและเด็กได้มีโอกาสเรียนรู้มากขึ้น

(2) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ บิดามารดาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเพื่อให้เด็กไม่เป็นคนที่มีอารมณ์หงุดหงิด หากเด็กมีอารมณ์หงุดหงิดจนงอแง บิดามารดาก็พูดคุย ๆ ด้วย พูดปลอบใจหรือเบนความสนใจเด็กไปเรื่องอื่นแทน หรือทำเป็นไม่สนใจ และถ้าเด็กอารมณ์ดีก็จะเล่นหรือร้องเพลงพูดคุยหยอกล้อกับเด็ก สำหรับการฝึกให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ บิดามารดาจะให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง หากเด็กทำไม่ได้ บิดามารดาจะทำให้ดูเป็นตัวอย่าง แต่ทั้งนี้ไม่ได้กำหนดเวลาแน่นอนในการฝึก จะมีการปฏิบัติต่อเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น ในส่วนของการควบคุมอารมณ์ยังไม่มีการฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ทั้งนี้ส่วนใหญ่มารดาจะเป็นหลักในการฝึก

กล่าวได้ว่า บิดามารดามีการฝึกให้เด็กมีอารมณ์ดี โดยการตอบสนองความต้องการของเด็กด้วยการเล่น ร้องเพลง พูดคุยหยอกล้อกับเด็ก แต่ยังไม่มีการฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนเอง อาจเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กในวัยนี้ ซึ่งหากบิดามารดาไม่เข้าใจถึงธรรมชาติของอารมณ์เด็ก พฤติกรรมทางอารมณ์ที่เด็กแสดงออกว่าบ่งถึงลักษณะตามธรรมชาติที่เป็นไปของเด็ก หรือบ่งถึงปัญหาบางอย่างที่ต้องรีบแก้ไข อาจทำให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการไม่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต

(3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม บิดามารดามีการส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่น ให้เด็กบอกความต้องการของตนเองและให้รู้จักการรู้จักเก็บของเข้าที่ และฝึกให้เด็กรู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมสามารถเล่นกับเพื่อน ๆ ได้ดี หากเด็กแย่งของเล่นกัน บิดามารดาจะบอกให้คืนเจ้าของแล้วค่อยขอให้แบ่งกันเล่นใหม่ ซึ่งในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมนั้น สอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์และคณะ (2534 อ้างถึงในกุศล สุนทรธาดาและคณะ 2541: 59) ที่พบว่าเด็กในชนบทมักได้รับการสอนจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ให้เด็กรู้จักกฎเกณฑ์ของสังคม และสอนให้เด็กรู้จักการแบ่งปันของเล่นของใช้กับพี่น้องหรือเพื่อน ซึ่งทำให้เด็กได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการรู้จักแบ่งปัน

กล่าวได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม มารดาจะเป็นหลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะมารดาเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของเด็ก ทั้งนี้ลักษณะสังคมของชุมชนที่ศึกษาเป็นสังคมเกษตรกรรม มีความอื้อเพื่อแผ่แผ่ช่วยเหลือกัน ทำให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมของสังคมนรอบตัวเด็ก และเด็กได้รับโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพราะครอบครัวของเด็กส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย

(4) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา บิดามารดามีการสอนหรือชี้ชวนให้เด็กเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่คุ้นเคยหรือที่พบเห็น และฝึกให้เด็กทำตามคำสั่งง่าย ๆ โดยให้เด็กช่วยเอาสิ่งของ

มาให้ ตลอดจนการฝึกให้เด็กสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยพูดคุยตอบคำถาม หรือพาเด็กไปตามสถานที่ต่าง ๆ ใช้สิ่งของที่มีภายในบ้านเป็นอุปกรณ์ช่วยฝึก ไม่ได้กำหนดเวลาแน่นอนในการฝึก ทั้งนี้ส่วนใหญ่มารดาจะเป็นหลักในการฝึก

กล่าวได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กมีมารดาเป็นหลักในการปฏิสัมพันธ์ทางภาษาคอยพูดคุยตอบคำถาม แต่ไม่ได้ฟังนิทานหรือได้ฟังคนอื่นอ่านหนังสือให้ฟัง อาจเนื่องจากคิดว่าประโยชน์ของการเล่านิทาน มีเพียงแค่ทำให้เด็กอารมณ์ดีมีความสุขเท่านั้น แต่ไม่ทราบว่าการเล่นิทานทำให้สามารถขยายโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กได้ และบิดามารดาส่วนใหญ่เห็นว่าต้องส่งเสริมพัฒนาทางร่างกายให้สมบูรณ์ก่อนอย่างอื่นและเด็กวัยนี้สมองยังไม่คิดอะไร

จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยพบว่า บิดามารดาในตำบลธาตุส่วนใหญ่ ประกอบด้วย บิดามารดากลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการเป็นไปตามวัย บิดามารดากลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการเป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย บิดามารดากลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการเป็นไปตามวัย มีเจตคติที่ดีและปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้เหมาะสม แต่มีบางส่วนคือกลุ่มบิดามารดากลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์และพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย ที่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและมีการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กไม่ครบถ้วน

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ค้นพบข้อมูลบางประการ ที่สามารถนำไปกำหนดแนวทางการเพิ่มศักยภาพของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้เหมาะสม ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชนควรจัดโครงการให้ความรู้แก่บิดามารดาในรูปแบบของการอบรมที่เน้นการมีส่วนร่วม และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กในวัยใกล้เคียงกัน เพื่อให้ได้รับทราบตัวอย่างที่ดี ๆ และแนวทางในการเลี้ยงดูเด็กที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชนควรมีการพัฒนาสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งรูปแบบและวิชาการนำเสนอ โดยเฉพาะต้องง่ายต่อการเรียนรู้เพื่อใช้ในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแก่บิดามารดา

3.1.3 ชุมชนควรมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายบิดามารดาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กระหว่างบิดามารดาที่มีเด็กวัยเดียวกันหรือต่างวัย

3.1.4 ชุมชนควรมีคลังข้อมูลของเล่น/สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้สำหรับครอบครัว เพื่อให้บิดามารดาสามารถเข้าถึงและยืมไปใช้ได้ พร้อมติดตามประเมินผล

3.1.5 ชุมชนควรมีการให้คำแนะนำการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการและแยกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อจะได้แก้ปัญหาหรือให้คำแนะนำได้ตรงกับสภาพปัญหาที่ต้องการคำแนะนำชี้แนะ

3.1.6 ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมในชุมชนให้บิดามารดามีส่วนร่วมกับเด็กเพิ่มมากขึ้นเช่น กิจกรรมวันเด็ก การประกวดเล่านิทาน การประกวดของเล่นสำหรับเด็ก

3.1.7 สถานบริการสาธารณสุข ควรมีการจัดบริการเชิงรุกออกไปให้บริการแก่ครอบครัว เช่น การสอนวิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก การออกเยี่ยมบ้าน

3.1.8 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนารูปแบบหรือวิธีการประเมินพัฒนาการเด็กที่เป็นรูปธรรมชัดเจนและง่ายต่อการที่บิดามารดาเด็กจะนำไปใช้ในการส่งเสริมหรือแก้ไขพฤติกรรมเด็ก

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษารูปแบบการใช้ Focus group ในการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของบิดามารดาที่มีลูกวัยเดียวกันเพื่อหาข้อคิดเห็นในการเลี้ยงลูกในทางปฏิบัติจริงและเป็นรูปธรรม

3.2.2 ควรศึกษาวิธีการผลิตสื่อที่เหมาะสมในการให้ความรู้แก่บิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่ง่ายต่อความเข้าใจของบิดามารดา

3.2.3 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการสร้างเครือข่ายครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในชุมชนที่แตกต่างกัน

3.2.4 ควรศึกษาแนวทางรณรงค์หรือสนับสนุนให้บิดามารดาใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เหมาะกับภูมิหลังของครอบครัว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัลปิงหา โขสิวกุล (2545) “ผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อบทบาทของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และสติปัญญาแก่บุตรปฐมวัย” ใน *บทบาทครอบครัวกับความรุนแรง* หน้า 140 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยมหิดล (เอกสารประกอบการประชุมวิชาการอนามัยครอบครัวครั้งที่ 4 วันที่ 11-12 กรกฎาคม 2545 ภาควิชาอนามัยครอบครัว คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
- กุลขรี คำชาย (2540) *จิตวิทยาการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร
กมลพรรณ ชิวพันธุ์ศรี (ม.ป.ป.) *สมองกับการเรียนรู้ LEARNING AND THE BRAIN* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร พรการพิมพ์
- กุลศล สุนทรธาดา และคณะ (2542) *สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย นครปฐม สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล* สาขาอนามัย สำนักส่งเสริมสุขภาพ (2542?) *รายงานสำรวจสภาวะพัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัย ปี 2542* ม.ป.ท.
- กรมอนามัย สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม (2544) *แนวทางการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กระทรวงสาธารณสุข (2547) *สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก* ม.ป.ท.
กรมอนามัย สำนักส่งเสริมสุขภาพ (2549) “รายงานสถานการณ์การพัฒนาเด็กไทย” กรุงเทพมหานคร องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์
- กรมอนามัย สำนักส่งเสริมสุขภาพ (2549) *คู่มือการพัฒนาผู้ดูแลเด็ก* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- จันทิมา สิทธิโชคและนวลศรี วิจารณ์ (2542) “บทบาทของบิดามารดาในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน” *วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม* 22 (กรกฎาคม-กันยายน 2542) ค้นคืนวันที่ 3 มีนาคม 2550 จาก <http://advisor.anamai.moph.go.th/223/22305.html>
- จิตตินันท์ เฉชะอุปต์ นิพรรณพร วรมงคลและสุขจริง ว่องเดชากุล (ม.ป.ป.) *รายงานผลการวิจัยความรู้ความเข้าใจและบทบาทของแม่ต่อพัฒนาการของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี* เอกสารวิชาการสำหรับเผยแพร่บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข มีด จอนห์สัน

- จิตตินันท์ เฉชะคุปต์ (2540) “ การเล่นเกมและเพลงสำหรับเด็กปฐมวัย” ใน เอกสาร
ประกอบกรดำเนินงานมุมส่งเสริมโภชนาการและพัฒนากาเด็กปฐมวัย หน้า 35
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เพ็ญจันทร์ ชูประภาวรรณ (2543) สถานะสุขภาพคนไทย สุภาพคนไทยปี พ.ศ.2543
กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
- ชูดา จิตพิทักษ์ (2626) พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
บริษัทสารมวลชน
- คารุณี จงอุดมการณ์ (2544) การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย สารสังเขป (ภาษาไทย) ค้นคืนวันที่ 3
มีนาคม 2550 จาก [www.aihd.mohidol.ac.th7research/showsearch.asp?id =
0015T06 – 7K](http://www.aihd.mohidol.ac.th7research/showsearch.asp?id=0015T06-7K)
- ธวัชชัย ชัยจิระฉายากุล (2527) จุดหมายสำหรับการเรียนการสอน:แนวคิดและแนวปฏิบัติ
กรุงเทพมหานคร โอเคเอ็นเอสโตร์
- ทศนา แคมณีและคณะ (2535) หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิธีไทย
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิกา ทองไทย (2525) “หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชน
เกษตรกรรมชนบท” ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุณธิบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- นิตยา คชภักดี (2543) ขั้นตอนการพัฒนาเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิถึง 5 ปี กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภา
- นิตยา คชภักดี (2539) แนวทางการดำเนินงาน โครงการพัฒนาครอบครัว จัดทำโดยกรมพัฒนา
ชุมชนร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
กรุงเทพมหานคร บางกอกน้อย
- นิตยา คชภักดี (2547) “ภาวะพัฒนาการของเด็กไทย: วิกฤติที่ต้องแก้ไขเพื่อพัฒนาศักยภาพของ
คนไทย” “บทคัดย่อในการประชุมวิชาการการพัฒนาสติปัญญาในเด็กไทย” ประชุม
วิชาการการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทย (เอกสารประกอบการประชุมวันที่ 17 มิถุนายน
2547)
- นิตา ชูโต (2548) การวิจัยเชิงคุณภาพ กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่ 3 พรินต์โพร
เนตรทราย รุ่งธรรม (2535) “พฤติกรรมกาดูแลเด็กก่อนวัยเรียนเขตบางกอกน้อย
กรุงเทพมหานคร” ปรินญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

- บัญญัติ สุขเจริญและคณะ (2542) “รายงานการวิจัยความรู้และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก” วารสารพยาบาลศาสตร์ 17,4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2542) : 50-75
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) *ทัศนคติ การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โอเคียนสโตว์
- ประคิน สุขฉายาและคณะ (2547) *รายงานการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด- 5 ปีในระดับปฐมภูมิ* สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร
- ปรีชา พิณทอง (2532) *สารานุกรมภาษาไทยอีสาน- ไทย-อังกฤษ* อุบลราชธานี โรงพิมพ์ศรีธรรมพรพิมพ์
- จันทะ สโตลท์ (2535) “เปรียบเทียบพัฒนาการทารก ระหว่างกลุ่มที่มารดาได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารกกับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำ ที่โรงพยาบาลแม่และเด็กศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 7 ราชบุรี ” *ปริญญาณิพนธ์ สาธารณสุขศาสตร์* บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล
- เพญศรี กาญจนนัชฎิจและโยเซฟ ซือเพียรธรรม (2540) “*การเจริญเติบโตและความผิดปกติ*” ใน *วันดี วรวิทย์, ประยุทธ์ ศิริบุญย์, สุรางค์ เจียมจรรยา* บรรณาธิการ *กุมารเวชศาสตร์* เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร โฮลิสติกพับลิชชิง
- ราชบัณฑิตยสถาน (2542) *ประเภทของชุมชน* ค้นคืนวันที่ 2 เมษายน 2550 จาก [www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson 12/ประเภทของชุมชน htm-8k](http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson%2012/ประเภทของชุมชน.htm)
- รูปแบบของครอบครัวไทย (255?)* รูปแบบครอบครัวไทย ค้นคืนวันที่ 2 เมษายน 2550 จาก [www.m – Society.go.th/mso/doc/no.27/6.doc](http://www.m - Society.go.th/mso/doc/no.27/6.doc)
- ลัดดา เหมาะสุวรรณและคณะ (2547) *เด็กไทยวันนี้เป็นอยู่อย่างไร* ชุดโครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย เล่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร ลิมบราเดอร์สการพิมพ์
- ลดาวลัย ประทีปตระกูล (2545) *การพยาบาลเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย* พิมพ์ครั้งที่ 1 สงขลา อัดลายค์เพรส
- วิลด์ เลิศธรรมเทวี และคณะ (2542) *การศึกษาคุณภาพชีวิตของทารกแรกเกิดในขวบปีแรก* วารสารวิจัยทางการแพทย์ 17,4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2542) : 49-63
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์และคณะ (2544) *โครงการพัฒนาระดับสติปัญญาเด็กวัยต่าง ๆ ของประเทศระยะที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์* กรุงเทพ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

- ศิริกุล อิศรานุกรักษ์ สุธรรม นันทมงคลชัยและดวงพร แก้วศิริ (2546) รายงานโครงการการพัฒนา
ระดับสติปัญญาเด็กวัยต่างๆของประเทศ ระยะที่ 2 : การส่งเสริมพัฒนาการด้านการ
เรียนรู้แก่เด็กโดยครอบครัวและการประเมินผล นครปฐม สถาบันพัฒนาการ
สาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล
- ศิริพร กัญชนะ (2547) “ทิศทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยปี2547-2551” ใน การประชุมเชิงปฏิบัติการ
เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและประมาตฐานผู้ประเมินศูนย์เด็กเล็กก่อนอายุ 6 ปี
10 มีนาคม 2547 โรงแรมมารวย การ์เด็น กรุงเทพฯ กรมอนามัย (เอกสารอัดสำเนา)
- สันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2542) รายงานสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร
พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- สุนัยอนามย์ที่ 8 นครสวรรค์ (2547) คู่มือการดูแลเด็กอายุ 1- 5 ปี นครสวรรค์ วิทยุการพิมพ์
โสภณ ชูพิทักษ์ (2521) จิตวิทยาทั่วไป กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- สุรัสวดี กองสุวรรณ (2546) “การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองชาวเล ในหมู่บ้านสงกาอู่ จังหวัด
กระบี่: กรณีศึกษาชาติพันธุ์วรรณา” ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต การศึกษาปฐมวัย
ประถมศึกษา ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ค้นคืนวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 21546
จาก <http://www.childdept.com/search/Reaarch.asp? = R01075>
- สุชา จันทร์เอม (2541) จิตวิทยาเด็ก พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- สุชา จันทร์เอม (2542) จิตวิทยาพัฒนาการ พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช
- สายชล บุญวิสุทธิานนท์ (2543) “พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารก”
มหาบัณฑิต การพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สนธยา พลศรี (2545) ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร
โอเคียนสโตร์
- สุภางค์ จันทวานิช (2549) การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ พิมพ์ครั้งที่ 7
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536) การศึกษาสถานการณ์การอบรมเลี้ยงดูเด็ก
วัยก่อนเรียน” กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท.
- สมจิต ยาใจ (2548) “บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเตาะแตะ ในแหล่งชุมชน
แออัด เขตเทศบาลเมืองจันทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- อมรา พงศาพิชญ์ (2546) “ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ” ใน ดนัย ดุยเกษม *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพ* หน้า 1- 27 ขอนแก่น สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อารีย์วรรณ อ่วมธานี (2549) “การวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล” ค้นคืนวันที่ 6 กรกฎาคม 2550 จาก http://www.krupai.net/qualitative_aree
- อรทัย รัตนมณี (2538) “การศึกษาบทบาทของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในเขตเมือง” กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาภาวรรณ หนูคง (2535) “การเจริญเติบโตพัฒนาการและภาวะสุขภาพของเด็กและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อบริการของโครงการศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ปรินญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Aderson, EB. (1989) “ Effect of public day – care : A logitudinal study” *chail Development* 1989 :60:857-866
- Benjamin S.Bloom อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์ (2542) “ ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร” ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- Bee HL, Barmard KE, Eyers SJ et al. (1982)” Predication of IQ language skill from perinatal status, child performance, family characteristics, and mather- infant interaction” *Child Development* ; 53,5: 1134-1156
- Bradley RH, Convy RF, Burohinal M, McAdoo HP, Coll CG. The home environments of children in the United States part II: relations with behavioral development through age thirteen. *Child development* 2001; 72 (6): 1868-1886.
- Campbell FA, Ramey CT. (1994)” Effect of early intervention on intellectual and academic achievement; a follow-up study of children from low – income families.” *Child Development* ;65:684-698
- Carter V Good . (1973) *Ductionarty of Education*. New York : Mc Mc Graw Hill.
- Edward J Kaiser, David R. Goodschalk, and F. Stuart Chapin. (1995) *Urban Ladn Use Planing*. 4th ed. Uebana and Chicago : University of Illinois Press.
- Guo G, Harris KM(2000). “ The machanism mediating the effect of poverty on children’s intellectual development ”. *Demography*; 37, 4: 431-477

Hahn, Mart E.adn Simmel,Edward C. (1976) *Communicatio Behavior and Evaluation*.New York.
Academy: 95.

Joseph Friend and Davit Guralink.(1975) *Webmaster's New York Ductionarty of Amarica
Langage*. New York: Theworld Piulisshing Co: 95.

Mahapatra,A.Geddam,JJ, Marmu,B.(2000) Nutrition status of preschool children in the drought
affected dristric of orressa. *India journal of medicine research*. pp. 90-94.

Schwartz NE. (1975) *Nutrition:Knowledge,attitude and practices of high gradutes*. J Am Diet
Assoc : 66: 28-31.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศธ 0522.21/ว 945

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๑๑ ตุลาคม 2546

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายสวัสดิ์ ศรีอุไร

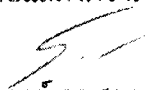
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางไฉไล ช่างดำ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในตำบลธาดู อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านพัฒนาสังคม ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช สีทธิพงษ์ศิพทยา)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

โทร. 0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ที่ ศธ 0522 21/ว.๑๔๖

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

31 ตุลาคม 2546

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน แพทย์หญิงพິงเนตร สฤษดิ์นิรันดร์
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางไฉไล ช่างดำ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาเด็ก ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

โทร. 0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ที่ ศธ 0622.21/ ๒๕๕๖

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

31 ตุลาคม 2546

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวรัชณี วีระสุขสวัสดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางใจไล ช่างดำ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี ในตำบลธาตุ อำเภอบางกรวย จังหวัดสุพรรณบุรี ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการให้การปรึกษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเขียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช สิทธิพงษ์พิทยา)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

โทร 0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์บิดามารดา

แบบสัมภาษณ์บิดามารดา

ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3ปี

วันที่เก็บข้อมูล.....

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....

บ้านเลขที่.....

ชื่อ/สกุลเด็ก.....เพศ. () ชาย () หญิง

วันเดือนปีเกิด.....อายุ.....ปี.....เดือน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวและเด็ก

คำชี้แจง ผู้สัมภาษณ์ทักทายสร้างความคุ้นเคยสร้างความเป็นกันเองกับครอบครัวที่จะสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงถึงการสัมภาษณ์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ จะไม่มีผลเสียใด ๆ กับครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และขอขอบคุณที่กรุณาให้ข้อมูลในครั้งนี้และดำเนินการซักถามอย่างเป็นกันเอง

ข้อมูล	สำหรับผู้วิจัย
ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว	
1. ปัจจุบันท่านอายุเท่าไร.....ปี	1.() ()
2. ท่านมีความสัมพันธ์กับเด็กอย่างไร () 1. แม่ () 2. พ่อ	2.()
3. ท่านจบการศึกษาสูงสุดในระดับใด	3.() ()
บิดา	
()	() 1. ประถมศึกษา (ตอนต้น)
()	() 2. ประถมศึกษา (ตอนปลาย)
()	() 3. มัธยมศึกษา (ตอนต้น)
()	() 4. มัธยมศึกษา (ตอนปลาย)
()	() 5. อนุปริญญา/ปวส/ปวท.
()	() 6. ปริญญาตรี
()	() 7. สูงกว่าปริญญาตรี
มารดา	
()	() 1. ประถมศึกษา (ตอนต้น)
()	() 2. ประถมศึกษา (ตอนปลาย)
()	() 3. มัธยมศึกษา (ตอนต้น)
()	() 4. มัธยมศึกษา (ตอนปลาย)
()	() 5. อนุปริญญา/ปวส/ปวท.
()	() 6. ปริญญาตรี
()	() 7. สูงกว่าปริญญาตรี

ข้อมูล	สำหรับผู้วิจัย																		
4. จำนวนสมาชิกที่อาศัยในบ้านเดียวกันมีกี่คน จำนวนสมาชิก.....คน ประกอบด้วย.....	1. () ()																		
5. ครอบครัวของท่านมีเด็กอายุ 1- 3ปีจำนวนกี่คน มีเด็กอายุ 1 – 2ปี จำนวน.....คน	2. ()																		
มีเด็ก อายุ 2 -3 ปี จำนวน.....คน	3. ()																		
6. ท่านประกอบอาชีพหลักอะไร () 1.ทำนา/ทำสวน/ทำไร่ () 2 เลี้ยงสัตว์ () 3.ค้าขาย () 4.รับจ้างทั่วไป () 5.รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ () อื่นๆ ระบุ.....	6. ()																		
7. ครอบครัวท่านมีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละเท่าไร เดือนละ.....บาท	7. () () () ()																		
8. รายได้ของครอบครัวเพียงพอกับการใช้จ่าย/มีหนี้	8. () ()																		
<table border="1" data-bbox="336 1267 1058 1561"> <thead> <tr> <th colspan="2">สถานการณ์การเงิน</th> <th colspan="2">ความเพียงพอ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">การออม</td> <td>มี</td> <td>เพียงพอ</td> <td>ไม่เพียงพอ</td> </tr> <tr> <td>ไม่มี</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="2">หนี้สิน</td> <td>มี</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ไม่มี</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	สถานการณ์การเงิน		ความเพียงพอ		การออม	มี	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ไม่มี			หนี้สิน	มี			ไม่มี			
สถานการณ์การเงิน		ความเพียงพอ																	
การออม	มี	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ																
	ไม่มี																		
หนี้สิน	มี																		
	ไม่มี																		
ตอนที่ 1.2 ข้อมูลทั่วไปของเด็ก																			
9. ลูกคนนี้เป็นลูกคนที่เท่าไรในจำนวนพี่น้องทั้งหมด เป็นบุตรคนที่.....ในจำนวนพี่น้อง.....คน	9. () ()																		
10. แรกเกิดลูกคนนี้มีน้ำหนักเท่าไร น้ำหนัก.....กรัม	10. () () () ()																		
11. ปัจจุบันลูกมีน้ำหนักเท่าไร(หากไม่ทราบให้ชี้แจงจริง)	11. () () () ()																		

ข้อมูล						สำหรับผู้วิจัย
17.2 กิจกรรมในเวลาช่วงกลางคืน						17.2 () () () () () () () () () ()
กิจกรรม	แปร่ง พื้น	เล่นกับ ลูก	เล่า นิทาน	ร้องเพลง กล่อมนอน	ห่มผ้า	
วัน ธรรมดา	() 1 พ่อ () 2 แม่ () 3 อื่นๆ	() 1 พ่อ () 2 แม่ () 3 อื่นๆ	() 1 พ่อ () 2 แม่ () 3 อื่นๆ	() 1 พ่อ () 2 แม่ () 3 อื่นๆ	() 1 พ่อ () 2 แม่ () 3 อื่นๆ	
วันหยุด	() 1 พ่อ () 2 แม่ () 3 อื่นๆ	() พ่อ () แม่ () อื่นๆ	() พ่อ () แม่ () อื่นๆ	() 1 พ่อ () 2 แม่ () 3 อื่นๆ	() 1 พ่อ () 2 แม่ () 3 อื่นๆ	
18. ประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้แบบประเมินจากสมุดบันทึกสุขภาพ แม่และเด็ก						18. ()
() 1. ผ่าน แสดงพฤติกรรมตามที่ระบุได้ครบ () 2. ไม่ผ่าน แสดงพฤติกรรมได้ไม่ครบ						

ตอนที่ 2 ความรู้ของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

เกริ่นนำ ก่อนที่เราจะพูดคุยถึงการเลี้ยงดูของคุณพ่อคุณแม่ นั่น ก่อนอื่นขอถามว่า.....

1. ท่านมีความเข้าใจคำว่าพัฒนาการเด็กอย่างไรบ้าง

.....

2. ท่านคิดว่า เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการที่เหมือนกันและต่างกันอย่างไร

.....

3. ท่านคิดว่า การที่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี/เหมาะสมทำได้อย่างไรบ้างและใครควรเป็นคนทำ.....

.....

4. ท่านคิดว่าช่วงอายุใดที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กมากที่สุดเพราะอะไร

.....

5. ท่านคิดว่าพ่อแม่ควรส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านใดเพราะอะไร

.....

6. ท่านคิดว่าวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3ปี ควรทำอย่างไร

.....

7. ท่านคิดว่ากิจกรรมต่อไปนี้มีผลอย่างไรต่อเด็ก

7.1 การเล่นมีผลอย่างไรต่อเด็ก.....

7.2 การเล่านิทานให้เด็กฟังมีผลอย่างไรกับเด็ก.....

7.3 การร้องเพลงให้เด็กฟังมีผลอย่างไรกับเด็ก.....

7.4 การพูดคุยหยอกล้อที่มีผลอย่างไรกับเด็ก.....

8. ท่านรู้ได้อย่างไรว่าลูกมีพัฒนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือไม่อยู่ในเกณฑ์ปกติ.....

.....

ตอนที่ 3 เจตคติของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1- 3ปี

เกริ่นนำ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างต่อลูกในเรื่อง....

1. ท่านคิดว่า ลูกมีความสำคัญต่อท่านอย่างไร

.....

.....

2. ในความรู้สึกของท่าน ท่านอยากได้ลูกผู้หญิงหรือผู้ชายเพราะอะไร

.....

.....

3. ท่านคิดว่า การมีลูกหลายคนกับน้อยคน มีผลต่อครอบครัวของท่านหรือไม่

.....

.....

4. ท่านคิดว่า ผู้ที่ควรทำหน้าที่หลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กควรเป็นใครเพราะอะไร

.....

.....

5. ท่านคิดว่า พัฒนาการเด็กด้านใดมีความสำคัญมากที่สุดเพราะอะไร

.....

.....

6. ท่านคิดว่า พ่อแม่ควรมีความรู้ในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

7. ท่านคิดว่า วิธีการให้ความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในแบบใดที่ท่านจะได้รับความรู้มากที่สุด

.....

.....

8. ท่านอยากเห็นลูกเป็นอย่างไรในอนาคต

.....

.....

ตอนที่ 4 การปฏิบัติตนของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี

เกริ่นนำ เริ่มพูดคุยถึงความสามารถทั่ว ๆ ไปของเด็กอย่างเป็นกันเองแล้ว ให้พ่อแม่เล่าให้ฟังในเรื่องที่พูดคุยซักถาม พร้อมบันทึกรายละเอียด

4.1 การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายเด็กอายุ 1-3 ปี

ถาม พ่อแม่ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของลูกว่าเป็นอย่างไรแล้วบันทึก

ความสามารถ ทั่วไป	เด็กอายุ 1 – 2 ปี	เด็กอายุ 2 -3 ปี
สภาพทั่วไป	1. ลูกของท่านเดินได้คล่องหรือยัง	1. ลูกของท่านวิ่งได้คล่องหรือยัง
ด้านร่างกาย	ได้ / ไม่ได้ ท่านฝึกอย่างไร.....	ได้ / ไม่ได้ ท่านฝึกอย่างไร.....
(บันทึกการ	มีอุปกรณ์อะไร.....	มีอุปกรณ์อะไร.....
เดิน/การวิ่งเล่น)	ช่วงเวลาฝึก.....	ช่วงเวลาฝึก.....
.....	ผู้ฝึก.....	ผู้ฝึก.....
.....	ผู้ช่วยฝึก.....	ผู้ช่วยฝึก.....
.....	2. ลูกของท่านขีดเขียนเป็นเส้นได้	3. ลูกของท่านวาดรูปได้หรือยัง (ให้เด็ก
.....	หรือยัง (ให้เด็กทำให้อู) ท่านฝึก	วาดให้อู) ท่านฝึกอย่างไร.....
.....	อย่างไร.....มีอุปกรณ์อะไร.....	มีอุปกรณ์อะไร.....
.....	ช่วงเวลาฝึก.....	ช่วงเวลาฝึก.....
.....	ผู้ฝึก.....	ผู้ฝึก.....
.....	ผู้ช่วยฝึก.....	ผู้ช่วยฝึก.....
.....	3. ลูกของท่านถือแก้วน้ำดื่มตัวเองได้	3. ลูกของท่านตักอาหารกินเองหรือยัง
.....	หรือยัง ได้ / ไม่ได้ ท่านฝึกอย่างไร	ได้ / ไม่ได้ ท่านฝึกอย่างไร
.....
.....	มีอุปกรณ์อะไร.....	มีอุปกรณ์อะไร.....
.....	ช่วงเวลาฝึก.....	ช่วงเวลาฝึก.....
.....	ผู้ฝึก.....	ผู้ฝึก.....
.....	ผู้ช่วยฝึก.....	ผู้ช่วยฝึก.....

การส่งเสริมพัฒนาการ/สุขภาพร่างกายอย่างไร

1. การดูแลอาหาร/การจัดอาหาร.....
2. การดูแลสุขภาพฟัน.....

3. การดูแลการพักผ่อน.....

4. การออกกำลังกาย.....

4.2 การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กอายุ 1 -3 ปี

เกริ่นนำ ถามพ่อแม่ถึงอารมณ์ลูกว่าปกติลูกเป็นคนอารมณ์อย่างไร แล้วบันทึก

รายละเอียด

ความสามารถ ทั่วไป	เด็กอายุ 1 – 2 ปี	เด็กอายุ 2 -3 ปี
สภาพทั่วไป ด้านอารมณ์ (บันทึกลักษณะ อารมณ์ของ เด็ก)	1.เมื่อลูกไม่ได้สิ่งที่ต้องการ/หงุดหงิด/ ไม่พอใจท่านทำอะไร..... ท่านมีวิธีการฝึกอย่างไรไม่ให้ลูกเป็น คนหงุดหงิด..... มีอุปสรรคอะไร..... ช่วงเวลาฝึก..... ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก..... 2. เมื่อลูกมีอารมณ์ดี/มีความสุข/ พอใจ/ท่านทำอะไร..... ท่านมีวิธีการฝึกอย่างไรให้ลูกเป็นคน อารมณ์ดี..... มีอุปสรรคอะไร..... ช่วงเวลาฝึก..... ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก..... 3.เมื่อลูกทำสิ่งต่างๆประสบความสำเร็จ ท่านทำอะไร..... ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกทำสิ่งต่าง ๆ ประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง..... มีอุปสรรคอะไรบ้าง..... ช่วงเวลาฝึก..... ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....	1.เมื่อลูกไม่ได้สิ่งที่ต้องการ/หงุดหงิด/ ไม่พอใจท่านทำอะไร..... ท่านมีวิธีการฝึกอย่างไรไม่ให้ลูกเป็น คนหงุดหงิด..... มีอุปสรรคอะไร..... ช่วงเวลาฝึก..... ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก..... 2. เมื่อลูกมีอารมณ์ดี/มีความสุข/พอใจ/ ท่านทำอะไร..... ท่านมีวิธีการฝึกอย่างไรให้ลูกเป็นคน อารมณ์ดี..... มีอุปสรรคอะไร..... ช่วงเวลาฝึก..... ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก..... 3.เมื่อลูกทำสิ่งต่างๆประสบความสำเร็จ ท่านทำอะไร..... ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกทำสิ่งต่าง ๆ ประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง..... มีอุปสรรคอะไรบ้าง..... ช่วงเวลาฝึก..... ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....

การพัฒนาภาวะอารมณ์ของลูกทำอย่างไร

1. การควบคุมอารมณ์/ทำให้ลูกมีอารมณ์มั่นคง.....
2. การรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง/ ทำให้ลูกรู้สึกว่าคุณค่าทำอะไร.....

4.3 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กอายุ 1 -3 ปี

เกริ่นนำ พูดคุยถามถึงเพื่อนเล่น การเล่นของลูกกับเพื่อน การช่วยเหลือตนเองเป็นอย่างไรให้พ่อแม่แล้วบันทึกรายละเอียด

ความสามารถ ทั่วไป	เด็กอายุ 1 – 2 ปี	เด็กอายุ 2 -3 ปี
สภาพทั่วไป ด้านสังคม (บันทึกลักษณะ การเล่น เพื่อน เล่น การ ช่วยเหลือ ตนเอง	<p>1. ลูกรู้จักการแบ่งปันของเล่น ขนมให้ คนอื่นหรือยัง.....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกรู้จักการแบ่งปัน อย่างไรบ้าง.....</p> <p>มีอุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p> <p>2. ลูกบอกความต้องการของตนเองใน เรื่องต่าง ๆ ได้หรือยัง.....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกรู้จักบอกความ ต้องการของตนเองอย่างไร.....</p> <p>อุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p> <p>3. ลูกรู้จักการเก็บของเข้าที่หรือยัง.....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกรู้จักการเก็บของ เข้าที่อย่างไรบ้าง.....</p> <p>มีอุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p>	<p>1. ลูกรู้จักการแบ่งปันของเล่น ขนมให้ คนอื่นหรือยัง.....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกรู้จักการแบ่งปัน อย่างไรบ้าง.....</p> <p>มีอุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p> <p>2. ลูกบอกความต้องการของตนเองใน เรื่องต่าง ๆ ได้หรือยัง.....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกรู้จักบอกความ ต้องการของตนเองอย่างไร.....</p> <p>อุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p>

การพัฒนาทักษะด้านสังคมทำอย่างไร

1. การปรับตัวของลูกท่านทำอย่างไรบ้าง.....
2. การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม (เมื่อเด็กแย่งของเล่นกัน) ท่านทำอย่างไร.....

4.4 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กอายุ 1 -3 ปี

เกริ่นนำ ถ้ามพ่อแม่คิดว่าลูกพูดจารู้เรื่อง เข้าใจกันแค่ไหน บอกชื่อตนเองได้

บอกความต้องการต่าง ๆ ของตนเองได้หรือยัง ให้พ่อแม่เล่า แล้วบันทึกรายละเอียด

พัฒนาการด้าน สติปัญญา	เด็กอายุ 1 – 2 ปี	เด็กอายุ 2 -3 ปี
สภาพทั่วไป ด้านสติปัญญา (บันทึกลักษณะ การเรียนรู้ การ เล่น การใช้ ภาษา)	<p>1. ลูกรู้จักสิ่งที่คุ้นเคยหรือยัง.....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกรู้จักสิ่งเหล่านั้น อย่างไรบ้าง.....</p> <p>มีอุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p> <p>2 ลูกทำตามคำสั่งง่าย ๆ ได้หรือยังท่านมีวิธีฝึกให้ลูกทำตาม คำสั่งอย่างไร.....</p> <p>อุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p> <p>3. ลูกสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว หรือยัง (ขอบถาม) ยกตัวอย่าง....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างไร.....</p> <p>มีอุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p>	<p>1. ลูกรู้จักสิ่งที่คุ้นเคยหรือยัง.....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกรู้จักสิ่งเหล่านั้น อย่างไรบ้าง.....</p> <p>มีอุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p> <p>2 ลูกทำตามคำสั่งง่าย ๆ ได้หรือยังท่านมีวิธีฝึกให้ลูกทำตาม คำสั่งอย่างไร.....</p> <p>อุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p> <p>3. ลูกสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว หรือยัง (ขอบถาม) ยกตัวอย่าง.....</p> <p>ท่านมีวิธีการฝึกให้ลูกเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างไร.....</p> <p>มีอุปกรณ์อะไรบ้าง.....</p> <p>ช่วงเวลาฝึก.....</p> <p>ผู้ฝึก.....ผู้ช่วยฝึก.....</p>

การส่งเสริมทักษะการคิดอย่างไร

1. ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ท่านทำอย่างไร.....
2. การใช้ภาษาสื่อความหมาย ท่านทำอย่างไร.....

จบการสัมภาษณ์

ภาคผนวก ค

แบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของครอบครัว

แบบสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของบ้าน

บ้านเลขที่.....

ชื่อเด็ก.....

วัน เดือน ปีที่สังเกต.....

คำชี้แจง ผู้วิจัยขออนุญาตผู้เลี้ยงดูเด็กนำชมบริเวณเลี้ยงดูเด็กและทำการสังเกตบริเวณและสภาพแวดล้อมของครอบครัวในประเด็นต่อไปนี้

1. ข้อมูลสภาพบ้าน (บางคำถามอาจต้องซักถามข้อมูล)

1.1 ความเป็นเจ้าของ () บ้านเอง () บ้านเช่า () อาศัยกับพ่อแม่

1.2 สภาพโดยทั่วไปของบ้าน /ตัวบ้าน /โครงสร้าง/วัสดุ/ ลักษณะบ้าน ปูน ไม้ ชั้นเดียว สองชั้น

1.3 ความน่าอยู่ของบ้าน

1) การจัดพื้นที่ใช้สอย(แยกเป็นห้องๆ/แยกเป็นบริเวณแต่ไม่กั้นห้อง/ไม่เป็นสัดส่วน/).....

2) การจัดวางสิ่งของ (มีชั้นหรือตู้เก็บของ/วางบนพื้นเป็นระเบียบ/วางระเกะระกะ).....

3) การถ่ายเทอากาศ(ถ่ายเทดี/อับทึบ/หน้าต่าง).....

4) แสงสว่าง(ทั่วห้อง/มีบางห้อง).....

5) ความสะอาด(ห้องน้ำและห้องครัว).....

6) ความปลอดภัย(การเก็บของมีคม/สารพิษ/สารเคมี).....

1.4 ละแวกบ้าน(ลักษณะของชุมชนรอบบริเวณบ้านเป็นอย่างไร อยู่ใกล้แหล่งชุมชนใด)

.....

บริเวณที่ใช้เลี้ยงเด็ก

2.1 บริเวณที่ใช้เลี้ยงดูทั้งภายในและภายนอกบ้าน

.....

2.2 ความสะอาดเป็นอย่างไร

.....

2.3 มีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างไร

.....

2.4 บริเวณให้เด็กเล่น (ซักถามบริเวณที่ให้เด็กเล่นและข้อห้าม)

.....

2.5 ของเล่นที่เด็กชอบเล่นเป็นประจำ (ขอให้หยิบดู).....

.....

ภาคผนวก ง
แบบประเมินพัฒนาการเด็ก

แบบประเมินพัฒนาการเด็ก

คำชี้แจง หลังจากสัมภาษณ์บิดามารดาของเด็กแล้ว ผู้วิจัยจะประเมินพัฒนาการเด็กโดยการถาม ข้อมูลพัฒนาการของเด็กจากบิดามารดาและพูดคุยกับเด็กพร้อมให้เด็กทำให้อู และทำการ ประเมินตามแนวทางในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ของกรมอนามัยตามเกณฑ์อายุ

-
1. อายุ 1 ปี พัฒนาการตามวัยของเด็กคือ ตั้งไข่พูดเป็นคำที่มีความหมาย (เช่น พ่อ แม่) เลียนเสียงพูด
 ผ่านเมื่อทำได้ทุกข้อ ไม่ผ่านถ้าทำได้ไม่ครบทุกข้อ
 2. อายุ 1ปี 3 เดือน พัฒนาการตามวัยคือ เดินเองได้ชี้ส่วนต่างๆ ของร่างกายตามคำบอก คืบน้ำจาก ถ้วย
 ผ่านเมื่อทำได้ทุกข้อ ไม่ผ่านถ้าทำได้ไม่ครบทุกข้อ
 3. อายุ 1 ปี 6 เดือน พัฒนาการตามวัยคือ เดินได้คล่อง รู้จักขอ และทำตามคำสั่งง่ายๆ ได้ขีดเขียน เป็นเส้นยุ่งๆ
 ผ่านเมื่อทำได้ทุกข้อ ไม่ผ่านถ้าทำได้ไม่ครบทุกข้อ
 4. อายุ 1 ปี 8 เดือน เดือน พัฒนาการตามวัยคือพูดแสดงความต้องการ พูด 2 -3 คำติดต่อกันเริ่มพูด ได้ตอบ ขีดเขียนเป็นเส้นได้ เตะบอล ยืนก้มเก็บของได้ไม่ล้ม
 ผ่านเมื่อทำได้ทุกข้อ ไม่ผ่านถ้าทำได้ไม่ครบทุกข้อ
 5. อายุ 2 ปี พัฒนาการตามวัยคือ เรียกชื่อสิ่งที่คุ้นเคย ตักอาหารกินเองได้
 ผ่านเมื่อทำได้ทุกข้อ ไม่ผ่านถ้าทำได้ไม่ครบทุกข้อ
 6. อายุ 2 ปี 6 เดือน พัฒนาการตามวัยคือ ชักถามอะไร คำพูดคล้องจองร้องเพลงสั้นๆ ได้เลียนแบบ ทำทางหัดแปรงฟัน
 ผ่านเมื่อทำได้ทุกข้อ ไม่ผ่านถ้าทำได้ไม่ครบทุกข้อ
 7. อายุ 3 ปี พัฒนาการตามวัยคือบอกชื่อและเพศของตนเองได้และรู้จักรอ เขียนวงกลมตามแบบ ได้รู้จักจำนวน 1 – 3 ชื่น บอกสีได้
 ผ่านเมื่อทำได้ทุกข้อ ไม่ผ่านถ้าทำได้ไม่ครบทุกข้อ

จบการประเมิน

ภาคผนวก จ
คำอธิบายศัพท์ภาษาอีสาน

คำอธิบายศัพท์ภาษาอีสาน (ปริชา พิณฑอง: 2532)

ศัพท์ภาษาอีสาน	หน้า	บรรทัด	คำอธิบาย
เฮ็ดหยังได้แห่น	88	3	ทำอะไรได้บ้าง
เทื่อ	88	5	ครั้ง
การเขียนสู้	88	13	การเรียนรู้
คู๋ๆ	88	20	บ่อยๆ
อันได้	88	23	สิ่งไหน
รับหยังบ่ได้	90	2	รับอะไรไม่ได้
คืดคืด	90	7	คืดคืด
ช่อย	90	21	ช่วย
ตำได้	91	28	เท่าไร
ออย	92	19	ออย
ไผ่	95	14	ใคร
เฮ็ดไฮ่เฮ็ดนา	95	21	ทำอะไรทำนา
อีหยังกะได้	95	23	อะไรก็ได้
ช่าง	97	7	เดิน
แลนเล่น	97	7	วิ่งเล่น
แม่มจับแห่น	97	7	แม่จับบ้าง
ซีให้นั้ง ของย่อ	97	7	จะให้นั้งของๆ
กะเขาเอง	97	22	ก็หาเอง
ฮ้อง	97	23	ร้อง
จ้งสิบบาป	98	3	จึงจะไม่บาป
ไก่อ้จั้น	98	15	ไก่อ้จั้น
บ่ฮ้าย	98	24	ไม่ดุ
ม่วน	100	15	สนุก
แนวนั้นแนวนี่	103	3	สิ่งต่างๆ
ย่อง	103	16	ชม
ม่องนั้นม่องนี้	104	6	ตรงนั้นตรงนี้

คำอธิบายศัพท์ภาษาอีสาน

ศัพท์ภาษาอีสาน	หน้า	บรรทัด	คำอธิบาย
เบ็ง	108	14	ดู
เอื้อยกับอ้าย	108	4	พี่สาวกับพี่ชาย
ออย	108	18	ปลอบใจ, เอาใจ, เล้าโลม
ตั่ว	109	12	โกหก
ตีบข้าว	110	7	กระต๊อบข้าวเหนียว
เฮา	110	12	เรา
แจ็งแสง	111	2	แจ็งแรง
ม่องอื่น	113	8	ที่อื่น
อิหยัง	113	24	อะไร
ไผ่	114	3	ใคร
จ้งได้	114	5	อย่างไร
ฮ้อน	114	9	ร้อน
ฮ้าย	110	1	ดู
เว้า	106	1	พูด

ภาคผนวก ฉ

ภาพสภาพแวดล้อมทั่วไปของครอบครัว

ลักษณะโรงรถร้างเก่า

บ้านไม้ผสมปูน

ลักษณะของบ้านปูนชั้นเดียว

สภาพภายในบ้าน

สภาพภายในบ้าน

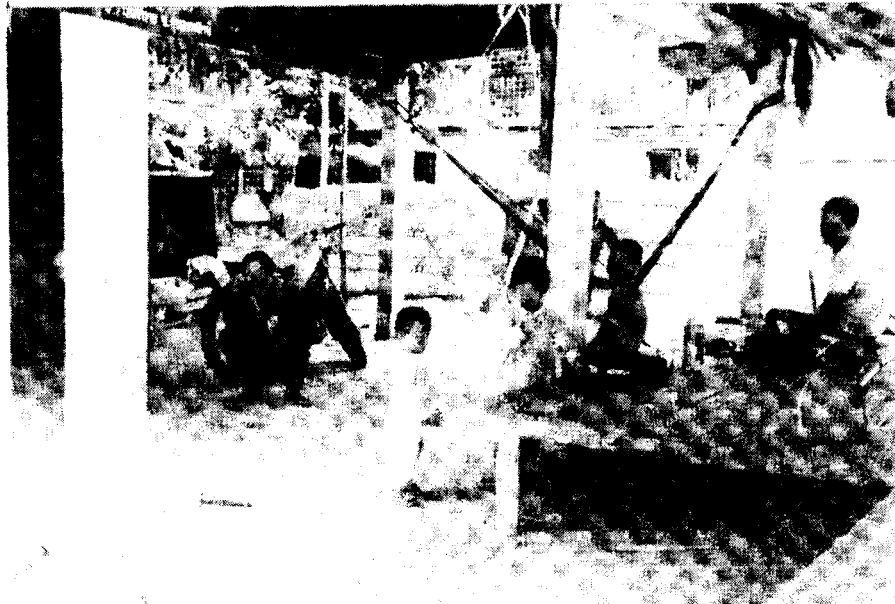
การจัดภายในบ้าน

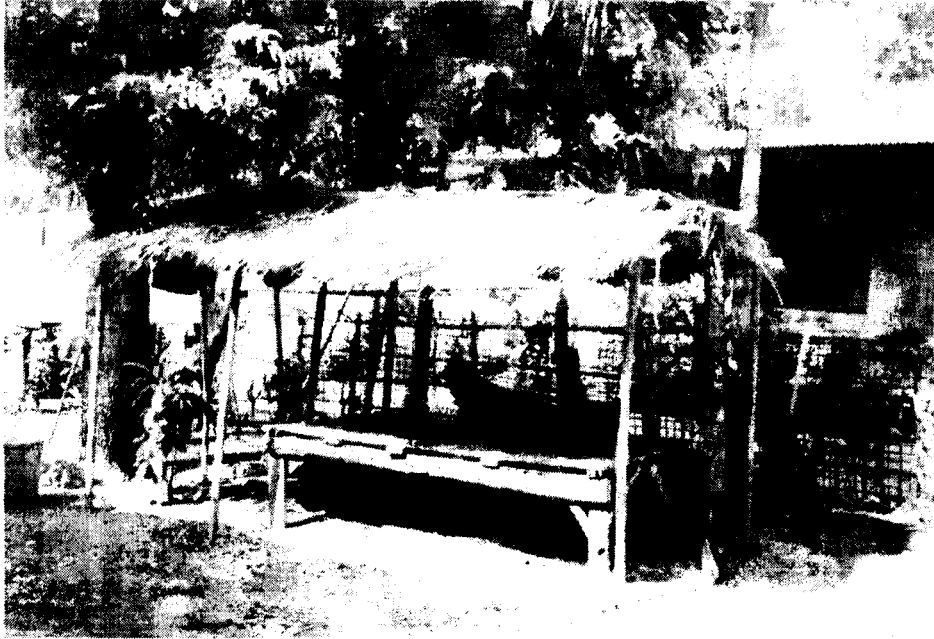
กิจกรรมภายนอกบ้าน

ได้ถุนบ้านใช้เป็นบริเวณเลี้ยงเด็ก

ภายนอกบ้านและบริเวณเล่นเด็ก

บริเวณเด็กเล่นและของเล่นเด็ก

บริเวณเด็กเล่นและของเล่นเด็ก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางไฉไล ช่างคำ
วัน เดือน ปีเกิด	11 กุมภาพันธ์ 2507
สถานที่เกิด	อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี พ.ศ.2529 สาธารณสุขศาสตร์ (บริหารสาธารณสุข) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.2538
สถานที่ทำงาน	ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
ตำแหน่ง	นักวิชาการสาธารณสุข 8ว